

ЗЕЛЕНА КНИГА
СИСТЕМНИЙ ПЕРЕГЛЯД ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
«РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ
ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРИЧНОЇ
ЕНЕРГІЇ»

СІЧЕНЬ – 2018

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

FORBIZ
Створення кращого
бізнес-середовища

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12
Київ, вул. Хорива, 55-К
www.brdo.com.ua

Офіс ефективного регулювання (BRDO) було засновано в листопаді 2015 року, задля сприяння створенню ефективного регулювання і поліпшення економічних свобод в Україні (з пріоритетом для малого/середнього бізнесу). Саме з цією метою ми реалізуємо інклюзивний та відкритий процес оптимізації регуляторних відносин на ринках паливно-енергетичного комплексу, який призведе до взаємної довіри та партнерства держави й бізнесу.

Документ підготовлено експертами Офісу ефективного регулювання.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Гончарук О.В., Горюнов Д.В., Лавриненко І.А.

КЕРІВНИК СЕКТОРУ «ЕНЕРГЕТИКА» ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: Оржель О.А.

ГРУПА ЕКСПЕРТІВ ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: Зоркін А.В., Кикоть К.В., Нечитайло О.М., Регельок С.В

ПЕРЕДМОВА

Підготовка та публікація Зелених є книг є поширеною практикою стимулювання і організації професійних дискусій щодо актуальних проблем і шляхів їх вирішення. Як правило, публікація Зеленої книги з певної проблематики є передумовою наступного етапу – розробки документу, в якому формуються основи державної політики, спрямованої на розв'язання виявлених проблем.

ПЕРЕДУМОВОЮ СТВОРЕННЯ ЦІЄЇ КНИГИ СТАЛИ НАСТУПНІ ЧИННИКИ:

Необхідність повної імплементації Закону України «Про ринок електричної енергії» та гармонізації регуляторного поля та практик ведення бізнесу на ринку виробництва електричної енергії з вимогами Третього енергетичного пакету ЄС;

Стратегічна важливість електричної енергії для розвитку бізнесу в Україні;

Наявність конфліктних ситуацій між державою, бізнесом та споживачами з приводу ціноутворення, прав власності та розвитку конкуренції на ринку електричної енергії.

Дослідження присвячене пошуку та аналізу проблем застосування інструментів, що регулюють ринок.

Правильне та повне усвідомлення цієї проблематики дозволить системно підійти до реформування державного регулювання, прибрати невинуваті бар'єри, оптимізувати процедури, виправити помилково чи надмірно застосоване регулювання, імплементувати кращі світові практики. За умови впровадження запропонованих Офісом підходів до розв'язання проблем можна очікувати полегшення розвитку малого та середнього бізнесу, зростання економіки та конкурентоспроможності вітчизняних товарів, скорочення безробіття, зменшення фінансових та часових витрат бізнесу.

Цілком усвідомлюємо, що існують інші інструменти, що фактично застосовуються для опосередкованого регулювання ринку, зокрема, встановлені державою механізми регулювання інших енергетичних ринків. Оскільки ця книга направлена на виявлення бар'єрів розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, вона не охоплює специфічні інструменти державного регулювання водокористування та безпеки гідротехнічних споруд, ядерної безпеки, тощо. Крім того, існують інструменти, які мають універсальний характер. Такі інструменти регулювання будуть досліджені Офісом ефективного регулювання в майбутньому при проведенні аналізу регулювання інших ринків та загального державного інструментарію у сфері контролю та нагляду.

Зелена книга сформована на основі аналізу законодавства України станом на 01.01.2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РЕЗЮМЕ	6
1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	11
1.1 ЦІЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	11
1.2 ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ	16
1.3 ОБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	24
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 1	26
2. АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ РИНКУ	27
2.1 ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ СФЕРУ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ	27
2.2 ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ ТА ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ РИНКУ ГЕНЕРАЦІЇ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ	28
2.3 АКТИ, ЩО МАЮТЬ ОЗНАКИ НЕЗАКОННИХ ЗА МЕТОДИКОЮ ROLLING REVIEW	28
2.4 АКТИ, ЩО Є НЕАКТУАЛЬНИМИ ЗА МЕТОДИКОЮ ОЦІНКИ ROLLING REVIEW	30
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 2	32
3. АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ УКРАЇНИ ІЗ НАБЛИЖЕННЯ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ЗА УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ, ДОГОВОРОМ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА ТА КРАЩИМ МІЖНАРОДНИМ ПРАКТИКАМ	33
3.1 КОРОТКИЙ ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА ЄС, ЩО РЕГУЛЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ З ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ	33
3.2 СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРАВИЛ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ	35
3.3 СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ З БЕЗПЕКИ ПОСТАЧАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ	38
3.4 СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРАВИЛ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ	39
3.5 СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ	41
3.6 СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ ДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	42
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 3	47
4. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ: РИНКОВА МОДЕЛЬ ТА ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ	48
4.1 ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА РИНКІВ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ТА СИСТЕМА САМОРЕГУЛЮВАННЯ	48
4.2 САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА РИНКАХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ	50
4.3 ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ТА ТОВАРИ	52
4.4 ЦІЛЬОВА МОДЕЛЬ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ	53
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 4	59
МАТРИЦЯ ЧИННОГО РЕГУЛЮВАННЯ	60

5. БУДІВНИЦТВО ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ	61
5.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ	61
5.2 СУЧАСНИЙ СТАН ГЕНЕРУЮЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	63
5.3 ДЕВЕЛОПМЕНТ – СПЕЦІАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ В ЕНЕРГЕТИЦІ	75
5.4 РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ	107
5.5 РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЄДНАННЯ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ ДО МЕРЕЖ	123
5.6 РЕГУЛЮВАННЯ ВХОДУ НА РИНОК	130
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 5	150
6. ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ	152
6.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ	152
6.2 ПРОГНОЗ РОБОТИ НОВОГО РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ У 2020 РОЦІ	159
6.3 РЕСУРСНЕ ТА ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	166
6.4 РЕГУЛЮВАННЯ ІНШИХ ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИРОБНИЦТВОМ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ	185
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 6	193
7. РОЗРАХУНКИ ЗА ПРОДАНУ ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГІЮ	195
7.1 ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ	195
7.2 РЕГУЛЮВАННЯ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	197
ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 7	202
8. ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА – СВІТОВІ ТРЕНДИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	203
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	207
ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ	208
ДОДАТКИ	210

РЕЗЮМЕ

ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ – діяльність, пов'язана з перетворенням енергії з первинних ресурсів будь-якого походження в електричну енергію за допомогою технічних засобів¹. В Україні ліцензію на виробництво електроенергії мають **406** суб'єктів господарювання². Виробництво електроенергії без ліцензії здійснюють домогосподарства та дрібні генеруючі установки підприємств потужністю до **5 МВт**³, що продають електроенергію локальним постачальникам/споживачам, проте, частка таких виробників в сукупному обсязі виробництва електроенергії в Україні є незначною.

Генеруюча потужність України складала **55,3 гВт** у 2016 році⁴. **86%** генеруючих потужностей сконцентровано у **5** найбільших компаніях. Основні виробничі фонди були введені в експлуатацію до 1980 року, зношені, технологічно застарілі і екологічно небезпечні. Так, вітчизняні нормативи забруднення атмосфери в деяких випадках перевищують європейські вимоги у **100** разів⁵, а обсяги фактичного забруднення є ще вищими. Одночасно, в Україні інтенсивними темпами розвивається «зелена» енергетика – приріст «зеленої» потужності за період 2009-2016 років склав **787%**, проте її обсяг складає **2%** (**1,1 гВт**⁶) від сукупної потужності ОЕС України.

В цілому, Україна виробляє електроенергію у обсягах, достатніх для задоволення внутрішнього попиту, проте є в значній мірі залежною від постачання первинних енергоресурсів – газу, ядерного палива та, з 2014 року, вугілля антрацитової групи.

Сукупний обсяг виробництва електроенергії у 2017 році становив **155,4 тис. гВт-год**, при цьому, **91%** виробленої в Україні електроенергії продавалось в Оптовий ринок електроенергії України (ОРЕ) (**142,3 тис. гВт-год**)⁷. Частка **5** найбільших виробників⁸ в сукупному обсязі ОРЕ у 2017 році складала **92%**⁹.

Обсяги виробництва електроенергії поступово зменшуються – середньорічний темп зниження за період 2011-2017 років становив **3,6%**. Зменшення обсягів виробництва електроенергії та високий рівень зносу генеруючого обладнання призвели до зменшення ефективності використання первинних енергоносіїв – так, для виробництва **1 кВт-год** електроенергії у 2015 році використовувалось на **10%**¹⁰ більше паливно-енергетичних ресурсів ніж у 1990 році.

В процесі регулювання ринку **державна має чотири основні цілі** – створити умови для повного задоволення внутрішнього попиту на електричну енергію та захистити споживача, стимулювати конкуренцію, забезпечити безпечність експлуатації енергетичної системи та стабільний фінансовий стан учасників ринку.

Регуляторне поле ринку складається з **122** нормативно-правових актів, **114** (або **94%**) з яких було прийнято до набуття чинності комплексного Закону України «Про ринок електричної енергії» в червні 2017. Даний факт дає підстави вважати, що протягом 2018 року ринок генерації електричної енергії поповниться новими регуляторними актами, які будуть прийняті на виконання вказаного Закону. Серед проаналізованих BRDO актів, окрім суто енергетичних, також наявні нормативно-правові акти зі сфери екології, енергоефективності та захисту економічної конкуренції, що регулюють процес розвитку енергетичної галузі та повинні враховуватись суб'єктами господарювання, що мають намір здійснювати діяльність з виробництва електроенергії, при входженні в ринок. Звернути увагу слід на те, що не менше **27%** всіх регуляторних актів ринку генерації електроенергії (**34** акти) мають ознаки незаконних та/або неактуальних за результатами оцінювання за методикою Rolling Review.

Дефекти нормативно-правового поля спричиняють іншу проблему: застарілі або невірно імплементовані регуляторні інструменти перешкоджають досягненню регуляторної мети.

¹ Закон України «Про ринок електричної енергії»

² Ліцензійний реєстр Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, станом на 31.01.2018

³ Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії, затверджені постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 309

⁴ Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

⁵ Порівняння вимог Директиви 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення) та наказу Мінприроди від 22.10.2008 N 541 «Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплотислових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт»

⁶ За даними Держенергоефективності http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250335667&cat_id=244276429

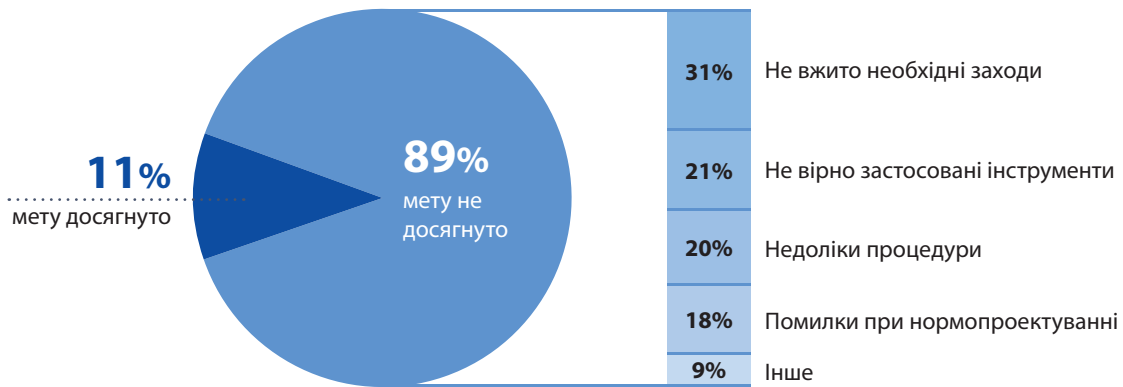
⁷ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

⁸ ДП «НАЕК «Енергоатом», ГК ТЕС групи ДТЕК (ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», ТОВ «ДТЕК Східенерго», ПАТ «ДТЕК Західенерго»), ПАТ «Донбасенерго», ПАТ «Центренерго», ПАТ «Укргідроенерго»

⁹ ДП «НАЕК «Енергоатом», ГК ТЕС групи ДТЕК (ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», ТОВ «ДТЕК Східенерго», ПАТ «ДТЕК Західенерго»), ПАТ «Донбасенерго», ПАТ «Центренерго», ПАТ «Укргідроенерго»

¹⁰ Енергетичний баланс України за 1990 та 2016 роки - <https://www.iea.org/statistics/statisticssearch/>

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Офісом було сформовано **36** кейсів застосування **31** інструмента регулювання до **трьох** бізнес-процесів діяльності з виробництва електроенергії. Після їх аналізу було виявлено **56** регуляторні проблеми та лише **7** випадків ефективного застосування інструментів. Аналіз показав, що регулювання у **89%** випадках є недостатньо ефективним. Найбільше перешкод веденню бізнесу (**39** проблем) виявлено у діяльності, що пов'язана в входженням в ринок (девелопмент, будівництво (реконструкція, модернізація) генеруючого обладнання, приєднання до мереж та набуттям статусу учасника ринку).

Найбільш широке коло повноважень у сфері регулювання виробництва електроенергії мають НКРЕКП та Міненерговугілля. Ряд регуляторних інструментів мають **2** системоутворюючі державні компанії – ДП «Енергоринок», який є єдиним оптовим покупцем, та ДП «НЕК «Укренерго», що здійснює діяльність з передачі електричної енергії та диспетчерського управління ОЕС України. Також в державній власності знаходяться такі найбільші виробники, як ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Центренерго», сукупна частка яких складає більше **60%** ОРЕ.

В цілому держава регулює та контролює майже всі господарські операції виробників електроенергії – встановлює тарифи та умови продажу товару, контролює обсяги ринку та структуру виробництва, забезпечує проведення розрахунків за вироблену електроенергію. Одночасно, таке державне втручання часто створює ринкову модель та створює перешкоди розвитку бізнесу. При цьому, в більшості випадків воно не гармонізоване з регуляторними практиками ЄС, що створює перешкоди для інтеграції ринків.

ЦІЛІ	РЕЗУЛЬТАТ РЕГУЛЮВАННЯ	ВИСНОВОК
Безпечна та сучасна енергетика	Технологічні порушення*: ● на 25% зменшилися в цілому ● до 15 з 0 зросли на АЕС	Ціль не досягнуто
	≈1000 МВт дефіцит маневрової потужності	
	На 16% більше вугілля витрачається для виробництва 1 кВт·год ніж у 1990 році**	
	1,5% – частка «зеленої» генерації в ОРЕ***	
	787% – приріст «зеленої» потужності за 7 років****	
	В 5-100 разів українські нормативи викидів в атмосферу перевищують стандарти ЄС	
Висока конкуренція	На оптовому ринку електроенергії: ● 92% – частка п'яти найбільших виробників ● 68% електроенергії продається без цінової конкуренції	Ціль не досягнуто
	Оптова ринкова ціна***: ● в 3 рази зросла в гривні ● на 19% впала в USD	
Захищений споживач	Внутрішній попит задовольняється	Ціль досягається умовно
Стабільний фінансовий стан	Майже 27 млрд грн заборгованість перед виробниками електричної енергії	Ціль не досягнуто

* за період 2011-2016 років

** у 2015 році порівняно з 2010 роком

*** у 2017 році порівняно з 2010 роком

**** у 2016 році порівняно з 2009 роком

Ліцензування діяльності з виробництва електроенергії, як інструмент обмеження доступу на ринок, не має сенсу, оскільки більшість виробників продають електроенергію ДП «Енергоринок», тобто штучно «відірвані» від кінцевого споживача. Тому, для усунення з ринку недобросовісного учасника, ДП «Енергоринок» може розірвати з ним договір. В умовах повномасштабного ринку електроенергії ліцензування також є надмірним інструментом, який неможливо в повній мірі застосовувати до основних ринкових гравців (наприклад, до ДП «НАЕК «Енергоатом»), тому ліцензію доцільно замінити обов'язковим повідомленням НКРЕКП про намір ведення діяльності з виробництва електроенергії.

Ресурсне регулювання здійснюється Міненерговугілля шляхом формування прогнозних балансів виробництва електроенергії, яке використовується для цінового регулювання, разом з тим, похибка в плануванні та фактичних обсягах виробництва електроенергії для окремих видів генерації може досягати **36%**, що може відображатись як на тарифах для виробників, так і на кінцевій ціні електроенергії. Також Міненерговугілля формує графіки накопичення вугілля, які систематично не дотримуються учасниками ринку. В цілому, більшість інструментів, що застосовується Міненерговугілля по відношенню до виробників електроенергії в більшій мірі притаманні плановій, а не ринковій економіці. Оптимізувати регулювання можливо шляхом делегування ряду повноважень учасникам ринку (зокрема Раді ОРЕ) та застосування механізмів державного впливу виключно у разі виникнення необхідності. Одночасно, посиленню дисципліни виконання виробниками електроенергії адміністративних рішень сприятиме надання органам влади (НКРЕКП / Міненерговугілля / КМУ) права запроваджувати на електростанціях/генеруючих компаніях тимчасову адміністрацію, у разі вчинення ними дій (бездіяльності), що призвели або можуть призвести до порушення безпеки постачання електричної енергії.

Тарифне регулювання призводить до повної відсутності цінової конкуренції при продажі в ОРЕ **68%** електроенергії. Також втручання НКРЕКП в ціноутворення виробників, що працюють за ціновими заявками¹, спотворює дію ринкових механізмів та може створювати умови для легалізації економічно необґрунтованих цін. До тарифів на електроенергію АЕС, ТЕС, ГЕС та ГАЕС, ТЕЦ можуть включатися такі нехарактерні для ринкової економіки компоненти, як платежі на погашення безнадійної заборгованості та інвестиційна складова (при цьому інвестиційні проекти відбираються без жодних конкурсних процедур). Разом з тим, варто відзначити, що фіксований та високий «зелений» тариф став потужним каталізатором розвитку альтернативної енергетики України, одночасно, процедура встановлення «зеленого» тарифу вимагає від виробників вчинення необґрунтованих дій², наприклад, розрахунок собівартості виробництва електроенергії та проведення громадських слухань з питань встановлення тарифу.

Повномасштабний ринок електроенергії, згідно з Законом України «Про ринок електричної енергії», має бути запроваджений з 1 липня 2019 року³. Він передбачає відмову від тарифного регулювання для виробників електроенергії та можливість продажу товару за двосторонніми договорами (безпосередньо постачальнику/споживачу), на ринку «на добу наперед» (аналог чинного ринку) та на внутрішньодобовому ринку. Через зміну механізмів ціноутворення очікується, що кінцева ціна електроенергії для бізнесу виросте принаймні на **30%** (без урахування інфляції, впровадження RAB-регулювання, при збереженні перехресного субсидіювання, тощо). Зменшити ціновий шок бізнесу від реформування електроенергетичної галузі можна скасувавши перехресне субсидіювання. Проте, це призведе до зростання ціни електроенергії для населення майже в **2** рази, що робить вказаний варіант малоімовірним. Ціна на електроенергію може також зрости у зв'язку з високими цінами балансуєчого ринку через дефіцит резервів вторинного регулювання та встановленням різноманітних надбавок (наприклад, на підвищення екологічності генерації та покриття боргів «старого» ринку). Зменшити вказані ризики можливо шляхом відстрочення впровадження ринку двосторонніх договорів до завершення інтеграції ОЕС України в ENTSO-E та можливості здійснення імпорту електроенергії з європейського напрямку. Також з метою зменшення цінового шоку для кінцевих споживачів та повноцінної імплементації нового ринку доцільно одночасно:

- ◆ скасувати вимоги до окремих учасників ринку щодо обов'язкового продажу електроенергії на ринку «на добу наперед»;
- ◆ передбачити компенсацію збільшення ціни електроенергії (через надання адресних субсидій) споживачам (всіх категорій), що не вийшли на ринок прямих договорів, за рахунок перерозподілу надприбутків державних генеруючих компаній;
- ◆ усунення технічних та адміністративних бар'єрів імпорту електроенергії в Україну.

Крім того, Уряду варто зважено підійти до вирішення проблеми заборгованості на ринку та по можливості утриматись від компенсації боргів за рахунок встановлення додаткових надбавок до тарифу на електроенергію, оскільки це може спровокувати зростання обсягів неплатежів та знизити стимули **100%** розрахунків за куплену електроенергію.

Оновлення генеруючих потужностей є однією з суттєвих умов інтеграції до ENTSO-E. Українські станції мають відповідати технічним вимогам з регулювання та протиаварійного захисту, а також екологічним стандартам. Такі заходи потребують значного обсягу капіталовкладень. Наразі, фінансування інвестиційних проектів АЕС, ТЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС здійснюється, зокрема, за рахунок тарифів на електричну енергію (інвестиційна складова). При цьому, відбір таких проектів для фінансування здійснюється без будь-якого конкурсного відбору, а система контролю за цільовим використанням коштів має суттєві вади. Через це часто фінансується «латання дірок» застарілих та неефективних фондів та не розглядається можливість інвестування в альтернативні та більш економічно ефективні рішення (наприклад здійснюється модернізація ТЕЦ замість розвитку децентралізованої дрібної когенерації). Нажаль, законодавець зберігає такий підхід до регулювання інвестиційної діяльності до 01.07.2024, згідно з Законом України «Про ринок електричної енергії», при цьому існує значний ризик, що виділені на оновлення генерації кошти не оцінюватимуться на допустимість для конкуренції через передбачені Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» виключення. На думку BRDO, така схема фінансування розвитку генерації є хибною, оскільки не забезпечує економічне витрачання коштів держави та споживачів. Оптимізувати цей процес можна за рахунок впровадження прозорих конкурсних процедур, аукціонів та обов'язкової оцінки державної

¹ Наприклад шляхом встановлення індикативної ціни вугілля та прогнозованої оптової ринкової ціни

² «Зелений» тариф, відповідно до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» є гарантованим для виробників, що використовують альтернативні джерела енергії та встановлюється на рівні роздрібної ціни для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року (в євро), помноженого на коефіцієнт «зеленого» тарифу

³ Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про ринок електричної енергії»

підтримки виробників на сумісність з конкуренцією. При цьому, акумулювання коштів може здійснюватись шляхом створення спеціальних інвестиційних фондів за рахунок надбавок до тарифу оператора системи передачі та податків, що сплачуються підприємствами галузі, – зокрема екологічного та акцизного податків.

Іншими адміністративними бар'єрами розвитку бізнесу з виробництва електричної енергії в Україні (зокрема, входження на ринок компаній, що могли б конкурувати з ДП «НАЕК «Енергоатом» та групою ДТЕК) є:

- 1) Складність проходження адміністративних процедур (отримання дозволів, довідок, свідоцтв, експертиз, висновків, укладення договорів тощо) через незастосування системи електронного документообігу та численних законодавчих прогалин;
- 2) Непрозорість процедури приєднання до мереж;
- 3) Недоступність державної підтримки, що надається учасникам ринку.

В цілому, регуляторна політика, що формується та реалізується на роздрібному ринку газу у сфері виробництва електроенергії, має несистемний характер. Для виправлення ситуації варто затвердити цільові індикативні показники (KPI) для органів влади, що регулюють ринок на основі планових показників розвитку ринку, визначених в національних стратегічних документах. Вплив регуляторних рішень на такі показники повинен оцінюватись при розгляді питання про прийняття нових нормативно-правових актів, а у разі недосагнення (падіння) рівня KPI нерезультативні рішення мають скасовуватись.

Потребує оптимізації система контролю за дотриманням рішень органів влади учасниками ринку та механізм застосування санкцій. Зокрема, існує потреба в прийнятті акту, що деталізував би порядок застосування НКРЕКП штрафних санкцій та методологію визначення їх обсягу.

Існують можливості щодо оптимізації повноважень НКРЕКП та Міненерговугілля. Міненерговугілля (в особі Держенергонагляду) відповідає за технічне (технологічне) регулювання ринку, а НКРЕКП - поведінкове та економічне, у т.ч. регулює ціни та тарифи. Такий розподіл повноважень може призводити до неефективності повноцінного виконання НКРЕКП функцій регулювання, моніторингу та контролю за дотриманням учасниками ринку вимог законодавства у сфері електроенергетики. Отже, доцільно передати функції з здійснення державного нагляду (контролю) в електроенергетиці до НКРЕКП.

Враховуючи зазначене, чинна система державного регулювання сфери виробництва електроенергії потребує подальшої оптимізації та гармонізації з вимогами Третього енергетичного пакету. Складність проведення реформи посилюється, через:

- ◆ складність формування балансу інтересів держави, бізнесу та споживачів;
- ◆ високу концентрацію ринку;
- ◆ відокремленість ОЕС України від ENTSO-E та високу залежність від імпорту первинних енергоресурсів;
- ◆ політичний популізм.

Зважаючи на вказане, Офіс має сподівання, що ця книга, а також розроблена в майбутньому на її основі Біла книга, допоможуть органам законодавчої та виконавчої влади більш комплексно підійти до формування державної регуляторної політики на ринку електроенергії, за необхідності, переглянути її та удосконалити методології застосування регуляторних інструментів.

1 | ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

1.1

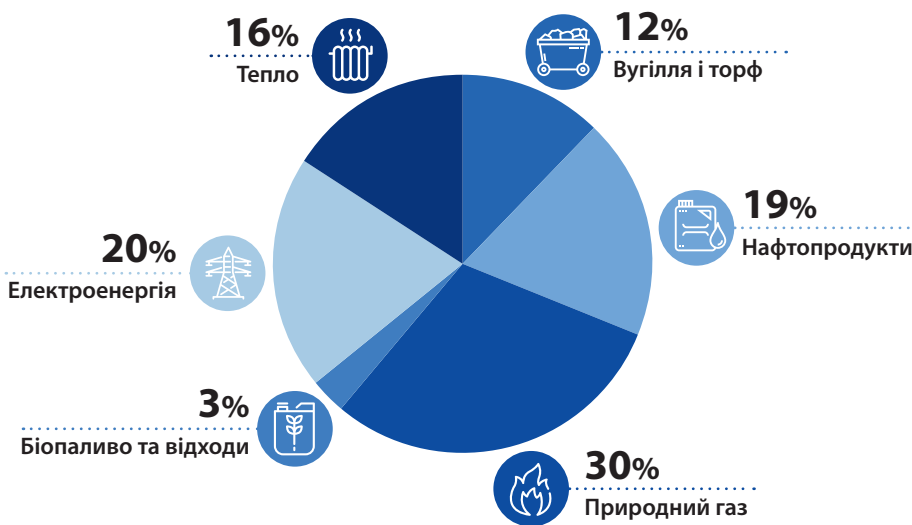
ЦІЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Виробництво електричної енергії¹ – діяльність, пов'язана з перетворенням первинних енергетичних ресурсів будь-якого походження в електричну енергію за допомогою технічних засобів. Виробництво електроенергії здійснюється на електростанціях – електроустановках або групах електроустановок, призначених для виробництва електричної енергії або комбінованого виробництва електричної та теплової енергії.

Частка електроенергії в сукупному обсязі споживання енергоресурсів в Україні у 2016 році складала **20%**².

99,9% електроенергії, що споживається в Україні, – це енергія власного виробництва. В 2017 році обсяг споживання становив **118,7³ млрд кВт·год** (зниження порівняно з 2012 роком на **21%**). Менше **0,1%** електроенергії імпортується в Україну з суміжних енергосистем для підтримання балансу ОЕС України та забезпечення безперебійності внутрішнього споживання.

БАЛАНС СПОЖИВАННЯ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ У 2016 РОЦІ (за даними Держстату)

В цілому, Україна має достатньо генеруючих потужностей для самостійного задоволення попиту на електричну енергію⁴. Генеруюча потужність України складала **55,3 ГВт** у 2016 році. Сукупний обсяг виробництва електроенергії у 2016 році становив **154,8 млрд кВт·год⁵**, а у 2017 році – **155,4 млрд кВт·год**.

¹ Закон України «Про ринок електричної енергії»

² Енергетичний баланс України - http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/energ.htm

³ Аналіз споживання електричної енергії в Україні за 2017 рік (без урахування АР Крим, м. Севастополя та територій Донецької і Луганської областей, невідконтрольних українській владі) - <https://den.energy.gov.ua/main-active/rezhimi-spozhyvannya-elektrichnoji-energiji/891-analiz-spozhyvannia-elektrychnoi-enerhii-v-ukraini-za-2017-rik-bez-urakhuvannia-ar-krym-m-sevastopoliata-terytorii-donetskoj-i-luhanskoj-oblastei-nepidkontrolnykh-ukrainskii-vladi>

⁴ Твердження вірне за умови наявності достатньої кількості первинних енергоносіїв, що використовується для виробництва електроенергії - ядерного палива, вугілля, газу, мазуту.

⁵ Інформаційна довідка про основні показники розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України за грудень та 12 місяців 2016 року - http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245176314&cat_id=35081

ПОТУЖНІСТЬ ГЕНЕРУЮЧИХ СТАНЦІЙ УКРАЇНИ, ПОЛЬЩІ ТА МОЛДОВИ, ГВт, за 2015 рік

ПРИМІТКА:

За період 2014 - 2015 років було втрачено більше **3 ГВт¹** потужності, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях в АР Крим, Луганській та Донецькій областях. Спричинений конфліктом з Російською Федерацією дефіцит вугілля антрацитової групи та здорожчання природного газу призвели до виникнення дефіциту електроенергії та впровадження у 2014 - 2015 та 2016 - 2017 роках тимчасових надзвичайних заходів, які для виробників електроенергії полягали у:

- ... залучення до роботи більшої кількості енергоблоків (скорочення резервів);
- ... збільшення імпорту електроенергії;
- ... корегування тарифів та платежів для виробників електроенергії;
- ... корегування графіків виробництва, з урахуванням наявних запасів палива.

Електрична енергія є особливим товаром, якому притаманна одночасність виробництва та споживання, а накопичення електроенергії на стороні споживання можливе поки в дуже незначних обсягах. Тому технології виробництва електроенергії повинні забезпечувати безперервність виробництва та постійне реагування на зміну попиту (маневреність).

Енергетична стратегія України на період до 2035 року² відштовхується від фактичних показників виробництва електроенергії у 2015 році та передбачає:

- 1) Зростання обсягів виробництва електроенергії на АЕС на **6 млрд кВт·год** (на **7%**);
- 2) Падіння обсягів виробництва електроенергії на вугільних та газових станціях (ТЕС та ТЕЦ) на **5 млрд кВт·год**;
- 3) Зростання на **86%** (**6 млрд кВт·год**) обсягів виробництва енергії на ГЕС та ГАЕС;
- 4) Зростання в **15 разів** (**23 млрд кВт·год**) обсягів виробництва електроенергії з енергії сонця та вітру.

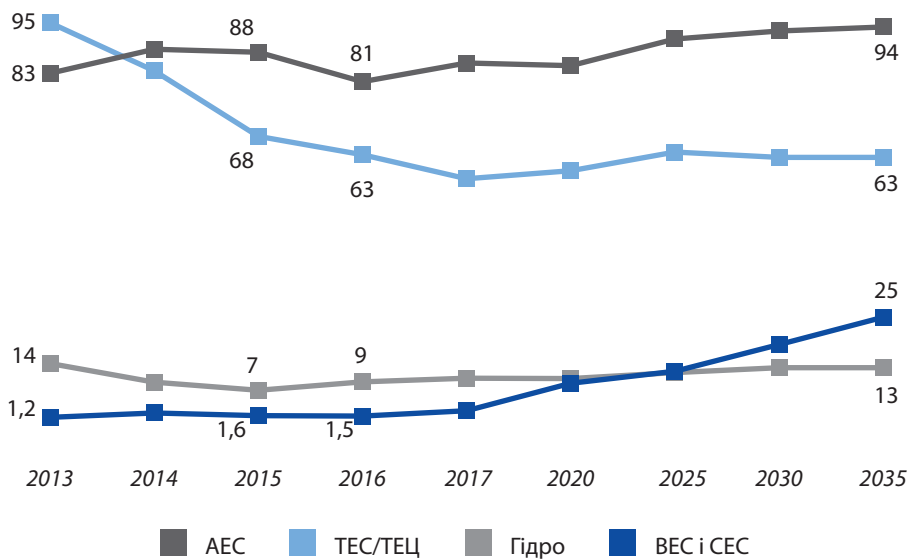
Крім того, у 2025 році планується завершити інтеграцію енергосистеми України з ENTSO-E, що дозволить суттєво збільшити пропускну спроможність міждержавних мереж на західних кордонах України. Наразі максимально доступна сумарна пропускну спроможність міждержавних електричних мереж становить **5750 МВт³**.

¹ Перелік виробників електричної енергії, установки (устаткування та/або енергетичного обладнання) яких знаходяться на території, де органи державної влади не здійснюють, або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, затверджений наказом Міненергосполучення від 08.05.2015 № 273

² Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р

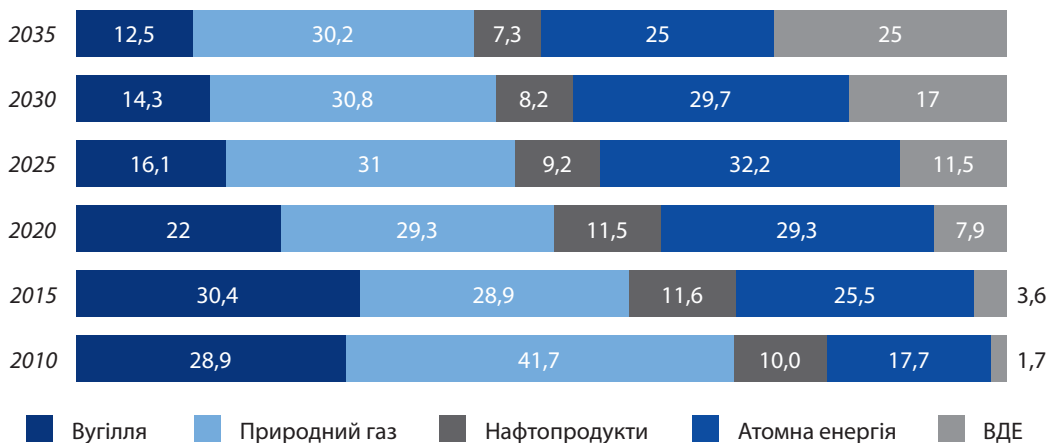
³ Звіт про результати комплексного дослідження ринків електричної енергії та енергетичного вугілля, схвалений АМКУ від 01.06.2016, протокол № 40 - <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=125980&schema=main>

**ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ РІЗНИМИ
ТИПАМИ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ, млрд кВт·год
(згідно Енергетичної стратегії України на період до 2035 року)**

Також очікується досягти радикального прогресу у сфері ВДЕ з метою збільшення їх частки у кінцевому споживанні до **11%** (**8%** від загального первинного постачання енергії) у 2020 році за рахунок проведення стабільної та прогнозованої політики у сфері стимулювання розвитку ВДЕ та у сфері залучення інвестицій. Така ціль зафіксована у **Національному плані дій з ВДЕ на період до 2020 року**, який передбачає, що у 2020 році **11%**¹ від кінцевого споживання електроенергії буде забезпечено за рахунок ВДЕ².

СТРУКТУРА СПОЖИВАННЯ ПЕРВИННИХ ЕНЕРГОНОСІЇВ, %

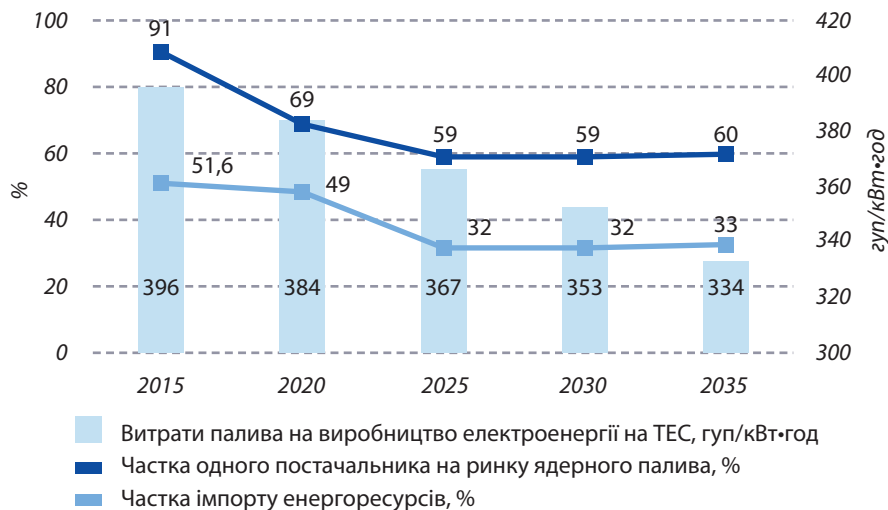

Енергетична стратегія також передбачає, що витрати палива на ТЕС до 2020 року мають бути зменшені на **3%**, а до 2035 року – на **16%**. Крім того, планується диверсифікувати поставки ядерного палива та зменшити імпорт енергоресурсів.

¹ Розпорядження КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»

² Обов'язковість зростання частки ВДЕ пов'язана з приєднанням України до Енергетичного Співтовариства (Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства ратифіковано Законом N 2787-VI від 15.12.2010)

СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ЩОДО ЗАКУПІВЛІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРВИННИХ ЕНЕРГОНОСІЇВ

До 2035 року обладнання теплової генерації має бути повністю приведено у відповідність до екологічних вимог ЄС. Рівень викидів CO₂ у 2020 році не повинен перевищувати **60%** від рівня 1990 року, при цьому, рівень зниження викидів в CO₂ на кінцеве споживання палива має зменшитись на більше ніж **5%** від рівня 2010 року. Одночасно, згідно з Національним планом скорочення викидів до 2033 року¹, на **95%** мають бути скорочені викиди SO₂, NOx – на **72%** та пилу – на **97%** від рівня 2012 року.

ПРИМІТКА:

Фактично, через зменшення сукупного обсягу споживання енергоносіїв, що спричинено падінням економіки, Україна вже досягла показників скорочення викидів діоксиду вуглецю, передбачених Енергетичною стратегією. Так, у 1990 році рівень викидів CO₂ становив **688 млн тонн²**, а у 2016 році – **150,6 млн тонн³**. Отже, відповідно до Енергетичної стратегії, у 2020 році рівень викидів в атмосферу має становити **253 млн тонн**, що вже суттєво перевищує поточні показники.

Досягнення запропонованих Енергетичною стратегією цілей передбачає необхідність оновлення та модернізації ОЕС України (станцій та мереж) та побудову конкурентного ринку електроенергії.

МАЙБУТНЄ РИНКУ ГЕНЕРАЦІЇ

I ЕТАП (2017-2020 рр)	II ЕТАП (2020-2025 рр)	III ЕТАП (2025-2035 рр)
РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ	ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ	СТАЛИЙ РОЗВИТОК
<ul style="list-style-type: none"> Створено повноцінні ринки електроенергії Реформовано ключові компанії Створено ринок вугілля Забезпечено дотримання високих екологічних норм при виробництві електроенергії 11% електроенергії виробляється з ВДЕ 	<ul style="list-style-type: none"> Інтеграція з ENTSO-E Запроваджено оптимальні механізми залучення інвестицій Здійснюється модернізація ТЕС та ТЕЦ Розвиваються ВДЕ та розподілена генерація 	<ul style="list-style-type: none"> З експлуатації виведено застарілі та неефективні потужності (ТЕС та ТЕЦ) Розвиваються ВДЕ та розподілена генерація

¹ Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

² <https://www.iea.org/statistics/statisticsearch/report/?country=UKRAINE&product=indicators&year=1990>

³ Інформація щодо викидів забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря зі стаціонарних джерел (дані щодо пересувних джерел на Держстаті відсутні) - http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ns_rik/ns_u/dvsr_u2008.html

Основними цілями держави при регулюванні виробництва електроенергії є забезпечення безпечного та надійного функціонування ОЕС України, впровадження сучасних технологій, завдяки яким зменшується залежність від викопного палива та підвищується маневровий потенціал генерації, а також розвиток добросовісної конкуренції.

1.2

ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ

Основні стейкхолдери	Ступінь інтересу	Можливість впливу
ДЕРЖАВА УКРАЇНА В ОСОБІ:		
Кабінету Міністрів	●	●
Міністерства енергетики та вугільної промисловості	●	●
Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	●	●
Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії	●	●
Держенергоефективності	●	●
Мінприроди	●	●
Міністерства фінансів	●	●
Державної фіскальної служби	●	●
УЧАСНИКИ РИНКУ:		
Споживачі електричної енергії	●	●
Суб'єкти, що здійснюють виробництво, імпорту, експорт, транспортування, розподіл, постачання електричної енергії	●	●
Виробники та продавці енергетичного устаткування, генеруючого обладнання, приладів обліку, контролю і регулювання споживання електроенергії	●	●
Проектні, будівельні, монтажні організації	●	●
Виробники та імпортери палива	●	●
МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ:		
Європейський Союз	●	●
Енергетичне Співтовариство	●	●
Країни імпортери / експортери електроенергії та первинних енергоносіїв	●	●
Міжнародні організації - надавачі фінансових ресурсів	●	●

● високий рівень

● середній рівень

● низький рівень

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ – вищий¹ орган у системі виконавчої влади, який реалізує свої повноваження безпосередньо та через інші органи виконавчої влади.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Регулювання діяльності всіх виробників

*Утворення оператора ринку**

Затвердження Енергетичної стратегії

Затвердження прогнозного паливно-енергетичного балансу

Визначення особливостей виробництва та продажу електроенергії на тимчасово окупованій території

*Затвердження порядку проведення конкурсу на будівництво генеруючої потужності та заходів з енергоефективності / управління попитом**

*Прийняття рішення про проведення конкурсу на будівництво генеруючої потужності та виконання заходів з управління попитом, а також про умови проведення такого конкурсу**

*Визначення порядку проведення електронних аукціонів з продажу електроенергії за двосторонніми договорами**

Регулювання окремих видів генерації

Порядок здійснення державного нагляду у сфері альтернативних джерел енергії

Визначення порядку експлуатації альтернативних джерел енергії

*Тимчасова підтримка деяких ТЕЦ, для проведення їх реконструкції та/або модернізації**

*Визначення порядку надання підтримки виробникам, що здійснюють комбіноване виробництво електричної та теплової енергії на ТЕЦ**

Визначення порядку кваліфікації когенераційних установок

*Утворення гарантованого покупця**

Визначення порядку формування фонду цільового фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії і здійснення контролю за цільовим використанням

*Встановлення порядку видачі, використання та припинення дії гарантії походження електроенергії**

* передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії», проте наразі не імplementовані

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

ЦІЛІ

Безпечна та сучасна енергетика

Висока конкуренція

ІНСТРУМЕНТИ

Рішення про необхідність реконструкції та модернізації ТЕС і ТЕЦ

*Обов'язкові аукціони**

*Рішення про проведення конкурсу на будівництво генеруючої потужності та виконання заходів з управління попитом**

*Рішення про покладення спеціальних обов'язків з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії**

* передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії», проте наразі не імplementовані

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ (Мі-ненерговугілля) – головний¹ орган у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному та ядерно-промисловому комплексах, а також забезпечує формування державної політики у сфері нагляду (контролю) у галузях електроенергетики.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

Регулювання обсягів ринку

Затвердження прогнозного балансу електричної енергії

Визначення типу та обсягів резервів палива

*Прийняття рішень про пріоритетність для диспетчеризації встановлених генеруючих потужностей, що використовують паливо, видобуте в Україні**

Встановлення строку завершення генеруючими компаніями реалізації інвестиційних проектів

Регулювання платіжно-розрахункових відносин

Створення цільового галузевого фонду створення ядерно-паливного циклу

Затвердження переліку підприємств ПЕК, які є учасниками процедури погашення заборгованості

Затвердження вартості договорів щодо врегулювання заборгованості

Оцінка готовності об'єктів електроенергетики до роботи в осінньо-зимовий період

Технічне регулювання

*Затвердження правил безпеки постачання електроенергії та здійснення моніторингу**

*Моніторинг безпеки постачання електричної енергії в Україні**

Затвердження стандартів операційної безпеки функціонування ОЕС України

Затвердження галузевих технічних регламентів

Визначення укрупнених показників будівництва електричних мереж

Інше

Визначення підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське управління

Встановлення правил функціонування електроенергетики в умовах особливого періоду

Розроблення державних цільових програм

* передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії», проте наразі не імplementовані

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

ЦІЛІ

Безпечна та сучасна енергетика

Висока конкуренція

Захищений споживач

ІНСТРУМЕНТИ

Прогнозний баланс ОЕС України

Норми використання палива (резервів та витрат)

План-графік ремонтів електростанцій

*Рішення про пріоритетність виробництва електроенергії на окремих електростанціях**

Оцінка готовності об'єктів електроенергетики до роботи в осінньо-зимовий період

* передбачено Законом України «Про ринок електричної енергії», проте наразі не імплементовано

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

(Регулятор, НКРЕКП) – здійснює державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері виробництва, передачі, розподілу, постачання електричної енергії. Варто зазначити, що згідно з законами «Про ринок електричної енергії», «Про електроенергетику» та «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», Регулятор є органом влади, що має найбільш широке коло повноважень у сфері регулювання виробництва електроенергії та досить різноманітний інструментарій.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

Регулювання діяльності учасників ринку

Регулювання платіжно-розрахункових операцій

Інше

Прийняття нормативно-правових актів, що регулюють діяльність учасників ринку (кодексів, порядків, положень, правил, методик, типових та примірних документів (договорів), форм звітності тощо)

Ліцензування

Регулювання цін (тарифів, плат, ставок)

Контроль діяльності учасників ринку на відповідність регуляторним актам та рішенням НКРЕКП

Формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії

Ведення переліку поточних рахунків із спеціальним режимом використання та встановлення алгоритмів розподілу коштів

Моніторинг та аналіз ринків, у т.ч., щодо відкритості, ціноутворення, стану конкуренції

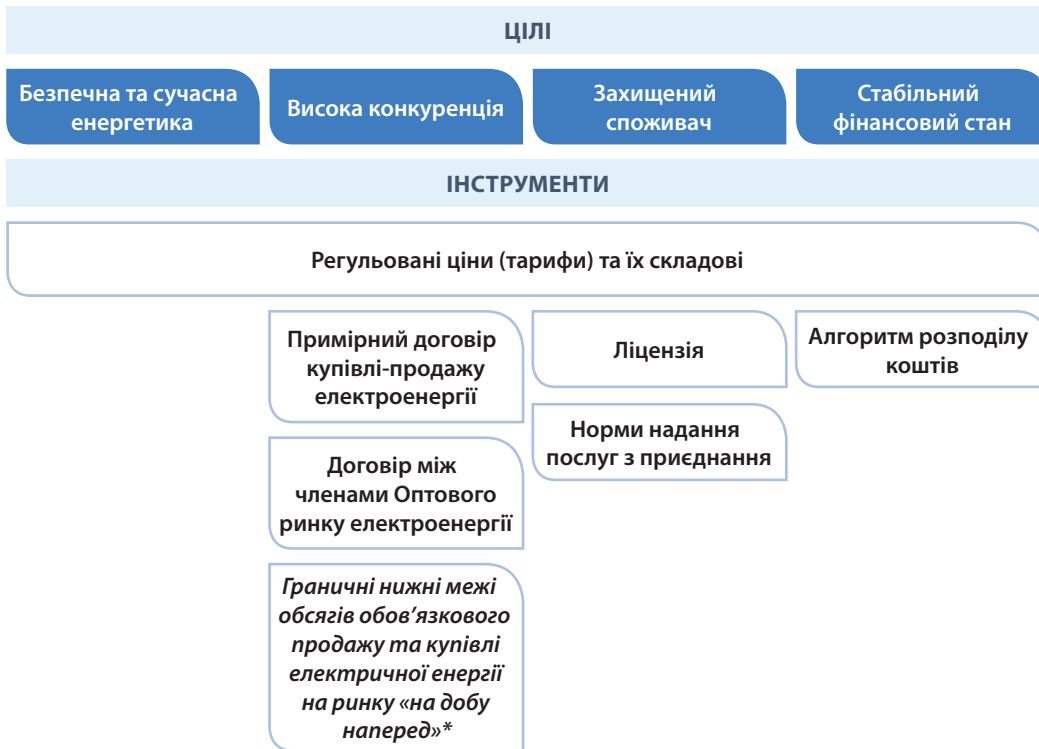
Схвалення інвестиційних програм (планів розвитку) ліцензіатів

Контроль за цільовим використанням коштів

Досудовий розгляд спорів

Встановлення обмежень щодо суміщення видів діяльності

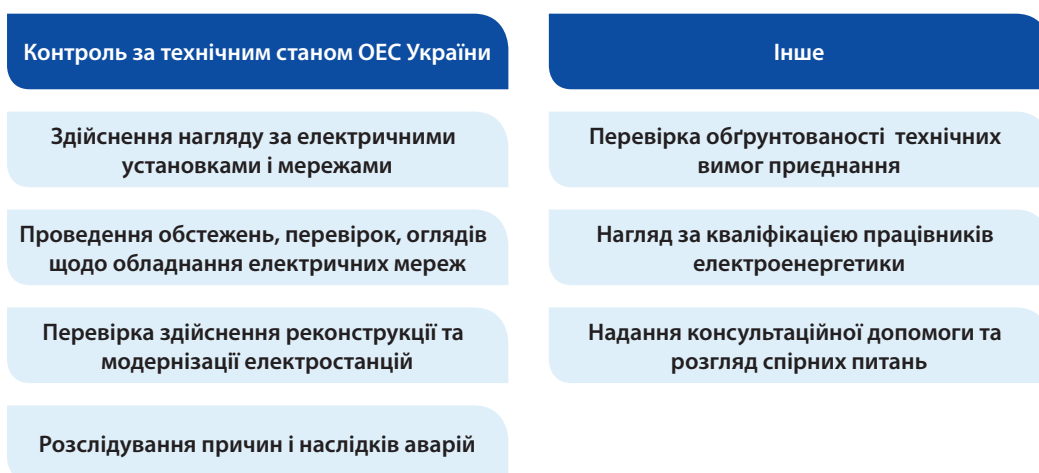
ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

* передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії», проте наразі не імплементовані

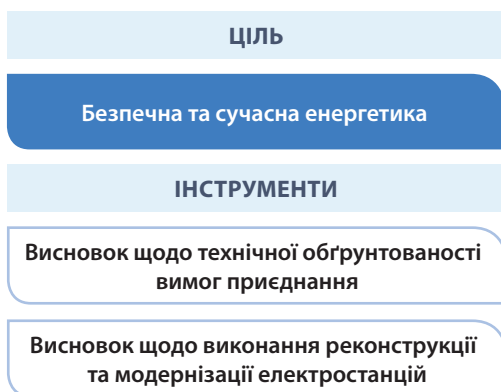
ДЕРЖАВНА ІНСПЕКЦІЯ З ЕНЕРГЕТИЧНОГО НАГЛЯДУ УКРАЇНИ (Держенергонагляд¹) – реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) за виробництвом, передачею та розподілом електричної енергії, а також за використанням енергії для власних потреб учасниками ринку (крім споживачів), в частині технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання, випробування та ремонту електроустановок і мереж, виконання робіт з проектування електроустановок і мереж.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

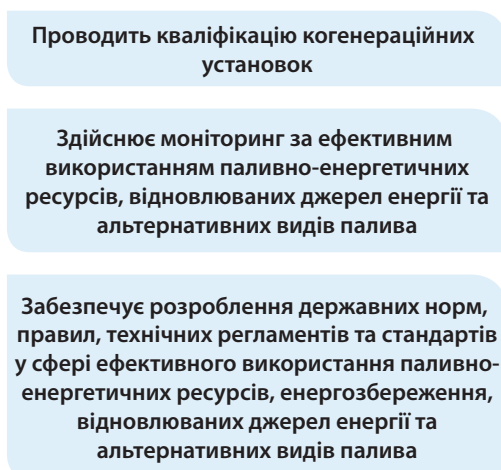
¹ Положення про державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії, затверджене постановою КМУ від 7 серпня 1996 р. № 929

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНИ (Держенергоефективності¹) – реалізує державну політику у сфері відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива та забезпечує збільшення частки відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива в енергетичному балансі України. Діяльність Держенергоефективності спрямовується і координується КМУ через Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

¹ Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, затверджене постановою КМУ від 26.11.14 р. №676

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ (Мінприроди) – забезпечує¹ формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки. Мінприроди здійснює регулювання діяльності виробників електроенергії в межах повноважень, передбачених положенням про Мінприроди та Законів України «Про охорону атмосферного повітря», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про відходи», «Про екологічну експертизу», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

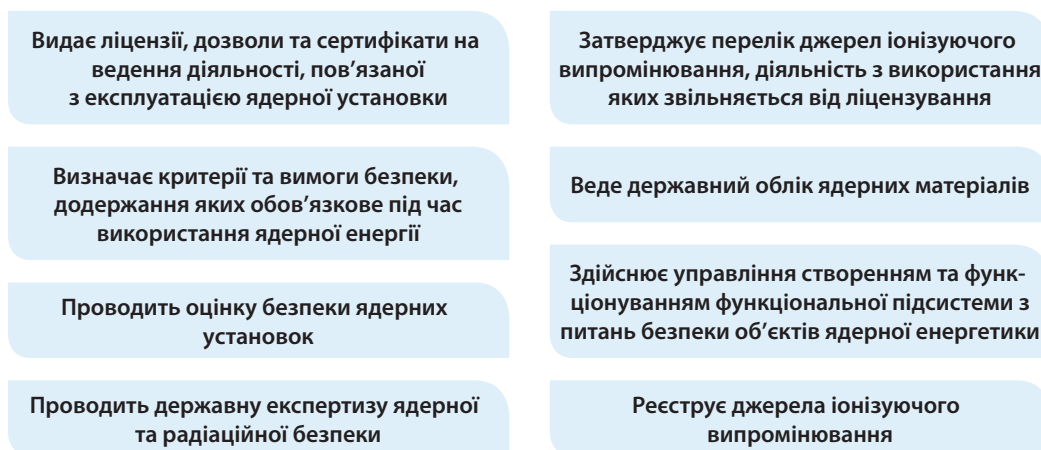
ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

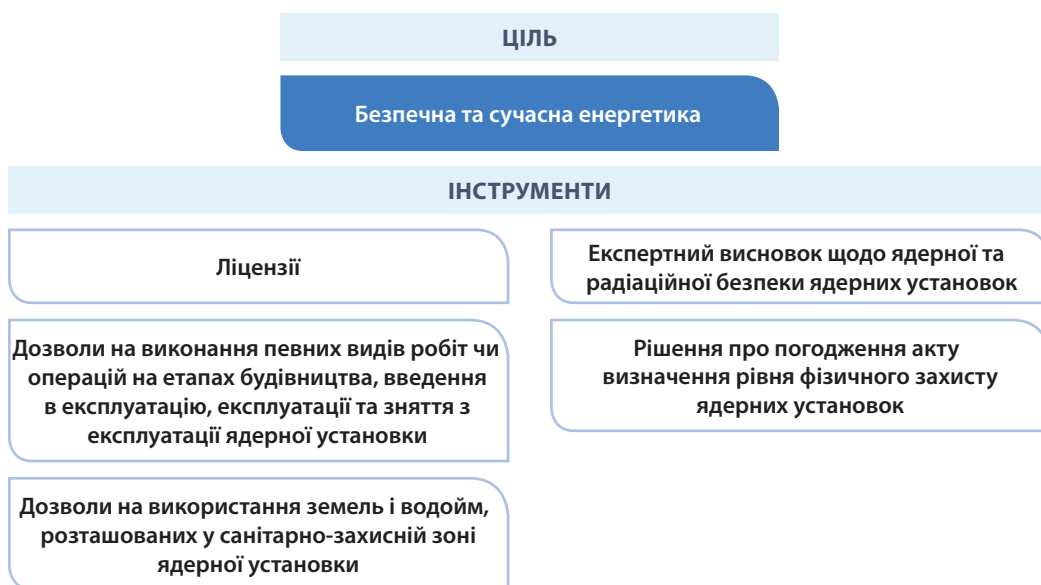
¹ Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затверджене постановою КМУ від 21 січня 2015 р. № 32

ДЕРЖАВНА ІНСПЕКЦІЯ ЯДЕРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ (Держатомрегулювання¹) – забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії, регулює безпеку використання ядерної енергії. Держатомрегулювання є компетентним органом з фізичного захисту ядерного матеріалу та ядерних установок, відповідно до *Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок*; з питань безпечного перевезення радіоактивних матеріалів, відповідно до правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів; з питань аварійного оповіщення та інформування, згідно з *Конвенцією про оперативне оповіщення про ядерні аварії*.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Інші органи влади, зокрема, Мінекономрозвитку, Міністерство фінансів, АМКУ, місцеві органи влади, при виконанні наданих законодавством повноважень, також мають здатність впливати на умови функціонування ринку. Водночас, оскільки їх діяльність має загальний, а не галузевий характер, а інтерес відносно незначним, вплив інструментарію вказаних органів в даній книзі не розглядається².

¹ Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України, затверджена постановою КМУ від 20 серпня 2014 р. № 363
² Такі інструменти регулювання будуть досліджені Офісом ефективного регулювання в майбутньому при проведенні аналізу регулювання інших ринків та загального державного інструментарію у сфері контролю та нагляду.

ОБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Виробництво електричної енергії здійснюється на електростанціях. Електростанції, з огляду на первинний енергоносіє, який у технологічному процесі перетворюється в електричну енергію, поділяються на теплові, атомні, гідро-, вітро-, сонячні тощо. Первинний носій енергії обумовлює технічні та експлуатаційні характеристики, умови виробництва та вартість електроенергії.

ВИРОБНИКИ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

ДП «НАЕК «Енергоатом»	ГК ТЕС	ПАТ «Укргідроенерго»	ТЕЦ, блок-станції	«Зелені виробники»
Частка ринку 53,74%	5 виробників	Частка ринку 6,21%	45 виробників	>300 виробників
Потужність >14 140 МВт (4 АЕС, 1 ГЕС, 1 ГАЕС, 1 ВЕС)	Частка ринку 31,78%	Потужність 5 744,8 МВт (9 станцій)	Частка ринку 7,01%	Частка ринку 1,26%
	Потужність 27 703 МВт (14 ТЕС)		Потужність 6 477 МВт	Потужність 1 375 МВт

ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» – оператор **чотирьох** діючих атомних електростанцій України, на яких експлуатується **15** атомних енергоблоків загальною встановленою потужністю **14 140 МВт** (зношені на **66,6%**¹), **2** гідроагрегати Ташлицької ГАЕС встановленою потужністю **302 МВт** та **2** гідроагрегати Олександрівської ГЕС встановленою потужністю **11,5 МВт**. ДП «НАЕК «Енергоатом» забезпечує близько **55%** потреб України в електроенергії. Дохід ДП «НАЕК «Енергоатом» за 2016 рік склав **36 млрд грн**².

ГЕНЕРУЮЧІ КОМПАНІЇ ТЕПЛОВИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ (ГК ТЕС) – це **5** великих компаній, що здійснюють виробництво електроенергії на **14** ТЕС встановленою потужністю **27 703 МВт**. Паливом для ТЕС є енергетичне вугілля газової та антрацитової груп. Щодо діяльності вказаних компаній варто відзначити:

- 1) Дохід ПАТ «Центренерго» у 2016 році склав **10 млрд грн**³;
- 2) Дохід ПАТ «Донбасенерго» у 2016 році склав **4 млрд грн**⁴;
- 3) Дохід ПАТ «ДТЕК «Західенерго» у 2016 році склав **16 млрд грн**⁵;
- 4) Дохід ПАТ «ДТЕК «Дніпроенерго» у 2016 році склав **14 млрд грн**⁶;
- 5) Дохід ТОВ «ДТЕК «Східенерго» у 2016 році склав більше **8 млрд грн**⁷.

ПАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО» – найбільша гідрогенеруюча компанія України, до складу якої входять **дев'ять** станцій на річках Дніпро та Дністер. Компанія забезпечує покриття пікових навантажень, регулювання частоти та потужності, мобільний аварійний резерв в ОЕС України. Дохід ПАТ «Укргідроенерго» за 2016 рік склав **5 млрд грн**⁸.

Специфічні інструменти державного регулювання виробництва електроенергії на АЕС, великих ГЕС та ГАЕС НЕ Є ПРЕДМЕТОМ ЦЬОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1 Коефіцієнтний аналіз діяльності суб'єктів господарювання, що належать до сфери управління Міненерговугілля за 2016 рік – http://www.energoatom.kiev.ua/files/file/koef_2016.pdf

2 Звіт незалежного аудитора щодо фінансової звітності НАЕК «Енергоатом» за 2016 рік – http://www.energoatom.kiev.ua/ua/actvts/audit_reports/46659-zvt_nezalezjnogo_auditora_schodo_fmansovo_zvtnost_naek_energoatom_za_rk/

3 Фінансова звітність за 2016 рік, складена відповідно МСФЗ, разом зі звітом незалежних аудиторів http://www.centrenenergo.com/files/Finzvnt_2016.pdf

4 Регулярная годовая информация за 2016 год – http://de.com.ua/uploads/0/2009-%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F2016_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.doc

5 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2016 рік – <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/96810/165/templ>

6 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2016 рік – <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/95946/165/templ>

7 За оцінками BRDO.

8 Фінансова звітність за 2016 рік та звіт аудиторів BRDO - http://uge.gov.ua/content/files/finansova_zvtnist_za_2016_rik.pdf

ТЕПЛОЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛІ (ТЕЦ) – здійснюють комбіноване виробництво теплової та електричної енергії. Найбільшими ТЕЦ в Україні є Харківська ТЕЦ-5, Київська ТЕЦ-5 і 6. В цілому, виробництво електроенергії на ТЕЦ та блок-станціях здійснюють **45** операторів¹, сукупна частка яких на ринку складає **7%**.

ВИРОБНИКИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ АЛЬТЕРНАТИВНІ (ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ) ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ² («Зелені» виробники) – виробляють електроенергію на малих гідроелектростанціях (потужністю до **10 МВт**), вітрових електростанціях, сонячних станціях, електростанції, що використовують біомасу, біогаз як паливо. Їх частка в сукупному обсязі ринку складає **1,26%**. Крім того, побутові споживачі, що мають ВЕС та СЕС, продають електроенергію облэнерго (як енергопостачальній компанії) поза ОРЕ.

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ЕНЕРГОРИНОК»³ (ДП «Енергоринок», ДПЕ, оптовий постачальник) – це створене КМУ підприємство⁴, що купує всю електричну енергію, вироблену на електростанціях потужністю більше ніж **5 МВт**, та продає її роздрібним постачальникам.

ПРИМІТКА:

До 11.06.2019 КМУ повинен створити на базі ДП «Енергоринок» окремі підприємства, що виконуватимуть функції оператора ринку та гарантованого покупця.

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО» (ДП «НЕК «Укренаерго», НЕК⁵) – енергетична компанія, що належить до сфери управління Міненерговугілля. ДП «НЕК «Укренаерго» здійснює передачу електроенергії магістральними електромережами від її виробників до електромереж енергорозподільних компаній (облэнерго). Крім того, ДП «НЕК «Укренаерго» виконує делеговану їй державою функцію диспетчерське управління⁶.

ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСПЕТЧЕРСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ⁵	2016	2017
Збільшення виробництва електроенергії АЕС за диспетчерськими командами Укренаерго порівняно з графіком ДП «Енергоринок»	(+) 453,32 млн кВт·год	(+) 338,2 млн кВт·год
Економія вугілля	(-) 220 тис. тонн	(-) 160 тис. тонн
Економія коштів	443 млн грн	330,5 млн грн
Підключення 4-х ГЕС до системи автоматичного частотного регулювання з діапазоном регулювання 480 МВт Переведення трьох блоків Бурштинської ТЕС на роботу в мережу ОЕС України		

ВАЖЛИВО!

ДП «НЕК «Укренаерго» корегує обсяги виробництва електроенергії.

Усі оперативні команди і розпорядження ДП «НЕК «Укренаерго» підлягають беззаперечному виконанню всіма суб'єктами господарювання, об'єкти електроенергетики яких підключені до ОЕС України.

1 Звіт про результати комплексного дослідження ринків електричної енергії та енергетичного вугілля, схвалений АМКУ від 01.06.2016, протокол № 40 - <http://www.amcu.gov.ua/amku/docscatalog/document?id=125980&schema=main>

2 Альтернативні джерела енергії - відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів;

3 Закон України «Про електроенергетику»

4 Статут державного підприємства «Енергоринок», затверджений постановою КМУ від 5 червня 2000 р. N 922

5 Статут ДП «НЕК «Укренаерго» від 12.09.2017 - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/09/Statut-2017-1-1.pdf>

6 Диспетчерське управління - оперативно-технологічне управління об'єднаною енергетичною системою України із забезпеченням надійного і безперебійного постачання електричної енергії споживачам з додержанням вимог енергетичної безпеки.

7 Укренаерго-2017: результати перших реформ - <https://www.slideshare.net/Ukrenerg/2017-87302316>

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 1

Держава регулюючи виробництво електричної енергії в Україні має 4 основні цілі:

- ◆ забезпечити сучасну та безпечну енергетику;
- ◆ створити умови для розвитку конкуренції;
- ◆ **100%** забезпечити попит на електричну енергію та захистити споживачів;
- ◆ забезпечити стабільний фінансовий стан галузі.

Для досягнення цих цілей держава застосовує **16** спеціальних енергетичних інструментів, ще **7** інструментів регулювання діяльності з виробництва електроенергії має бути запроваджено у відповідності до вимог Закону України «Про ринок електричної енергії».

Найбільш широке коло повноважень у сфері регулювання виробництва електроенергії має НКРЕКП. В цілому, держава регулює ринок як шляхом забезпечення державного нагляду за цінами, тарифами, обсягами ринку та експлуатацією електроустановок, так і шляхом безпосередньої участі в господарській діяльності. Державі належать оператор системи передачі (ДП «НЕК «Укренерго»), оптовий постачальник (ДП «Енергоринок»), які є системоутворюючими компаніями. Також в державній власності знаходяться такі найбільші виробники, як ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Центренерго» сукупна частка яких складає більше **60%** ОРЕ.

Крім того, зважаючи на значний вплив діяльності у сфері виробництва електроенергії на забруднення атмосферного повітря, значну технологічну потреб у відборі води, необхідність впровадження енергоефективних технологій та оптимізації системи державної підтримки сектору BRDO додатково проаналізовано **8** інструментів загальноекономічного характеру, що застосовуються Мінприроди, Держводагенством, Держенергоефективності та АМКУ.

2 | АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ РИНКУ

Одним з основних завдань проведення системного перегляду даної сфери було формування вичерпного переліку регуляторних актів, які безпосередньо регулюють цивільно-правові відносини, що виникають між всіма учасниками ринку виробництва електричної енергії, зокрема, щодо малого та середнього бізнесу. Критерії для оцінки актів на предмет належності їх до регуляторних визначені абзацом 2 статті 1 Закону України «Про засади державної регуляторної політики». Аналізу підлягали виключно такі регуляторні акти, які мають первинний характер (основні акти). На відміну від первинних регуляторних актів, регуляторні акти про внесення змін до інших актів не є самостійними регуляторними актами, вони безпосередньо не здійснюють правове регулювання, тому не були включені до переліку.

2.1

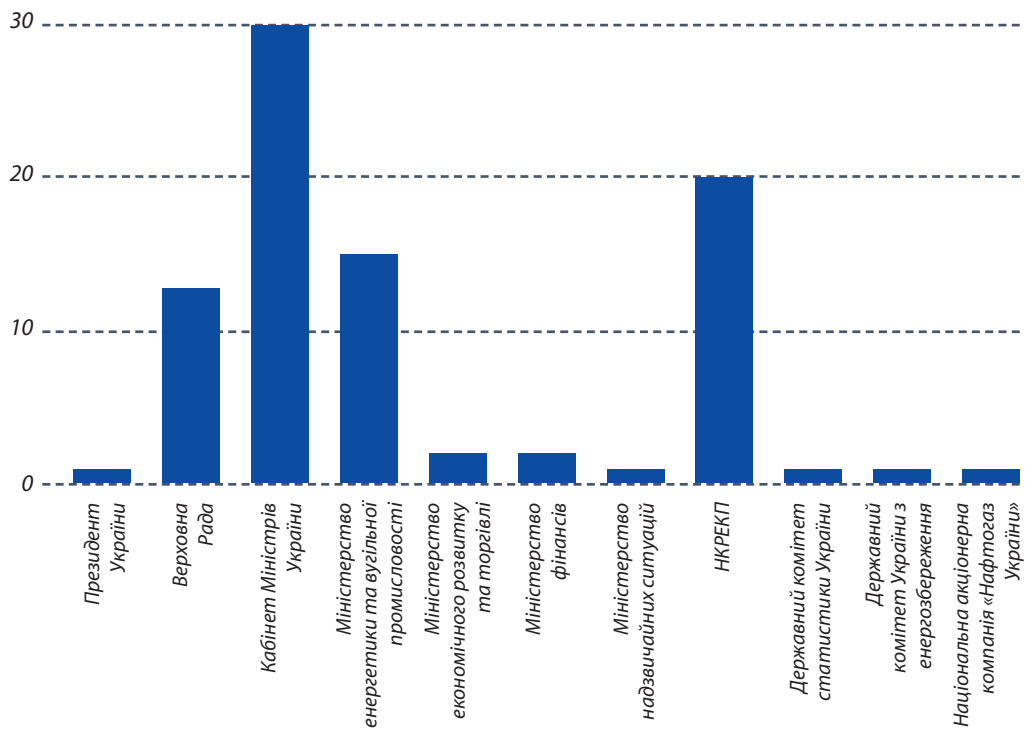
ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ СФЕРУ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Після завершення аналізу даної книги було визначено **122** чинних регуляторних актів¹, що безпосередньо складають регуляторне поле ринку виробництва електричної енергії.

Основними видавниками регуляторних актів (вторинного законодавства) для ринку генерації електричної енергії є Кабінет Міністрів України (**39** актів), Міненерговугілля (**10** актів), Мінекології (**12**) та НКРЕКП (**25** актів), з урахуванням періодичної реорганізації міністерства та Національної комісії. На трьох, вищезазначених органах прийнято **86** нормативно-правових актів. Слід зауважити, що Верховною Радою було прийнято **21** закон, які стосуються ринку генерації електричної енергії, однак лише частина з них можна віднести до спеціального законодавства. Повний перелік НПА первинного та вторинного законодавства, що регулюють ринок генерації електричної енергії надається у додатках².

¹ Акти технічного регулювання не були предметом аналізу/перевірки за методикою Rolling Review
² Додаток №1

2.2

ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ ТА ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ РИНКУ ГЕНЕРАЦІЇ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Після проведення оцінки, відповідно до методики Rolling Review, був отриманий результат, який свідчить про наявність **22** незаконних та **28** неактуальних регуляторних актів. Слід зауважити, що є нормативно-правові акти, які поєднують одночасно ознаки неактуальності й незаконності. Відтак, загальна кількість унікальних актів, які є незаконними та/або неактуальними згідно результатів дослідження, становить – **34** акта або не менше **27%** від всіх регуляторних актів ринку.

2.3

АКТИ, ЩО МАЮТЬ ОЗНАКИ НЕЗАКОННИХ ЗА МЕТОДИКОЮ ROLLING REVIEW:

- 1) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Порядку визначення витрат на оплату праці, які враховуються у тарифах на розподіл електричної енергії (передачу електричної енергії місцевими (локальними) електромережами), постачання електричної енергії за регульованим тарифом, передачу електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами, виробництво теплової та виробництво електричної енергії» від 26.10.2015 №2065.
- 2) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Правил приєднання когенераційних установок до електричних мереж» від 21.01.2006 №47.
- 3) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Порядку затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію» від 23.02.2017 №224.

- 4) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Порядку формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише малих гідроелектростанцій)» від 25.03.2010 №299.
- 5) Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України» від 20.08.2014 №393.
- 6) Постанова КМУ «Про особливості приєднання до електричних мереж об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел» від 19.02.2009 №126.
- 7) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» від 19.03.1999 №343.
- 8) Постанова КМУ «Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії» від 07.08.1996 №929.
- 9) Постанова КМУ «Про порядок переведення підприємств на резервні види палива» від 25.03.2009 №263.
- 10) Наказ Міністерства енергетики «Про затвердження Положення про порядок оцінки готовності об'єктів електроенергетики до роботи в осінньо-зимовий період» від 07.07.2006 №231.
- 11) Наказ Міністерства енергетики «Про затвердження Інструкції про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України» від 09.06.2005 №255.
- 12) Наказ Міністерства енергетики «Про затвердження Порядку підготовки та фінансування проектів з метою реалізації плану реконструкції та модернізації теплових електростанцій» від 24.05.2006 №183.
- 13) Наказ Міністерства енергетики «Про затвердження Правил взаємовідносин між Державним підприємством «Національна енергетична компанія «Укренерго» та суб'єктами (об'єктами) електроенергетики в умовах паралельної роботи в складі Об'єднаної енергетичної системи України» від 02.06.2008 №303.
- 14) Наказ Міністерства екології «Про затвердження електронної форми Журналу для реєстрації висновків державної екологічної експертизи» від 14.08.2013 №346.
- 15) Наказ Міністерства екології «Про затвердження Інструкції про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві» від 10.02.1995 №7.
- 16) Наказ Міністерства екології «Про затвердження Положення про порядок опломбування або опечатування підприємств, окремих їх цехів (дільниць) і одиниць обладнання у разі обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів» від 15.09.2004 №353.
- 17) Наказ Міністерства екології «Про затвердження Переліку речовин, які входять до «твердих речовин» та «вуглеводнів» і за викиди яких справляється збір» від 14.03.2004 №104.
- 18) Наказ Міністерства екології «Про затвердження Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря» від 10.05.2002 №177.
- 19) Наказ Міністерства природи «Про затвердження форми дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, дозволу про внесення змін до дозволу на викиди забруднюючих речовин, заяви на одержання дозволу на викиди» від 30.05.2006 №266.
- 20) Наказ Держстату «Про затвердження форми державного статистичного спостереження N 2-ТП (повітря) (річна) «Звіт про охорону атмосферного повітря» від 27.05.2015 №345.

- 21) Наказ Держстату «Про затвердження форми державного статистичного спостереження N 1-екологічні витрати «Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі за 20__ рік» (річна)» від 30.09.2015 №259.
- 22) Наказ Нацресурсагентство «Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів» від 24.02.2009 №18.

2.4

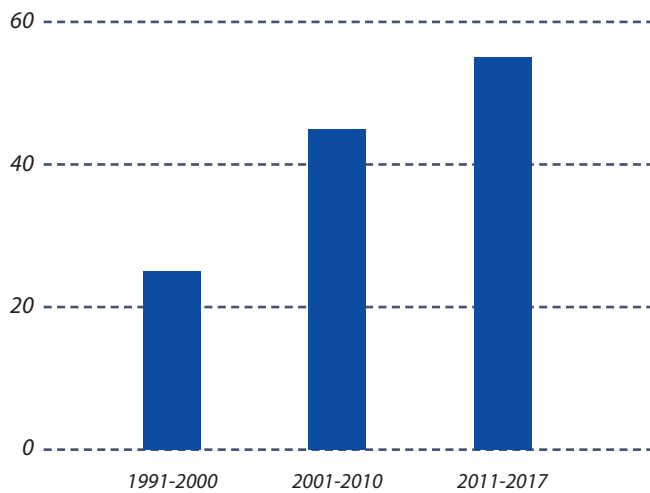
АКТИ, ЩО Є НЕАКТУАЛЬНИМИ ЗА МЕТОДИКОЮ ОЦІНКИ ROLLING REVIEW:

З метою уникнення дублювання та повторення актів, які мають також ознаки незаконності, наступний перелік містить виключно неактуальні акти, а саме:

- 1) Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» від 05.04.2005 №2509/IV.
- 2) Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 №3038.
- 3) Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 №2707-XII.
- 4) Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 1991 №1264-XII.
- 5) Закон України «Про енергозбереження» від 01.07.1994 №74/94.
- 6) Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)» від 05.08.2015 №565.
- 7) Постанова КМУ «Про Порядок передачі документації на державну екологічну експертизу» від 31.10.1995 №870.
- 8) Постанова КМУ «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» від 28.05.2018 №808.
- 9) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» від 26.10.2011 №1107.
- 10) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля» від 29.06.2011 №771.
- 11) Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенями ризику їх діяльності в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання і визначення періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)» від 22.02.2008 №75.
- 12) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності та приватних домогосподарств» від 02.11.2012 № 1421.

- 13) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Порядку визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії» 15.02.2012 №749.
- 14) Постанова НКРЕКП «Про затвердження Умов та правил (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності з комбінованого виробництва теплової і електричної енергії» від 02.11.2005 №997.
- 15) Наказ Мінприроди «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами» від 15.12.1994 №116.

ВІК ЗАКОНОДАВСТВА

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 2

За результатами аналізу регуляторних актів ринку генерації електричної енергії з'ясовано, що **34** нормативно-правових акта з **122**, що регулюють ринок генерації електричної енергії в Україні, були визначені такими, які мають ознаки незаконності та/або неактуальності. Відтак, не менш **27%** актів регуляторного поля відповідного ринку потребує перегляду та оптимізації. Підстави визначення акту незаконним/неактуальним будуть предметно викладені в білій книзі разом з відповідними пропозиціями щодо оптимізації.

Вважаємо за доцільне окремо навести яскравий приклад незаконного акту, що свідчить про недоліки регулювання. Так, Постанова КМУ «Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії» від 07.06.1996 №929 не має належної підстави прийняття, яка була б передбачена на рівні закону. Тим не менш, зазначений акт був прийнятий задля надання повноважень Державній інспекції з енергетичного нагляду, яка фактично являється структурним підрозділом господарюючого суб'єкта ДП «НЕК «Укренерго», здійснювати важливу владну функцію з додержання технічних правил безпеки при експлуатації об'єктів енергетики. Така практика вочевидь є не сумісною з принципами незалежного виконання владних функцій з контролю.

Схожа ситуація щодо законності наказу Міністерства енергетики та теплової енергетики «Про затвердження Правил взаємовідносин між Державним підприємством «Національна енергетична компанія «Укренерго» та суб'єктами (об'єктами) електроенергетики в умовах паралельної роботи в складі Об'єднаної енергетичної системи України» від 02.06.2008 №303. Даний наказ приймався на виконання статті 7 Закону України «Про електроенергетику». У свою чергу стаття 7 вказаного Закону не встановлює чітких повноважень за Міністерством енергетики та теплової енергетики, як належним органам, приймати відповідний акт. Натомість, стаття 7 допускає прийняття такого нормативно-правового акту будь-яким ЦОВом, що розмиває відповідальність та сприяє ухваленню незаконних актів.

Слід зазначити, що Кабінет Міністрів України та Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг, впевнено займають перше місце за кількістю незаконних та неактуальних актів. Впродовж багатьох років державна регуляторна політика України будувалась за принципом ситуативного вирішення поточних проблем та завдань шляхом прийняття нормативних актів, які часто не мали на це належних підстав, передбачених відповідними законами. Питання актуалізації нормативно - правового поля ринку генерації електричної енергії з новою гостротою постало влітку 2017 року після набуття чинності Закону України «Про ринок електричної енергії» №2019-VIII від 13 квітня 2017 року. Відтак, значна частина актів втратила свою актуальність через прийняття спеціального закону «Про ринок електричної енергії».

3 | АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ УКРАЇНИ ІЗ НАБЛИЖЕННЯ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ЗА УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ, ДОГОВОРОМ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА ТА КРАЩИМ МІЖНАРОДНИМ ПРАКТИКАМ

3.1

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА ЄС, ЩО РЕГУЛЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ З ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Україна, відповідно до взятих на себе зобов'язань за міжнародними договорами¹, повинна реформувати енергетичні ринки та гармонізувати регуляторні правила роботи виробників електричної енергії з вимогами Третього енергетичного пакету.

Базове законодавство ЄС на ринку електричної енергії формують **10** документів, які регулюють **5** ключових питань: організаційну модель відносин на ринку електроенергії, забезпечення безпеки постачання, розвиток «зеленої» енергетики та підвищення енергоефективності, а також захист навколишнього середовища.

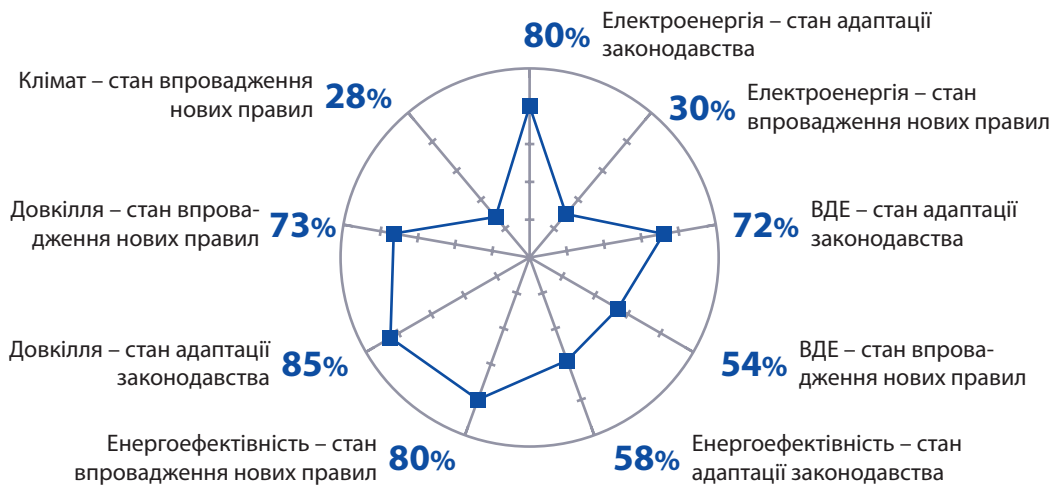
AQUIS COMMUNITARE	Напрямок регулювання
<ol style="list-style-type: none">1. Директива ЄС 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС2. Регламент ЄС № 714/2009 від 13 липня 2009 року про умови доступу до мережі для транскордонного обміну електроенергією та скасування Регламенту (ЄС) №1228/20033. Регламент ЄС № 543/2013 від 14 червня 2013 року про подання та публікацію даних на ринках електроенергії та внесення змін до Регламенту ЄС № 714/20094. Регламент ЄС № 838/2010 від 23 вересня 2010 року про встановлення настанов, що стосуються механізму компенсації системних операторів внутрішніх передач електроенергії та загального нормативного підходу до плати за передачу електроенергії	Організація ринків електроенергії
<ol style="list-style-type: none">5. Директива ЄС № 2005/89/ЄС від 01 січня 2006 року про заходи із забезпечення безпеки постачання електроенергії та інвестиції в інфраструктуру	Безпека
<ol style="list-style-type: none">6. Директива ЄС № 2009/28/ЄС від 23 квітня 2009 року про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел, та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС	«Зелена» енергетика

¹ У березні 2014 року підписано Угоду про Асоціацію, а у 2011 році Україна приєдналась до Енергетичного Співтовариства

7. Директива № 2012/27/ЄС про енергоефективність, яка змінює Директиви 2009/125/ЄС та 2010/30/ЄС і скасовує Директиви 2004/8/ЄС та 2006/32/ЄС	Енергоефективність
8. Директива № 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище 9. Директива ЄС № 2001/42/ЄС Про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля 10. Директива № 2010/75/ЄС про промислові викиди (комплексне запобігання і контроль забруднень)	Навколишнє середовище

В цілому, за оцінками Секретаріату Енергетичного Співтовариства¹, Україною було досягнуто у 2017 році значного прогресу в імплементації правил функціонування ринку електричної енергії (завдяки прийняттю Закону України «Про ринок електричної енергії»), проте стан дійсного реформування ринку електроенергії залишається недостатнім.

СТАН АДАПТАЦІЇ НОРМ ТРЕТЬОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПАКЕТУ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО (за даними Енергетичного Співтовариства)

¹ Annual implementation report / Energy Community Secretariat / 1 september 2017 - <https://www.energy-community.org>

СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРАВИЛ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Директива ЄС 2009/72/ЄС встановлює базові правила регулювання діяльності з виробництва, передачі, розподілу та постачання електроенергії. Вона передбачає створення ринку двосторонніх договорів, балансуючого ринку, ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку. Директива вимагає від країн-учасників забезпечити незалежність операторів систем передачі та розподілу, заборонивши їм здійснювати діяльність з виробництва та постачання електроенергії.

11.06.2018 вступив в силу Закон України «Про ринок електричної енергії», розроблений на основі Третього енергетичного пакету ЄС. Він передбачає докорінне трансформування ринків електроенергії від моделі «пулу» до моделі ринку двосторонніх договорів та балансуючого ринку.

Проте, Закон окреслив ідеологічний напрямок роботи нової моделі ринку, а його безпосереднє функціонування буде відбуватись на основі значної кількості підзаконних нормативно-правових актів. Наприклад, до 11.03.2018 мають бути прийняті правила ринку, правила ринку «на добу наперед», правила управління обмеженнями та порядок розподілу пропускної спроможності міждержавних перетинів, кодекс комерційного обліку, кодекс системи передачі, кодекс систем розподілу, методика (порядок) формування плати за приєднання до системи передачі та систем розподілу, правила роздрібного ринку.

В цілому, за підрахунками НКРЕКП, для впровадження нової моделі ринку електроенергії має бути розроблено і ухвалено **201** документ¹, **117** з яких є нормативно-правовими актами.

СХЕМА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО РИНОК ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ»

¹ НКРЕКП ухвалить близько 20 документів для запровадження ринку електричної енергії до 16 листопада - <http://www.unn.com.ua/uk/news/1687912-nkrekp-ukhvalyt-blyzko-20-dokumentiv-dlia-zaprovadzhennia-rynku-elektrychnoi-enerhii-do-16-lystopada>

Офіційною датою старту повномасштабного ринку електроенергії є 1 липня 2020 року (завершення перехідного періоду). Одночасно, для «зелених» виробників дату повноцінної участі в новому ринку (зокрема, в частині виникнення зобов'язань з компенсації небалансів) відкладено до 1 січня 2030 року.

Незважаючи на закладені Законом України «Про ринок електричної енергії» передумови, Директиву ЄС 2009/72/ЄС не можна вважати імplementованою в українське законодавство. Для повної гармонізації внутрішніх практик ведення бізнесу з вимогами третього енергетичного пакету органам виконавчої влади необхідно створити вторинне законодавство, створити оператора ринку, гарантованого покупця, забезпечити організаційне та юридичне відокремлення діяльності з передачі та розподілу електроенергії від діяльності з її виробництва та постачання.

В цілому процес реформування ринку електроенергії буде досить тривалим (в країнах ЄС він тривав в середньому близько **10** років). При цьому, BRDO не виключає можливість того, що 1 липня 2020 року (кінець перехідного періоду) повномасштабний ринок так і не буде запроваджено.

ПРИМІТКА:

24.10.2013 Верховною Радою було прийнято Закон № 663-VII «Про засади функціонування ринку електричної енергії України», який створював підґрунтя для імplementації вимог Другого енергетичного пакету ЄС, зокрема Директиви 2003/54/ЄС, яка була замінена більш детальною Директивою ЄС 2009/72/ЄС. Через відсутність єдиного політичного бачення ринку електроенергії та особливості соціально-економічної політики, вимоги Закону № 663-VII у період 2013-2017 років так і не було виконано (за поодиноким виключенням, яке здебільшого стосувалось правил діяльності оператора системи передачі електроенергії). Розробка підзаконних актів на виконання Закону № 663-VII була неофіційно призупинена, а Міненерговугілля розробило Закон України «Про ринок електричної енергії». Враховуючи, що в ЄС наразі обговорюється проект Четвертого енергетичного пакету його прийняття може стати офіційним приводом для ігнорування вимог Закону України «Про ринок електричної енергії» та початку розробки нового законопроекту.

Регламент ЄС № 714/2009 спрямований переважно на врегулювання питань щодо діяльності операторів системи передачі, функціонування ENTSO-E, доступу до міжнародних мереж, управління перетоками та перевантаженнями. В частині регулювання діяльності внутрішніх виробників країни учасники зобов'язані забезпечити:

- ... Довгострокове (на **10** років) планування розвитку внутрішньої енергосистеми, у т.ч., планування будівництва нових генеруючих потужностей;
- ... Збереження виробниками, що мають сукупну потужність від 250 МВт, інформації щодо експлуатації станцій та цінової поведінки;
- ... Відкритість інформації щодо сукупного прогнозованого та фактичного попиту, доступності та дійсного використання активів виробництва та навантаження, щодо доступності та використання мереж і міждержавних ліній електропередачі.

Регламент ЄС № 543/2013 деталізує вимоги Регламенту ЄС №714/2009. Він визначає функції та обов'язки учасників ринку з приводу розкриття даних, деталізує перелік даних, що підлягають обов'язковому оприлюдненню, та передбачає створення централізованої платформи для їх публікації.

З 2015 року¹ ДП «НЕК «Укренерго» розробляє План розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років та публікує їх на власному офіційному веб-сайті.

¹ Наказ Міненерговугілля від 29.09.2014 № 680 «Про затвердження Порядку підготовки системним оператором плану розвитку об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років та Порядку оприлюднення плану розвитку об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років»

ПРИМІТКА:

ДП «НЕК «Укренерго» наголошує на існуванні в Україні дефіциту маневрених і регулюючих потужностей та їх неоптимальну структуру. За прогнозами, сукупний обсяг генеруючих потужностей має до 2026 року зрости на **16-19%**.

За **10** років потужність великих виробників зростає на **11% (5381 МВт)**, при цьому ймовірність достовірності такого прогнозу досить висока – ДП «НЕК «Укренерго» наводить конкретні заходи з будівництва, реконструкції, модернізації блоків АЕС, ТЕС, ГЕС та ГАЕС.

Прогноз зростання потужності малих та середніх виробників базується на виконанні Україною своїх зобов'язань перед Енергетичним Співтовариством щодо забезпечення до 2020 року **11%**¹ від кінцевого споживання електричної енергії за рахунок відновлювальних джерел енергії. ДП «НЕК «Укренерго» очікує зростання потужності ТЕЦ та «зелених» електростанцій на **68% (5014 МВт)**. Проте, обсяг введених в експлуатацію потужностей «зеленої» енергетики у 2015 році становив **6,7 МВт**, що в **24** рази менше ніж у 2011 році, що ставить під сумнів можливість досягнення вказаної цілі.

З 11.06.2017² виробники електроенергії потужністю понад **200 МВт**, мають зберігати впродовж **п'яти** років інформацію, необхідну для перевірки оперативно-диспетчерських рішень та поведінки під час подання заявок (пропозицій) на ринку «на добу наперед», внутрішньодобовому ринку, балансуєчому ринку, ринку допоміжних послуг та при розподілі пропускнуої спроможності, яка включає, зокрема, погодинні дані по кожній електростанції щодо доступних генеруючих потужностей та обов'язкових резервів, включаючи постанційний розподіл таких резервів на момент подачі заявок/пропозицій, та фактичні дані.

Оператор системи передачі зобов'язаний оприлюднювати на своєму офіційному веб-сайті інформацію щодо:

- ◆ позапланових та/або аварійних відключень енергоблоків, встановлена потужність яких перевищує **100 МВт**;
- ◆ узагальненого прогнозного та фактичного попиту, доступності та фактичного використання генеруючих потужностей та електроустановок споживання, здатних до регулювання, доступності та використання мережі та перетинів, балансуєчої електричної енергії та резервів потужності.

Детальні вимоги щодо інформації, яка підлягає оприлюдненню оператором системи передачі, будуть установлені в правилах ринку, кодексі системи передачі³.

ПРИМІТКА:

В цілому офіційний веб-сайт ДП «НЕК «Укренерго» має досить якісне наповнення інформацією щодо стану ринків електроенергії, технічного регулювання та доступу до мереж.

Імплементация Регламентів ЄС № 714/2009 та № 543/2013 є незавершеною. Закон України «Про ринок електричної енергії» враховує всі основні вимоги вказаних документів, але підзаконні нормативно-правові акти поки не прийняті, що не дає можливості говорити про повну імплементацію.

¹ Розпорядження КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»

² Стаття 30 Закону України «Про ринок електричної енергії»

³ Очікується що вказані документи будуть затверджені Регулятором до 11.03.2018

Регламент ЄС № 838/2010 деталізує порядок оплати виробниками електроенергії послуг з передачі та встановлює ціновий діапазон їх вартості в межах від **0** до **2 євро** за **МВт**.

В Україні послуги з передачі електричної енергії оплачуються ДП «Енергоринок», а їх вартість включається до оптової ринкової ціни на електроенергію, прямі договори між виробниками електроенергії та ДП «НЕК «Укренерго» щодо надання послуг з передачі електроенергії не укладаються, тобто фактично за передачу електроенергії платять споживачі. Питання оплати виробниками електроенергії послуг з передачі електроенергії в Законі України «Про ринок електричної енергії» не врегульовано.

3.3

СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ З БЕЗПЕКИ ПОСТАЧАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Директива ЄС № 2005/89/ЄС направлена за впровадження механізмів мінімізації наслідків потенційних криз, спричинених перебоями у функціонуванні енергосистем, та передбачає необхідність існування прозорих та недискримінаційних інструментів реагування держави на виникнення кризових ситуацій.

Наразі забезпечення надійного функціонування ОЕС України здійснюється, зокрема, на основі Стандарту¹ операційної безпеки функціонування ОЕС України, ПУЕ та інших нормативно технічних документів². Разом з тим, Законом України «Про ринок електричної енергії» передбачено, що стандарти операційної безпеки та критерії, що застосовуються оператором системи передачі для диспетчеризації генеруючих потужностей, мають бути передбачені в Кодексі системи передачі та Кодексі систем розподілу. Крім того, Міненерговугілля повинно затвердити правила безпеки постачання електричної енергії та здійснення моніторингу безпеки постачання електричної енергії.

ПРИМІТКА:

Законопроект № 6341³ пропонується суттєво змінити права та обов'язки учасників ринку у випадку загрози національній енергетичній безпеці України, зокрема, ВРУ матиме право прийняти рішення про повернення об'єктів електроенергетики, які були приватизовані, у державну власність, шляхом включення їх до переліку стратегічних об'єктів електроенергетики. Такі об'єкти після їх повернення у державну власність не підлягатимуть приватизації.

Зважаючи на необхідність прийняття додаткових регуляторних актів, Директива ЄС № 2005/89/ЄС поки повністю не імплементована в національне законодавство.

¹ Наказ Міненерговугілля від 08.02.2016 № 64 «Про затвердження Стандарту операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України. Побудова та експлуатація електричних мереж. Технічна політика.»

² СОУ-Н ЕЕ ЯЕК 04.156:2009 «Основні вимоги щодо регулювання частоти та потужності в ОЕС України. Настанова», СОУ-Н ЕЕ 04.157:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на енергоблоках ТЕС (ТЕЦ). Настанова», СОУ-Н ЕЕ 04.158:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на ГЕС. Настанова», СОУ-Н ЕЕ ЯЕК 04.159:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на енергоблоках АЕС. Настанова», СОУ-Н ЕЕ ЯЕК 04.160:2009 «Методики і рекомендації щодо перевірки готовності ТЕС, ГЕС і АЕС до участі у регулюванні частоти та потужності в ОЕС України. Настанова»

³ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо забезпечення енергетичної безпеки України)» (реєстраційний № 6341 від 11.04.2017)

СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРАВИЛ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ

Директива ЄС № 2009/28/ЄС передбачає, що до 2020 року частка енергії, що видобувається з ВДЕ, в сукупному енергобалансі становитиме щонайменше **20%**. Країни-учасники повинні гармонізувати цілі внутрішньої політики з вказаною загальноєвропейською ціллю. Механізмами досягнення вказаної цілі є:

- ... реалізація спільних проектів з розвитку ВДЕ;
- ... державна підтримка;
- ... створення мінімально необхідних та необтяжливих процедур регулювання діяльності «зелених» виробників (надання дозволів, ліцензій, сертифікатів, приєднання до мережі транспортування та розподілу електроенергії, тощо).

Національним планом дій¹ з відновлюваної енергетики на період до 2020 року передбачається виробництво в 2020 році з відновлювальних джерел енергії близько **26 млрд кВт-год**, що складає **11%** очікуваного споживання в 2020 році на рівні **236–240 млрд кВт-год**.

Енергетична стратегія України² передбачає, що частка ВДЕ в генерації електроенергії (включаючи великі ГЕС та ГАЕС) має зрости з **5%** у 2015 році до **10%** у 2020 році та до більше ніж **25%** у 2035 році.

На державному та місцевому рівні можуть застосовуватись програми підтримки розвитку ВДЕ (гранти, дотації, субсидії тощо), проте в Бюджеті України на 2017 рік³ цільових програм з розвитку ВДЕ не було передбачено. В цілому, державна підтримка альтернативної енергетики в Україні включає **три** основні напрямки:

- 1) Наявність гарантованого ринку збуту⁴ (ДП «Енергоринок», гарантований покупець).
- 2) «Зелений» тариф⁵.
- 3) Митні пільги⁶ для устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії.

ПРИМІТКА:

Наразі «зелений» тариф встановлюється при виробництві електроенергії з альтернативних джерел енергії, до яких належать енергія сонця, вітру, геотермальна, гідротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів.

¹ Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, затверджено розпорядженням КМУ від 01.10.2014 № 902

² Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена розпорядженням КМУ від 18.08.2017 № 605-р <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250250456>

³ Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік»

⁴ Відповідно до Законів України «Про ринок електричної енергії», «Про електроенергетику», «Про альтернативні джерела енергії»

⁵ Відповідно до Законів України «Про ринок електричної енергії», «Про електроенергетику», «Про альтернативні джерела енергії»

⁶ Відповідно до пункту 197.16.1. Податкового кодексу України звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії

Одночасно, відповідно до зареєстрованих у ВРУ законопроектів, вказаний перелік може змінитись, зокрема, до переліку ВДЕ планують включити:

- ... побутові відходи¹, що в цілому може підвищити інтенсивність розвитку ВДЕ та сприятиме покращенню загальної екологічної ситуації;
- ... торф², доцільність чого в цілому є сумнівною, оскільки торф за своєю сутністю є корисною копалиною біологічного походження, при цьому вік сучасних торфовищ **5-10 тис. років**.

При цьому, у США одним з видів ВДЕ можуть виступати водорості³.

Щодо адміністративного регулювання виробництва електроенергії з ВДЕ, то Закон України «Про ринок електричної енергії» передбачає необхідність отримання ліцензії на виробництво для суб'єктів, що планують продавати електроенергію за «зеленим» тарифом. Процедура отримання «зеленого» тарифу є недостатньо прозорою та містить корупційні ризики.

ПРИМІТКА:

З метою сприяння розвитку альтернативної енергетики планується спростити процедурні аспекти будівництва відповідних станцій. Об'єкти енергетики III категорії складності, які виробляють енергію з альтернативних джерел (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), будуть належати до об'єктів з незначними (СС1) наслідками⁴.

За аналогією з вимогами Директиви, в Україні запроваджено механізм підтвердження належності палива до альтернативного (сертифікат видає Держенергоєфективності) та інформування кінцевих споживачів про обсяги спожитої «зеленої» електроенергії⁵. Крім того, нормативно-правовими актами передбачена можливість отримання виробником від Держенергоєфективності гарантії походження електричної енергії⁶, проте наразі такий документ не видається.

Таким чином, формально Україна виконала вимоги Директиви ЄС № 2009/28/ЄЄ: встановлено національну мету⁷ у сфері розвитку ВДЕ, застосовуються заходи з державної підтримки та контроль походження енергії. Разом з тим, низька частка ВДЕ в балансі електроенергії (**1,26%** від загального обсягу, не враховуючи частку великих ГЕС та ГАЕС) надає підстави стверджувати, що чинні умови виробництва «зеленої» електроенергії є несприятливими. Крім того, правила діяльності «зелених» виробників буде деталізовано у розроблених на виконання Закону України «Про ринок електричної енергії» вторинних регуляторних актах.

1 Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання використання побутових відходів як альтернативного джерела енергії» (реєстраційний № 4835 від 16.06.2016) http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=59440

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання використання побутових відходів як альтернативного джерела енергії» (реєстраційний № 4835-д від 31.07.2017) http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=62379

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо віднесення побутових відходів до альтернативних джерел енергії» (реєстраційний № 6715 від 13.07.2017) - http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=62280

2 Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» щодо віднесення торфу до альтернативних джерел енергії» (реєстраційний № 6714 від 13.07.2017) - http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=62279

3 В США морские водоросли превратят в биотопливо - <https://realist.online/article/v-ssha-morskie-vodorosli-prevratyat-v-biotoplivo>

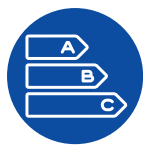
4 Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття адміністративних бар'єрів та підвищення інвестиційної привабливості галузі виробництва енергії з альтернативних джерел» (реєстраційний № 6496 від 25.05.2017) http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=61880

5 Постанова НКРЕ від 30.05.2013 № 642 «Про підвищення якості обслуговування споживачів електричної енергії»

6 Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, затверджений постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 771

7 Більш детальний аналіз можливостей досягнення цілі щодо збільшення частки виробництва електроенергії з використанням ВДЕ буде наведено в наступних розділах

СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Директива № 2012/27/ЄС «Про енергоефективність» формує законодавчу основу для заохочення енергоефективності та зниження показника ефективності використання енергоресурсів до 2020 року на **20%**. Вимоги до енергоефективності при виробництві електроенергії наступні:

- ... Електростанції бажано оснастити вискоелефективними когенераційними установками для утилізації відхідного тепла, яке утворюється при виробництві електроенергії. Якщо це неможливо та/або недоцільно, то бажано використовувати системи накопичення енергії;
- ... З метою розвитку Smart Grids, при встановленні мережевих тарифів і норм для операторів мереж передбачаються стимули впровадження заходів з покращення енергоефективності користувачами цих мереж. При цьому, з тарифів на передачу та розподіл виключаються складові, що шкодять загальній енергоефективності (у т.ч. енергоефективності виробництва електроенергії).
- ... Об'єктам вискоелефективної когенерації та відновлювальної енергетики, надається перевага при включенні у графік виробництва електроенергії. Одночасно має забезпечуватись безперервність теплопостачання.
- ... Застосування гарантії походження електроенергії, виробленої шляхом вискоелефективної когенерації (документ, що посвідчує походження електроенергії).
- ... Для об'єктів вискоелефективної когенерації може бути спрощено процедури приєднання до мереж. Так, дрібномасштабні і мікро-когенераційні установки можуть приєднуватись до мережі за принципом «установити і повідомити» – тобто операторів мереж заохочують надавати послугу з приєднання за принципом простого повідомлення. Крім того, від операторів систем передачі та операторів розподільних систем може вимагатись вживати заходів з заохочення розміщення вискоелефективної когенерації поблизу районів попиту шляхом зменшення плати за підключення та користування системами.

Крім того, Директива встановлює загальні принципи розрахунку кількості електроенергії, отриманої у процесі когенерації, та методу визначення ефективності процесу когенерації.

На виконання директиви Кабінетом Міністрів затверджено Національний план дій¹ з енергоефективності на період до 2020 року, в якому визначено національну мету України у сфері енергоефективності та енергозбереження – скорочення до 2020 року споживання на **9%**² ід середнього показника 2005-2009 років.

АЕС, ТЕЦ та когенераційні установки продають електроенергію за регульованим тарифом, який розраховується за методологією «витрати+». Така методологія тарифоутворення не стимулює до скорочення неефективних витрат та вжиття заходів з енергоефективності, тому **80%** обладнання є застарілим та неефективним³. Інвестиційні програми виробників можуть (у разі отримання згоди НКРЕКП) передбачати заходи, спрямовані на збільшення ефективності використання палива та утилізації тепла. Проте, більш ефективним механізмом підвищення ефективності виробництва електроенергії вбачається застосування до генеруючих компаній стимулюючого регулювання або перехід на ринкове (конкурентне) ціноутворення.

¹ Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року, схвалений розпорядженням КМУ від 25.11.2015 № 1228-р

² Більш детально з окремими аспектами досягнення вказаної цілі та виконання Директиви № 2012/27/ЄС можна ознайомитись в Зеленій книзі «Аналіз якості регулювання сфери енергоефективності в секторі малого та середнього бізнесу» - <https://regulation.gov.ua/book/28-zelena-kniga-sferi-energoefektivnosti-ta-energozberezenna-v-segmenti-malogo-ta-serednogo-biznesu>

³ Асоціація «Укртеноелектроцентраль» http://www.ukrtec.com.ua/?page_id=6

Задля забезпечення безперервності тепlopостачання в умовах впровадження конкурентного ринку виробництва електроенергії Закон «Про ринок електричної енергії» передбачає можливість підтримки реконструкції та модернізації ТЕЦ. Так, на окремі ТЕЦ та оператора системи передачі буде покладено¹ спеціальний обов'язок з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії. Залучені на реконструкцію ТЕЦ кошти повертатимуться за рахунок тарифу на електроенергію. При цьому, різниця між встановленим для ТЕЦ тарифом та ринковою ціною на електроенергію компенсуватиметься за рахунок тарифу оператора системи передачі.

ТЕЦ, когенераційні установки та «зелені» електростанції пріоритетно включаються до заданого графіку виробництва електроенергії². На ОРЕ всі ТЕЦ, некваліфіковані та кваліфіковані когенераційні установки знаходяться в рівних ринкових умовах, а додаткові переваги кваліфікованим когенераційним установкам, як більш енергоефективним, на ОРЕ не надаються. В той же час, когенераційні установки мають можливість напряму продавати електроенергію споживачу, при цьому на таку електроенергію не нараховується акцизний податок.

Гарантія походження електроенергії, виробленої шляхом високоефективної когенерації, в Україні не видається. Проте, існує свідоцтво про кваліфікацію когенераційної установки³, яке виробники можуть отримати в Держенергоефективності. Наявність такого свідоцтва надає право на отримання податкових пільг.

Щодо приєднання когенераційних установок до мереж то, наразі принципу «установити і повідомити» не застосовується, а оператори мереж не стимулюють розміщення високоефективної когенерації. З березня 2018 року правила приєднання до мереж мають суттєво змінитись⁴ (зокрема в частині методології розрахунку плати за приєднання та розмежування обов'язків замовника та оператора мереж). Одночасно, передбачається можливість проведення тендерів на будівництво генеруючої потужності та заходів з енергоефективності та/або управління попитом. Детальні вимоги щодо проведення конкурсів буде наведено у затвердженому КМУ порядку (наразі акт не прийнято).

3.6

СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ ДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Оцінка впливу антропогенних факторів на довкілля проводиться у відповідності до Директиви № 2011/92/ЄС та Директиви № 2001/42/ЄС.

Директива № 2011/92/ЄС передбачає, що державні і приватні проекти, у тому числі, в сфері енергетики, підлягають обов'язковій оцінці впливу на навколишнє середовище, за результатами якої має бути складено екологічний звіт. Громадськість повинна мати можливість висловити свою точку зору щодо проекту плану або програми та щодо супровідного екологічного звіту.

У травні 2017 року ВРУ, з метою імплементації вимог Директиви, було прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Він встановлює правові та

¹ Пункт 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про ринок електричної енергії»

² Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України (ДЧОРЕ), укладеного 15 листопада 1996 року

³ Кваліфікація когенераційної установки - встановлення центральним органом виконавчої влади у сфері енергозбереження відповідності умов та показників експлуатації когенераційної установки вимогам (кваліфікаційним показникам), встановленим Законом України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу».

⁴ Узв'язку з набранням чинності статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії»

організаційні засади такої оцінки при прийнятті рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Без проведення оцінки впливу на довкілля заборонено здійснювати діяльність пов'язану з будівництвом, реконструкцією, технічним переоснащенням, розширенням, перепрофілюванням, ліквідацією (демонтажем) наступних об'єктів:

- 1) ТЕС, ТЕЦ та станцій потужністю від **50 МВт**, що використовують органічне паливо (перша категорія);
- 2) Атомних електростанцій та інших ядерних реакторів, крім дослідницьких установок, потужність яких не перевищує **1 кВт** (перша категорія);
- 3) Гребель, водосховищ та інших об'єктів, призначених для утримання та постійного зберігання води, якщо об'єми затриманої води перевищують **10 млн м³** (перша категорія);
- 4) ГЕС на річках та ГАЕС незалежно від потужності (друга категорія);
- 5) Вітрових парків, ВЕС, що мають дві і більше турбіни або висотою від **50 м** (друга категорія);
- 6) Поверхневих та підземних складів та сховищ викопного палива чи продуктів їх переробки на площі від **500 м²** або об'ємом від **15 м³** (друга категорія).

Одночасно, КМУ повинен¹ встановити критерії, за умови дотримання яких вказана діяльність не вважатиметься такою, що має значний вплив на довкілля.

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає залучення громадськості та оприлюднення висновків за результатами проведеної оцінки. Повідомлення про намір здійснювати вказану вище діяльність та проект звіту на довкілля підлягатиме опублікуванню на офіційних веб-сторінках зацікавлених осіб та у ЗМІ. Громадськість протягом **20** днів з моменту оприлюднення вказаних документів може надавати свої зауваження та пропозиції до них. Крім того, передбачається проведення громадських слухань та обговорень.

Рішення про допустимість чи недопустимість реалізації проекту, що може вплинути на довкілля, приймається ОДА або Мінприроди². Під час прийняття такого рішення береться до уваги звіт з оцінки впливу на довкілля та звіт про громадське обговорення. У разі якщо діяльність визнано недопустимою, то уповноважений орган зобов'язаний обґрунтувати таку недопустимість та визначити екологічні умови її провадження.

За порушення вимог Закону «Про оцінку впливу на довкілля» діяльність підприємств може бути тимчасово або повністю припинена. Також, якщо негативний вплив від ведення діяльності значно перевищує за прогнозовані, відповідно до проведеної оцінки, показники, то вказана діяльність також може бути припиненою за рішенням суду.

В цілому, Закон «Про оцінку впливу на довкілля» відповідає вимогам Директиви № 2011/92/ЄС, проте передбачає необхідність формування вторинного нормативно-правового поля, яке деталізуватиме процедурні аспекти застосування передбаченого законом інструментарію. Таким чином, наразі вимоги Директиви № 2011/92/ЄС повністю не імplementовані в українське законодавство.

¹ Відповідно до статті 1 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», проте наразі відповідне рішення КМУ не прийнято

² Згідно статті 5 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» висновок надається Мінприроди якщо суб'єкт господарювання самостійно подав повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, безпосередньо до Міненерговузлілля з метою отримання його висновку з оцінки впливу на довкілля. Одночасно, висновок надається виключно Мінприроди якщо діяльність:

1. Відноситься до першої категорії;
2. Може мати значний трансграничний вплив;
3. Може мати вплив на довкілля двох і більше областей або замовником якої є обласна, Київська або Севастопольська міські державні адміністрації;
4. Стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та/або рішення щодо затвердження (схвалення) якої приймається Кабінетом Міністрів України;
5. Фінансуватиметься із залученням іноземних кредитів під державні гарантії.

Директива № 2001/42/ЄС «Про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля» передбачає необхідність проведення стратегічної екологічної оцінки, зокрема, при підготовці проектів чи програм розвитку електростанцій. Така оцінка передбачає:

- ... складення звіту про стратегічну екологічну оцінку (з детальною інформацією щодо можливого впливу на довкілля та доцільних альтернатив);
- ... проведення консультацій із зацікавленими органами та громадськістю.

Якщо реалізація планів чи програм може мати транскордонний вплив на довкілля, то проводиться транскордонна оцінка та консультації.

В Україні відсутня¹ оцінка впливу державних стратегій, планів та програм на довкілля, проте до 17.01.2018 може бути проведена екологічна експертиза². З метою імплементації Директиви планується прийняти законопроект «Про стратегічну екологічну оцінку» (від 21.02.2017 № 6106)³, який передано на повторне друге читання. Разом з тим, більшість положень цього проекту є декларативними, які характеризуються відсутністю належної юридичної визначеності та не містять дієвих механізмів їх реалізації.

ПРИКЛАД 1:

Екологічній оцінці, згідно законопроекту, підлягатимуть документи у сфері державного планування, а саме стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи.

Варто відзначити, що екологічній оцінці не підлягатимуть:

- ... документи державного планування, які стосуються виключно національної оборони або надзвичайних ситуацій;
- ... бюджети, бюджетні програми та фінансові плани;
- ... програми економічного і соціального розвитку регіонів на короткостроковий період.

Разом з тим, таке виключення є незрозумілим, оскільки саме ці документи можуть містити положення, які можуть мати значний вплив на довкілля, при цьому, Директива не містить подібних виключень.

ПРИКЛАД 2:

Законопроектом суттєво розширюється обсяг містобудівної документації, що підлягає громадському обговоренню – з вичерпного переліку документів⁴ до їх необмеженого кола, що є неможливим для практичного виконання і не має організаційно-правового механізму реалізації.

¹ План імплементації Директиви 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище - https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjghqv8qdfXAhWBYpoKHWIkBCoQFggpMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.kmu.gov.ua%2Fdocument%2F248102968%2FDir_2001_42.pdf&usq=AOvVaw0d-xeCpOVqZ2Iq5RKS2N4

² З 17.01.2018 Закон України «Про екологічну експертизу» втратив чинність

³ Проект Закону України від 21.02.17 № 6106 «Про стратегічну екологічну оцінку» http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61186

⁴ Відповідно до частини першої статті 21 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» громадським слуханням підлягають розроблені в установленому порядку проекти містобудівної документації на місцевому рівні: генеральні плани населених пунктів, плани зонувannya територій, детальні плани територій.

Директива № 2010/75/ЄС «Про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень)» встановлює норми щодо комплексного запобігання та контролю за забрудненням навколишнього середовища від промислової діяльності.

Метою Директиви є формування комплексного підходу до контролю забруднення навколишнього середовища та упередження (або хоча б зниження) викидів в атмосферу, забруднення вод та ґрунтів, та запобігання утворення відходів.

Головним інструментом Директиви є інтегрований дозвіл, що видається дозвільним органом на експлуатацію установки або її частини, та:

- ... визначає заходи, необхідні для дотримання високого рівня захисту довкілля при експлуатації конкретної установки;
- ... встановлює ліміти кожного виду викидів для конкретної установки;
- ... встановлює вимоги до моніторингу.

При цьому, дозвільний орган повинен встановлювати такі умови дозволу, які дозволяють забезпечити найкращий рівень охорони довкілля як цілого, а не здійснювати охорону лише окремих його елементів (застосовувати інтегрований підхід, а не визначати, що краще охороняти насамперед – воду, повітря чи землю).

Від особи, що отримала інтегрований дозвіл на викиди вимагається використовувати найкращі наявні методики (ННМ). При цьому, дозвільний орган може встановити в індивідуальному дозволі менш суворі вимоги до установки, ніж вимоги до таких установок, передбачені ННМ, якщо витрати на впровадження ННМ, непропорційно перевищують вигоду для довкілля.

ПРИКЛАД ІНТЕГРОВАНОЇ ОЦІНКИ ОБ'ЄКТУ²

Процес надання інтегрованого дозволу має бути прозорим та відкритим для громадськості. Вона повинна мати право надавати коментарі та зауваження, які обов'язково беруться до уваги. Дозвільний орган зобов'язаний обґрунтовувати та оприлюднювати причини прийняття рішення та мотиви неврахування, або спосіб врахування зауважень та пропозицій громадськості. Також, оприлюдненню підлягає інформація щодо методології розрахунку лімітів для конкретної установки з посиланням на ННМ, результати моніторингу, який проводить оператор вже після отримання дозволу, тощо.

Вимога отримувати інтегрований дозвіл поширюється на ті види діяльності, які найбільш забруднюють довкілля. Зокрема, це спалювання палива в установках із загальною номінальною споживаною тепловою потужністю **50 МВт** і більше.

¹ Директивою з 1 січня 2016 р. відміняється Директива 2001/80/ЄС, яку Україна також повинна була імплементувати Decision 2013/06/MC-EnC implementing certain provisions of Directive 2010/75/EU on industrial emissions - https://www.energy-community.org/dam/jcr:0fc94c37-cbd2-43c5-8fde-585e9dd7645a/Decision_2013_06_MC_ENV.pdf

Згідно з рішенням Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства для діючих спалювальних установок України встановлені Директивою обмеження викидів застосовуються з 1 січня 2028 року, а по окремих видам викидів з 2029 і 2034 років - Decision 2013/06/MC-EnC implementing certain provisions of Directive 2010/75/EU on industrial emissions (https://www.energy-community.org/dam/jcr:0fc94c37-cbd2-43c5-8fde-585e9dd7645a/Decision_2013_06_MC_ENV.pdf)

² Інтегрований дозвіл: процедура його отримання та шляхи його впровадження в Україні, Третьак Т.О. доцент кафедри земельної та аграрної права Київського національного університету ім.Т.Шевченка – http://uba.ua/documents/presentation/28_04_2015_Tretyak.pdf

На виконання Директиви, у 2017 році¹ КМУ затверджено Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок (з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2033 року). Він передбачає поступове скорочення викидів від існуючих великих спалювальних установок, номінальна теплова потужність яких становить **50 МВт** і більше, а перший дозвіл на викиди або дозвіл на проектування установки видано до 01.07.1992. З 2034 року планується, що всі спалювальні установки мають відповідати вимогам Директиви № 2010/75/ЄС, при цьому:

- ◆ викиди діоксиду сірки (SO₂) мають бути скорочені на **95%** – з **1 млн т/рік** у 2018 році до **51 тис. т/рік** у 2028 році;
- ◆ викиди оксиду азоту (NO_x) мають бути скорочені на **72%** – з **1,9 млн т/рік** у 2018 році до **53,8 тис. т/рік** у 2033 році;
- ◆ викиди пилу мають бути скорочені на **97%** – з **206 тис. т/рік** у 2018 році до **5 тис. т/рік** у 2028 році.

ПРИМІТКА:

В Україні працює **223**² спалювальні установки загальною номінальною тепловою потужністю **115894 гВт**, з яких:

- ... **90** установок загальною номінальною тепловою потужністю **64814 гВт** мають зобов'язання скоротити викиди згідно Національного плану скорочення викидів;
- ... **135** установок загальною номінальною тепловою потужністю **46880 гВт** планується вивести з експлуатації
- ... решта **35** установок не внесені до Національного плану скорочення викидів, проте вживатимуть заходів щодо зменшення негативного впливу на атмосферне повітря самостійно. У разі невідповідності їх діяльності вимогам Директиви № 2010/75/ЄС у 2034 році, вони мають бути виведені з експлуатації.

З метою імплементації Директиви № 2010/75/ЄС, Мінприроди мало у 2016 році забезпечити розробку законопроекту «Про інтегрований дозвіл». Разом з тим, відповідний законопроект у ВРУ не зареєстровано.

Для контролю викидів в атмосферу замість інтегрованого дозволу в Україні застосовується система нормування викидів. Для окремих типів обладнання і споруд встановлюються:

- ◆ нормативи гранично допустимого викиду забруднюючої речовини;
- ◆ технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин або їх суміші.

Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин для діючих стаціонарних джерел встановлюються за середніми показниками викидів, визначених для типів устаткування, де обсяги таких викидів є найменшими³. Високий рівень зносу обладнання та застосування усередненого підходу до визначення нормативів викидів для вітчизняних ТЕС та ТЕЦ призвів до того, що вітчизняні екологічні вимоги є значно м'якшими за європейські.

Таким чином, наразі Директиву № 2010/75/ЄС не імplementовано. Задля її імплементації має бути прийнято Закон України «Про інтегрований дозвіл» та гармонізовано методологію визначення лімітів викидів з європейською.

¹ Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

² Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

³ Типова методика визначення питомих викидів від основних виробництв по галузях промисловості (основні положення), затверджена заступником Міністра екології та природних ресурсів України М. Стеценко від 25 грудня 2000 року

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 3

Закон України «Про ринок електричної енергії», цілком відповідає вимогам Третього енергетичного пакету, який Україна зобов'язана імплементувати, відповідно до взятих на себе зобов'язань за міжнародними договорами¹.

Проте, вказаний закон формує базову основу для вторинного законодавства, яке має бути розроблено та прийняте протягом наступних **двох** років. Крім того, необхідно створити оператора ринку, гарантованого покупця, забезпечити організаційне та юридичне відокремлення діяльності з передачі та розподілу електроенергії від діяльності з її виробництва та постачання.

Для прискорення розвитку ВДЕ з метою досягнення критеріїв, передбачених Директивою ЄС № 2009/28/ЄС, доцільно переглянути чинну систему державної підтримки «зелених» виробників в бік залучення більш інтенсивних методів прямої державної підтримки та спрощення дозвільних процедур.

Щодо природоохоронного законодавства України, то наразі воно має ряд суттєвих недоліків та не гармонізовано з актами ЄС. Особливої уваги в цьому контексті заслуговує застаріла та неефективна система контролю за викидами забруднюючих речовин в атмосферу. Вона сформована на принципі нормування, при цьому, відповідні норми орієнтуються на середньостатистичні українські показники, а не на європейські.

¹ У березні 2014 року підписано Угоду про Асоціацію, а у 2011 році Україна приєдналась до Енергетичного Співтовариства

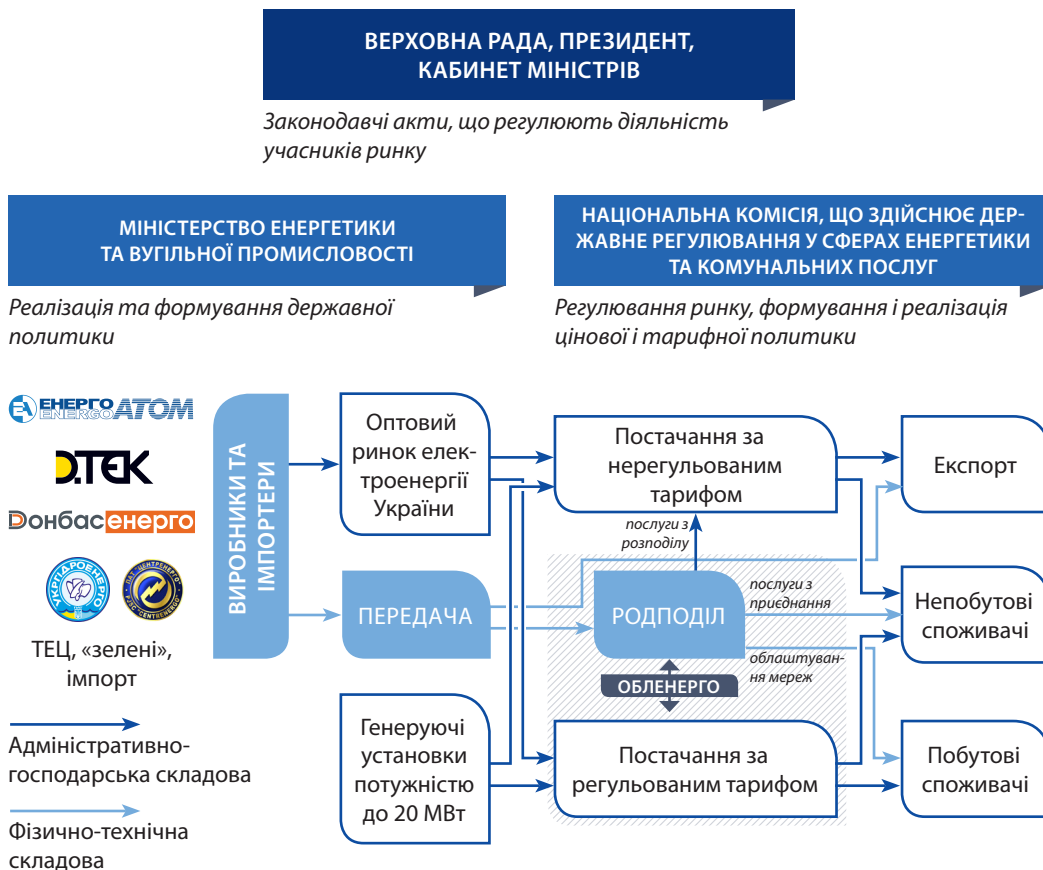
4 | ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ: РИНКОВА МОДЕЛЬ ТА ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ

4.1

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА РИНКІВ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ТА СИСТЕМА САМОРЕГУЛЮВАННЯ

Ринок електричної енергії¹ – система відносин, що виникають між учасниками ринку під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії споживачам.

Наразі ринок електроенергії України можна умовно розділити на **два сегменти** - оптовий та роздрібний.

Роздрібний ринок електричної енергії² – це система відносин, що виникають між споживачем електричної енергії та електропостачальником у процесі постачання електроенергії, а також іншими учасниками ринку, які надають пов'язані з постачанням електроенергії послуги.

¹ Закон України «Про ринок електричної енергії»

² Офісом ефективного регулювання було проведено аналіз ефективності регулювання роздрібного ринку електричної енергії та запропоновано шляхи вирішення основних проблемних питань регулювання ринку у Зеленій книзі «Регулювання роздрібного ринку електричної енергії» та Білій книзі «Регулювання роздрібного ринку електричної енергії. Концепція регуляторної реформи», ознайомитись з якими можна за посиланням - <http://regulation.gov.ua/dialogue/energetika/8-rinok-energopostacanna>

Оптовий ринок електроенергії України (ОРЕ) функціонує за моделлю «пулу» або єдиного покупця (всю оптову купівлю та весь оптовий продаж електроенергії здійснює ДП «Енергоринок») – на цьому ринку відбувається купівля-продаж майже всієї електроенергії, що надходить в ОЕС України.

Зараз ОРЕ функціонує за принципом «на добу наперед»:

- 1 >> За **15** днів до початку місяця виробник надає довгострокову¹ заявку на виробництво, в якій зазначається очікуваний обсяг виробництва електроенергії в наступному місяці, пропозиції щодо складу обладнання, інформації про планові ремонти обладнання та терміни їх проведення.
 - 1.1 За **5** днів до початку місяця – дані² щодо характеристик генеруючого обладнання, прогнозовані ціни на паливо (для ТЕС), прогнозовані щодобові обсяги виробництва електроенергії (для ТЕЦ).
 - 1.2 За **3** доби, що передують розрахунковій, – добові заявки³ («на добу наперед»). В них конкретизується інформація щодо очікуваного обсягу виробництва електроенергії, складу обладнання, при цьому заявки ГК ТЕС містять цінові пропозиції.
- 2 >> ДП «Енергоринок» визначає:
 - 2.1 Прогнозний графік навантаження на основі щоденних заявок, ретроспективних фактичних даних щодо електроспоживання в ОЕС України, ретроспективних та прогнозних даних погоди по території України та інших факторів. ДП «Енергоринок» погоджує такий графік з ДП «НЕК «Укренерго».
 - 2.2 Заданий графік навантаження, який визначає, скільки електроенергії повинен виробити блок у визначений час доби.
- 3 >> В поточній добі відбувається корегування графіку виробництва диспетчером ДП «НЕК «Укренерго».
- 4 >> Після завершення розрахункового періоду на підставі показань засобів обліку підбиваються підсумки щодо обсягу відпущеної кожним з виробників електроенергії та здійснюється її оплата.

¹ Дані довгострокових заявок використовуються для визначення очікуваних обсягів електричної енергії, купленої та проданої на ОРЕ у розрахунковому періоді (місяць, квартал, рік), їх вартості, визначення величин, які використовуються при розрахунку цін за роботу потужність та маневреність і прогнозованих оптових цін.

² Повний перелік обов'язкових фізичних даних, що мають подаватись виробниками до ДП «Енергоринок» наведено у розділі 2 Правил ОРЕ. При цьому, такий перелік децю відрізняється в залежності від типу електростанції, що використовує виробник.

³ Дані щоденних заявок використовуються для формування графіку навантаження в поточній добі та розрахунку фактичних цін для виробників, що працюють за ціновими заявками.

САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА РИНКАХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

Діюча модель ОРЕ запроваджена у ході реформування галузі електроенергетики у 1996 році і є цілісною впорядкованою системою взаємовідносин між суб'єктами господарської діяльності у процесі здійснення купівлі-продажу електричної енергії, яка діє на принципах самоврядування.

ОРЕ створений на підставі договору між його членами (ДЧОРЕ), сторонами якого є виробники, оптовий та роздрібні постачальники електроенергії, та підприємство, що здійснює диспетчерське (оперативно-технологічне) управління ОЕС України та передачу електроенергії.

ДЧОРЕ¹ укладено 15 листопада 1996 року. Він визначає мету діяльності ОРЕ, умови ведення бізнесу, права, обов'язки та відповідальність сторін.

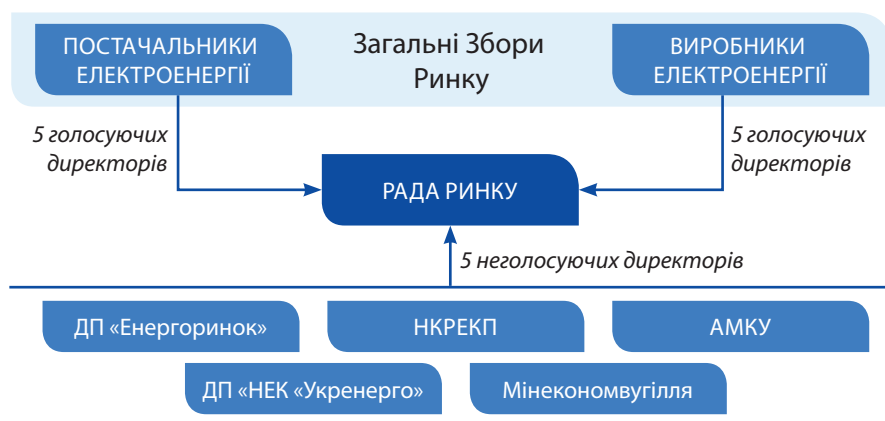
Невід'ємною частиною ДЧОРЕ є Правила ОРЕ², які визначають механізм функціонування ОРЕ, порядок розподілу навантажень між генеруючими джерелами, правила формування ринкової ціни на електричну енергію тощо.

ОРЕ функціонує з дотриманням таких вимог:

- ◆ усі виробники, постачальники, оператори систем розподілу та передачі мають рівноправний доступ до ОРЕ та послуг електричних мереж після отримання ліцензії НКРЕКП;
- ◆ електрична енергія продається та купується за Правилами ОРЕ³;
- ◆ ціни на електричну енергію генеруючих компаній та оптові ціни визначаються за Правилами ОРЕ;
- ◆ усі учасники ОРЕ укладають двосторонні договори з ДП «Енергоринок»;
- ◆ у кожному розрахунковому періоді (місяці) забезпечується оплата вартості електроенергії та послуг, закуплених у цьому періоді ДП «Енергоринок», у рівному відсотку кожному виробнику (крім «зелених») та ДП «НЕК «Укренерго».

Органами управління ОРЕ згідно з ДЧОРЕ є Загальні збори членів ОРЕ та Рада ОРЕ.

ОПТОВИЙ РИНОК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЯК САМОРЕГУЛІВНЕ ОБ'ЄДНАННЯ

¹ Договір між членами Оптового ринку електричної енергії України - <http://www.er.gov.ua/doc.php?c=1285>

² Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України (ДЧОРЕ), укладеного 15 листопада 1996 року

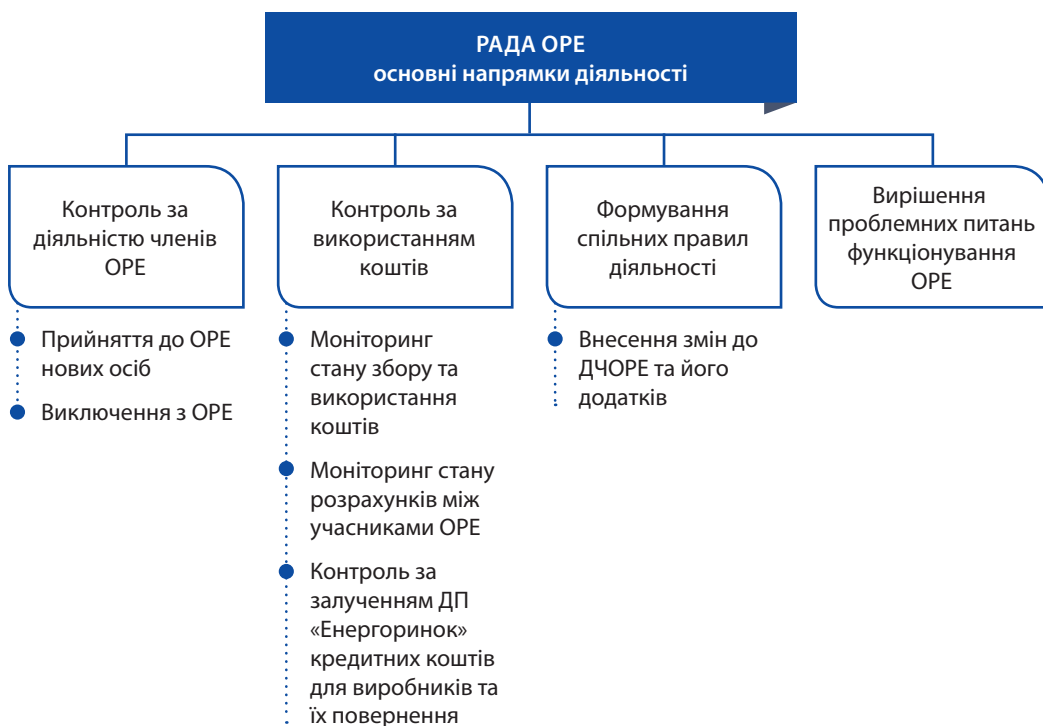
³ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України (ДЧОРЕ), укладеного 15 листопада 1996 року

Загальні збори членів ОРЕ – вищий орган управління ОРЕ. Щорічні загальні збори скликаються Радою ринку з метою обговорення обов'язкових питань, що є компетенцією зборів, в період з 1 січня до 1 березня. Крім щорічних зборів, можуть бути скликані Позачергові загальні збори.

Рада ОРЕ – представницький та виконавчий орган. Рада ОРЕ здійснює загальний нагляд за роботою ДП «Енергоринок», системи забезпечення функціонування ОРЕ, за виконанням умов ДЧОРЕ та пов'язаних з цим зобов'язань. Рада виступає у ролі представників сторін ДЧОРЕ при його виконанні і не є самостійною юридичною особою або об'єднанням. Члени Ради ОРЕ обираються на Загальних зборах. До складу Ради ОРЕ входять:

- ◆ 5 голосуючих директорів від класу виробників;
- ◆ 5 голосуючих директорів від класу постачальників;
- ◆ 5 неголосуючих директорів, а саме представники Міненерговугілля, НКРЕКП, АМКУ, ДП «Енергоринок» та ДП «НЕК «Укренерго».

Кворум складають 3 голосуючі директори від кожного класу, а рішення приймаються простою більшістю голосів.

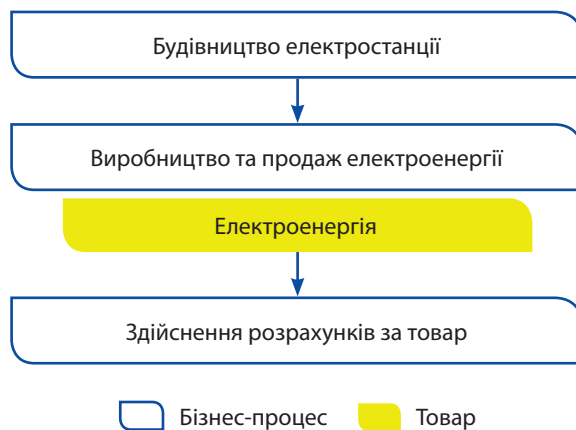
Варто відзначити, що саморегулювання на ОРЕ не є повністю самостійним. Так, рішення Ради ОРЕ з питань використання коштів ринку (наприклад, встановлення додаткових платежів виробникам, що працюють за ціновими заявками) потребують затвердження НКРЕКП. При цьому, для внесення змін до ДЧОРЕ та його додатків необхідно отримати згоду (дозвіл) НКРЕКП, АМКУ і Міненерговугілля.

ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ТА ТОВАРИ

Спрощена схема бізнес-процесів виробництва електроенергії вкладається в **три основні етапи**:

- 1) Будівництво електростанції (у т.ч., приєднання до мереж та встановлення засобів комерційного обліку);
- 2) Виробництво електроенергії, на підставі затвердженого ДП «Енергоринок» графіку та з урахуванням команд диспетчера ДП «НЕК «Укренерго». При цьому, обсяг відпущеної електроенергії фіксується засобами обліку;
- 3) Продаж електроенергії та отримання коштів за проданий товар.

СХЕМА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Єдиним товаром, що продається генеруючими компаніями є електроенергія.

Проте, механізм формування ціни на електроенергію для ТЕС¹ передбачає можливість нарахування платежів за:

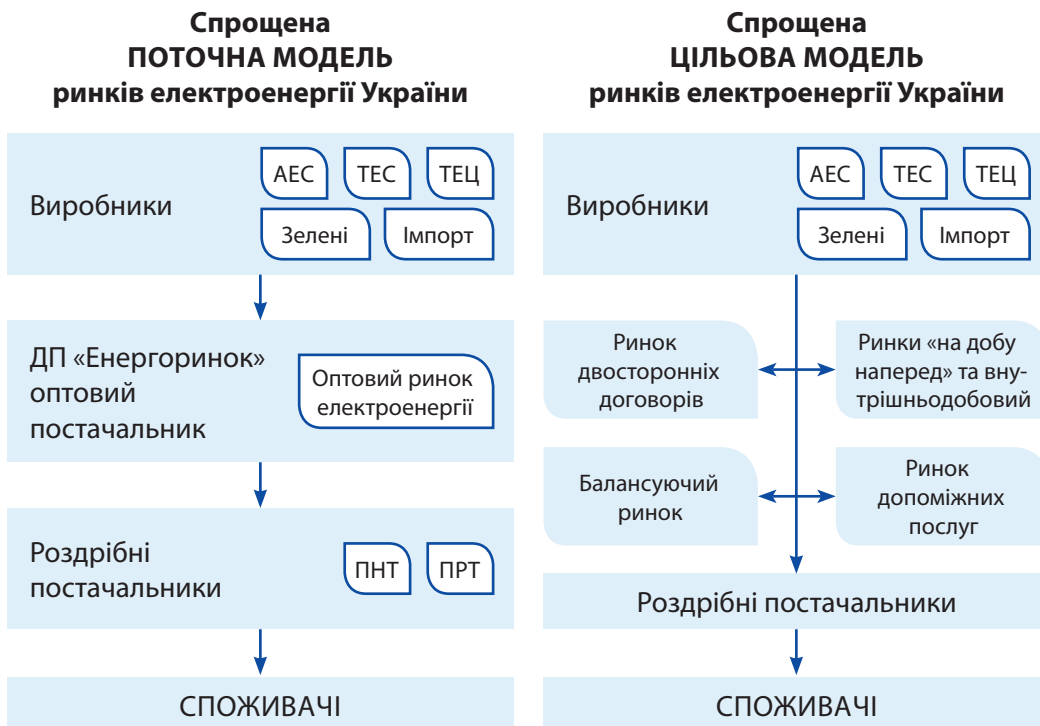
- ◆ відхилення від заданого графіка на вимогу диспетчера;
- ◆ робочу потужність;
- ◆ маневреність;
- ◆ пуск блоку (корпусу);
- ◆ розвантаження нижче мінімально допустимого складу обладнання.

Після реформування ОРЕ та переходу до моделі, передбаченої Законом України «Про ринок електричної енергії», виробники матимуть право, а іноді і обов'язок, продавати окрім електроенергії, послуги з балансування та допоміжні послуги.

¹ Передбачений Правилами Оптового ринку електричної енергії (додаток 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року)

ЦІЛЬОВА МОДЕЛЬ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Теперішня організаційна модель ринку електричної енергії функціонуватиме до 01.07.2019¹. Після вказаної дати відносини на ринку електроенергії мають повністю відповідати вимогам Третього енергетичного пакету ЄС та співпадати з моделями функціонування ринків електроенергії в Європі.

Замість єдиного ОРЕ буде створено ринок «на добу наперед», внутрішньодобовий ринок, ринок двосторонніх договорів, балансуєчий ринок та ринок допоміжних послуг.

РИНОК ДВОСТОРОННІХ ДОГОВОРІВ

Учасники ринку	Ціна	Обсяги ринку	Особливості
Виробники Електропостачальники Оператори мереж Трейдери Гарантований покупець Споживачі	Визначається за згодою сторін	Регулюються НКРЕКП Для АЕС, ТЕС, ТЕЦ великих ГЕС та ГАЕС буде встановлено обмеження у розмірі не більше ніж 15% від місячного виробництва	Державні генеруючі компанії продають електроенергію за двосторонніми договорами на електронних аукціонах Оплата – тільки грошима

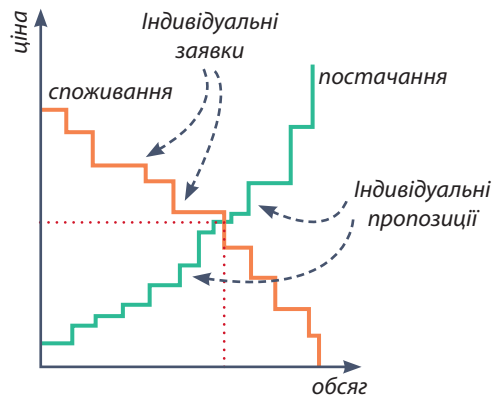
Ринок двосторонніх договорів (ДД) – включатиме в себе довгострокові контракти з купівлі-продажу електроенергії. Ціни визначатимуться в договорі за згодою сторін. Проте, обсяги ринку регулюватимуться – НКРЕКП може зобов'язати виробників (крім «зелених») продавати до **15%** електроенергії на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку. При цьому, компанії державного сектору економіки повинні будуть укладати двосторонні договори виключно за результатами аукціонних торгів, проведених відповідно до порядку КМУ. Передбачається існування централізованої системи збору інформації щодо обсягів двосторонніх договорів, проте, відповідні нормативно-правові акти поки не прийняті.

¹ Пункт 1 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про ринок електричної енергії»

РИНОК «НА ДОБУ НАПЕРЕД» ТА ВНУТРІШНЬОДОБОВИЙ РИНОК

Учасники ринків	Ціни	Обсяги ринку
Оператор ринку Виробники Електропостачальники	Формуються як рівноважна між попитом та пропозицією	Регулюються НКРЕКП Для АЕС, ТЕС, ТЕЦ великих ГЕС та ГАЕС буде встановлено обов'язок продавати до 15% від місячного виробництва
Оператори мереж Трейдери	Формуються за заявками учасників	
Гарантований покупець Споживачі	Підлягають оприлюдненню	

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ «НА ДОБУ НАПЕРЕД» ТА НА ВНУТРІШНЬОДОБОВОМУ РИНКУ

Ринок «на добу наперед» (РДН) та внутрішньодобовий ринок (ВДР) фактично стане аналогом теперішнього ОРЕ. Вони будуть централізованими та єдиними в Україні. Для участі у них учасники ринку укладатимуть договори з оператором ринку. Тут учасники зможуть купувати та продавати електроенергію і змінювати свої позиції якомога ближче до реального часу¹. Ринок «на добу наперед» – сегмент ринку електричної енергії, на якому здійснюється купівля-продаж електричної енергії на наступну за днем проведення торгів добу. Внутрішньодобовий ринок – сегмент ринку електричної енергії, на якому купівля-продаж електричної енергії здійснюється безперервно після завершення торгів на ринку «на добу наперед» та впродовж доби фізичного постачання електричної енергії.

Учасники ринку зможуть купувати та продавати обсяги незалежно від того, представляють вони точку відбору (споживання) або видачі (відпуску) електроенергії, або є трейдерами. При цьому, вся імпортна електроенергія з Російської Федерації та Білорусії² буде продаватись виключно на цих ринках.

Ціна купівлі-продажу електричної енергії на РДН визначається для кожного розрахункового періоду оператором ринку за принципом граничного ціноутворення на основі балансу сукупного попиту та сукупної пропозиції. Ціна на ВДР буде визначатись за принципом ціноутворення «по заявленій (пропонованій) ціні». Ціни, що сформувались на РДН та ВДР, підлягатимуть оприлюдненню.

На цих ринках гарантований покупець³ буде продавати куплену у зелених виробників електроенергію – таким чином її вартість «змішуватиметься» з вартістю інших виробників.

¹ Механізми функціонування нової моделі ринку електричної енергії України - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog7/Mehanizmy_funktsionuvannya/Mehanizmy_funktsionuvannya_novoi_modeli_rynku_elekto-ukr.pdf

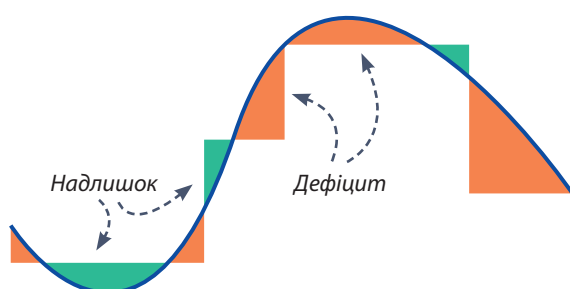
² Увесь обсяг електричної енергії, імпортованої з держав, що не є сторонами Енергетичного Співтовариства, продається виключно на ринку «на добу наперед» та балансуєчому ринку (частина восьма статті 68 Закону України «Про ринок електричної енергії»)

³ Гарантований покупець електричної енергії (гарантований покупець) - суб'єкт господарювання, що зобов'язаний купувати електричну енергію у виробників, яким встановлено «зелений» тариф

БАЛАНСУЮЧИЙ РИНОК

Учасники ринку	Ціна	Обсяги ринку
Оператор системи передачі	Формуються за заявками учасників	«Зелені» виробники: Залучаються до балансування в останню чергу Отримують компенсацію за невідпущену електроенергію Повністю відповідають за небаланс з 2030 року
Виробники (обов'язково) Споживачі (за бажанням) Балансуючі групи	Підлягають оприлюдненню	

ДЕФІЦИТ ТА НАДЛИШОК ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ В ПОТОЧНІЙ ДОБІ КОМПЕНСУЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ БАЛАНСУЮЧИЙ РИНОК

Балансуючий ринок – ринок, організований оператором системи передачі електричної енергії з метою забезпечення достатніх обсягів електричної потужності та енергії, необхідних для балансування в реальному часі обсягів виробництва та імпорту електричної енергії і споживання та експорту електричної енергії, врегулювання системних обмежень в ОЕС України, а також фінансового врегулювання небалансів електричної енергії.

Балансуючий ринок буде єдиним та централізованим. При цьому, виробники зобов'язані, а споживачі мають право надавати послуги з балансування.

Продаж послуг з балансування, імовірно, відбуватиметься за наступним алгоритмом:

- 1) Учасники ринку (виробники та кваліфіковані споживачі) надають до ДП «НЕК «Укренерго» свої заявки із зазначенням ціни та потужності, що може бути зменшена або збільшена.
- 2) ДП «НЕК «Укренерго» здійснює відбір заявок за критеріями ціни потужності (найпершою буде акцептовуватись найдешевша заявка). При цьому, враховуватиметься необхідність забезпечення сталої та надійної роботи ОЕС України.
- 3) Відібраним учасникам надаються команди зменшувати (збільшувати) свою потужність та нараховується плата за балансування.

Учасниками балансуючого ринку є сторони, відповідальні за баланс, тобто суб'єкти, які несуть фінансову відповідальність за виникнення небалансів в рамках балансуючих груп.

Варто відмітити, що для «зелених» виробників у балансуючому ринку буде особливий підхід:

- 1) Вони залучатимуться до балансування тільки за умови, що всі заявки інших учасників були прийняті (крім випадків надання команд при системних обмеженнях).

- 2) Вартість недовідпущеної внаслідок участі у балансуванні «зеленої» електроенергії буде відшкодована виробнику.
- 3) Відповідальність за небаланси для «зелених» виробників вводитиметься поступово до досягнення **100%** рівня у 2030 році. При цьому, такі виробники об'єднуються в балансуєчу групу, а відповідальність за небаланс несе безпосередньо гарантований покупець.

Балансуючий ринок є інструментом активації резервів. При цьому, гарантована наявність мінімально необхідного обсягу резервів в кожний момент часу може бути забезпечена лише на ринку допоміжних послуг.

РИНОК ДОПОМІЖНИХ ПОСЛУГ

Учасники ринку	Ціни	Товар
Оператор системи передачі Виробники (обов'язково) Споживачі (за бажанням)	Можуть: Регулюватись НКРЕКП Визначатись на конкурентній основі	Резервні потужності та інші послуги

Ринок допоміжних послуг – система відносин, що виникають у зв'язку з придбанням оператором системи передачі допоміжних послуг у постачальників допоміжних послуг. Під допоміжними послугами розуміється, зокрема:

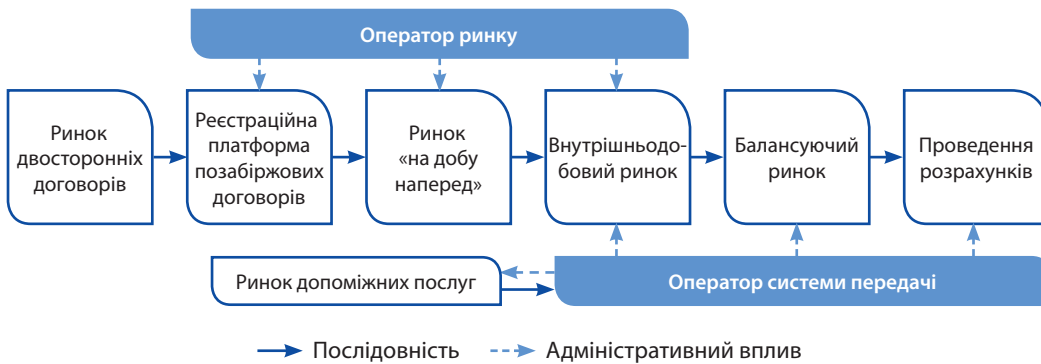
- ◆ створення резервів підтримки, відновлення та заміщення частоти та потужності (первинне, вторинне та третинне регулювання);
- ◆ регулювання напруги та реактивної потужності;
- ◆ забезпечення відновлення функціонування ОЕС України після системних аварій.

Ці послуги купуються оператором системи передачі за ціною, визначеною на конкурентних засадах. Якщо ж обсяг запропонованої допоміжної послуги менший, ніж потреба оператора у цій послугі, або якщо допоміжна послуга надається особами, ринкова частка яких перевищує встановлену Регулятором величину, НКРЕКП має право зобов'язати здійснювати купівлю-продаж допоміжних послуг за регульованою ціною.

ПРИМІТКА:

Відповідно до Кодексу системи передачі, допоміжні послуги можуть надаватися як на обов'язкових, так і на добровільних засадах, при цьому вони можуть бути платними або неоплачуваними.

ВЗАЄМОДІЯ СЕГМЕНТІВ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

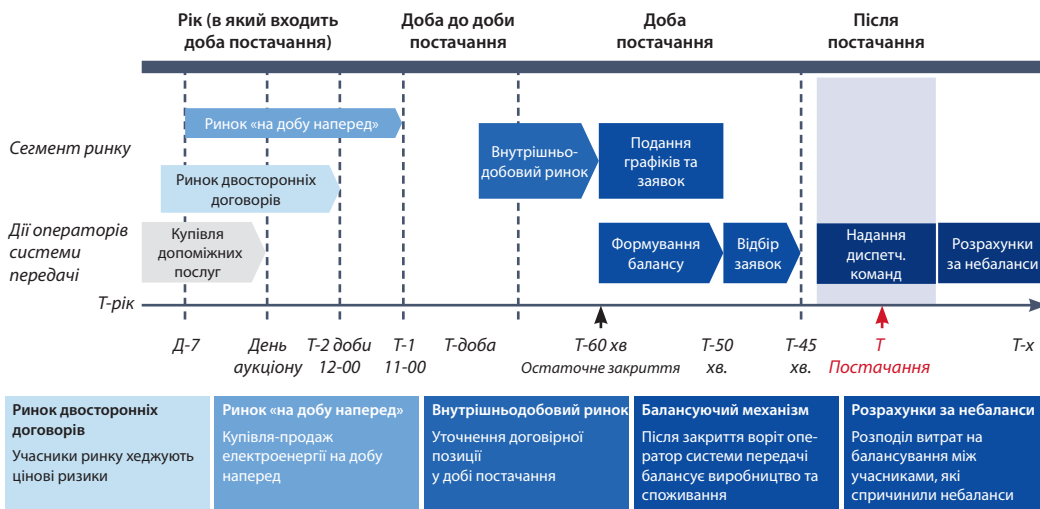

Взаємозв'язок між ринками електроенергії відображається в наступних діях учасників ринку¹:

- Крок 1.* Генеруючі компанії укладають з постачальниками двосторонні договори та повідомляють про очікувані щодобові обсяги виробництва електроенергії реєстраційний центр.
- Крок 2.* Учасники РДН, ВДР та БР надають заявки щодо участі у вказаних ринках оператору ринку та оператору системи передачі.
- Крок 3.* Оператор РДН та ВДР, перед тим як прийняти заявку виробника, повинен перевірити, чи відповідає ця пропозиція максимально доступній потужності генеруючого блока (з урахуванням обсягу виробництва за двосторонніми договорами, будь-яких інших зобов'язань та обмежень).
- Крок 4.* Оператор ринку формує графік виробництва «на добу наперед» та корегує його, в залежності від заявок отриманих на внутрішньодобовому ринку.
- Крок 5.* Графік надається оператору системи передачі, який:
- ◆ формує необхідний для надійної роботи системи обсяг допоміжних послуг (резервів);
 - ◆ у разі виникнення відхилень (дисбалансів) між попитом та пропозицією, залучає постачальників послуг балансування для усунення цих відхилень, в залежності від наданих ними заявок.
- Крок 6.* Оператор системи передачі забезпечує комерційний облік відпущеної електроенергії та проведення розрахунків.

¹ Механізми функціонування нової моделі ринку електричної енергії України - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog7/Mehanizmy_funktsionuvannya/Mehanizmy_funktsionuvannya_novoi_modeli_rynku_elekto-ukr.pdf
Виконання Закону України «Про ринок електричної енергії» - <https://www.slideshare.net/NKREKP/ss-82360137>

ОПЕРАЦІЇ НА РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Варто відзначити, що описана цільова модель ринків електроенергії є характерною для країн ЄС. Її впровадження в Україні створить умови для побудови спільного ринку та інтеграції з ENTSO-E. При цьому, однією з головних переваг такої інтеграції є зменшення залежності енергетики України від впливу Російської Федерації, яка забезпечує регулювання частоти в енергосистемі СНД.

Одночасно, створення стійкого внутрішнього ринку електроенергії наразі неможливе без оновлення основного генеруючого обладнання, зокрема ТЕС і АЕС, розвитку розподіленої генерації та будівництва промислових систем накопичення електроенергії. При цьому, на думку BRDO, саме системи накопичення (як побутові так і промислові), дозволять:

- ◆ оптимізувати графік внутрішнього споживання;
- ◆ створити потенційні можливості для експорту електроенергії в суміжні енергосистеми у пікові години (за найвищими цінами);
- ◆ зменшити обсяги викидів забруднюючих речовин в навколишнє середовище.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 4

Ринок електричної енергії функціонує за моделлю єдиного покупця. Майже вся вироблена в Україні електроенергія продається в ДП «Енергоринок», який формує оптову ринкову ціну на основі середньозважених цін купівлі електроенергії у виробників. Зважаючи на структуру виробництва (зокрема високу частку ДП «НАЕК «Енергоатом»), така організація ОРЕ дозволяє підтримувати ціни на електроенергію для споживачів на відносно низькому рівні.

Разом з тим, вказана модель фактично мінімізує можливості виробників та споживачів здійснювати операції купівлі-продажу електроенергії поза ОРЕ та потребує постійного державного регулювання процесів ціноутворення та виробництва електроенергії. Крім того, чинна ринкова модель не узгоджується з вимогами Третього енергетичного пакету, що перешкоджає об'єднанню України з ENTSO-E.

Зважаючи на це, у 2017 році було прийнято Закон України «Про ринок електричної енергії» який вимагає змінити архітектуру ринків електричної енергії у відповідності до стандартів ЄС. Так, у 2020 році в Україні мають вже працювати повноцінні ринки двосторонніх договорів, «на добу наперед», внутрішньодобовий ринок, балансуючий ринок та ринок допоміжних послуг. Така реформа потребуватиме повного перегляду вторинного законодавства та зміни системи договірних відносин між учасниками ринку.

Учасники ОРЕ об'єднані спільним Договором, який визначає умови та правила діяльності ОРЕ, зокрема з питань ресурсного наповнення ринку та ціноутворення. Проте, така взаємодія учасників ринку не є класичним саморегулюванням оскільки:

- ◆ Приєднання до ДЧОРЕ є обов'язковою умовою роботи на ринку (купівля-продаж електроенергії до ДП «Енергоринок» в іншому випадку неможливі);
- ◆ Рішення Ради ОРЕ (представницький орган учасників об'єднання) в залежності від ступені впливу на ринок набувають чинності після отримання згоди одного (НКРЕКП) або декількох органів влади (НКРЕКП, АМКУ і Міненерговугілля).

Саморегулювання на ринках електроенергії є класичною світовою практикою, тому існує доцільність її збереження при імплементації Закону України «Про ринок електричної енергії». Оскільки цей Закон (на відміну Закону України «Про електроенергетику», що має незабаром втратити чинність) прямо не зобов'язує учасників ринку вступати в саморегулівне об'єднання, а державу контролювати діяльність такого об'єднання саморегулювання на ринках електроенергії України має бути в значній ступені лібералізовано.

МАТРИЦЯ ЧИННОГО РЕГУЛЮВАННЯ

БІЗНЕС-ПРОЦЕС РИНКУ

ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

Будівництво електростанцій

Безпечна та сучасна енергетика

Тариф (його окремі компоненти)	Перелік стаціонарних джерел забруднення повітря, які перебувають на державному обліку
План-графік ремонтів електростанцій	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами
Висновок про виконання реконструкції та модернізації станцій	Висновок екологічного аудиту
Свідоцтво про внесення до Реєстру АСКОЕ	Дозвіл на спеціальне водокористування
Свідоцтво про кваліфікацію когенераційної установки	Висновок з оцінки впливу на довкілля
Експертиза з енергозбереження	Рішення про проведення конкурсу на будівництво та виконання заходів з енергоефективності/управління попитом
Звіт про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин в атмосферу	Рішення про покладення спеціальних обов'язків з підвищення ефективності ТЕЦ

Висока конкуренція

Тариф (його окремі компоненти)	Договір між членами Оптового ринку електроенергії
Примірний договір купівлі-продажу електроенергії	Дозвіл на державну допомогу

Захищений споживач

Ліцензія на виробництво електричної енергії	Висновок щодо технічної обґрунтованості вимог приєднання
Ставка плати за приєднання	Гарантія походження електричної енергії
Норми надання послуг з приєднання	

Виробництво електроенергії

Безпечна та сучасна енергетика

Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України	Рішення про готовність об'єктів електроенергетики до роботи в ОЗП
Графік виробництва електроенергії	Санкції за небаланс
Норми резервів та витрат палива	

Висока конкуренція

Тариф (його окремі компоненти)	Норми резервів та витрат палива
Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України	Рішення про пріоритетність виробництва електроенергії на окремих електростанціях
Графік виробництва електроенергії	Обов'язкові аукціони

Захищений споживач

Тариф (його окремі компоненти)	Графік виробництва електроенергії
Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України	Гранична межа продажу електроенергії на ринку «на добу наперед»

Розрахунки за продану електроенергію

Стабільний фінансовий стан

Алгоритм розподілу коштів	Тариф (його окремі компоненти)
---------------------------	--------------------------------

5 | БУДІВНИЦТВО ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

5.1

ОПИС БІЗНЕС - ПРОЦЕСУ

Проектування та будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, технічне переоснащення) генеруючих потужностей здійснюються відповідно до законодавства у сфері містобудівної діяльності¹.

Відведення земельної ділянки² для розміщення генеруючих потужностей та мережевої інфраструктури та користування нею здійснюється з урахуванням вимог Земельного кодексу України, Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів».

Також, при проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів та устаткування, а також в процесі експлуатації цих об'єктів, має бути забезпечена³ екологічна безпека, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище.

Під час розроблення проектної документації для будівництва генеруючих потужностей мають дотримуватися, зокрема, вимоги щодо⁴:

- 1) Безпеки та надійності ОЕС України, електроустановок і допоміжного устаткування;
- 2) Захисту здоров'я та безпеки населення;
- 3) Охорони навколишнього природного середовища;
- 4) Вибору майданчика, цільового використання землі;
- 5) Пріоритетного використання земель комунальної та державної власності;
- 6) Використання енергоефективних технологій;
- 7) Типу первинних джерел енергії (палива);
- 8) Впливу генеруючих потужностей на розвиток виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії;
- 9) Впливу генеруючих потужностей на скорочення викидів парникових газів.

Проектування та будівництво генеруючих потужностей здійснюються за рахунок коштів замовника (власника) таких об'єктів, відповідно до затвердженої проектно-кошторисної документації.

¹ Аналіз ефективності регулювання діяльності у сфері містобудування буде відображений Офісом ефективного регулювання у відповідних Зелених книгах з питань регулювання будівництва на веб-сайті <https://regulation.gov.ua>

² Аналіз ефективності регулювання буде відображений Офісом ефективного регулювання у Зеленій книзі з питань регулювання земельних відносин на веб-сайті <https://regulation.gov.ua>

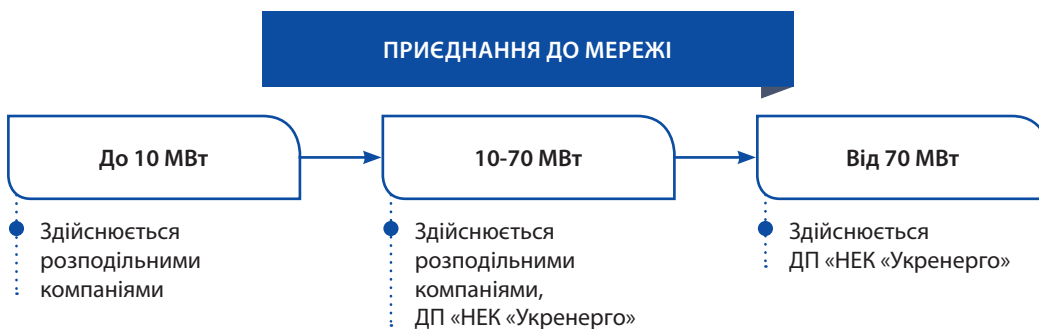
³ Стаття 51 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»

⁴ Стаття 28 Закону України «Про ринок електричної енергії»

БУДІВНИЦТВО ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ (ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ)

Приєднання до електричної мережі – необхідна умова продажу електроенергії. Проте, приєднання – довготривалий та складний процес, особливо для великих об'єктів генерації. Приєднання електростанцій є нестандартним, а тому його вартість визначається проектно-кошторисною документацією¹.

Наявність вузлів комерційного обліку дозволяє забезпечувати моніторинг відпуску електроенергії в мережу. Об'єкти, у тому числі введені в експлуатацію черги будівництва електростанцій та/або установки, для яких мають застосовуватися різні коефіцієнти «зеленого» тарифу, повинні бути забезпечені окремим комерційним обліком².

При технічній неможливості або економічній недоцільності встановлення засобів вимірювальної техніки на межі балансової належності, за взаємною домовленістю сторін, при погодженні з ДП «Енергоринок», комерційний облік здійснюється за іншими точками вимірювання.

Лічильники мають забезпечувати вимірювання активної та реактивної електричної енергії. Конкретні місця розташування точок вимірювання та встановлення лічильників для забезпечення комерційного обліку електричної енергії мають визначатися проектними рішеннями. Ремонт та періодична перевірка вимірювальних комплексів здійснюється стороною, на балансі якої знаходиться це обладнання, а заміна та перевірка – спільно з відповідним персоналом усіх зацікавлених сторін.

Перевірку лічильника та пристрою обліку необхідно проводити³:

- ◆ Для генераторів **50 МВт** та більше і приєднань **110 кВ** та вище **один** раз на рік;

¹ Правила приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджені постановою НКРЕКП від 17.01.2013 № 32

² Порядок комерційного обліку електричної енергії, виробленої на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), затверджений постановою НКРЕКП від 04.04.2017 № 472

³ Інструкція про порядок комерційного обліку електричної енергії, наведена в Додатку 10 до Договору між членами Оптового ринку електричної енергії України

Для генераторів менше **50 МВт** і приєднань **35 кВ** та нижче **один** раз у **два** роки;

Безпосередньо після його встановлення, проведення ремонтних робіт в колах трансформаторів струму та напруги і при підвищеному небалансі.

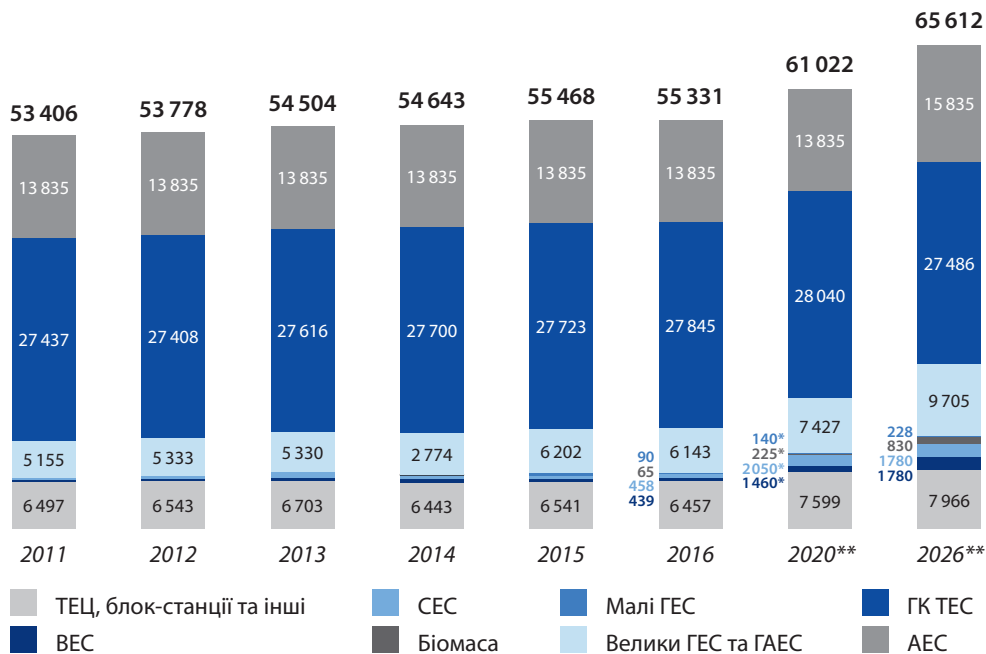
Крім того, засоби обліку підлягають періодичній державній повірці¹. Періодичність повірки лічильників електроенергії визначається згідно з нормами, передбаченими Державним реєстром засобів вимірювальної техніки України² для кожного типу лічильника електроенергії.

5.2

СУЧАСНИЙ СТАН ГЕНЕРУЮЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сукупна потужність електростанцій України у 2016 році становила **55,3 млн кВт**³, що на **0,53%** менше ніж у 1990 році (**55,6 млн кВт**), на **26%** більше ніж у 1980 році (**43,9 млн кВт**) та в **2** рази більше ніж у 1970 році (**27,9 млн кВт**). Більшість електростанцій були збудовані до 1980 року та експлуатуються **40-60** років. Відповідно до плану розвитку ОЕС України⁴, в наступні **10** років в Україні очікується інтенсифікація процесу будівництва генеруючих потужностей, яка призведе до збільшення у 2026 році сукупної потужності електростанцій України на **16%** у порівнянні з 2016 роком.

ПОТУЖНІСТЬ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ УКРАЇНИ, МВт
(за даними НКРЕКП, Держстату та ДП НЕК «Укренерго»)

* за прогнозами BRDO

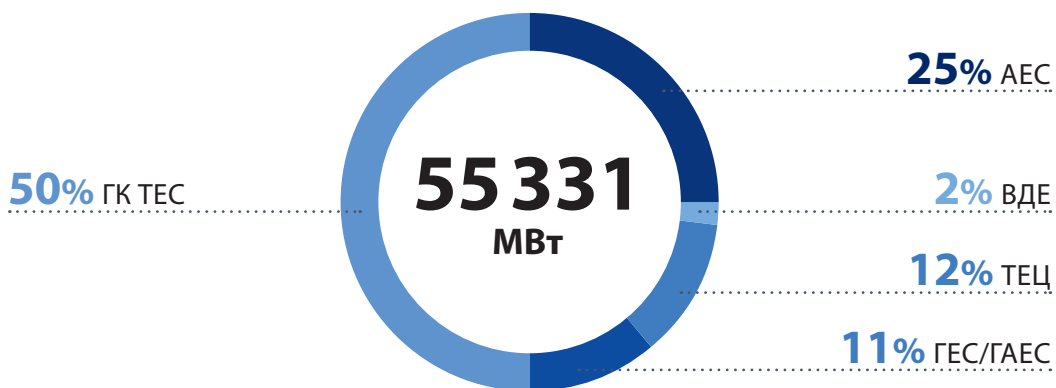
** за прогнозами ДП «НЕК «Укренерго»

1 Періодична повірка засобу вимірювання – повірка, що виконується протягом експлуатації засобів вимірювальної техніки (засобів вимірювань) через встановлений проміжок часу (міжповірочний інтервал).
 2 Реєстр затверджених типів засобів вимірювальної техніки - http://www.ukrcsm.kiev.ua/images/files/reestr/Reestr_zatverd_tipov_ZVT_30092017.xlsx
 3 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>
 4 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

У ГК ТЕС зосереджено **50%** генеруючих потужностей України. Частка потужності АЕС в сукупному балансі становить **25%**, ТЕЦ – **12%**, великих гідроелектростанцій – **11%**. ВДЕ поки недостатньо представлені в Україні. Сукупна частка потужності ВДЕ становить **2%** від загального обсягу генеруючих потужностей України.

В цілому баланс потужності ОЕС України характеризується дефіцитом маневрених і регулюючих потужностей.

СТРУКТУРА ГЕНЕРУЮЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ У 2016 РОЦІ

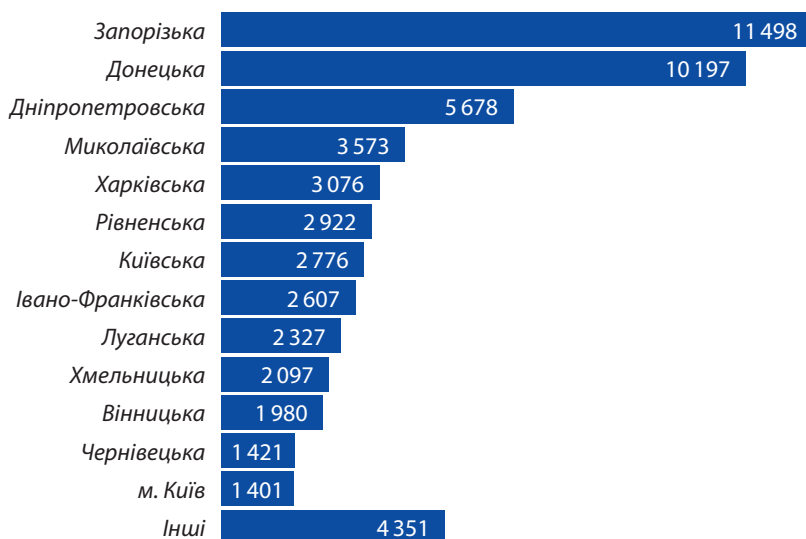

Структура генеруючих потужностей ОЕС України, з точки зору забезпечення ефективного регулювання частоти і потужності в енергосистемі, є не оптимальною, що обумовлено:

- ◆ значною часткою АЕС, енергоблоки яких працюють у базовому режимі та не залучаються до регулювання (їх доля у виробництві перевищує **50%**);
- ◆ зниженням маневреності та діапазону регулювання енергоблоків ТЕС, внаслідок зносу обладнання та не оптимальних режимів роботи;
- ◆ нерегульованим і непрогнозованим режимом роботи генеруючих потужностей, що виробляють електроенергію з використанням альтернативних джерел.

Найбільший обсяг генеруючих потужностей сконцентровано на сході та в центрі України у Запорізькій, Донецькій та Дніпропетровській областях¹.

ПОТУЖНІСТЬ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ УКРАЇНИ ЗА РЕГІОНАМИ, тис. кВт (за даними Держстату за 2015 рік)

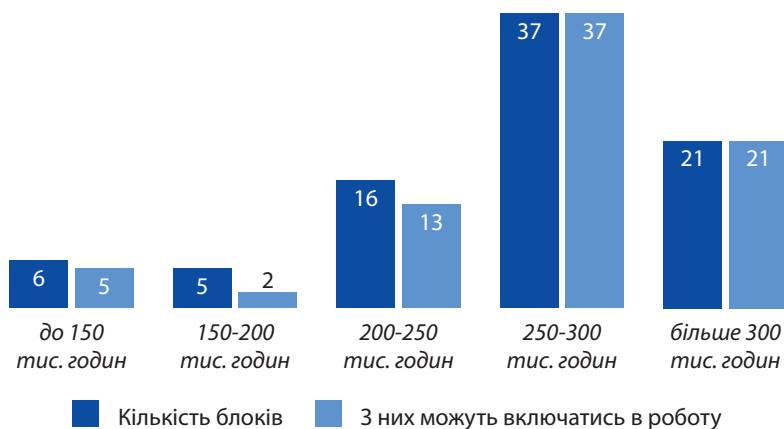

¹ Підсумки роботи електростанцій - http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2016/1-2_03_09_04_2016.htm

За період 2011-2016 років було введено в експлуатацію майже **2 тис. МВт** потужності¹. Це були як нові електростанції, так і реконструйовані та модернізовані блоки вже існуючих. Найбільший приріст спостерігався в сегменті великого бізнесу (ГЕС, ГАЕС та ТЕС) – **1,1 тис. МВт**. Планується, що за період 2017-2026 року сукупний приріст генеруючої потужності складе більше **10 тис. МВт**, що на **53%** буде досягнуто за рахунок підвищення потужності великих генеруючих компаній.

Станом на кінець 2016 року більша частина генеруючих активів зношена та неефективна. Найгірша ситуація склалась у **тепловій генерації**: **84%** енергоблоків ТЕС і ТЕЦ відпрацювали граничний ресурс (більше **200 тис. годин**)², є фізично зношеними, морально застарілими та потребують реконструкції або заміни. Зношеність устаткування призводить до погіршення економічних показників роботи (перевитрат палива), зменшення робочої потужності та регульовального діапазону та погіршення екологічних показників. На даний час енергоблоки загальною потужністю **6,6 ГВт** знаходяться в консервації або не експлуатуються з інших причин.

НАПРАЦЮВАННЯ БЛОКІВ (без урахування ТЕС, що розташовані на тимчасово неконтрольованій території)

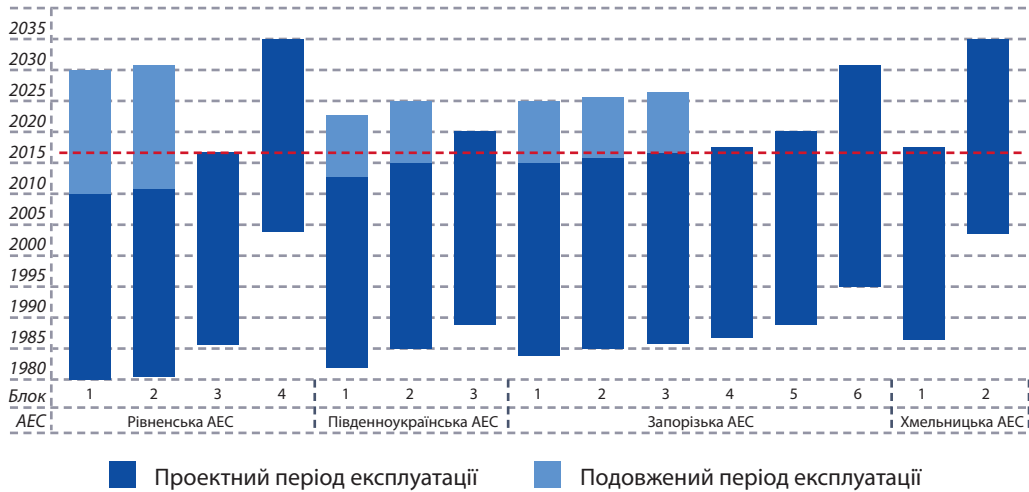

Протягом наступних **10** років на ТЕС в результаті нового будівництва та реконструкції діючих енергоблоків планується ввести **1 428 МВт** генеруючої потужності. Зокрема, планується реконструкція **41** пилувугільного енергоблоку ТЕС потужністю **150, 200 і 300 МВт**, що, крім покращення їх технічних, технологічних та екологічних параметрів, призведе до збільшення встановленої потужності на загальну величину **768 МВт**. Одночасно, протягом 2017-2026 років планується вивести з експлуатації зношені блоки сумарною потужністю **1 745 МВт**. Таким чином, в результаті реалізації вказаних планів загальна потужність ТЕС зменшиться на **317 МВт**³.

Енергоблоки **АЕС** наближаються до закінчення строку проектної експлуатації. Наразі вже було подовжено термін експлуатації **7** блоків, ще **5** потребуватимуть продовження строку експлуатації в найближчі **2** роки (до 2020 року). В подальшому постане необхідність поступового виведення з експлуатації відпрацьованих блоків АЕС.

1 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2015 - 2024 роки <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=244996562>
 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>
 2 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>
 3 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

ПЕРІОД ЕКСПЛУАТАЦІЇ БЛОКІВ АЕС УКРАЇНИ

Для забезпечення ОЕС України базовими потужностями, НАЕК «Енергоатом» планує протягом наступних **10 років** збільшити потужність АЕС на **2000 МВт** (за рахунок добудови блоків 3 та 4 на Хмельницькій АЕС). При цьому, вартість будівництва нових енергоблоків АЕС України на нових майданчиках складає **\$7000 млн/ГВт¹**, а вартість подовження терміну експлуатації складає орієнтовно **\$300-500/кВт**.

ПРИМІТКА:

У 2016 р. Європейська Комісія оприлюднила звіт², у якому зазначається, що вартість будівництва нових потужностей атомних електростанцій росте щороку. Так, наприклад, при будівництві нових блоків АЕС типу EPR (European Pressurized Reactor, Європейський реактор з водою під тиском) у Фламанвілі (Франція) потужністю **1670 МВт** оцінюється з розрахунку **€6287 (~\$6800)/кВт**, а в Ханкікві (Фінляндія) вартість нового будівництва енергоблоків АЕС потужністю **1200 МВт** оцінюється в **€6-7 млрд** або **€5000-5800 (~\$4400-6200)/кВт**. У спільній роботі³ Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) та Агентства з ядерної енергії при Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) вказано, що вартість будівництва нових блоків АЕС у європейських країнах складає від **\$4986 (€4640)/кВт** у Словаччині до **\$7535 (€7000)/кВт** в Угорщині.

Одночасно, ДП «НАЕК «Енергоатом» розглядає можливість зміни парадигми розвитку АЕС в Україні. Зокрема, можливе будівництво на майданчиках існуючих АЕС модульних блоків малої та/або середньої потужності (**150-300 МВт**), які матимуть покращенні характеристики роботи, в т.ч., в частині можливості працювати у маневровому режимі.

На **ГЕС** протягом 2017-2026 років⁴ має бути введено **825 МВт** нових та реконструйованих потужностей, на **ГАЕС** – **2620 МВт** нових потужностей. Збільшення потужності ГЕС планується досягти за рахунок реконструкції діючих електростанцій (Канівської, Кременчуцької, Дніпровської, Середньодніпровської ГЕС – загалом **112 МВт**). Крім того, планується будівництво Каховської ГЕС-2 (**270 МВт**), Верхньодністровських ГЕС (**324 МВт**). Збільшення потужності ГАЕС планується досягти за рахунок добудови Дністровської ГАЕС (**1296 МВт**) і Ташлицької ГАЕС (**604 МВт**), а також будівництва Канівської ГАЕС (**1000 МВт**).

Сумарна потужність **ТЕЦ** за 2011-2016 рр. зменшилась на **28 МВт⁵**, що пов'язано із виводом з експлуатації застарілих потужностей та поступовим зменшенням популярності послуг з централізованого тепlopостачання. В цілому, частка ТЕЦ в сукупній потужності генеруючих компаній у 2011-2016 роках становила **12%**.

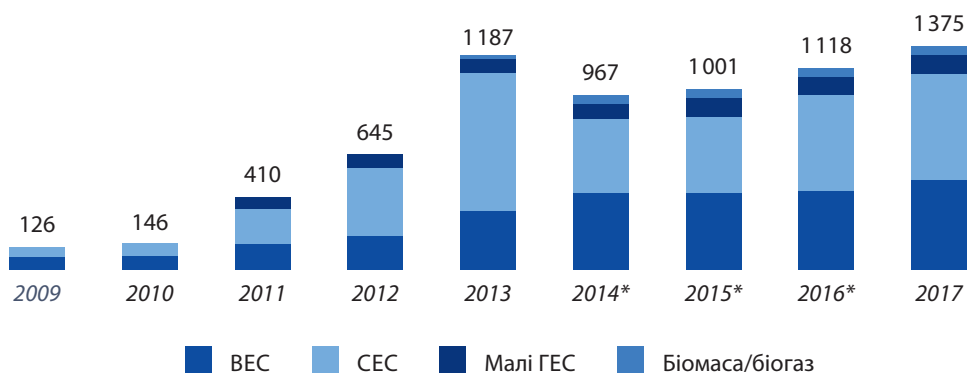
1 Презентація «Стратегічний розвиток ядерної галузі. Проблемні питання» <https://www.slideshare.net/energoatom/ss-61036136>
 2 Communication from the Commission «Nuclear Illustrative Programme presented under Article 40 of the Euratom Treaty for the opinion of the European Economic and Social Committee», Brussels, 4.4.2016
 3 Projected Costs of Generating Electricity // International Energy Agency, Nuclear energy agency under the Organisation for Economic Co-operation and Development, 2015
 4 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>
 5 Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

Планується, що ця пропорція буде збережена і у 2026 році, при цьому сукупна потужність ТЕЦ зростає на **1 497 МВт**.

Протягом 2012-2016 років в Україні спостерігається поступове зростання встановлених потужностей **ВДЕ**. Одночасно нестабільність та значні ризики ведення бізнесу, а також висока вартість позикового капіталу не сприяла бурхливому розвитку «зеленої» енергетики, який спостерігався до 2014 року. Тому можливість досягнення цілі щодо забезпечення **11%**¹ частки ВДЕ (з урахуванням виробітку гідроелектростанцій) у енергоспоживанні до 2020 року є сумнівним.

Станом на кінець 2016 року встановлена потужність ВДЕ (без урахування електростанцій, що розташовані на території окупованої АР Крим) склала **1 117,7 МВт**, при цьому, обсяг інвестицій в галузь протягом останніх **трьох** років становив більше **700 млн євро**² (за попередніми даними, зростання потужності ВДЕ протягом 2017 року становить **257 МВт**). Сукупна частка потужності «зелених» виробників в загальній потужності електростанцій ОЕС України за 2011-2016 роки зростає з **0,6%** до **2%**.

ВСТАНОВЛЕНА ПОТУЖНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ З ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ, МВт

* Не враховуються потужності, розташовані на тимчасово окупованій території АР Крим

Великі сподівання покладаються на розвиток біоенергетики – потужність БіоЕС зростає з **5 МВт** до майже **65 МВт** протягом 2012-2016 рр. На сьогодні видано ТУ на приєднання **171 МВт**³ нових потужності БіоЕС.

ПРИМІТКА:

Річний технічно-досяжний енергетичний потенціал твердої біомаси в Україні є еквівалентним **18 млн т н.е.**⁵ Найбільший потенціал твердої біомаси зосереджений у Полтавській, Дніпропетровській, Вінницькій та Кіровоградській областях і становить понад **1,0 млн т н.е./рік**. Це соломка, рослинні залишки (стебла кукурудзи і соняшнику, лушпиння соняшнику, відходи переробки деревини).

Наприклад, ТЕЦ Кіровоградолія⁶, використовує в якості основного палива лушпиння соняшника. Вона покриває власні потреби ПАТ «Кіровоградолія» у тепловій та електричній енергії. Надлишок виробленої електроенергії постачається в енергосистему України. Вартість будівництва ТЕЦ **240 млн грн**⁷. Спалювання однієї тони лушпиння соняшника заощаджує **500 м³** природного газу, всього за місяць ТЕЦ використовує як паливо в середньому **5000 тонн** біомаси.

1 Розпорядження КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»

2 За даними Держенергоефективності http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250335667&cat_id=244276429

3 План розвитку ОЕС України на 2017-2026 року - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

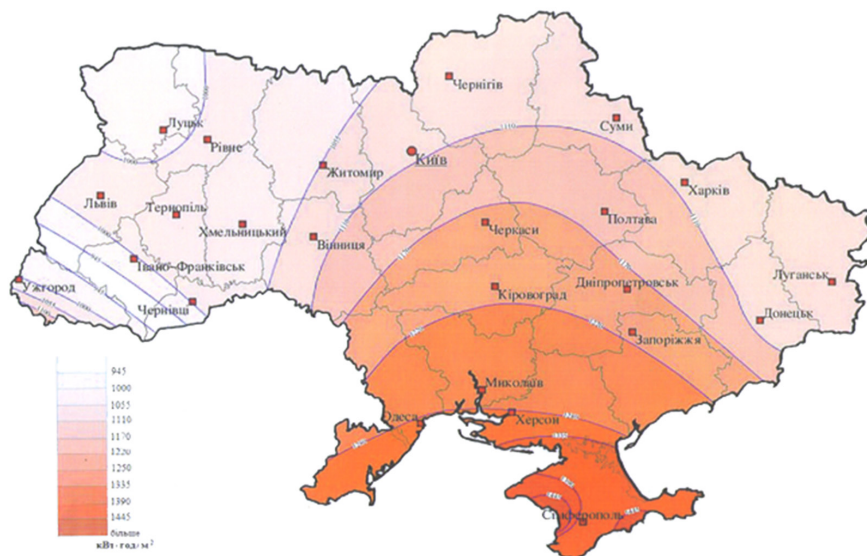
5 Біоенергетика - <http://sae.gov.ua/uk/ae/bioenergy>

6 ТЕЦ Кіровоградолія - https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%8F_%D0%A2%D0%95%D0%A6

7 «Інвестгазета»: Відходи замість газу - http://www.upec.ua/upload/medialibrary/ce4/Investgazeta_25.01.2012.pdf

Потужність СЕС з 2011 по 2016 роки зростає в **2,5** рази до **458 МВт**¹, при цьому, видано ТУ для приєднання **1366 МВт** нової потужності.

РОЗПОДІЛ ПИТОМОЇ СУМАРНОЇ СОНЯЧНОЇ РАДІАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ РОКУ²

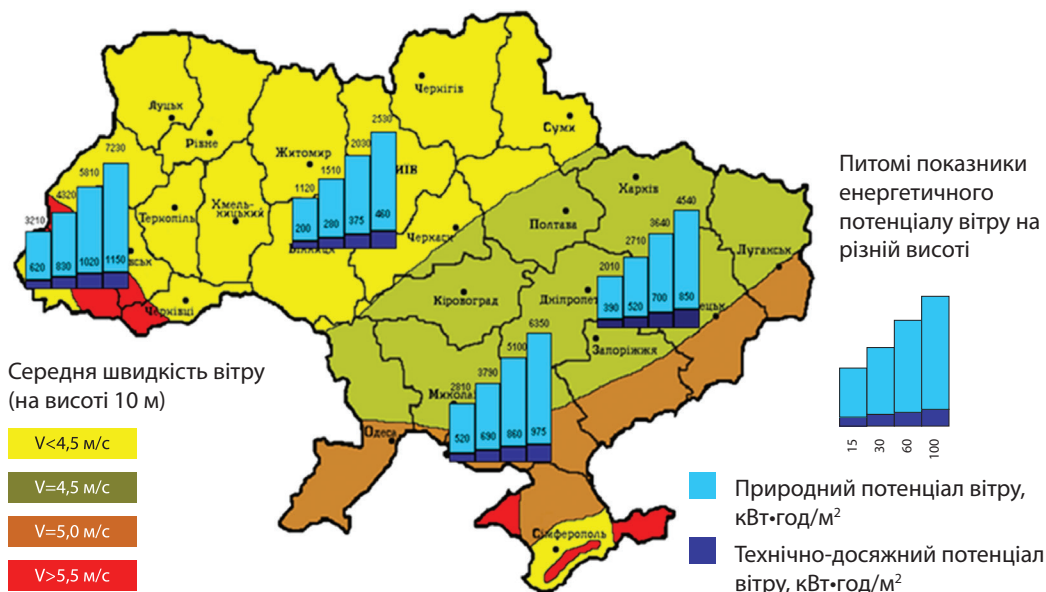

ПРИМІТКА:

Найбільш привабливими для розташування СЕС є південні регіони України³: Одеська, Херсонська, Миколаївська та Запорізька області. Типова фінансова модель СЕС⁴ потужністю **1 МВт** передбачає, що розмір необхідних інвестицій складає близько **1,14 млн євро**, а термін окупності буде близько **7** років.

Іншим крупним учасником ринку «зеленої» енергетики є ВЕС, потужність яких збільшилась з **145,8 МВт** у 2011 році до **439 МВт** у 2016 році. На сьогодні розподільні компанії та ДП «НЕК «Укренерго» вже видали ТУ приєднання станцій сукупною потужністю **2146 МВт**.

ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ⁵

Середня швидкість вітру (на висоті 10 м)

- V < 4,5 м/с
- V = 4,5 м/с
- V = 5,0 м/с
- V > 5,5 м/с

- Природний потенціал вітру, кВт•год/м²
- Технічно-досяжний потенціал вітру, кВт•год/м²

¹ План розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

² Національний атлас України. К.: ДНВП «Картографія», 2007

³ Енергія сонця - <http://sae.gov.ua/uk/ae/sunenergy>

⁴ Фінансова модель сонячної електростанції потужністю 1 МВт - http://sae.gov.ua/sites/default/files/Finmodel_solar_1MW.pptx

⁵ За даними Інституту відновлюваної енергетики НАН України

ПРИМІТКА:

ВЕС доцільно будувати в Одеській, Миколаївській, Донецькій, Луганській, Закарпатській, Чернівецькій та Івано-Франківській областях¹. Найбільша в Україні ВЕС – Ботієвська має потужність в **200 МВт**, розташована в Запорізькій області². Її будівництво було розпочато у в липні 2011 року, при цьому підготовчі роботи було розпочато у 2008 році. Станція будувалась у **дві** черги: в грудні 2012 року було запущено **30** агрегатів, в квітні 2014 року – ще **35**. Інвестиції у будівництво станції становили близько **340 млн євро**³.

Потужність малих та міні ГЕС з 2011 року зросла на **27%**, з **70,8 МВт** до **90 МВт**⁴.

ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Згідно проекту Плану розвитку ОЕС України на 2017 – 2026 рр., розглядається **три** сценарії розвитку генеруючих потужностей на альтернативних джерелах енергії:

ПЕРШИЙ

Ґрунтується на повній реалізації виданих енергорозподільними компаніями та ДП «НЕК «Укренерго» технічних умов приєднання таких електростанцій до електричних мереж (в обсязі **3691 МВт**). Таким чином, сумарна встановлена потужність ВДЕ становить близько **4800 МВт**.

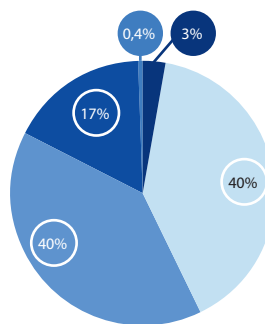
ДРУГИЙ

Ґрунтується на збереженні існуючої тенденції введення в експлуатацію електростанцій на відновлювальних джерелах енергії за останні **п'ять** років (зазначений сценарій, на наш погляд, не повинен розглядатись через значний спад впровадження ВДЕ в результаті нестабільної економічної ситуації 2014-2016 років. В разі зміни темпів розвитку економіки, тенденція впровадження ВДЕ зміниться).

ТРЕТІЙ

Ґрунтується на виконанні Україною своїх зобов'язань перед Енергетичним співтовариством в частині забезпечення до 2020 року виробництва електроенергії за рахунок ВДЕ на рівні **11%** від кінцевого її споживання. Так, Національним планом дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року (затверджений розпорядженням КМУ № 902 від 1 жовтня 2014 р.) передбачається виробництво в 2020 році з відновлювальних джерел енергії близько **26 млрд кВт·год** електроенергії (**11%** від очікуваного споживання на рівні **236-240 млрд кВт·год**). Національним планом дій був запропонований наступний розподіл виробництва за типом генерації:

- ГЕС – **13,34 млрд кВт·год**, в т.ч. малі ГЕС – **340 млн кВт·год** (відповідає **150 МВт** встановленої потужності);
- СЕС – **2,42 млрд кВт·год (2300 МВт)**;
- ВЕС – **5,9 млрд кВт·год (2280 МВт)**;
- БіоЕС – **4,22 млрд кВт·год (950 МВт)**;
- геотермальна – **120 млн кВт·год (20 МВт)**.

Враховуючи тенденції роботи ОЕС України у 2014-2016 роках⁵, ДП «НЕК «Укренерго» виконано оновлення показників розвитку джерел відновлювальної енергетики.

¹ Вітроенергетика - <http://saee.gov.ua/uk/ae/windenergy>

² Ботієвська ВЕС - <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%82%D1%96%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%92%D0%95%D0%A1>

³ На Запоріжжі побудують найбільшу в Європі вітроелектростанцію <http://www.epravda.com.ua/news/2017/10/18/630213/>

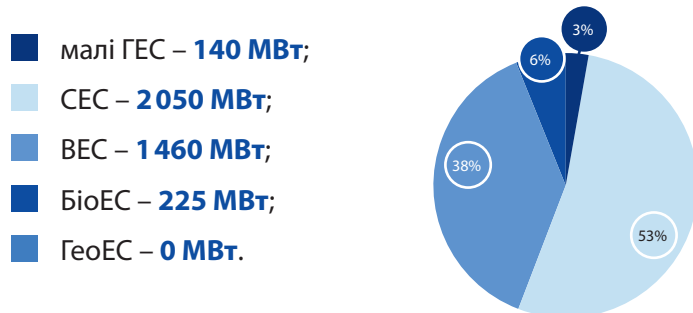
⁴ Проект Плану розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roku.pdf>

⁵ Розпорядження КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»

У зв'язку з суттєвим падінням споживання в ОЕС України, що спостерігається в останні роки, переглянуто у бік зниження прогноз рівня споживання на 2020 рік до величини **153 млрд кВт·год. 11%** споживання, яке має покриватися за рахунок ВДЕ складе **16,8 млрд кВт·год.** При цьому, розподіл по джерелам передбачається наступним: виробництво електроенергії гідроелектростанціями приймається на рівні 2015 – 2016 років та оцінена величиною **7,8 млрд кВт·год;** участь інших джерел енергії (ВЕС, СЕС, БіоЕС, ГеоЕС) визначається, виходячи з умови збереження запропонованої в Національному плані дій пропорції участі кожного з джерел енергії в загальному балансі: СЕС – **1,72 млрд кВт·год (1 640 МВт)** встановленої потужності); ВЕС – **4,2 млрд кВт·год (1 625 МВт);** БіоЕС – **3 млрд кВт·год (680 МВт);** геотермальна – **85 млн кВт·год (14 МВт).**

Одночасно на думку BRDO, зважаючи на поточні тенденції розвитку ВДЕ в Україні, до 2020 року розподіл потужності ВДЕ буде іншим: очікується суттєве зростання долі сонячних електростанцій за рахунок зменшення долі БіоЕС та ВЕС. Така диспропорція обумовлена зменшенням цін на обладнання для будівництва СЕС (що накладається на привабливий «зелений» тариф), відносно простою реалізації проектів (отримання дозволів, погоджень тощо) та короткими строками їх реалізації.

Враховуючи зазначене, без зміни існуючої системи стимулювання будівництва ВДЕ, очікувані показники їх розвитку в 2020 році вбачаються наступними:

ПРИМІТКА:

У 2017 році через збільшення розміру екологічних податків у Китаї відбулось зростання вартості комплектуючих для сонячних електростанцій (зокрема сонячних панелей) на міжнародних ринках. Зважаючи на це, фактичні темпи будівництва ВДЕ в Україні можуть бути нижчими ніж очікуваний прогноз BRDO на **15-20%.**

За розрахунками BRDO, досягнення таких показників розвитку ВДЕ в Україні крім позитивних наслідків, матиме результатом і значне зростання вартості електроенергії для кінцевого споживача. Так, якщо сьогодні вплив ВДЕ на вартість електроенергії можна оцінити в **6,5%** (по відношенню до ситуації з відсутністю такої генерації), то в 2020 році збільшення вартості електроенергії під впливом «зеленого тарифу» виробників на ВДЕ вже сягне **19,5%.**

Таким чином, державі доцільно переглянути підходи до розвитку ВДЕ в Україні: переглянути підтримку програм з будівництва масштабних СЕС та ВЕС, зважаючи на їх високу прибутковість для інвесторів та високу вартість для енергосистеми, натомість, необхідно направити зусилля на розвиток БіоЕС, ГеоЕС, мікро-, міні- та малих ГЕС, оскільки такі станції:

- ◆ мають прогнозований характер роботи та можливість регулювати власне виробництво, а отже є більш корисними для енергосистеми, ніж СЕС та ВЕС;
- ◆ сприятимуть виконанню зобов'язання України в частині досягнення запланованих показників виробництва електроенергії ВДЕ в 2020 році.

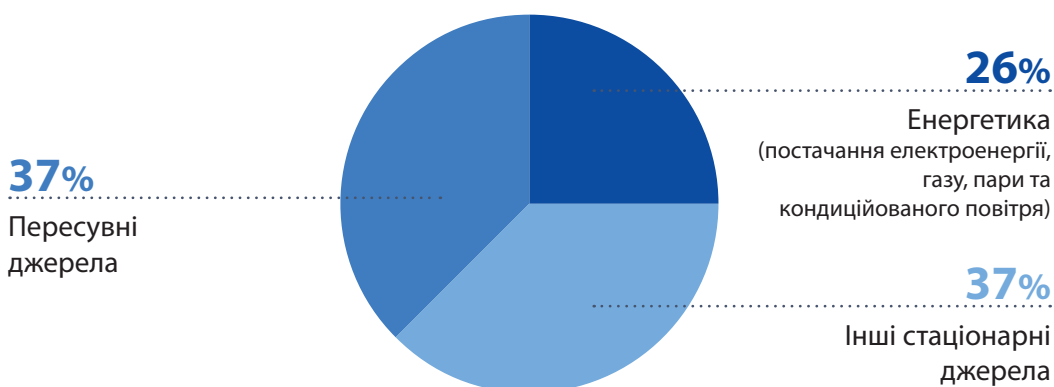
1 China Issues Environmental Protection Tax Law - <http://www.bakermckenzie.com/en/insight/publications/2017/01/china-issues-environmental-protection-tax-law/>, 2016 Environmental Protection Tax Law of the P.R.C. - <https://www.chinalawtranslate.com/2016%E5%B9%B4%E4%B8%AD%E5%8D%8E%E4%BA%BA%E6%B0%91%E5%85%B1%E5%92%8C%E5%9B%BD%E7%8E%AF%E5%A2%83%E4%B7%9D%E6%8A%A4%E7%A8%8E%E6%B3%95/?lang=en>

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИКИ НА ДОВКІЛЛЯ

Енергетика є одним з **найбільших забруднювачів атмосфери**. Її частка у сукупному обсязі викидів в атмосферу стаціонарними джерелами складає¹:

- ◆ **52%** у сукупних викидах діоксида вуглецю;
- ◆ **41%** у сукупних викидах інших забруднюючих речовин (зокрема на енергетику припадає близько **70%**² викидів сполук сірки, **60%** сполук азоту, **35%** викидів пилу).

СТРУКТУРА ВИКИДІВ В АТМОСФЕРУ У 2015 РОЦІ (за даними Мінприроди)

Для регулювання викидів застосовується система нормування (лімітування), екологічних податків та торгівлі викидами.

Вплив енергетики на довкілля виявляється в значних щорічних обсягах викидів шкідливих речовин в атмосферу, виведенні з природокористування значних територій, водних ресурсів, у порушенні ландшафту територій, у впливі на клімат, у складуванні великих обсягів твердих відходів.

Протягом 2014-2016 років обсяг викидів стаціонарними джерелами забруднюючих речовин в атмосферу суттєво знизився через:

- 1) Невідображення в офіційній статистиці даних щодо викидів підприємств неконтрольованих території.
- 2) Загальне зниження промислового виробництва у країні протягом 2013-2015 років (тобто зменшення кількості підприємств-забруднювачів та обсягів шкідливого виробництва).

ПРИМІТКА:

У 2006 році було **11 017** підприємств-забруднювачів, в результаті діяльності яких в атмосферу пішло **4 788 тис. т.** викидів, або **103 кг** викидів на одну людину, а вже у 2012 році таких підприємств стає значно менше – **8 434** одиниці. Обсяг викидів становив **4 303 тис. т.** або **94,4 кг** на людину. Обсяг викидів на одну людину у 2016 році становив **72,3 кг**.

ДИНАМІКА ВИКИДІВ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ УКРАЇНИ ВІД СТАЦІОНАРНИХ ДЖЕРЕЛ ЗА 2005-2016 РОКИ¹

П'ять з дев'яти найбільших в Україні міст-забруднювачів атмосфери – це міста супутники теплових електростанцій.

ДИНАМІКА ВИКИДІВ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ В МІСТАХ УКРАЇНИ, тис. т

	2000	2006	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Основні джерела викидів
Кривий Ріг	443,4	577,5	395,0	358,6	354,6	351,8	327,4	327,0	Металургійні підприємства
Маріуполь	340,4	397,3	364,3	382,4	330,4	333,8	289,4	249,6	Металургійні підприємства
Бурштин	118,9	238,5	146,8	198,7	174,7	182,7	199,8	198,0	Бурштинська ТЕС
Курахове	117,2	139,1	123,9	166,2	148,4	166,0	125,0	112,7	Курахівська ТЕС
Енергодар	80,8	98,1	100,3	104,9	107,7	145,5	113,5	103,9	Запорізька ТЕС
Кам'янське (Дніпродзержинськ)	105,0	128,1	108,5	124,7	116,4	115,5	105,0	101,0	Металургійні підприємства
Луганськ	144,2	140,8	160,7	142,6	130,5	119,5	н/д	н/д	Луганська ТЕС
Зеленодольськ	79,4	150,4	173,4	205,3	219,3	185,2	155,7	66,9	Криворізька ТЕС
Запоріжжя		149,5	109,6	117,0	92,3	94,1	86,7	83,3	Металургійні підприємства

Серед теплових електростанцій **найбільшими забруднювачами** навколишнього середовища є **вугільні ТЕС**. Зазначені підприємства викидають в повітря гази, аерозолі та тверді часточки (CO₂, поліциклічні вуглеводні, CO, NOX, SOX, попіл та ін.), забруднюють землі, виділені під шлако- та золовідвали, здійснюють теплове забруднення водойм. Усе це призводить до таких незворотних процесів, як руйнування озонового шару, виникнення парникового ефекту, утворення «льодникового» ефекту², зміни клімату в локальних енергонасичених районах і великих містах, впливає на безпеку життєдіяльності людей у таких місцевостях.

¹ Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2015 році

² «Льодниковий» ефект - накопичення в стратосфері дрібних твердих частинок, які відбивають сонячне випромінювання і визначають «недогрів» земної кулі

ВАЛОВІ ВИКИДИ (млн кг/рік) І ВИТРАТА ПАЛИВА ТЕС ПОТУЖНІСТЮ 1 000 МВт¹

Викиди	Вид та річна витрата палива		
	Природний газ (1,9·10 ⁹ м ³)	Мазут (1,57·10 ⁶ т)	Вугілля (2,3·10 ⁶ т)
SO	0,012	52,7	139
NO	12	22	21
CO	Незначне	0,08	0,1
Тверді частинки	0,46	0,73	4,49
Гідрокарбонати	Незначне	0,67	0,52

Забруднення води поділяють на фізичне, хімічне, біологічне і теплове.

Фізичне забруднення виникає внаслідок збільшення у воді нерозчинних домішок – піску, глини, мулу за рахунок змиву дощовими водами з розораних ділянок (полів), надходження суспензій з діючих підприємств гірничовидобувної промисловості, пилу, що переноситься вітром у суху погоду тощо. Тверді частки знижують прозорість води, пригнічуючи розвиток водних рослин, забивають зябра риб та інших водних тварин, погіршуючи смакові якості води, а то й роблять її взагалі непридатною для споживання.

Хімічне забруднення води відбувається за рахунок надходження у водойми з стічними водами різних шкідливих домішок неорганічного (кислоти, луги, мінеральні солі) і органічного походження (нафта й нафтопродукти, миючі засоби, пестициди тощо).

Теплове забруднення води спричиняється спуском у водойми підігрітих вод від ТЕС, АЕС та інших енергетичних установок. Тепла вода змінює термічний і біологічний режими водойм і шкідливо впливає на їх мешканців. Як показали дослідження гідробіологів, вода, нагріта до **26-30°C**, діє пригнічуючи на риб та інших мешканців водойм, а якщо температура води піднімається до **36°C**, вся риба гине. Найбільшу кількість теплої води викидають у водойми атомні електростанції.

Підприємства енергетичної галузі є основними користувачами водних ресурсів, при цьому, не є їх основними забруднювачами (крім теплової складової). До основних забруднювачів водних об'єктів належать хімічні, нафтопереробні й целюлозно-паперові комбінати, великі тваринницькі комплекси, гірничорудна промисловість.

ВИКОРИСТАННЯ ПРІСНОЇ ВОДИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ², млн м³

	2010	2012	2013	2014	2015	Доля в 2015 році
Україна всього	8 886	9 678	9 352	8 104	6 556	100%
Електроенергетика	3 088	3 394	3 253	3 138	2 715	41,4%
Вугільна промисловість	56	56	51	33	24	0,4%
Металургійна промисловість	629	617	601	548	513	7,8%
Хімічна та нафтохімічна промисловість	122	141	119	65	54	0,8%
Машинобудування	75	77	68	53	43	0,7%
Нафтогазова промисловість	16	17	12	11	9	0,1%
Житлово-комунальне господарство	1 952	1 868	1 787	1 488	1 294	19,7%
Сільське господарство	2 565	3 107	3 128	2 477	1 621	24,7%
Харчова промисловість	137	127	104	103	84	1,3%
Транспорт	34	29	27	23	20	0,3%
Промисловість будівельних матеріалів	22	21	19	15	12	0,2%
Інші галузі	190	224	183	150	167	2,5%

¹ <http://eco.com.ua/content/ekologichna-harakteristika-ta-vpliv-na-dovkillya-tes>

² За даними Державного агентства водних ресурсів України

Забруднення території. Сучасна ТЕС на вугіллі потужністю **1 000 МВт** споживає в рік **4-4,5 млн т** вугілля. Для цього в кар'єрах повинно бути розкрито **30-35 га** землі. Сама ТЕС з врахуванням золовідвалів, під'їзних доріг, водосховищ займає площу близько **300 га**. Крім того, кожна ланка технологічного процесу вугільної електроенергетики (комплекси з переробки шахтних вод, фабрики збагачення вугілля з відстійниками шламу і сховищ відходів збагачення) займає значну площу. Всі ці території стають непридатними для проживання людини та ведення будь-якої іншої господарської діяльності.

Для нормальної роботи ТЕС необхідне водоймище, розміри якого забезпечують **5-8 м²** поверхні на кожний кіловат встановленої потужності. Для АЕС необхідно використовувати водоймища з поверхнею у **півтора** рази більшою¹. В системах охолодження з градирнями витрати води становлять понад **1 м³/с** на **1 000 МВт**. На території України розміщено **25** потужних вугільних ТЕС та ТЕЦ, золошлакові відходи яких становлять **300 млн т**.

ГЕС потребують будівництва великих водосховищ перед греблею, що веде до затоплення значних територій, серед яких багато рівнинних ділянок, де земля, в більшості випадків, є придатною для сільськогосподарського виробництва.

В зоні водосховищ змінюється сила і швидкість повітряних потоків, по узбережжю водосховищ утворюються зони підтоплення завширшки **50-100 м** і більше, де гине значна частина рослинності. За даними Комісії ООН, через підтоплення зі світового сільськогосподарського виробництва щороку вибуває **200-300 тис. га** земель.

Високі греблі призводять до підйому рівня води у водосховищах, що подекуди має наслідком заболочування берегів. У місцях із сухим кліматом підйом ґрунтових вод, які виносять на поверхню розчинені солі, викликає засолення ґрунту. В стоячій воді водосховищ накопичуються завислі тверді частинки, що є причиною замулювання водойм.

У зоні затоплення погіршуються кліматичні умови, виникає так звана наведена сейсмічність, що зумовлена додатковою напруженістю за рахунок ваги води. Ці зміни здатні порушити стан рівноваги земної кори регіону, особливо за наявності розломів земної кори. Так, у результаті наведеної сейсмічності в 1967 р. в Індії було зруйновано греблю Коупа заввишки **103 м**, під якою виявився центр землетрусу.

Одним з основних недоліків ГЕС є утворення на дні водосховищ парникового газу – метану – в результаті розпаду органічних речовин.

Крім того, теплові електростанції є також **шумовими забруднювачами**, що негативно впливає на здоров'я та працездатність людини. Найбільш інтенсивними джерелами шуму є турбіни, редуційно – охолоджувальні установки, котли, компресори, різного роду насоси тощо.

¹ <https://msd.in.ua/vpliv-elektrostantsij-na-dovkillya/>

5.3

ДЕВЕЛОПМЕНТ – СПЕЦІАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ НА РИНКУ ГЕНЕРАЦІЇ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ¹

КЕЙС № 5.3.1

ЕКСПЕРТИЗА З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Експертиза з енергозбереження.

РЕГУЛЯТОР:

Держенергозбереження.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Проведення державної експертизи з енергозбереження є обов'язковим у процесі правотворчої, інвестиційної, управлінської та іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробництвом та споживанням паливно-енергетичних ресурсів². Експертизі підлягають³, зокрема:

- 1 Інвестиційні проекти в будівництві та інші, пов'язані з видобуванням, переробкою, виробництвом, транспортуванням, зберіганням та споживанням паливно-енергетичних ресурсів;
- 2 Проекти схем енергозабезпечення підприємств;
- 3 Передпроектна документація на види діяльності та проекти, реалізація яких пов'язана з видобуванням, переробкою, виробництвом, транспортуванням, зберіганням та споживанням паливно-енергетичних ресурсів;
- 4 Документація на придбання за імпортом нової енергоємної техніки, технологій, енергоємних матеріалів;
- 5 Виробничі об'єкти підприємств, установ, організацій, житлові будинки та об'єкти сільськогосподарського виробництва усіх форм власності.

Звільняється від необхідності проведення експертизи з енергозбереження вказана вище документація для:

- ◆ Об'єктів та підприємств з річним споживанням ПЕР до **1 тис.тонн** у.п.;
- ◆ Техніка потужністю до **75 кВт (100** кінських сил);
- ◆ Технології, у процесі впровадження яких річне споживання ПЕР становить до **100 тонн** у.п.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава перевіряє відповідність проектів будівництва електростанцій встановленим нормам з енергозбереження.

¹ Аналіз ефективності регулювання діяльності у сфері містобудування та землекористування, буде відображений Офісом ефективного регулювання у відповідних зелених книгах та розміщений на веб-сайті <https://regulation.gov.ua>

² Закон України «Про енергозбереження»

³ Положення про державну експертизу з енергозбереження, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 липня 1998 р. N 1094

ПРОБЛЕМА:

Надмірне навантаження на бізнес у зв'язку з необхідністю отримання експертного висновку з енергозбереження.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання досягає мети, але негатив від нього є надто значним (завдає істотної шкоди для досягнення інших цілей/вирішення інших проблем), оскільки процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (РА-3-R-5-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Негативний¹ висновок експертизи є підставою для переробки програм і проектів та усунення недоліків завершених об'єктів. Позитивний висновок – підстава для отримання субсидій, податкових і фінансово-кредитних пільг. При цьому, передбачені законодавством² вимоги до документації є недостатньо чіткими та прозорими, що спричиняє можливість суб'єктивного підходу до проведення експертизи, а ключний перелік підстав для надання негативного висновку – відсутній.

ПРИМІТКА:

Окремі вимоги до документації³:

- 1) Вдале, з точки зору енергозбереження, розміщення промислового чи іншого господарського об'єкта, енергоспоживання якого не порушує існуючого регіонального (зведеного) енергетичного балансу і водночас враховує наявність вільних або резервних потужностей;
- 2) Компактне, раціональне розташування виробничих, адміністративних, енергетичних й інших об'єктів на обраній території, що дає змогу повною мірою використовувати наявні мережі (електричні, теплові, водо- та газопровідні, інші) і економно використовувати земельні ресурси;
- 3) Застосування досконалих енергоощадних, мало- і безвідходних, неенерго- та нересурсоемних технологій, матеріалів при виробництві, що забезпечують комплексне, максимально повне використання паливно-енергетичних ресурсів і спрямовані на пряму, побічну, балансову або структурну економію паливно-енергетичних ресурсів».

Таким чином, існує монополія держави на цей вид діяльності, та, як наслідок, ризик вчинення корупційних правопорушень.

ПРИМІТКА:

Законопроект від 05.05.2016 № 4595 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виключення Держенергоефективності з переліку контролюючих органів)» передбачає скасування санкцій за недотримання вимог щодо обов'язкової державної експертизи. Разом з тим, вказаним законопроектом не передбачено повне скасування вимоги щодо необхідності проведення експертизи з енергозбереження.

Одночасно, процедура надання послуги є застарілою та містить вимоги, що суперечать чинному законодавству, зокрема щодо експертизи енергоємних імпортованих товарів, нових технологій, матеріалів при перетині кордону. Крім того, вона не передбачає, зокрема, можливість подання відповідних документів on-line, що спричиняє додаткові видатки для бізнесу.

¹ Закон України «Про енергозбереження»

² Наказ Держкомененергозбереження від 09.03.1999 №15 «Про затвердження Інструкції про порядок передачі документації та здійснення державної експертизи з енергозбереження на виконання п.4 постанови Кабінету Міністрів від 15 липня 1998 р. N 1094»

³ Підпункти 1-3 пункту 2.7.2 Інструкції про порядок передачі документації та здійснення державної експертизи з енергозбереження на виконання п.4 постанови Кабінету Міністрів від 15 липня 1998 р. N 1094, затвердженої наказом Держкомененергозбереження від 09.03.1999 №15

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Змінити процедуру проведення експертизи з енергозбереження, зокрема, передбачивши:

- ◆ встановлення чітких та прозорих вимог до документації, що підлягає експертизі з енергозбереження (у разі необхідності – з наведенням типових (шаблонних) рішень);
- ◆ можливість подання документів та отримання експертного висновку on-line;
- ◆ норми, щодо скасування необхідності проведення експертизи при будівництві (реконструкції, модернізації) ВЕС та СЕС (у т.ч., в частині техніки та технологій, що використовується на таких станціях).

ШЛЯХ 2

Відмінити експертизу з енергоефективності при впровадженні конкурентного ринку електричної енергії.

КЕЙС № 5.3.2

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ВИКИДІВ

UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Звіт про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин в атмосфері.

РЕГУЛЯТОР:

Мінприроди.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Інвентаризація викидів¹ – це систематизація інформації про розміщення джерел забруднення атмосфери на території, види і кількісний склад забруднюючих речовин, що викидаються у атмосферне повітря.

Інвентаризація є обов'язковою для виробничих об'єднань і промислових підприємств, організацій і установ, які мають викиди забруднюючих речовин в атмосферу.

Матеріали інвентаризації використовуються для:

- ◆ розробки нормативів утворення забруднюючих речовин та гранично допустимих викидів;
- ◆ регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосфері;
- ◆ здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря;
- ◆ розробки короткострокових і довгострокових планів заходів підприємств;
- ◆ розробки екологічних програм по зниженню викидів забруднюючих речовин в атмосфері.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава зобов'язує підприємства звітуватись про викиди в атмосфері.

ПРОБЛЕМА:

Неузгодженість системи контролю та моніторингу викидів в атмосфері із законом України «Про оцінку впливу на довкілля»

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Інвентаризація викидів² включає в себе характеристику технології газоочисних установок з точки зору утворення і відведення забруднюючих речовин, визначення параметрів стаціонарних джерел викидів, а також характеристику

¹ Інструкція про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10 лютого 1995 р. N 7

² Інструкція про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10 лютого 1995 р. N 7

неорганізованих джерел. Вона може проводитись як в повному обсязі, так і вибірково по визначенню параметрів окремих джерел утворення або викидів, визначенню якісних і кількісних характеристик окремих забруднюючих речовин, що відводяться в атмосферне повітря при експлуатації технологічного обладнання. Обсяг інвентаризації викидів визначається залежно від поставленої мети у відповідності з вимогами законодавчих актів та нормативних документів по даному питанню.

Строки проведення інвентаризації встановлюються КМУ, рішеннями місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, Мінприроди.

Звіт¹ про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин у роздрукованому та електронному вигляді подається для реєстрації в Мінприроди (для об'єктів I групи) або обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації (для об'єктів II та III групи).

Зважаючи на вказане звіт про інвентаризацію, є складовою системи контролю та моніторингу викидів в атмосферу. Разом з тим, застосування цього інструменту має ряд недоліків процедурного та ідеологічного характеру.

Процедура реєстрації звіту не передбачає можливість використання електронного документообігу при реєстрації звіту у відповідному органі. Не врегульовано дії органу влади, до якого надійшов звіт - процедура не деталізує можливості відмови у реєстрації звіту чи надання органом влади до звіту зауважень.

До недоліків ідеологічного характеру відноситься неузгодженість процедури застосування регуляторного інструменту із Законами України «Про оцінку впливу на довкілля» та «Про екологічний аудит», а саме:

- інвентаризація викидів має проводитись регулярно. Тому потенційно вона може бути складовою системи моніторингу виконання рішень, які можуть мати негативний вплив на довкілля;
- не передбачається повідомлення громадськості про вплив діяльності підприємства на довкілля;
- не передбачається можливості перевірки достовірності інформації, що містяться у звіті про інвентаризацію викидів, зокрема, шляхом проведення обов'язкового екологічного аудиту підприємства.

¹ Інструкція про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10 лютого 1995 р. N 7

	Звіт про інвентаризацію викидів	Звіт з оцінки впливу на довкілля
Коли необхідний?	Регулярно	Одноразово для прийняття рішень про: <ol style="list-style-type: none"> 1. Будівництво 2. Реконструкцію 3. Технічне переоснащення 4. Розширення 5. Перепрофілювання 6. Ліквідацію (демонтаж) об'єктів 7. Інше втручання в природне середовище¹. Проте може здійснюватись післяпроектний моніторинг
Кому необхідний?	Будь-якому суб'єкту господарювання, що має викиди в атмосферу	Органам влади та суб'єктам господарювання, що приймають рішення про планову діяльність, яка може мати значний вплив на довкілля ²
Хто готує?	Особи, які мають право обґрунтувати викиди	Суб'єкт господарювання, діяльність якого оцінюється
Роль громадськості?	Не передбачена	Звіт підлягає громадському обговоренню
Роль органів влади?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановлюють строки інвентаризації 2. Реєструють звіти 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можуть оцінюватись, як суб'єкти господарювання що впливають на довкілля 2. Уповноважений орган: <ul style="list-style-type: none"> ● розглядає звіт та додаткові матеріали; ● надає висновок з оцінки впливу на довкілля

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Привести у відповідність із Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» Інструкцію про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджену наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10.02.1995 № 7.

ШЛЯХ 2

Доповнити Інструкцію про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджену наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10.02.1995 № 7, нормами направленими на:

- ◆ застосування електронного документообігу;
- ◆ врегулювання дій органу влади, до якого надійшов звіт в частині деталізації можливості відмови у реєстрації звіту чи надання органом влади до звіту зауважень.

¹ Крім реконструкції, технічного переоснащення, капітального ремонту, розширення, перепрофілювання об'єктів, іншого втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України

² Перелік видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля, визначено в статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»

КЕЙС № 5.3.3

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ

#UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Перелік стаціонарних джерел забруднення повітря, які перебувають на державному обліку.

РЕГУЛЯТОР:

Мінприроди.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Об'єкти, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей та на стан атмосферного повітря підлягають державному обліку¹. Державний облік включає²:

- ◆ взяття на облік об'єктів, які справляють шкідливий вплив;
- ◆ ведення на об'єктах первинного обліку стаціонарних джерел, які справляють шкідливий вплив;
- ◆ складення державної статистичної звітності в галузі охорони атмосферного повітря за стаціонарними та пересувними джерелами, які справляють шкідливий вплив;
- ◆ проведення інвентаризації викидів та обсягів забруднюючих речовин на зазначених об'єктах.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава веде реєстр, об'єктів які чинять негативний вплив на довкілля та у зв'язку з цим підпадають під особливі умови регулювання.

ПРОБЛЕМА:

Неврегульованість процедури надання адміністративної послуги.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

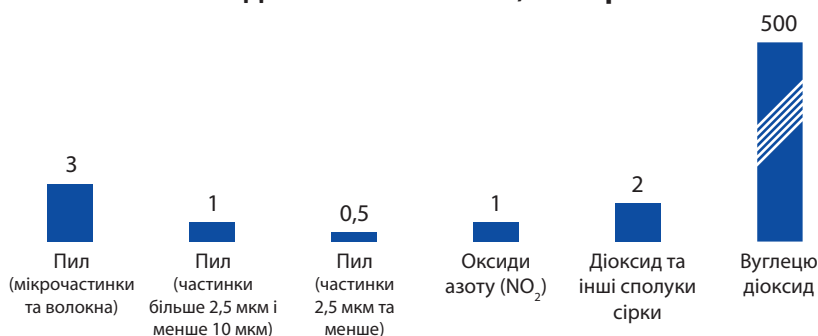
СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

На державний облік беруться об'єкти, в викидах яких присутня хоча б одна забруднююча речовина (або група речовин), потенційний викид якої рівний або перевищує встановлені Мінприроди порогові величини.

¹ Стаття 31 Закону України «Про охорону атмосферного повітря»

² Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. N 1655

ПОРОГОВІ ЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ВИКИДІВ ДЛЯ ВЗЯТТЯ НА ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК, тонн/рік

Перевищення порогових показників встановлюється за результатами інвентаризації видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря. Така інвентаризація має проводитись всіма підприємствами, які мають викиди забруднюючих речовин в атмосферу¹.

Для взяття об'єкта на державний облік необхідно надати до Мінприроди²:

- ◆ клопотання про взяття об'єкта на облік;
- ◆ загальні відомості про об'єкт;
- ◆ інформацію про види та обсяги забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря;
- ◆ копію листа про реєстрацію звіту з інвентаризації викидів забруднюючих речовин;
- ◆ матеріали, які підтверджують достовірність геодезичних координат об'єкта (копія технічного звіту з визначення геодезичних координат географічного центру (центроїда)).

За результатами розгляду клопотання Мінприроди у місячний термін повідомляє заявника про взяття його на державний облік. Підставою для відмови у взятті на облік (зняття з обліку) є надання заявником недостовірної документації. В такому разі матеріали повертаються на доопрацювання.

Одночасно, інформаційна і технологічна картки адміністративної послуги відсутні. Можливості отримання вказаної послуги on-line не передбачено. Крім того, для її отримання суб'єкт надання адміністративної послуги вимагає від замовника інформацію, що перебувають у володінні державних органів (при цьому, така інформація може вже бути в наявності у Мінприроди) – а саме інформацію про реєстрацію звіту з інвентаризації викидів забруднюючих речовин.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Привести у відповідність із Законами України «Про адміністративні послуги» та «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» Інструкцію про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, затверджену наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.05.2002 № 177.

¹ Інструкція про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10 лютого 1995 р. N 7

² Інструкція про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, затверджена наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.05.2002 № 177

КЕЙС № 5.3.4 ДОЗВІЛ НА ВИКИДИ

#UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами.

РЕГУЛЯТОР:

Мінприроди, місцеві органи виконавчої влади.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Дозвіл на викиди – виділення державою окремому підприємству дозволу на викид визначеної кількості речовини. Дозвіл дає право суб'єктам господарювання експлуатувати об'єкти, з яких в повітря надходять забруднюючі речовини. Він діє за умови дотримання встановлених нормативів гранично допустимих викидів та вимог до технологічних процесів у частині обмеження викидів забруднюючих речовин протягом визначеного в Дозволі терміну¹.

	I категорія	II категорія	III категорія
Дозвільний орган	Мінприроди за погодженням з Держсанепідслужбою	Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації за погодженням з Держсанепідслужбою	
Строк дозволу	7 років	10 років	Необмежений
Об'єкти ²	Об'єкти, в викидах яких присутня хоча б одна забруднююча речовина (або група речовин), потенційний викид якої вищій за граничні показники та які використовують наступне обладнання (здійснюють діяльність): 1. Теплосилові установки, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт; 2. Котельні; 3. Устаткування (установки) для помолу вугілля; 4. Устаткування (установки) для спалювання комунально-побутових відходів з продуктивністю, що перевищує 3 тонни за годину.		Об'єкти, що входять до I та II категорій

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава контролює діяльність суб'єктів, що забруднюють повітря шляхом надання дозволу на викиди.

¹ Порядок проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримали такі дозволи, затверджений постановою КМУ від 13.03.2002 № 302

² Згідно статті 11 До першої групи належать об'єкти, які взяті на державний облік і мають виробництва або технологічне устаткування, на яких повинні впроваджуватися екологічно безпечні технології та методи керування. До другої групи належать об'єкти, які взяті на державний облік і не мають виробництв або технологічного устаткування, на яких повинні впроваджуватися екологічно безпечні технології та методи керування. До третьої групи належать об'єкти, які не належать до першої і другої груп. При цьому:

1) Об'єкти першої групи визначено на підставі Переліку виробництв та технологічного устаткування, які підлягають до впровадження найкращих доступних технологій та методів керування, що наведено у додатку 3 до Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців (затверджена наказом Мінприроди від 09.03.2006 N 108;

2) Об'єкти другої групи визначаються з урахуванням критеріїв взяття на державний облік об'єктів, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря визначено в Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, яка затверджена наказом Мінприроди від 10.05.2002 № 177

ПРОБЛЕМА 1:

Непрозорість та застарілість процедури видачі дозволу на викиди.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (PA-1-R-4-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

На початок 2018 року дозвіл на викиди матимуть понад **700** об'єктів I групи¹.

Процедура видачі дозволу на викиди характеризується значною непрозорістю.

Норми Закону України «Про охорону атмосферного повітря» не дають чіткої та однозначної відповіді на питання, який бізнес має отримувати такий дозвіл. Віднести об'єкт, що проектується для будівництва до певної групи можливо лише застосувавши принцип виключення на підставі відповідності / невідповідності критеріям, встановленим **трьома** підзаконними актами, які доповнюють один одного. При цьому, в залежності від групи об'єкту, визначається орган, до якого заявник має звернутись за отриманням дозволу.

Для отримання дозволу зацікавлена особа²:

- 1) Оформляє заяву;
- 2) Готує документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин;
- 3) Проводить інвентаризацію стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, видів та обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, пилогазоочисного обладнання;
- 4) Проводить оцінку впливу викидів забруднюючих речовин на стан атмосферного повітря на межі санітарно-захисної зони;
- 5) Розробляє плани заходів щодо:
 - ◆ досягнення встановлених нормативів граничнодопустимих викидів для найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин;
 - ◆ охорони атмосферного повітря на випадок виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
 - ◆ ліквідації причин і наслідків забруднення атмосферного повітря; остаточного припинення діяльності, пов'язаної з викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря, та приведення місця діяльності у задовільний стан; запобігання перевищенню встановлених нормативів граничнодопустимих викидів у процесі виробництва;
 - ◆ здійснення контролю за дотриманням встановлених нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин та умов дозволу на викиди;
- 6) Обґрунтовує розміри нормативних санітарно-захисних зон, проводить оцінку витрат, пов'язаних з реалізацією заходів щодо їх створення;
- 7) Проводить оцінку та аналіз витрат, пов'язаних з реалізацією запланованих заходів щодо запобігання забрудненню атмосферного повітря;
- 8) Готує інформацію про отримання дозволу для ознайомлення з нею громадськості, відповідно до законодавства.

¹ Перелік суб'єктів господарювання, об'єкт якого належить до першої групи, які отримали дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в Мінприроди України - <https://menr.gov.ua/news/31530.html>

² Порядок проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. N 302

Варто відзначити, що документація, яка обґрунтовує обсяги викидів забруднюючих речовин, готується виключно атестованими особами, які занесені до відповідного переліку Мінприроди¹. При цьому, розрахунки викидів мають проводитись з використанням погодженого Мінприроди програмного забезпечення².

ПРИМІТКА:

Наразі право на здійснення діяльності з обґрунтування обсягів викидів мають **346** суб'єктів³. Це особи, які⁴ мають вимірювальні лабораторії та свідоцтво про уповноваження (атестацію) на проведення вимірювань забруднювальних речовин, відповідно до ДСТУ ISO 14001:2006⁵. Одночасно, на сайті Мінприроди наведено **15** програмних продуктів⁶ в галузі охорони атмосферного повітря, що можуть використовуватись для розрахунків.

Процедура отримання свідоцтва є досить складною та не гармонізованою з вимогами законодавства.

По-перше, згідно Закону України «Про адміністративні послуги»⁷, суб'єкт надання адміністративної послуги не може вимагати від суб'єкта звернення документи або інформацію, що перебувають у володінні державних органів (крім передбачених законом випадків). При цьому, від заявника вимагається надавати:

- 1) Повідомлення⁸ місцевої держадміністрації про наявність або відсутність зауважень громадських організацій (для об'єктів I групи);
- 2) Матеріали⁹, у складі яких містяться засвідчені в установленому порядку копії офіційно отриманих (на бланку з гербовою печаткою) вихідних даних про стан довкілля (метеорологічні параметри, фонові концентрації, середньорічна та максимальна з разових концентрації).

ПРИМІТКА:

Природоохоронні Директиви ЄС (зокрема № 2008/50/ЄС¹⁰ та № 2010/75/ЄС¹¹) передбачають максимальне розкриття органами влади інформації про стан довкілля – тобто всі дані про стан довкілля (у т.ч. вихідні дані для розробки відповідних обґрунтувань) мають бути офіційно оприлюднені. Розкриття такої інформації дозволить оптимізувати процес підготовки та розгляду документації про видачу дозволу, а також сприятиме створенню прозорого бізнес-середовища.

1 Пункт 1.3. Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затвердженої наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108

2 Пункт 2.10 Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затвердженої наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108

3 Перелік установ, організацій та закладів, які здійснюють розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності - [https://menr.gov.ua/content/perelik-ustanov-organizacij-ta-gromadyansubektiv-pidpriemnickoi-diyalnosti.html](https://menr.gov.ua/content/perelik-ustanov-organizacij-ta-zakladiv-yaki-zdiysnyuyut-rozrobku-dokumentiv-shcho-obgruntovuyut-obshyagi-vikidiv-dlya-pidpriemstv-ustanov-organizacij-ta-gromadyansubektiv-pidpriemnickoi-diyalnosti.html)

4 Порядок внесення установ, організацій та закладів, які здійснюють розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, до переліку Мінприроди України, затверджений наказом Мінприроди від 01.10.2012 № 475

5 ДСТУ ISO 14001:2015 Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2015, IDT)

6 Перелік програмних продуктів в галузі охорони атмосферного повітря - <https://menr.gov.ua/content/perelik-programnih-produktiv-v-galuzi-ohoroni-atmosfernogo-povitrya.html>

7 Частина сьомою статті 9 Закону України «Про адміністративні послуги»

8 Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.09.2015 № 327 «Про затвердження інформаційних та технологічних карток адміністративних послуг з видачі Міністерством екології та природних ресурсів дозволу на викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами для об'єктів першої групи, дозволу на провадження діяльності, пов'язаної зі штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, та внесення організації до Переліку установ, організацій та закладів, яким надається право на розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності»

9 Пункт 2.7.3 Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затвердженої наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108

10 Директива № 2008/50/ЄС «Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи»

11 Директива № 2010/75/ЄС «Про промислові викиди (комплексне запобігання і контроль забруднень».

По-друге, процедура видачі дозволу не узгоджується із Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»:

- ◆ Законом передбачено видачу дозволів в електронній формі¹, проте заявник не може скористатись такою можливістю при отриманні дозволу на викиди² (документи подаються особисто або надсилаються поштою);
- ◆ Строк видачі документів дозвільного характеру становить **10** робочих днів³, якщо інше не встановлено законом. При цьому, строк видачі дозволу на викиди на законодавчому рівні не врегульовано, а Мінприроди видає відповідні дозволи протягом **30** днів з дня надходження документів
- ◆ Однією з підстав у відмові видачі дозволу є наявність зауважень, одночасно Законами «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та «Про охорону атмосферного повітря» такої підстави не передбачено (відмова у видачі дозвільного документу з підстав, не передбачених законом забороняється).

По-третє, подана заявником документація має передбачати впровадження на об'єкті найкращих технологій, вартість використання яких не є надмірною у порівнянні з природоохоронним результатом. При цьому, запропоновані до впровадження технології, з точки зору їх перспективності та ефективності, окрім економічного та природоохоронного ефекту (скорочення викидів), повинні, зокрема, характеризуватися за такими показниками:

- ◆ порівняння процесів, обладнання та методів роботи, які були успішно апробовані нещодавно;
- ◆ технологічні переваги, наукові знання та вишукування;
- ◆ соціальна значимість.

Невизначеність часових вимог до інноваційності технологій, а також розмитість вимог щодо наукової обґрунтованості та соціальної значимості можуть сприяти застосуванню суб'єктивного підходу при розгляді питань про видачу дозволу та виставлення Мінприроди недостатніх або надмірних вимог до технологічних процесів та обладнання.

В цілому, процедура видачі дозволів на викиди є застарілою, недостатньо прозорою та не відповідає вимогам Директиви № 2010/75/ЄС «Про промислові викиди (комплексне запобігання і контроль забруднень)», оскільки не передбачає інтегрованої оцінки впливу діяльності на довкілля та врегульовує переважно питання викидів в атмосферу.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Передбачити отримання інтегрованого дозволу на промислові викиди, з урахуванням вимог Директиви № 2010/75/ЄС, замість Дозволу на викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами.

ШЛЯХ 2

Встановити прозору та сучасну процедуру видачі дозволу на викиди, для чого:

¹ Статті 1 та 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»

² Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.09.2015 № 327 «Про затвердження інформаційних та технологічних карток адміністративних послуг з видачі Міністерством екології та природних ресурсів дозволу на викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами для об'єктів першої групи, дозволу на провадження діяльності, пов'язаної зі штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, та внесення організації до Переліку установ, організацій та закладів, яким надається право на розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності»

³ Стаття 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»

1 Привести у відповідність з вимогами Законів України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та «Про адміністративні послуги»:

◆ Закон України «Про охорону атмосферного повітря»;

◆ Порядок проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302;

◆ Інструкцію про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затвердженої наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108;

◆ Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.09.2015 № 327 «Про затвердження інформаційних та технологічних карток адміністративних послуг з видачі Міністерством екології та природних ресурсів дозволу на викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами для об'єктів першої групи, дозволу на провадження діяльності, пов'язаної зі штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, та внесення організації до Переліку установ, організацій та закладів, яким надається право на розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності».

2 У єдиному акті визначити перелік та/або прозорі критерії (показники викидів, тощо) віднесення об'єктів до груп стаціонарних джерел, що мають отримати дозвіл на викиди;

3 Визначити прозорий та вичерпний перелік вимірюваних показників, яким має відповідати документація, що подається для отримання дозволу.

ПРОБЛЕМА 2:

Зволікання з переглядом нормативів викидів в атмосферу для стаціонарних джерел.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

1 Закон України «Про охорону атмосферного повітря»

2 Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затверджений наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 27.06.2006 № 309

3 Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затверджений наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 27.06.2006 № 309

4 Спеціальний акт Мінприроди, що врегульовує питання викидів з устаткування (установки) для помолу вугілля відсутній, проте необхідність регулювання цієї діяльності підтверджується включенням відповідного обладнання до Переліку типів устаткування, для яких розробляються нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел (наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 16.08.2004 N 317)

5 Пункт 9 Порядку розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затверджений постановою КМУ від 28.12.2001 № 1780

6 Зокрема були прийняті наступні акти:

1. Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe;

2. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control);

3. Directive (EU) 2015/2193 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on the limitation of emissions of certain pollutants into the air from medium combustion plants;

4. Directive (EU) 2016/802 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 relating to a reduction in the sulphur content of certain liquid fuels;

5. Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC.

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Масова концентрація забруднюючих речовин в викидах стаціонарних джерел обмежується за допомогою нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин та їх сукупності¹.

ПРИМІТКА:

Існують нормативи гранично допустимого викиду забруднюючої речовини стаціонарного джерела та технологічний норматив допустимого викиду забруднюючої речовини. Останні регламентують обсяг викиду у місці його виходу з устаткування¹. Якщо для стаціонарного джерела встановлені нормативи граничнодопустимого викиду забруднюючої речовини та технологічний норматив допустимого викиду, тоді застосовується технологічний норматив допустимого викиду².

Мінприроди визначив нормативи граничнодопустимих викидів для стаціонарних джерел у 2006 році³. Ці нормативи застосовуються, зокрема, для устаткування (установки), що здійснює помол вугілля⁴, та становлять, зокрема:

- ◆ Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом (пил) – **50** або **150 мг/м³** в залежності від величини масової витрати;
- ◆ Діоксиду сірки – **500 мг/м³**;
- ◆ Оксидів азоту – **500 мг/м³**;
- ◆ Оксидів вуглецю – **250 мг/м³**.

Нормативи мають переглядатись кожні **10** років⁵. Разом з тим, нормативи для стаціонарних джерел не були переглянуті у вказаний строк, незважаючи на значні зміни, що відбулись в законодавстві ЄС за період 2006-2017 років⁶.

ПРОПОЗИЦІЯ VRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Переглянути (у т.ч., у разі наявності економічної доцільності) нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, з урахуванням змін в законодавстві ЄС.

ПРОБЛЕМА 3:

Зволікання з впровадженням європейських екологічних стандартів.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 3 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

¹ Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затверджений наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 27.06.2006 № 309

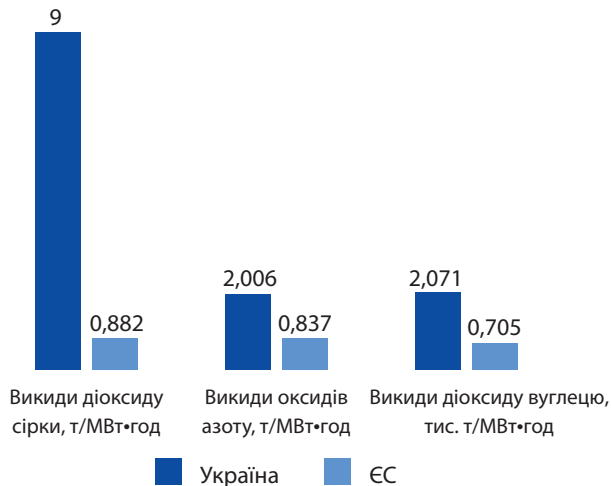
СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

Дозвіл на викиди¹ встановлює дозволені обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для джерел викидів, з яких в атмосферне повітря надходять забруднюючі речовини від виробництв та технологічного устаткування, на які повинні впроваджуватися найкращі доступні технології та методи керування (основні джерела), та для всіх інших джерел. Такі обсяги розраховуються на основі встановлених Мінприроди нормативів допустимих викидів.

Одночасно, допустимі нормативи викидів встановлюються з урахуванням середніх показники викидів у відповідній галузі² (питомих викидів), що отримуються за результатами інвентаризації.

Високий рівень зносу обладнання та застосування усередненого підходу до визначення нормативів викидів для вітчизняних ТЕС та ТЕЦ призвів до того, що вітчизняні екологічні вимоги є значно м'якшими за європейські, що не створювало належних стимулів для енергокомпаній впроваджувати екологічно чисті технології.

ВИКИДИ ДЕЯКИХ ВИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ З ВУГІЛЛЯ, ГАЗУ, НАФТИ, БІОПАЛИВА ТА СМІТТЯ У 2015 РОЦІ (розраховано BRDO за даними Держстату, IEA, Eurostat)

Рівень фактичних викидів великих спалювальних установок України, що працюють на твердому паливі становить:³

- ◆ Діоксид сірки – від **2500-7200 мг/м³**;
- ◆ Оксиди азоту – від **600-1800 мг/м³**;
- ◆ Пил – від **300-1300 мг/м³**.

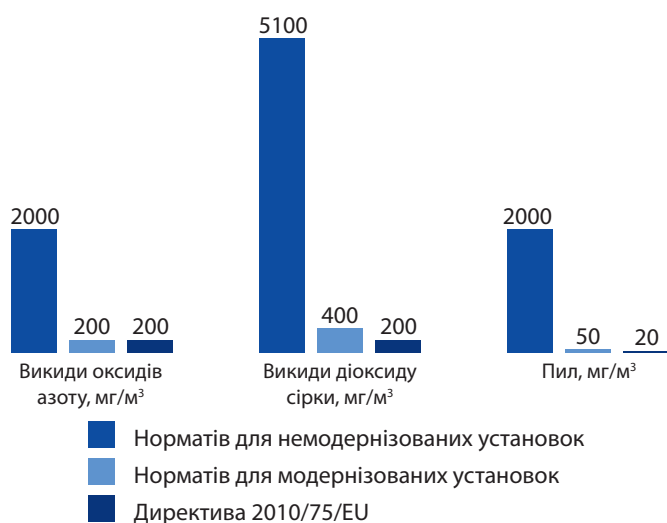
ПРИМІТКА:

Середній рівень викидів ГК ТЕС групи ДТЕК у 2014 році на м³ становив **966 мг** пилу, **3678 мг** діоксиду сірки, **1067 мг** оксиду азоту.

Вимоги Мінприроди⁴ в окремих випадках є м'якшими за вимоги Директиви 2010/75/ЄС⁵ у **сто** разів.

¹ Наказ Мінприроди від 30 травня 2006 року N 266 «Про затвердження форми дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, дозволу про внесення змін до дозволу на викиди забруднюючих речовин, заяви на одержання дозволу на викиди»
² Типова методика визначення питомих викидів від основних виробництв по галузях промисловості (основні положення), затверджена заступником Міністра екології та природних ресурсів України М. Стеценко від 25 грудня 2000 році
³ Виконання Національного плану скорочення викидів як крок до високоефективної низькоемісійної енергетики
⁴ Розділ 3 Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт, затверджених наказом Мінприроди від 22.10.2008 № 541, з урахуванням розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»
⁵ Директива 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення). Зокрема аналізувались показники, наведені у частині 2 «Граничні обсяги викидів для спалювальних установок, зазначених у частині 3 статті 30» додатку V «Технічні положення, пов'язані із спалювальними установками»

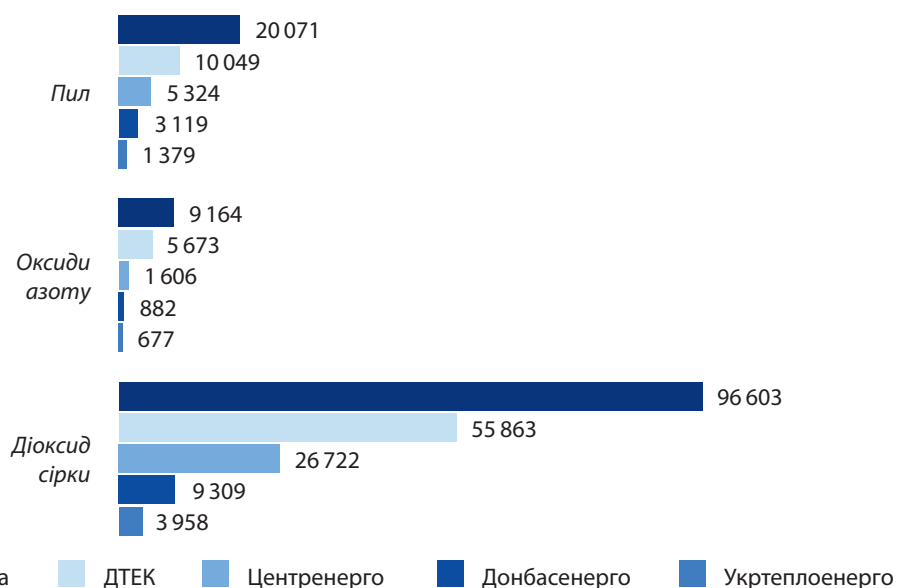
ВИМОГИ ДО ВИКИДІВ ВУГІЛЬНИХ СТАНЦІЙ
(за даними наказу Мінприроди від 22.10.2008 № 541 та Директиви 2010/75/ЄС)

З 01.01.2018 на всі спалювальні установки України мали розповсюджуватись наближені до вимог Директиви 2010/75/ЄС технологічні нормативи викидів для модернізованих установок (перспективні нормативи)¹. Разом з тим, у листопаді 2017 року було прийнято Національний план скорочення викидів², що передбачає поетапне, щорічне зменшення викидів на встановлену величину. При цьому, генеруючим установкам було дозволено дотримуватися нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин, встановлених дозволами, які є дійсними на 31 грудня 2017 року.

Національний план скорочення викидів, передбачає, що очисні установки вітчизняних ТЕС та ТЕЦ мають бути оновлені до 2033 року³, а рівень викидів (у т.ч., нормативи) має бути в повній мірі приведений у відповідність до вимог ЄС⁴.

ЩОРІЧНЕ СКОРОЧЕННЯ ВИКИДІВ В АТМОСФЕРУ, т/рік
(за даними розпорядження КМУ від 08.11.2017 № 769-р)

¹ Розділ 5 Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт, затверджених наказом Мінприроди від 22.10.2008 № 541, з урахуванням розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

² Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

³ Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

⁴ Згідно з рішенням Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства для діючих спалювальних установок України встановлені Директивою обмеження викидів застосовуються з 1 січня 2028 року, а по окремим видам викидів з 2029 і 2034 років - Decision 2013/06/MC-EnC implementing certain provisions of Directive 2010/75/EU on industrial emissions

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Привести нормативи викидів для теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує **50 МВт**, у відповідність із вимогами Директиви 2010/75/ЄС та Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок, затвердженого розпорядженням КМУ від 08.11.2017 № 796-р.

ШЛЯХ 2

Запровадити в Україні системи торгівлі викидами, як це передбачено Директивою 2003/87/ЄС¹.

ПРОБЛЕМА 4:

Ризик спотворення конкуренції між виробниками електроенергії внаслідок державної підтримки екологічної модернізації станцій.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 4 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети – обрано надмірно м'який інструмент (РА-1-R-2-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 4:

Як було зазначено вище, викиди ТЕС та ТЕЦ України здебільшого не відповідають ані європейським вимогам, ані технологічним нормативам Мінприроди.

90 великих спалювальних установок мають бути оновлені до 2033 року, відповідно до Національного плану скорочення викидів².

ПРИМІТКА:

За приблизними оцінками, для екологічної модернізації української теплової генерації необхідно понад **23 млрд євро**³ (**20 млрд євро** – нове будівництво, **3 млрд євро** – оснащення пилогазоочистками). Видатки компаній на екологічне оновлення блоку **300 МВт**⁴ складають близько **835 млн грн** на впровадження комбінованої азотоочистки та **1205 млн грн** на впровадження напівсухого сіркоочищення, при цьому, операційні видатки складатимуть близько **152 млн грн** на рік.

Основними джерелами фінансування установки очисного обладнання можуть бути, зокрема:

- 1) Власні кошти підприємств (у т.ч., самостійно залучені позикові кошти);
- 2) Міжнародна технічна допомога;
- 3) Державна підтримка, що може надаватись за рахунок:

◆ споживачів електроенергії, шляхом збільшення інвестиційної складової тарифу на електроенергію ТЕС та/або встановлення надбавки до тарифу оператора системи передачі, у разі покладення на нього відповідних спеціальних обов'язків;

◆ державного та місцевих бюджетів, шляхом встановлення пільги щодо сплати екологічного податку та/або штрафів за викиди та/або надання дотацій, зокрема, за програмою державної підтримки скорочення викидів та іншими програмами охорони навколишнього середовища.

¹ Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC

² Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

³ Екологічна модернізація теплової генерації - <http://uaea.com.ua/ekologichna-modernizaciya-teplovo%D1%97-generaci%D1%97>, Проблеми виконання європейських екологічних вимог підприємствами ТЕК України - <https://vse.energy/docs/OEW-verbytska.pdf>

⁴ Проблеми виконання європейських екологічних вимог підприємствами ТЕК України - <https://vse.energy/docs/OEW-verbytska.pdf>

Зважаючи на критичну важливість великих спалювальних установок для функціонування ОЕС України, існує висока ймовірність фінансування заходів з установки очисного обладнання шляхом надання державної підтримки (за рахунок споживачів електроенергії та платників податків).

При цьому, згідно вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», така підтримка не підлягатиме оцінці впливу на конкуренцію, як допомога на захист навколишнього природного середовища.

Разом з тим, така державна підтримка може мати значний вплив на конкуренцію на ринку електроенергії, оскільки згідно вимог Національного плану скорочення викидів¹ та Директиви 2010/75/ЄС, станції, що не відповідатимуть екологічним нормам, підлягатимуть закриттю.

ПРИМІТКА:

На початку 2000 років, у зв'язку з необхідністю приведення господарської діяльності у відповідність з Директивою 2001/80/ЄС², були закриті **220** із **3,3 тис.** промислових об'єктів³ (насамперед ТЕС), що знаходились переважно в Великобританії та країнах Східної Європи. При цьому, за приблизними оцінками, для екологічної модернізації української теплової генерації необхідно понад **23 млрд євро**⁴ (**20 млрд євро** – нове будівництво, **3 млрд євро** – оснащення пилогазоочистками).

Застосування державної підтримки до всіх заходів, передбачених Національним планом скорочення викидів⁵, а не до відібраних на конкурсних умовах інвестиційних проектів, може призвести до нераціонального витрачання ресурсів держави та споживачів, і дотування проектів з низькою екологічною та економічною ефективністю.

ПРИМІТКА:

У відповідних конкурсах на отримання державної підтримки на зменшення викидів в атмосферу могли б брати участь як проекти з модернізації ТЕС і ТЕЦ, так і проекти з розвитку міждержавних електричних мереж, а також промислові акумулюючі пристрої.

Проблема зменшення викидів забруднюючих речовин до рівня ЄС може вирішуватися в Україні як за рахунок зниження енергоємності ВВП країни, так і за рахунок виведення з експлуатації потужностей ТЕС.

Одночасно, виконання перспективних (після 2020 р.) вимог щодо викидів парникових газів вбачається можливим шляхом імплементації механізму торгівлі викидами парникових газів, встановлення питомих показників для кожного джерела викидів та запровадження інших ринкових та неринкових інструментів скорочення викидів парникових газів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 4:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до:

- 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо передбачення обов'язку отримувати рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції, не залежно від цілей її надання, якщо для отримувача державної допомоги виконується принаймні одна з наступних умов:

¹ Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

² Directive 2001/80/EC про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення) втратила чинність 01.01.2016 у зв'язку з вступом в силу Директиви 2010/75/EU

³ Безвикидна ситуація - https://dt.ua/energy_market/bezvybroshnaya-situaciya-kak-evropa-boresya-za-chistyj-vozduh-i-kak-ukraine-dyshat-polnoy-grudyu_.html

⁴ Екологічна модернізація теплової генерації - <http://uaea.com.ua/ekologichna-modernizaciya-teplovo%D1%97-generaci%D1%97>, Проблеми виконання європейських екологічних вимог підприємствами ТЕК України - <https://vse.energy/docs/OEW-verbytska.pdf>

⁵ Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»

- ◆ частка отримувача державної допомоги на ринку є меншою за **20%** проте він не зазнає значної конкуренції, зокрема, внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин;
- ◆ частка отримувача державної допомоги на ринку є більшою за **20%**;
- ◆ отримувач державної допомоги є одним з **трьох** найбільших на ринку суб'єктів господарювання, спільна частка яких на ринку перевищує **50%**;
- ◆ отримувач державної допомоги є одним з **п'яти** найбільших на ринку суб'єктів господарювання, спільна частка яких на ринку перевищує **75%**.

2 Закону України «Про ринок електричної енергії» в частині передбачення норм, які визначають, що будь-яка держана підтримка суб'єктів господарювання проектів з модернізації, реконструкції, будівництва, ремонтів ТЕС та ТЕЦ, надається виключно за результатами проведення конкурсу. При цьому, до участі в конкурсах інвестиційних проектів із зменшення парникових газів мають допускатись як проекти з реконструкції, модернізації, будівництва станцій, так і проекти з підвищення пропускної спроможності міждержавних мереж та створення систем накопичення енергії.

ШЛЯХ 2

Незастосування механізмів державної підтримки до неефективних виробників з одночасним спрощенням процедур їх виходу з ринку.

ШЛЯХ 3

Запровадити в Україні системи торгівлі викидами, як це передбачено Директивою 2003/87/EC¹.

ШЛЯХ 4

Комбінування шляхів 1-3.

ПРОБЛЕМА 5:

Розмір плати за викиди (екологічний податок) не стимулює екологічно чисте виробництво електроенергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 5 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 5:

Екологічний податок – це встановлена державою обов'язкова плата за фактичні об'єми забруднення. Розмір податку розраховується підприємством виходячи зі ставок податку за кожну забруднюючу речовину і сплачується поквартально в державний і місцеві бюджети. Чим більш небезпечною є забруднююча речовина, тим більша ставка екологічного податку нараховується на такий викид.

¹ Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC

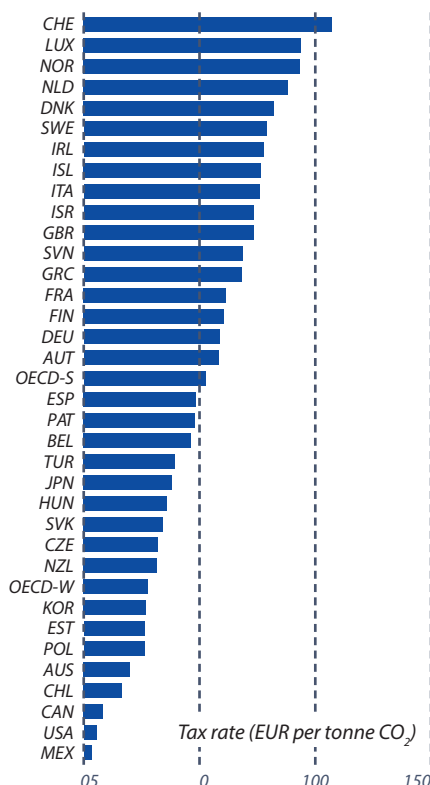
Згідно з розрахунками ОЕСР оптимальна ставка екологічного податку не може бути нижчою за **30 EUR¹** за **1 тонну** викидів діоксиду вуглецю (або інших речовин у відповідному еквіваленті). В Україні ставки податку на деякі види викидів в атмосферне повітря²:

- ◆ Оксиди азоту – **2451,84 грн (73 EUR)** за **1 тонну**;
- ◆ Діоксид сірки – **138,57 грн (4 EUR)** за **1 тонну**;
- ◆ Діоксид вуглецю – **0,41 грн (0,01 EUR)** за **1 тонну**;
- ◆ Пил – **92,37 грн (2,7 EUR)** за **1 тонну**.

ПРИМІТКА:

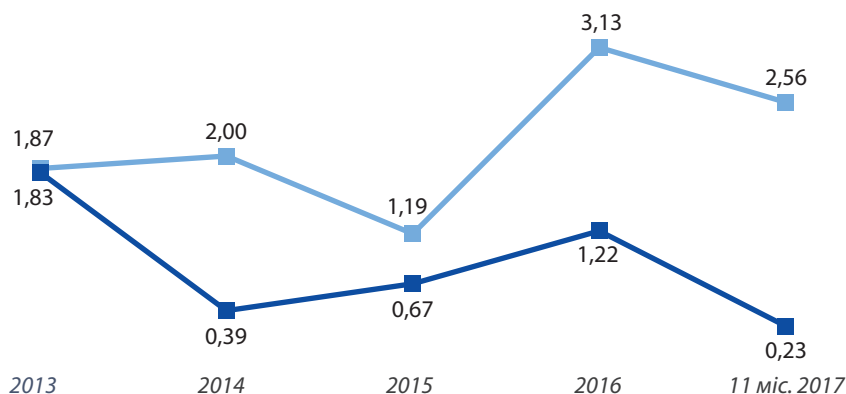
В середньому, розмір екологічного податку в Україні становить **35-40%⁴** від загальної суми податків ТЕС. Проте, ставки екологічного податку в Україні є набагато нижчими, ніж в інших країнах ОЕСР.

СТАВКИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В КРАЇНАХ ОЕСР ЗА 1 ТОННУ ВИКИДІВ ДІОКСИДУ ВУГЛЕЦЮ (на основі даних 2012 року)³

Так, за період 2013-2017 років за забруднення атмосфери стаціонарними джерелами (у т.ч. енергетичними підприємствами) до бюджетів надійшло майже **11 млрд грн**. Державна підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів становила **4,34 млрд грн**. При цьому, для оновлення генеруючого обладнання ТЕС і ТЕЦ та улаштування очисних установок така державна підтримка не надавалась – вказані заходи фінансувались, як правило, за рахунок коштів інвестиційної складової тарифу на електроенергію та інших залучених компаніями коштів.

ДОХОДИ ТА ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКИДАМИ В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ, млрд грн (за даними Мінприроди та ДКСУ)

- Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення
- Державна підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів

1 Effective Carbon Rates - Pricing CO2 through Taxes and Emissions Trading Systems - http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/effective-carbon-rates_9789264260115-en#, http://www.oecd.org/tax/tax-policy/effective-carbon-rates-9789264260115-en.htm#country_profiles
 2 Стаття 243 Податкового кодексу України
 3 Taxing Energy Use - A Graphical Analysis - http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/taxing-energy-use_9789264183933-en#W19ht9I9PY#page33
 4 Проблеми виконання європейських екологічних вимог підприємствами ТЕК України - <https://vse.energy/docs/OEW-verbytska.pdf>

ПРИКЛАД:

За період 2013-2016 років та 8 міс. 2017 року підприємства групи ДТЕК (зокрема ТЕС, що виробляють 24% електроенергії в Україні) сплатили **6 023 млн грн** екологічного податку. При цьому, місцеві бюджети отримали **3 928 млн грн**, а до Державного бюджету надійшло **2 095 млн грн**.^{1,2}

Держава може використовувати екологічний податок для стимулювання оновлення генеруючого обладнання та впровадження екологічно чистих технологій, зокрема:

1 Національний план дій з скорочення викидів передбачає поетапне скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу. Для його реалізації мають бути оновлені нормативи граничнодопустимих викидів. При цьому, логічним кроком вбачається поетапне збільшення податків на викиди з одночасним передбаченням податкових пільг для виробників, що перевищили встановлену КМУ норму зменшення викидів;

2 Кошти, що надходять від сплати екологічного податку можуть використовуватись для формування цільового фонду з державної підтримки заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів. Розподіл коштів такого фонду (відбір проектів для фінансування) має здійснюватись на конкурсних засадах, при цьому:

- ◆ підприємства енергетики повинні мати можливість брати участь в таких конкурсах;
- ◆ обов'язковою умовою конкурсу має бути сукупний екологічний та економічний ефект, якого буде досягнуто внаслідок реалізації проекту, що визначається за результатами оцінки впливу діяльності на довкілля.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 5:

Комплексно використовувати екологічний податок, як інструмент державного стимулювання виробників електроенергії впроваджувати екологічно безпечні технології, зокрема, шляхом:

- ◆ довгострокового планування поетапного зростання ставок екологічного податку (в прив'язці до євро з метою мінімізації інфляційних ризиків);
- ◆ спрямування коштів, що надходять від сплати екологічного податку, на підвищення екологічної безпеки виробництва електроенергії.

ПРОБЛЕМА 6:

Неузгодженість вимог до БіоЕС з нормами ЄС.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 6 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети; обрано надмірно жорсткий інструмент (РА-1-R-2-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 6:

Система нормування викидів в атмосферу розповсюджується на «зелені» електростанції, що спалюють паливо (БіоЕС). Проте, ця система нормування також має ряд недоліків.

¹ З Енергетична галузь України: підсумки 2016 року - http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_ENERGY-FINAL.pdf

² Проблеми виконання європейських екологічних вимог підприємствами ТЕК України - <https://vse.energy/docs/OEW-verbytska.pdf>

По-перше, не врегульовано граничнодопустимі викиди для БіоЕС потужністю до **50 МВт**, що не використовують лушпиння соняшнику як паливо (в якості палива також може використовуватись тріска, гранули, брикети з лісових відходів, солома, відходи життєдіяльності тварин і птиці тощо).

По-друге, встановлені в Україні нормативи не відповідають аналогічним обмеженням в ЄС.

НОРМИ ГРАНИЧНОДОПУСТИМИХ ВИКИДІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРОУСТАНОВОК, ЩО ПРАЦЮЮТЬ НА ТВЕРДОМУ ПАЛИВІ, мг/м³

Речовина	Біоелектростанції				Деякі вугільні ТЕЦ ¹	
	Потужність 5-50 МВт		Потужність 50-100 МВт			
	Україна ²	ЄС ³	Україна ⁴	ЄС ⁵	Україна ⁶	ЄС ⁷
Оксиди азоту	300	-	600	300	до 2000	300
Діоксиди сірки	250	-	2000	200	до 5100	400
Пил	50	50	50	30	до 2000	30

Аналізуючи вимоги до БіоЕС потужністю понад **50 МВт** можна стверджувати, що нормативи викидів для БіоЕС в Україні є значно жорсткішими за аналогічні норми для установок, які не є об'єктами біоенергетики. Так, оператори установок, які включені до Національного плану скорочення викидів⁸, не зобов'язані протягом 2018–2033 років дотримуватися нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин, викладених у Частині I Додатку V Директиви 2010/75/ЄС. Ці установки мають враховувати нормативи гранично допустимих викидів для SO₂, NO_x і пилу, зазначені у дозволах на викиди станом на 31 грудня 2017 року. Одночасно, вимоги до БіоЕС потужністю більше **50 МВт** є значно нижчими за ліміти, встановлені Директивою 2010/75/ЄС.

Щодо вимог до БіоЕС потужністю до **50 МВт**, то Директива 2010/75/ЄС не передбачає нормування окремих видів викидів для малих електроустановок. В Україні таке регулювання присутнє.

Варто відзначити, що Європейська Комісія рекомендує застосовувати вимоги сталості (у т.ч., регулювання викидів) тільки до установок на біомасі потужністю **≥ 1 МВт**⁹, оскільки інакше тягар на бізнес є неспіврозмірним з екологічним ефектом. При цьому, в Україні норми граничнодопустимих викидів розповсюджуються на всі БіоЕС, що використовують лушпиння соняшника, не залежно від їх потужності.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 6:

Привести нормативи викидів для установок, що використовують для виробництва електроенергії альтернативні види палива у відповідність із вимогами Директиви 2010/75/ЄС.

1 Маються на увазі ТЕЦ, на які розповсюджуються норми Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»
2 Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря із котелень, що працюють на лушпинні соняшнику, затверджений наказом Мінприроди від 13.10.2009 N 540
3 Частина 4 «Визначення граничних обсягів викидів у повітря для установок побічного спалювання відходів» додатку VI «Технічні положення, пов'язані із установками для спалювання відходів та установками побічного спалювання відходів» Директиви 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення)
4 Пункти 5.1-5.3 Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт, затверджених наказом Мінприроди від 22.10.2008 № 541.
5 Частина 1 додатку V «Технічні положення, пов'язані із спалювальними установками» Директиви 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення)
6 Пункти 3.1-3.3 Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт, затверджених наказом Мінприроди від 22.10.2008 № 541.
7 Частина 1 додатку V «Технічні положення, пов'язані із спалювальними установками» Директиви 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення)
8 Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»
9 Аналітична записка БАУ №17 «Аналіз критеріїв сталого розвитку біоенергетики» - <http://uabio.org/img/files/docs/position-paper-uabio-17-ua.pdf>

КЕЙС № 5.3.5

ВИСНОВОК ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

#UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Висновок екологічного аудиту.

РЕГУЛЯТОР:

Мінприроди, ФДМУ, місцеві органи влади.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Екологічний аудит¹ – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту. За результатами аудиту аудитор готує висновок.

Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення зацікавлених органів влади щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, зокрема²:

- ◆ У сфері теплової енергетики – ТЕС, ТЕЦ, устаткування для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю **200 кВт** і більше з використанням органічного палива;
- ◆ У сфері гідроенергетики – ГЕС на річках незалежно від їх потужності, ГАЕС;
- ◆ У галузі атомної енергетики і атомної промисловості – ядерні установки та об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами;
- ◆ Електричні лінії (повітряні, кабельні) та підстанції напругою **330 кВ** і більше.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава створює умови для незалежної оцінки впливу господарської діяльності на довкілля.

ПРОБЛЕМА:

Неузгодженість інструментарію екологічної політики.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – одночасно застосовані інструменти, що нейтралізують (заважають) позитивний вплив один одного (РА-1-R-2-6).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Екологічний аудит проводиться з метою забезпечення додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності³.

¹ Закон України «Про екологічний аудит»

² Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затверджений постановою КМУ від 28 серпня 2013 р. № 808

³ Закон України «Про екологічний аудит»

Основними завданнями екологічного аудиту є:

- ◆ збір достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності та формування на її основі висновку;
- ◆ встановлення відповідності об'єктів аудиту вимогам законодавства про охорону навколишнього середовища та іншим критеріям¹;
- ◆ оцінка впливу діяльності на стан навколишнього середовища;
- ◆ оцінка ефективності, повноти і обґрунтованості заходів, що вживаються для охорони навколишнього середовища на об'єкті екологічного аудиту.

Кінцевою метою екологічного аудиту є визначення відповідності сучасної екологічної ситуації на підприємстві екологічним стандартам, які б забезпечували оптимальний стан довкілля та безпеку життєдіяльності людини.

ПРИКЛАД:

Під час екологічного аудиту Южно-Української АЕС² досліджувався вплив АЕС на навколишнє природне середовище (викиди в атмосферу, скиди радіонуклідів у водні об'єкти, вплив на ґрунт, рослинність, тварин, досліджувалась динаміка рівня гамма-випромінювання місцевості). При цьому, окремий розділ звіту присвячений впливу АЕС на навколишнє середовище у транскордонному контексті (в умовах нормальної експлуатації та у випадку аварій). Аудитором визначено заходи щодо виконання Україною міжнародних угод, пов'язаних з продовженням терміну експлуатації енергоблоків АЕС.

Висновки обов'язкового екологічного аудиту враховуються при визначенні умов приватизації об'єктів державної власності, що здійснюють діяльність, яка становить підвищену екологічну небезпеку, екологічного страхування об'єктів, що здійснюють таку діяльність, передачі або придбання об'єктів у державну власність та в інших випадках, передбачених законодавством.

ПРИМІТКА:

Аудитор під час проведення екологічного аудиту об'єкту може керуватись Методичними рекомендаціями щодо підготовки, здійснення та оформлення звіту про екологічний аудит³.

Варто відзначити, що Законом України «Про екологічний аудит» та підзаконними актами в цій сфері не передбачається обговорення висновків екологічного аудиту з громадськістю та/або будь-яке погодження або повідомлення про них органам влади (якщо такі органи не є замовниками екологічного аудиту).

У травні 2017 року ВРУ було прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Разом з тим, незважаючи на схожий за метою застосування та змістом інструментарій, який міг би доповнювати один одного (аудит міг би проводитись для перевірки даних отриманих під час оцінки впливу діяльності на довкілля), законодавство не передбачає такої можливості. Висновок екологічного аудиту та звіт (висновок) з оцінки впливу на довкілля наразі є різними інструментами, які суттєво відрізняються за процедурою застосування. При цьому, оскільки перелік випадків за яких вони застосовуються не обмежено, існує вірогідність надмірного обтяження бізнесу шляхом застосування до нього обох інструментів одночасно.

¹ Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з метою забезпечення врахування екологічних вимог у процесі приватизації», Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», інших нормативно-правових актів України, державних стандартів України ДСТУ ISO 19011-2003 «Настанови щодо здійснення аудитів систем управління якістю і (або) екологічного управління», ДСТУ ISO 14001:1997 і ДСТУ ISO 14004:1997 «Система управління навколишнім середовищем», ISO 14015:2005 «Екологічне оцінювання виробничих об'єктів та організацій»

² Звіт про екологічний аудит енергоблоків ЮУ АЕС за 2012 рік - https://www.sunpp.mk.ua/sites/default/files/life-time-extention-docs/otchet_ekologicheskogo_audita.pdf

³ Методичні рекомендації щодо підготовки, здійснення та оформлення звіту про екологічний аудит, розроблені Центром екологічного консалтингу та аудиту - <https://menr.gov.ua/content/metodichni-rekomendacii-shchodo-pidgotovki-zdiysnennya-ta-oformlennya-zvitu-pro-ekologichniy-audit.html>

	Висновок екологічного аудиту	Звіт з оцінки впливу на довкілля
Коли необхідний?	Для прийняття рішень про: <ol style="list-style-type: none"> 1. Приватизацію 2. Зміну форми власності та власників об'єктів 3. Екологічного страхування 4. Передачу державного та комунального майна в довгострокову оренду / концесію 5. Створення на основі об'єктів державної та комунальної власності спільних підприємств 6. Створення, функціонування і сертифікації систем екологічного управління 7. Здійснення господарської та іншої діяльності. 	Для прийняття рішень про: <ol style="list-style-type: none"> 1. Будівництво 2. Реконструкцію 3. Технічне переоснащення 4. Розширення 5. Перепрофілювання 6. Ліквідацію (демонтаж) об'єктів 7. Інше втручання в природне середовище
Хто готує?	Незалежний аудитор	Суб'єкт господарювання, діяльність якого оцінюється
Роль громадськості?	Не передбачена	Звіт підлягає громадському обговоренню
Роль органів влади?	Можуть бути замовниками аудиту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можуть оцінюватись, як суб'єкти господарювання, що впливають на довкілля 2. Уповноважений орган: <ul style="list-style-type: none"> ● розглядає звіт та додаткові матеріали; ● надає висновок з оцінки впливу на довкілля

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Гармонізувати Закони України «Про екологічний аудит» та «Про оцінку впливу на довкілля», передбачивши взаємодоповнюючу роль екологічного аудиту та оцінки впливу діяльності суб'єктів господарювання на довкілля.

КЕЙС № 5.3.6 СПЕЦВОДОКОРИСТУВАННЯ

#UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Дозвіл на спеціальне водокористування².

РЕГУЛЯТОР:

Держводагентство (координується Мінприроди).

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Спеціальне водокористування³ - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

¹ Крім реконструкції, технічного переоснащення, капітального ремонту, розширення, перепрофілювання об'єктів, іншого втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України

² Оскільки виробники електричної енергії не є найбільшими забруднювачами водойм, ефективність застосування дозволу на скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти буде проаналізовано BRDO під час аналізу регулювання господарської діяльності, що призводить до значного забруднення водних об'єктів - зокрема хімічної, нафтопереробної, гірничорудної, целюлознопаперової промисловості, тваринницького господарства

³ Стаття 48 Водного кодексу України

Спеціальне водокористування є платним та здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування, який може бути короткостроковим (на **три** роки) та довгостроковим (від **трьох** до **двадцяти п'яти** років).

Короткостроковий дозвіл видається у разі:¹

- ◆ одержання водокористувачем дозволу на спеціальне водокористування вперше;
- ◆ скидання стічних вод у водні об'єкти;
- ◆ введення в експлуатацію після будівництва, розширення, реконструкції, реставрації, технічного переоснащення або капітального ремонту об'єктів, на яких провадиться діяльність із забору, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти;
- ◆ наявності умов спеціального водокористування, визначених попереднім дозволом, не виконаних у повному обсязі, проте, які можуть бути виконані протягом наступних **трьох** років;
- ◆ необхідності досягнення екологічних цілей, визначених планом управління річковим басейном в межах масиву поверхневих вод та/або масиву підземних вод конкретного району річкового басейну, в установлені строки;
- ◆ дефіциту водних ресурсів у межах відповідної водогосподарської ділянки для року (за даними водогосподарського балансу).

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава контролює обсяг використання спільного ресурсу.

ПРОБЛЕМА 1:

Неможливість отримання дозволу on-line.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

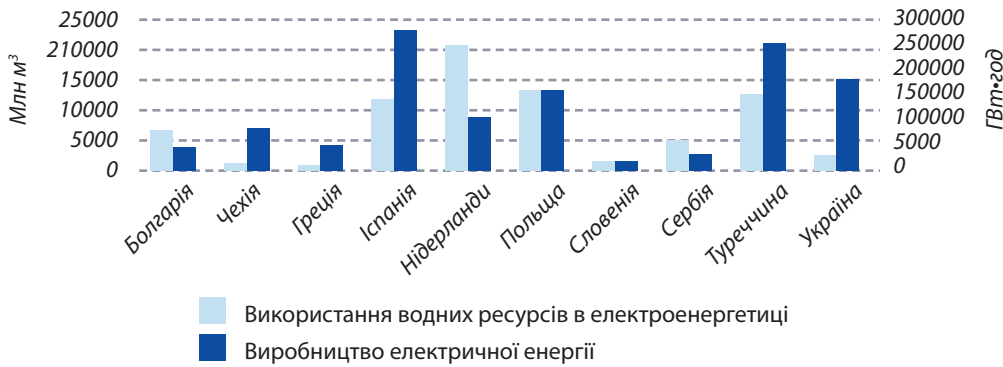
Дозвіл на спеціальне водокористування станом на 01.01.2018 мали **2617** суб'єктів господарювання² (у т.ч., підприємства енергетики).

Підприємства енергетичної галузі є основними користувачами водних ресурсів, при цьому, не є їх основними забруднювачами (крім теплової складової). До основних забруднювачів водних об'єктів належать хімічні, нафтопереробні й целюлозно-паперові комбінати, великі тваринницькі комплекси, видобувна промисловість.

¹ Порядок видачі дозволів на спеціальне водокористування, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. N 321

² Інформація про видані дозволи на спеціальне водокористування - <http://www.scwm.gov.ua/informaciya-pro-vidani-dozvoli-na-specialne-vodokoristuvannya>

ОБСЯГИ ВИКОРИСТАННЯ ВОДИ ТА ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ У 2014 РОЦІ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ (джерело Мінприроди, Eurostat)

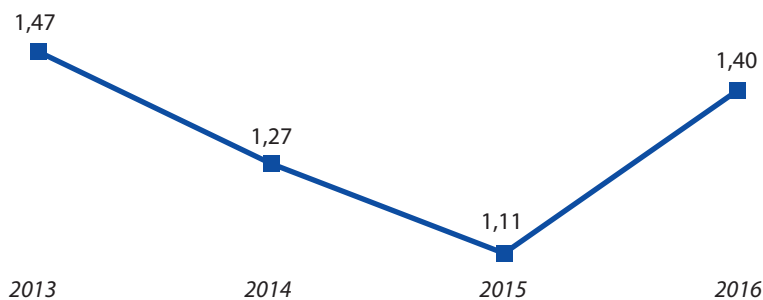
ПРИМІТКА:

За спеціальне використання води сплачується рентна плата. В такому випадку об'єктом оподаткування є¹:

- фактичний обсяг води, який використаний водокористувачем, з урахуванням обсягу втрат води в його системах водопостачання;
- фактичний обсяг води, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії.

При цьому, рентна плата не справляється з гідроакмулюючих електростанцій, які функціонують у комплексі з гідроелектростанціями.

НАДХОДЖЕННЯ ДО БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК РЕНТНОЇ ПЛАТИ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ВОДИ, млрд грн (за інформацією ДКС)

Для отримання дозволу водокористувач має подати до Держводагенства або його територіального підрозділу заяву, до якої додаються, зокрема:

- 1) Обґрунтування потреби у воді з помісячним нормативним розрахунком водокористування і водовідведення;
- 2) Опис та схема місць забору води та скидання зворотних вод;
- 3) Нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами (з розрахунком на кожний випуск (скид) окремо).

Відповідно до пункту 4 Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування², подання водокористувачем заяви та відповідних документів, видача або відмова у видачі дозволу здійснюються в паперовій або електронній формі. Разом з тим, інформаційні картки³ надання відповідних адміністративних послуг не передбачають можливості отримання заявником послуги on-line та зобов'язують подавати заяву виключно через Центр надання адміністративних послуг.

¹ Пункт 255.3 Податкового кодексу України

² Порядок видачі дозволів на спеціальне водокористування, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. N 321

³ Наказ Держводагенства від 02.06.2017 № 67 «Про затвердження інформаційних та технологічних карток надання адміністративної послуги» - <https://monosnap.com/file/zQvwBLAYC7adeltBPJt5Ryb4V2aHG7>

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1:

Привести інформаційні картки надання адміністративних послуг з питань спеціального водокористування у відповідність до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. N 321.

ПРОБЛЕМА 2:

Неврегульованість механізму зменшення лімітів забору (використання) води у разі маловоддя.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

У дозволі на спеціальне водокористування встановлюються ліміт забору води, ліміт використання води та ліміт скидання забруднюючих речовин. У разі настання маловоддя, ці ліміти можуть бути зменшені органом, що видав дозвіл, без коригування дозволу на спеціальне водокористування¹. Одночасно, Порядок зменшення таких лімітів у разі настання маловоддя² було скасовано у 2015 році³. Таким чином, механізм коригування лімітів забору, використання води, а також лімітів скидання забруднюючих речовин наразі не врегульовано.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2:

Прийняти нормативно-правовий акт, що врегульовуватиме процедуру та методологію коригування лімітів забору та використання води, а також лімітів скидання забруднюючих речовин у разі настання маловоддя.

КЕЙС № 5.3.7

ВИСНОВОК З ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

#UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Висновок з оцінки впливу на довкілля.

РЕГУЛЯТОР:

Мінприроди, обласні, міські Київська та Севастопольська державні адміністрації.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Без проведення оцінки впливу на довкілля заборонено здійснювати діяльність, пов'язану з будівництвом, реконструкцією, технічним переоснащенням, розширенням, перепрофілюванням, ліквідацією (демонтажем) наступних об'єктів⁴:

¹ Стаття 49 Водного кодексу України

² Порядок зменшення спеціально уповноваженими державними органами виконавчої влади лімітів забору, використання води та скидання забруднюючих речовин у разі настання маловоддя, затверджений наказом наказ Міністерства екології та природних ресурсів України, Державного комітету України по водному господарству від 30 березня 2001 року № 133/62

³ Наказ Мінприроди від 15.06.2015 № 195 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства екології та природних ресурсів України, Державного комітету України по водному господарству від 30 березня 2001 року № 133/62»

⁴ Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»

- ◆ ТЕС, ТЕЦ та станцій потужністю від **50 МВт**, що використовують органічне паливо (перша категорія);
- ◆ АЕС та інших ядерних реакторів, крім дослідницьких установок, потужність яких перевищує **1 кВт** (перша категорія);
- ◆ Гребель, водосховищ та інших об'єктів, призначених для утримання та постійного зберігання води, якщо об'єми затриманої води перевищують **10 млн м³** (перша категорія);
- ◆ ГЕС на річках та ГАЕС незалежно від потужності (друга категорія);
- ◆ Вітрових парків, ВЕС, що мають **дві** і більше турбіни або висотою від **50 м** (друга категорія);
- ◆ Поверхневих та підземних складів та сховищ викопного палива чи продуктів їх переробки на площі від **500 м²** або об'ємом від **15 м³** (друга категорія).

Оцінка впливу на довкілля – це процедура, що передбачає:

- 1) Підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля зацікавленим суб'єкт господарювання;
- 2) Проведення громадського обговорення з питань впливу діяльності на довкілля;
- 3) Аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;
- 4) Надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля;
- 5) Врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава контролює обсяги антропогенного впливу на довкілля.

ПРОБЛЕМА:

Ризик блокування розвитку бізнесу через неможливість проведення оцінки впливу на довкілля.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

У травні 2017 року ВРУ було прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», що замінив державний інструментарій у сфері попереднього контролю за впливом господарської діяльності на екологію. Так, замість висновку державної екологічної експертизи¹, при проектуванні господарської та іншої діяльності необхідно здійснювати оцінку їх впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

¹ Надавався на підставі Закону України «Про екологічну експертизу» (Закон втратив чинність згідно із Законом України від 23 травня 2017 року N 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля», який вводиться в дію з 18 грудня 2017 року)

Оцінка впливу на довкілля є обов'язковою з 18.12.2017. Введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, на яких не забезпечено в повному обсязі додержання всіх екологічних вимог, забороняється¹.

У грудні 2017 року КМУ прийнято ряд актів, що деталізують вимоги Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», а саме:

- ◆ Порядок проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля (постанова № 989);
- ◆ Порядок передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля (постанова № 1026);
- ◆ Порядок ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля (постанова № 1026);
- ◆ Критерії визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля (постанова № 1010);
- ◆ Критерії визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля (постанова № 1010).

Одночасно, регуляторне поле у сфері оцінки впливу на довкілля сформовано не повністю, зокрема відсутні рішення щодо:

- ◆ Формування нормативно-методичного забезпечення оцінки впливу на довкілля (акт Мінприроди);
- ◆ Встановлення розміру плати за проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля (затверджується Мінприроди за погодженням з Мінекономрозвитку);
- ◆ Визначення надавачів послуг з проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля (мають відбутись конкурси, ініційовані Мінприроди та обласними, міськими Київською та Севастопольською державними адміністраціями);
- ◆ Визначення складу та порядку діяльності Міжвідомчої координаційної ради з питань реалізації в Україні Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (акт КМУ);
- ◆ Затвердження Положення про експертну комісію з оцінки впливу на довкілля (акт Мінприроди);
- ◆ Встановлення кваліфікаційних вимог до експертів та порядок ведення реєстру експертів з оцінки впливу на довкілля (акт Мінприроди).

Відсутність вказаних актів може призвести до застосування суб'єктивного підходу при наданні висновку щодо оцінки впливу на довкілля та фактичного заморожування реалізації інвестиційних проєктів, у т.ч. в енергетиці.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Прийняти нормативно-правові акти, передбачені Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», при цьому, варто продовжити перехідний період, необхідний для імплементації Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

¹ Стаття 51 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»

КЕЙС № 5.3.8

ДОЗВІЛ НА ДЕРЖАВНУ ДОПОМОГУ

#UNIVERSAL

ІНСТРУМЕНТ:

Дозвіл на державну допомогу.

РЕГУЛЯТОР:

АМКУ.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Зважаючи на значну зацікавленість держави в розвитку енергетичної галузі, існує можливість залучення для реалізації окремих проектів державної допомоги¹.

Разом з тим, державна допомога, до її надання, має бути визнана АМКУ допустимою для конкуренції, інакше виділені державою ресурси підлягатимуть поверненню.

Так, з 02.08.2017 заборонено надання нової державної допомоги без отримання рішення АМК щодо її допустимості для конкуренції. Якщо допомога буде визнана недопустимою для конкуренції або надаватиметься без згоди АМКУ, вона має бути припинена та повернена.

Крім того, до 02.08.2019 АМКУ має переглянути всю чинну державну допомогу, що діяла у 2014-2017 роках, та забезпечити приведення її у відповідність з вимогами Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Від обов'язку повідомлення може бути звільнена, зокрема, незначна державна допомога² та допомога, зокрема, направлена на захист навколишнього природного середовища³.

Обов'язок отримання рішення про допустимість допомоги покладено на надавача. Проте реципієнт допомоги може нести видатки на підготовку відповідної документації та супроводження питання в АМКУ.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Висока конкуренція.

Держава контролює, щоб ресурси які надаються суб'єктам господарювання не призводили до викривлення конкурентних відносин.

ПРОБЛЕМА:

Ризик блокування державної підтримки розвитку енергетики.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

¹ Державна допомога суб'єктам господарювання (державна допомога) - підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності

² Незначна державна допомога - державна допомога одному суб'єкту господарювання, сукупний розмір якої, незалежно від її форми та джерел, не перевищує за будь-який трирічний період суму, еквівалентну 200 тисячам євро, визначену за офіційним валютним курсом, встановленим НБУ, що діяв на останній день фінансового року

³ У разі, якщо АМКУ буде встановлено, що така допомога звільняється від повідомлення.

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

У 2016 році АМКУ здійснювався аналіз схем державної підтримки в енергетичній сфері. Було встановлено, що ознаки державної допомоги має, зокрема, підтримка, що спрямовується на¹:

- ◆ підвищення енергоефективності та розвиток виробництва енергоносіїв з відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива²;
- ◆ забезпечення безпеки в електроенергетичній сфері (надання державних гарантій в якості забезпечення позик, наданих ДП «НАЕК «Енергоатом», на фінансування з боку ЄБРР, Євроатому та Європейського інвестиційного банку, у тому числі, для модернізації нових блоків Рівненської та Хмельницької АЕС).

Система контролю за державною допомогою мала запрацювати з 02.08.2017. Так, АМКУ було прийнято ряд нормативних актів, що регулюють питання її моніторингу, повідомлення та ведення реєстру відповідних заходів³. Крім того, було запущено портал, який містить реєстр державної допомоги, реєстри рішень та справ з вказаного питання та інструменти on-line комунікації надавачів допомоги з АМКУ.

Разом з тим, не було прийнято акти, які в значній мірі можуть впливати на механізм державної підтримки виробників електроенергії. Зокрема, не встановлено критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на захист навколишнього природного середовища та перелік послуг загального економічного інтересу (зокрема в енергетиці)⁴.

ПРИМІТКА:

Проектом Критеріїв оцінки допомоги на захист навколишнього середовища⁵ пропонується врегулювати питання надання допомоги, зокрема, для:

- ... Завчасну адаптацію до нових екологічних стандартів. Вона має бути завершена принаймні за один рік до дати набрання чинності відповідними стандартами. Її інтенсивність має знаходитись в межах **5-20%** від сукупного обсягу інвестицій в проект;
- ... Сприяння виробництву енергії з альтернативних (відновлюваних) джерел. Інтенсивність такої допомоги може складати **45-65%**, а у разі проведення конкурсу – **100%**;
- ... Підвищення енергоефективності, в т. ч. об'єктів когенерації. Інтенсивність допомоги може складати **30-65%**, а у разі проведення конкурсу – **100%** ;
- ... Розвиток енергетичної інфраструктури (може становити **100%**);
- ... Уловлювання та зберігання вуглекислого газу та торгівлю дозволами (квотами) на викиди парникових газів (може становити **100%**).

Одночасно, якщо відповідні заходи буде віднесено до послуг, що становлять загальний економічний інтерес, вони не вважатимуться державною допомогою, а отже не потребуватимуть погодження з АМКУ.

1 Звіт про результати Пілотного проекту з контролю державної допомоги суб'єктам господарювання в енергетичній сфері України, схвалений АМКУ 28.12.2016 (протокол № 102) - <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=132356&schema=main>

2 Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010 – 2016 роки (КПКВК 2754060), яка передбачає, зокрема, вибіркове фінансування приєднання окремих виробників електроенергії до електричних мереж за рахунок коштів Державного бюджету. Сукупний обсяг підтримки, відповідно до вказаної бюджетної програми, протягом 2012-2016 років мав скласти 835 млн грн. Бюджетна програма «Державна підтримка заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів» (КПКВК 1206040), яка застосовується, у тому числі, для підтримки розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива. Сукупний обсяг протягом 2012-2016 років мав скласти 18 млн грн.

3 Розпорядженням АМКУ від 28.12.2015 № 43-рп «Деякі питання реалізації Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» затверджено:

1. порядок проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання;
2. порядок, форми та вимог щодо подання АМКУ інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання;
3. порядок ведення та доступу до реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання.

Розпорядженням АМКУ від 04.03.2016 № 2-рп «Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги» визначено механізм подання до АМКУ та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги, строки й порядок розгляду цих повідомлень.

Розпорядженням АМКУ від 12.04.2016 № 8-рп «Про затвердження Порядку розгляду справ про державну допомогу суб'єктам господарювання» визначено механізм розгляду органами АМКУ справ про державну допомогу суб'єктам господарювання та відкликання рішень АМКУ, прийнятих за результатами розгляду повідомлень про нову державну допомогу або справ про державну допомогу.

4 Послуги, що становлять загальний економічний інтерес, - послуги, пов'язані із задоволенням особливо важливих загальних потреб громадян, що не можуть надаватися на комерційній основі без державної підтримки. Такі послуги не підпадають під дію Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Їх перелік послуг встановлюється КМУ.

5 Проект постанови КМУ «Про затвердження Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на захист навколишнього природного середовища» - <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=133365&schema=main>

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Прийняти нормативно-правові акти, що встановлюють:

- ◆ Перелік послуг в енергетичній сфері, що становлять загальний економічний інтерес, та критерії віднесення послуг, до таких, що становлять загальний економічний інтерес;
- ◆ Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на захист навколишнього природного середовища;
- ◆ інших нормативно-правових актів, що врегульовують питання надання державної допомоги.

При цьому, забезпечити кореляцію таких актів з вимогами Закону України «Про ринок електричної енергії» в частині виконання спеціальних обов'язків на ринку електроенергії.

5.4

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ

КЕЙС № 5.4.1 «ЗЕЛЕНИЙ» ТАРИФ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

«Зелений» тариф.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

«Зелений» тариф – спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями).

«Зелений» тариф запроваджено у 2009 році¹ задля збільшення частки виробництва електроенергії з альтернативних джерел та є одним з елементів системи державної підтримки «зелених» виробників в Україні.

«Зелений» тариф встановлюється НКРЕКП для юридичних осіб за кожним об'єктом окремо, а для фізичних осіб – у знеособленому вигляді.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава стимулює інвестиції в «зелену» енергетику шляхом встановлення гарантованого розміру тарифу, прив'язаного до курсу євро.

ВИСНОВОК:

Середній темп приросту потужності «зелених» електростанцій за 2011-2016 роки в **26** разів перевищує аналогічний показник традиційної генерації - регулювання досягає мети (РА-0).

¹ Закон України від 25.09.2008 № 601-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу»

КОРОТКИЙ ОПИС:

За період 2011-2016 років обсяг потужності зелених електростанцій (навіть за виключенням потужності, що знаходилась в АР Крим) зріс на **156%**. Середньорічний темп приросту потужності «зеленої» генерації склав **26%**. При цьому, аналогічний показник для традиційної генерації склав **1%**.

КЕЙС № 5.4.2 НАДБАВКА ДО «ЗЕЛЕНОГО» ТАРИФУ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Надбавка до «зеленого» тарифу.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Для введених в експлуатацію з 1 липня 2015 року по 31 грудня 2024 року об'єктів «зеленої» електроенергетики встановлюється надбавка за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва.

Така надбавка є фіксованою доплатою до «зеленого» тарифу, пропорційною до рівня використання суб'єктом господарювання на відповідному об'єкті електроенергетики обладнання українського виробництва.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава стимулює інвестиції в «зелену» енергетику шляхом та розвиток вітчизняного виробництва енергетичного обладнання.

ПРОБЛЕМА:

Надбавка до «зеленого» тарифу за використання українського обладнання не достатньо стимулює до його використання.

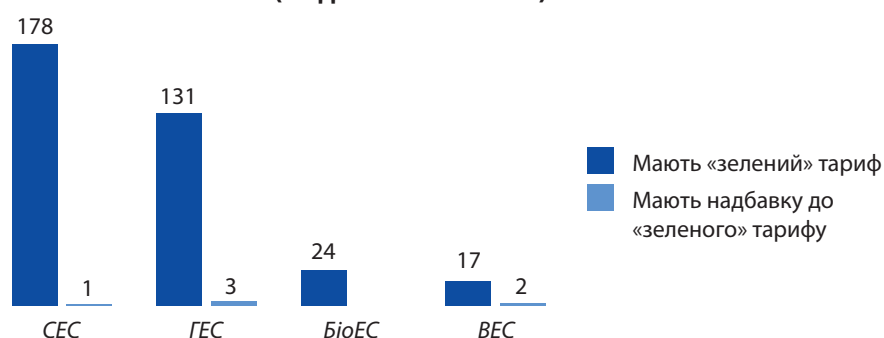
ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – обраних інструментів не достатньо для досягнення мети (РА-1-R-2-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

До «зеленого» тарифу на електроенергію може встановлюватись надбавка від **5%** до **10%** за використання обладнання українського походження.

КІЛЬКІСТЬ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ ВДЕ (за даними НКРЕКП)

Такий порядок заохочення виробників купувати товари українського виробництва є досить дружнім до бізнесу, особливо у порівнянні з нормами II півріччя 2011 року - I півріччя 2015 року¹. Так, до червня 2015 року², для отримання «зеленого» тарифу виробник мав забезпечити обов'язкове використання українського обладнання.

Одночасно, на даний час тільки **2%** електростанцій³ мають надбавку за використання обладнання українського походження. Враховуючи зазначене, вказаний інструмент не справляє достатнього стимулюючого впливу на рівень розвитку вітчизняного виробництва компонентів електростанцій.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Підвищити надбавку за використання обладнання українського походження з одночасним зниження деяких коефіцієнтів «зеленого» тарифу (при цьому сумарна величина тарифу для ВДЕ, в разі застосування надбавки за використання обладнання українського походження, має забезпечити адекватний рівень повернення вкладених інвесторами коштів).

КЕЙС № 5.4.3

ПЛАН-ГРАФІК РЕМОНТІВ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

План-графік ремонтів електростанцій.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ та Міненерговугілля.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

КМУ визначає перелік пріоритетних заходів з реконструкції та модернізації електростанцій на довгострокову перспективу. Міненерговугілля забезпечує короткострокове централізоване планування ремонтів електростанцій. Кошти, необхідні для фінансування ремонтів, реконструкції, модернізації та нового будівництва, враховується НКРЕКП при формуванні тарифу.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава здійснює планування оновлення обладнання задля забезпечення безпечного та безперебійного електропостачання споживачів.

ПРОБЛЕМА:

Застосування суб'єктивних підходів до формування Планів реконструкції ТЕС та ТЕЦ.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (РА-1-R-4-2).

¹ Закон України «Про електроенергетику» в редакції, що діяла у II півріччі 2011 року - I півріччі 2015 року

² Норму змінено Законом України від 20.11.2012 № 5485-VI «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії»

³ Інформація про об'єкти альтернативної енергетики, яким встановлено «зелений» тариф (станом на 01.09.2017) - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/elektro/energo_pidprijemstva/stat_info_zelenyi_taryf/2017/stat_zelenyi-taryf.08-2017.pdf

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Процес реконструкції та модернізації основних генеруючих потужностей теплової генерації, незалежно від права власності на такі потужності, контролюється державою.

Так, Планом реконструкції електростанцій¹ визначено перелік ТЕС та 13 ТЕЦ, що підлягають реконструкції. Виконання цього плану дозволить у найближчі 2-3 роки²:

- 1) Збільшити сукупну потужність ТЕС на **1300 МВт**. При цьому, за рахунок тарифу на електроенергію має бути створено **763 МВт**.
- 2) Збільшити сукупну потужність ТЕЦ на **621 МВт**.

Варто відзначити, що у березні 2017 року План реконструкції електростанцій було суттєво змінено в порівнянні з попередньою редакцією (розпорядження КМУ від 18.06.2008 № 850-р), а саме:

- ◆ попередня редакція Плану визначала обсяг фінансування для кожного з заходів та строки в які його має бути завершено, одночасно, чинна редакція Плану таких норм не передбачає;
- ◆ для ряду інвестиційних проектів з реконструкції блоків ТЕС змінено схему фінансування, у зв'язку з чим кошти, отримані компаніями на реалізацію таких проектів, мають бути вилучені³;
- ◆ **708 МВт** потужності ТЕС фактично мають бути створені за 2017-2020 роки за рахунок тарифів на електроенергію – минула редакція Плану реконструкції не передбачала заходів щодо реконструкції блоку № 1 Криворізької ТЕС, блоку №10 Бурштинської ТЕС, розділення блоку №6 Слов'янської ТЕС на блоки №6а та 6б (до Плану реконструкції в редакції 2017 року також включено заходи по створенню **55 МВт** потужності за рахунок реконструкції блоку №1 Трипільської ТЕС блоку №1 Зміївської ТЕС, блоку №7 Слов'янської ТЕС, які були присутні у попередній редакції плану).
- ◆ **621 МВт** потужності ТЕЦ мають бути створені за 2017-2020 роки за рахунок тарифів на електроенергію – минула редакція Плану реконструкції не передбачала заходів з реконструкції ТЕЦ.

Важливо підкреслити, що середній темп приросту потужності ТЕС за період 2012-2016 років становив **82 МВт**⁴. При цьому, за даними ДП «НЕК «Укренерго», потужність ТЕС до 2020 року у порівнянні з 2016 має зрости на **195 МВт**⁵. Враховуючи вказане, заплановані КМУ показники створення додаткової потужності вбачаються нереалістичними та такими, що можуть призвести до необґрунтованого зростання цін на електроенергію.

Таким чином, План реконструкції електростанції, схвалений у березні 2017 року, за своєю сутністю не може вважатись планом, оскільки містить виключно перелік заходів без будь-якої деталізації орієнтовних дат виконання. Також, методологія формування Плану реконструкції відсутня, що призвело до непрозорості документу, застосування кардинально різних підходів до його формування в період 2004 - 2008 роках та 2017 році, а також до зміни системи фінансування по деяких проектах.

¹ Розпорядження КМУ від 08.09.2004 № 648-р «Про заходи щодо реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей» (в редакції розпорядження КМУ від 01.03.2017 № 133-р)

² Відповідно до прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про ринок електричної енергії» Регулятор повинен до 1 липня 2019 року завершити нарахування інвестиційної складової для ТЕС, а КМУ має до 1 липня 2020 року завершити виплати інвестиційної складової на модернізацію ТЕЦ.

³ Порядок затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП від 23.02.2017 № 224

⁴ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460, План розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

⁵ План розвитку ОЕС України на 2017-2026 року - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

ПРИМІТКА:

Фінансування проектів реконструкції та модернізації електростанцій, передбачених Планом реконструкції, здійснюється шляхом залучення компаніями кредитів з терміном погашення не менше 3 років після введення об'єктів в експлуатацію або інвестицій. Повернення кредитів або інвестицій забезпечується¹:

- ... не більше ніж на **80%** за рахунок коштів інвестиційної складової;
- ... не менше ніж на **20%** за рахунок власних коштів (прибутку, амортизації, коштів акціонерів, інвесторів тощо);
- ... не більше ніж на **95%** для екологічної складової проекту за рахунок коштів інвестиційної складової. Екологічна складова передбачає заходи, які направлені на очищення відхідних димових газів від забруднюючих речовин та роботи, і пов'язані з встановленням або реконструкцією відповідного обладнання.

План реконструкції є довгостроковим документом, який деталізується графіками ремонтів (модернізації та реконструкції) обладнання, який встановлюється Міненерговугілля². Аналіз затверджених Міненерговугілля графіків свідчить, що наразі забезпечується нормативне регулювання ремонтної діяльності тільки для ТЕС³ та великих ТЕЦ⁴. Разом з тим, порядок складення такого графіку є недостатньо прозорим⁵ – Положення про порядок роботи Комісії з розгляду, затвердження та коригування планових річних та перспективних графіків ремонтів і модернізації (реконструкції) електростанцій⁶ було скасовано наказом Міненерговугілля від 19.06.2015 № 392.

Одночасно, варто відзначити, що Законом України «Про ринок електричної енергії»:

- ◆ виробники електроенергії мають завершити у строк, визначений Міненерговугіллям, реалізацію проектів, передбачених Планом реконструкції, за умови досягнення техніко-економічних показників, передбачених проектною документацією (тобто до 2019 року⁷, якщо не буде встановлено інший строк);
- ◆ виплати величини інвестиційної складової для фінансування заходів, передбачених Планом реконструкції, повинні бути завершені до 1 липня 2020 року.

Враховуючи викладене, можливість оновлення генеруючого обладнання за рахунок споживачів електроенергії (коштів тарифу) обмежена у часі (до 01.07.2020), при цьому відсутня методологія визначення заходів з реконструкції (модернізації) обладнання, яке буде фінансуватись за рахунок споживачів, та строків їх завершення. Така невизначеність обумовлює можливість застосування суб'єктивного підходу при прийнятті рішень щодо переліку заходів з реконструкції (модернізації), строків їх реалізації, механізму та обсягів фінансування.

На думку BRDO, якщо держава виконує функції з централізованого планування розвитку енергетики та фінансування такого розвитку, вона має забезпечити

1 Порядок підготовки та фінансування проектів з метою реалізації плану реконструкції та модернізації теплових електростанцій, затверджений наказом Міністерства палива та енергетики України від 24.05.2006 року N 183

2 Графік реконструкцій енергоблоків теплоелектростанцій енергогенеруючих компаній, передбачених розділом II розпорядження КМУ від 08.09.2004 № 648, у 2017 - 2019 рр., затверджений наказом Міненерговугілля від 22.03.2017 року № 221

3 Графік виконання ремонту основного обладнання теплових електростанцій енергогенеруючих компаній у 2016 році - http://docs.wixstatic.com/ugd/6b09d6_ebe96f9c5fde4c5689291b6d217e6062.pdf, Громадський контроль та моніторинг проектів реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей у період до 2020 року - <http://ngo-cp.wixsite.com/about/blank>

4 Наказ Міненерговугілля від 22.12.2015 N 834 «Про підготовку обладнання електростанцій і теплових мереж до надійної та ефективної роботи у 2016 році та в осінньо-зимовий період 2016/2017 року» - <http://consultant.parus.ua/?doc=0A0ST3AFA8>
Наказ Міненерговугілля від 31.10.2016 № 684 «Про підготовку обладнання електростанцій і теплових мереж до надійної та ефективної роботи у 2017 році та в осінньо-зимовий період 2017/2018 року» - <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245154168>

5 Наказ Міненерговугілля від 07.05.2015 № 269 «Про утворення постійної Комісії з розгляду, затвердження та коригування планових річних та перспективних графіків ремонтів і модернізації (реконструкції) обладнання електростанцій енергогенеруючих компаній та теплоелектроцентралей»

6 Положення про порядок роботи Комісії з розгляду, затвердження та коригування планових річних та перспективних графіків ремонтів і модернізації (реконструкції) обладнання електростанцій енергогенеруючих компаній та теплоелектроцентралей було затверджене наказом Міненерговугілля від 07.05.2015 № 269

7 Графік реконструкцій енергоблоків теплоелектростанцій енергогенеруючих компаній, передбачених розділом II розпорядження КМУ від 08.09.2004 № 648, у 2017 - 2019 рр., затверджений наказом Міненерговугілля від 22.03.2017 року № 221

належний контроль за виконанням інвестиційних програм, чого наразі не досягнуто. При цьому, при плануванні будівництва та/або реконструкції нових генеруючих потужностей мають враховуватись середньозважені терміни реалізації аналогічних проектів та встановлюватись чіткі строки виконання нових.

Одночасно, централізоване планування державою операційної діяльності підприємств (ремонтів, реконструкції, модернізації, будівництва) є елементом планової економіки. Це застарілий та малоефективний підхід, який створює корупційні ризики та додаткове навантаження на бюджет.

При цьому, зважаючи на зацікавленість всіх сторін ринку електроенергії у збереженні надійної та безперебійної роботи ОЕС України, функції з складення збалансованих планів ремонтів можуть бути покладені на учасників ринку – зокрема шляхом делегування відповідних повноважень Раді ОРЕ.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ :

ШЛЯХ 1

Скасувати державну підтримку інвестиційних проектів виробників електроенергії.

ШЛЯХ 2

На період до 2020 року варто розробити та затвердити:

порядок формування та коригування планів реконструкції та модернізації ТЕС і ТЕЦ;

порядок формування та коригування графіків ремонтів (модернізації та реконструкції) обладнання електростанцій ТЕС і ТЕЦ.

ШЛЯХ 3

Делегувати повноваження з формування графіків ремонтів, реконструкції, модернізації, будівництва саморегульним об'єднанням учасників ринку електроенергії.

ШЛЯХ 4

Запровадити конкурсний відбір проектів, фінансування яких буде здійснюватись за рахунок державних коштів (у т.ч. кредитів залучених під державні гарантії), інвестиційної складової в тарифі на електроенергію (переплати споживачів) та/або інших заходів державної підтримки, з урахуванням вимог статті 29 Закону України «Про ринок електричної енергії».

КЕЙС № 5.4.4

ТАРИФ (ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА)

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф (інвестиційна складова).

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

НКРЕКП передбачає в тарифах на електричну енергію для АЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС кошти на фінансування заходів з реконструкції та модернізації станцій.

Інвестиційні проекти ТЕС фінансуються за рахунок додаткових платежів на реконструкцію та модернізацію енергетичного обладнання, які за рішенням НКРЕКП

нараховуються ТЕС при продажі електроенергії в ОРЕ, та включаються до фактичного тарифу на електроенергію, що затверджується НКРЕКП.

До «зелених» виробників вказане регулювання не застосовується.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №1:

Безпечна та сучасна енергетика

Держава контролює обсяг коштів, що залучається виробником електроенергії на здійснення будівництва, ремонту, реконструкції, та модернізації обладнання

ПРОБЛЕМА 1.1:

Методологія «витрати плюс» не забезпечує оновлення основних фондів АЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було виділено необхідне фінансування (РА-1-R-1-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1.1:

Важливою складовою тарифного процесу згідно методології «витрати плюс» є формування, затвердження інвестиційних програм та контроль за їх виконанням. Тобто, дохід виробників електроенергії повинен забезпечувати оновлення основних генеруючих потужностей.

Незважаючи на те, що офіційно методологія «витрати плюс» застосовується тільки до АЕС¹, ТЕЦ², ГЕС³ та ГАЕС, аналіз механізму фінансування заходів з реконструкції та модернізації ТЕС⁴ свідчить про застосування витратного принципу і до цього типу генерації.

Обладнання на більшості електростанцій (ТЕС, ТЕЦ, ГЕС) було впроваджено в експлуатацію в 60–70 роках. Зношеність основних фондів в енергетиці становить близько **70–80%**.

Найгірша ситуація склалась у тепловій генерації: **84%** енергоблоків ТЕС і ТЕЦ відпрацювали граничний ресурс (більше **200 тис. годин**)⁵, є фізично зношеними, морально застарілими та потребують реконструкції або заміни. При цьому **6,6 ГВт** потужності теплової генерації знаходяться в консервації або не експлуатуються з інших причин.

Енергоблоки АЕС також наближаються до закінчення строку проектної експлуатації. В найближчі **2 роки 5** блоків АЕС⁶ (з **15**) повинні бути реконструйовані або виведені з експлуатації.

За період незалежності було проведено реконструкцію близько **20%** енергоблоків⁷, але при її проведенні не вирішені питання приведення технологічних та екологічних характеристик до сучасних вимог. Вказане свідчить про неефективність чинних підходів до регулювання інвестиційної політики генеруючих компаній.

¹ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та теплову енергію, що виробляється на атомних електростанціях, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 990

² Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на Теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

³ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифу на електричну енергію, що виробляється на гідроелектростанціях, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 989

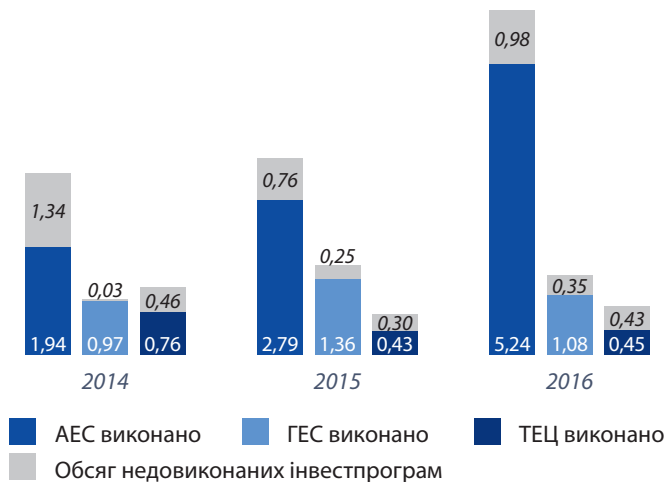
⁴ Порядок затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП 23.02.2017 № 224

⁵ Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

⁶ Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

⁷ Звіт з оцінки відповідності (достатності) генеруючих потужностей - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/10/Zvit-z-otsinky-vidpovidnosti-dostatnosti-generuyuchykh-potuzhnostej.pdf>

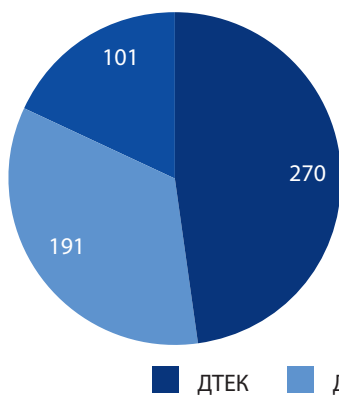
ДИНАМІКА ОБСЯГУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ АЕС, ГЕС ТА ТЕЦ, млрд грн (за даними НКРЕКП)

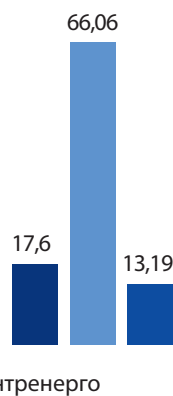
Так, на реконструкцію та модернізацію АЕС, ГЕС та ТЕЦ у 2014-2015 роках було виділено майже **20 млрд грн**, при цьому, фактично освоєно **15 млрд** (інвестиційні програми виконано на **75%**). За цей період:

- ♦ обсяг фактичних інвестицій в АЕС виріс на **170%** у гривні та зменшився на **10%** у доларовому еквіваленті;
- ♦ обсяг фактичних інвестицій в ГЕС збільшився на **11%** у гривні та зменшився на **63%** у доларовому еквіваленті;
- ♦ обсяг фактичних інвестицій в ТЕЦ впав на **41%** у гривні та на **80%** у доларовому еквіваленті;

КОШТИ ОТРИМАНІ ГК ТЕС ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОБЛАДНАННЯ, млн грн

ОБСЯГ ЗАЛУЧЕНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА 1 МВТ СУКУПНОЇ ПОТУЖНОСТІ ТЕС РІЗНИХ ВЛАСНИКІВ, тис. грн

Величини інвестиційної складової тарифів ТЕС на продаж електричної енергії в ОРЕ, починаючи з 2007 року, встановлені для **37** проектів реконструкції та модернізації. Загальна величина затвердженої інвестиційної складової становить близько **17,5 млрд грн**. Станом на 01 січня 2017 року за рахунок інвестиційної складової ТЕС отримали понад **8,5 млрд грн** (у т.ч. **0,8 млрд грн** за 2016 рік). При цьому, обсяг інвестованих коштів в розрахунку на **1 МВт** всіх наявних у компанії потужностей є непропорційним.

ПРИМІТКА:

За рахунок інвестиційної складової фінансувалась реконструкція блоку № 6 Курахівської ТЕС, блоку № 9 Придніпровської ТЕС, блоку № 1 Запорізької ТЕС (заходи виконано). Крім того, наразі здійснюється фінансування реконструкції та модернізації Курахівської ТЕС (блок №9), Луганської ТЕС (блоки №13 та №15), Бурштинської ТЕС (блок №5), Добротвірської ТЕС (блоки №7 та №8), Запорізької ТЕС (блоки №1 та № 3), Трипільської ТЕС (блок №2), Слов'янської ТЕС (блок №7).

Крім того, наразі здійснюється фінансування реконструкції та модернізації Курахівської ТЕС (блок №9), Луганської ТЕС (блоки №13 та №15), Бурштинської ТЕС (блок №5), Добротвірської ТЕС (блоки №7 та №8), Запорізької ТЕС (блоки №1 та №3), Трипільської ТЕС (блок №2), Слов'янської ТЕС (блок №7).

Таким чином, поточне регулювання (формування тарифу за методологією «витрати плюс» в сукупності з відсутністю ефективної системи контролю за використанням коштів) призводить до незадовільного¹ технічного стану основного обладнання.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1.1:

З урахуванням вимог Закону України «Про ринок електричної енергії», скасувати тарифне регулювання для виробників електричної енергії та забезпечити перехід на ринкове формування ціни на електроенергію.

Одночасно, забезпечити проведення конкурсів на будівництво генеруючої потужності.

ПРОБЛЕМА 1.2:

Необґрунтоване вилучення коштів інвестиційної складової у ТЕС.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1.2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1.2:

Планом реконструкції електростанцій² передбачено ряд заходів з реконструкції ТЕС. Фінансування цих заходів здійснюється за рахунок інвестиційної складової³ та інших, залучених виробниками коштів.

ПРИМІТКА:

У березні 2017 року було суттєво змінено План реконструкції електростанцій, зокрема в частині зміни схеми фінансування окремих інвестиційних проектів.

За невиконання Плану реконструкції та/або графіку ремонтів, НКРЕКП⁴ має право вилучати отримані виробником кошти, шляхом нарахування від'ємних платежів⁵. Одночасно, вилучення отриманих компанією коштів може відбуватись навіть у випадках, коли вина виробника відсутня, а саме:

- 1 У разі перенесення, відповідно до графіка реконструкції енергоблоків, терміну закінчення фізичної реалізації проекту реконструкції, зокрема, більше ніж на **12** місяців⁶. При цьому, фізична реалізація такого проекту розпочата, а вартість прийнятих робіт, обладнання і матеріалів згідно з відповідними актами складає менше **30%** від

1 Дмитро Вовк презентував перехід на стимулююче тарифоутворення в сфері електроенергетики - <http://www.nerc.gov.ua/?news=4799>

2 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2004 року № 648-р «Про заходи щодо реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей у період до 2020 року»

3 Інвестиційна складова - кошти, що враховуються як складова в тарифах ТЕС на електричну енергію, що формуються згідно з Правилами ОРЕ, які мають бути використані для повернення інвестицій, використаних з метою виконання Плану реконструкції.

4 Порядок затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП від 23.02.2017 № 224

5 Від'ємний платіж – це платіж, затверджений НКРЕКП, для вилучення суми коштів, які були нараховані як інвестиційна складова для відповідного проекту реконструкції, розрахований з урахуванням індексів цін на будівельно-монтажні роботи (до попереднього місяця, згідно з інформацією, що розміщена на офіційному веб-сайті Державної служби статистики України) за період від місяця, наступного за місяцем нарахування останнього платежу інвестиційної складової, до першого місяця нарахування такого від'ємного платежу (включно), та передбачений до нарахування рівними частинами на період, що не може бути більшим 36 місяців.

6 Пункти 3.10 та 3.11 Порядку затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП від 23.02.2017 № 224

кошторисної вартості проекту. При цьому, для проектів, виконаних більше ніж на **30%** період нарахування інвестиційної складової продовжується.

- 2** У разі виключення проекту реконструкції з графіка реконструкції енергоблоків та/або Плану реконструкції електростанцій¹.
- 3** Якщо Планом реконструкції передбачено реалізацію проекту за рахунок інших механізмів фінансування² (не за рахунок інвестиційної складової) – навіть у разі, якщо було змінено механізми фінансування проекту під час або після його реалізації.
- 4** Якщо нарахування інвестиційної складової з будь-яких причин було зупинено та сукупний строк зупинення перевищує **12** місяців. При цьому, від’ємний платіж може встановлюватись навіть для реалізованих на більше ніж **30%** проектів.

Грунтуючись на вказаних вище підставах, НКРЕКП було прийнято рішення про встановлення від’ємних платежів на період 2017-2019 років:

- ◆ ПАТ «Донбасенерго» по енергоблоку № 6 Слов’янської ТЕС сукупною сумою **561 млн грн**³;
- ◆ ПАТ «ДТЕК Західенерго» по енергоблоку № 7 Добротвірської ТЕС та енергоблоку № 4 Ладижинської ТЕС сукупною сумою **384 млн грн**⁴;
- ◆ ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго» по енергоблоку № 5 Криворізької ТЕС та енергоблоках №№ 2 і 4 Запорізької ТЕС сукупною сумою **501 млн грн**⁵;
- ◆ ТОВ «ДТЕК Східенерго» по енергоблоку № 3 Зуївської ТЕС, енергоблоку № 4 Курахівської ТЕС та енергоблоках №№ 11, 14, 15 Луганської ТЕС сукупною сумою **1 578 млн грн**⁶.

Разом з тим, нормативними актами, що регулювали питання нарахування інвестиційної складової у 2013-2016 роках⁷, не було передбачено норми щодо можливої необхідності повернути отримані кошти у разі виключення відповідних заходів із Плану реконструкції та/або зміни схеми їх фінансування. Тому виробники, з одного боку, були зобов’язані виконати доручення КМУ, а з іншого, – не могли прорахувати всіх пов’язаних з цим ризиків.

Враховуючи зазначене, комплексний аналіз процедурних правил фінансування діяльності з реконструкції та модернізації станцій дає підстави стверджувати, що чинні підходи є несправедливими та такими, що можуть призводити до виникнення корупції.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1.2:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Порядку затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затвердженого постановою НКРЕКП від 23.02.2017 № 224, в частині виключення пунктів 3.12 та 3.13, як таких що можуть

¹ Пункт 3.12 Порядку затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП від 23.02.2017 № 224

² Пункт 3.13 Порядку затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП від 23.02.2017 № 224

³ Постанова НКРЕКП від 30.03.2017 № 453 «Про затвердження від’ємного платежу ПАТ «Донбасенерго» (у редакції постанови НКРЕКП від 14.09.2017 № 1128) <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=27588>

⁴ Постанова НКРЕКП від 30.03.2017 № 451 «Про затвердження від’ємного платежу ПАТ «ДТЕК Західенерго» (у редакції постанови НКРЕКП від 14.09.2017 № 1127) <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=27587>

⁵ Постанова НКРЕКП від 30.03.2017 № 450 «Про затвердження від’ємного платежу ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго» (у редакції постанови НКРЕКП від 14.09.2017 № 1126) <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=27586>

⁶ Постанова НКРЕКП від 30.03.2017 № 452 «Про затвердження від’ємного платежу ТОВ «ДТЕК Східенерго» (у редакції постанови НКРЕКП від 14.09.2017 № 1125) <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=27585>

⁷ Постанова НКРЕ від 18 липня 2013 року № 999 «Про Порядок затвердження та коригування інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію»

призводити до необґрунтованого порушення прав та інтересів виробників електроенергії.

ШЛЯХ 2

З урахуванням вимог Закону України «Про ринок електричної енергії», скасувати тарифне регулювання для виробників електричної енергії та забезпечити перехід на ринкове формування ціни на електроенергію.

Одночасно, забезпечити проведення конкурсів на будівництво генеруючої потужності.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №2:

Висока конкуренція.

Держава здійснює планування оновлення обладнання задля забезпечення безпечного та безперебійного електропостачання споживачів.

ПРОБЛЕМА 2.1:

Адміністративне регулювання цін на виробництво електроенергії є бар'єром для входження в ринок нових гравців.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.1:

Найбільшими виробниками електроенергії в Україні є АЕС, ТЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС.

ПРИМІТКА:

Частка «зеленої» потужності в сукупній потужності ОЕС України склала **1,7%** у 2016 році¹. Тому, незважаючи на велику кількість таких суб'єктів (та зважаючи на особливості системи державної підтримки), вони не можуть в повній мірі конкурувати з АЕС, ТЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС за задоволення попиту споживачів.

Одночасно, існуюча система тарифного регулювання шкодить конкуренції, оскільки фінансування оновлення генеруючого обладнання АЕС², ТЕЦ³, ТЕС⁴, ГЕС⁵ та ГАЕС, присутніх на ринку виробників здійснюється споживачами електричної енергії (за рахунок інвестиційних складових тарифів).

Тобто, існуюча система тарифоутворення надає можливість чинним учасникам ринку залучати живі безвідсоткові кошти на фінансування заходів з посилення власної ринкової позиції.

У той же час, новий суб'єкт, що матиме намір увійти на ринок України з потужностями, співставними з потужністю вказаних виробників, повинен збудувати їх за самостійно залучені кошти.

¹ Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

² Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та теплову енергію, що виробляється на атомних електростанціях, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 990

³ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на Теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

⁴ Порядок затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, затверджений постановою НКРЕКП 23.02.2017 № 224

⁵ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифу на електричну енергію, що виробляється на гідроелектростанціях, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 989

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2.1:

З урахуванням вимог Закону України «Про ринок електричної енергії» скасувати тарифне регулювання для виробників електричної енергії та забезпечити перехід на ринкове формування ціни на електроенергію.

Одночасно, забезпечити проведення конкурсів на будівництво генеруючої потужності.

КЕЙС № 5.4.5 ВИСНОВОК ПРО ВИКОНАННЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ СТАНЦІЙ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Висновок про виконання реконструкції та модернізації станцій.

РЕГУЛЯТОР:

Держенергонагляд.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

НКРЕКП передбачає в тарифах АЕС, ТЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС на електричну енергію кошти, на фінансування заходів з реконструкції та модернізації станцій. Перевірка фактичного виконання таких заходів та стану обладнання здійснюється Держенергонаглядом.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава контролює цільове використання коштів, виділених на фінансування заходів з реконструкції та модернізації електростанцій.

ПРОБЛЕМА:

Потреба в оптимізації системи контролю за реконструкцією та модернізацією електростанцій.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Повноваження Держенергонагляду щодо надання Міненерговугіллю¹ висновку про результати перевірок здійснення учасниками ринку реконструкції та модернізації енергетичного обладнання електричних станцій передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії» з 11.06.2017. Вказаний інструмент може використовуватись для контролю за використанням коштів, отриманих внаслідок залучення державної підтримки та/або цінового регулювання. Також він може бути корисним для контролю за виконанням своїх зобов'язань:

переможцем конкурсу на будівництво генеруючої потужності та виконання заходів з управління попитом;

¹ Стаття 9 Закону України «Про ринок електричної енергії»

- ♦ виконавцями спеціальних обов'язків з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії.

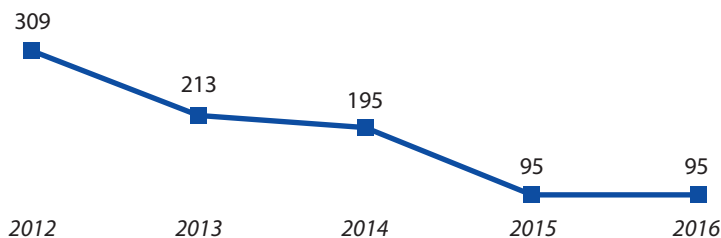
Проте, необхідне вторинне законодавство, що має визначати процедурні аспекти регулювання, не прийнято.

Наразі реконструкцію (модернізацію) електростанцій проводять відповідно до:

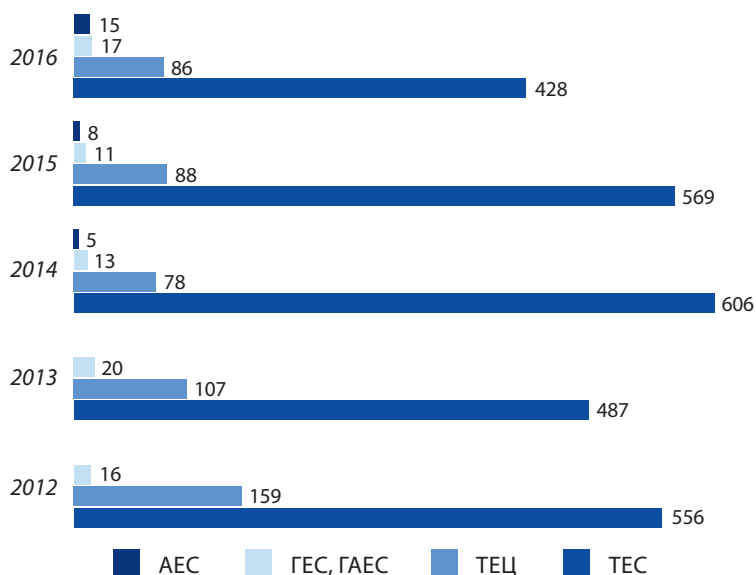
- ♦ інвестиційних програм ліцензіатів з виробництва електричної енергії, затверджених НКРЕКП при встановленні тарифу;
- ♦ графіків ремонтів, модернізації та реконструкції обладнання електростанцій, що формується Міненерговугілля.

Представники Держенергонагляду приймають участь у проведенні НКРЕКП планових перевірок діяльності виробників електроенергії та надають відповідні висновки, які долучаються до акту перевірки НКРЕКП¹.

ВИЯВЛЕНІ Держенергонаглядом ПОРУШЕННЯ В ДІЯХ ОСІБ, ЩО ЕКСПЛУАТУЮТЬ СТАНЦІЇ ТА МЕРЕЖІ

КІЛЬКІСТЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПОРУШЕНЬ НА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯХ (за даними Держенергонагляду)

ПРИМІТКА:

Окремого обліку виявлених при експлуатації станцій порушень Держенергонаглядом не ведеться. Проте, за період 2012-2013 років обсяг технологічних порушень на ТЕС скоротився на **23%**, на ТЕЦ на **45%**. Одночасно, обсяг технологічних порушень на АЕС зріс з **0 од.** у 2012 році до **15 од.** у 2016 році.

Одночасно, зменшення кількості виявлених порушень могло бути наслідком суттєвого обмеження кола повноважень Держенергонагляду у 2014-2016 роках².

¹ Держенергонагляду від 31.10.2017 № 01/12-6295

² Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» (зі змінами, внесеними Законом України від 31.07.2014 № 1622-VII), Закон України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Постанова КМУ від 13 серпня 2014 р. № 408 «Питання запровадження обмежень на проведення перевірок державними інспекціями та іншими контролюючими органами»

Таким чином, Міненерговугілля (у т.ч., в особі Держенергонагляду) відповідає за технічне (технологічне) регулювання ринку, а НКРЕКП – поведінкове та економічне, у т.ч., регулює ціни та тарифи. Разом з тим, такий розподіл повноважень може призводити до неможливості повноцінного виконання НКРЕКП функцій регулювання, моніторингу та контролю за дотриманням учасниками ринку вимог законодавства у сфері електроенергетики.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Затвердити порядок проведення перевірок здійснення реконструкції та модернізації енергетичного обладнання електричних станцій, передбачивши в ньому обов'язкові вимоги щодо оприлюднення результатів проведених перевірок на офіційному веб-сайті Держенергонагляду та перелік умов, за дотримання яких суб'єкт підпадає під таку перевірку.

ШЛЯХ 2

Внести зміни до Законів України «Про ринок електричної енергії» та «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» в частині передачі до НКРЕКП повноважень здійснювати державний нагляд (контроль) технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання, випробування та ремонту електроустановок і мереж, виконання робіт з проектування електроустановок і мереж.

КЕЙС № 5.4.6

КОНКУРС НА БУДІВНИЦТВО ГЕНЕРУЮЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ТА ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ/УПРАВЛІННЯ ПОПИТОМ

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Рішення про проведення конкурсу на будівництво та виконання заходів з енергоефективності/управління попитом.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

В разі недостатності наявних генеруючих потужностей для покриття попиту на електроенергію, КМУ може оголосити конкурс на:

- ◆ будівництва нової генеруючої потужності,
- ◆ проведення реконструкції (модернізації) діючої генеруючої потужності,
- ◆ подовження строку експлуатації енергоблоків атомних електростанцій,
- ◆ виконання заходів з управління попитом.

Такий конкурс проводиться для забезпечення безпеки постачання електричної енергії.

При цьому, при відборі інвестиційних проектів, перевага повинна надаватись залученню інвестицій, спрямованих на підвищення енергоефективності та засоби регулювання навантаження, а не інвестиціям у збільшення генеруючих потужностей, якщо перші із зазначених заходів є більш ефективним та економічним

варіантом, враховуючи позитивний вплив на навколишнє природне середовище в результаті скорочення споживання енергії та аспекти, пов'язані з безпекою постачання і пов'язані з ними витрати на розподіл.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава стимулює приведення ОЕС України у відповідність до потреб споживачів.

ПРОБЛЕМА:

Відсутність інвестицій у нові потужності, відповідно до потреб системи.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не застосовано попри наявну потребу у застосуванні, що призводить до неможливості досягнути мети (РА-1-R-2-5).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Основною проблемою енергетичної галузі є фізична та моральна зношеність обладнання більшості електричних станцій, яке було введено в експлуатацію переважно в 60–70 роках. Крім того, змінилась топографія споживання електроенергії, що майже не відобразилось на пропозиції.

На сьогодні зношеність основних фондів енергогенеруючих підприємств ТЕС становить **70–80%**. Зазначене призводить до росту імовірності виникнення аварійних ситуацій на електростанціях, зростання питомих втрат палива, що має наслідком збільшення вартості виробленої електричної енергії, тощо.

Інвестиції в галузь здійснює переважно держава (добудова блоків АЕС, будівництво Дністровської ГАЕС), а також приватні інвестори виключно у «зелену енергетику». Інвестиції у теплову генерацію стримуються складністю визначення аналізу ринку на довгострокову перспективу, часті зміни «правил гри» на ринку. Негативну роль грає відсутність у собівартості електроенергії існуючих виробників інвестиційної складової витрат, а також монополізація субринку теплової енергетики (близько **62%** потужності ТЕС контролюється одним власником), що несе великі ризики витіснення з ринку потенційних нових виробників.

Так, за останні **29** років в Україні не було збудовано **жодного** нового блоку ТЕС. Протягом цього періоду відбувалась лише реконструкція та модернізація обладнання, що не можна вважати повноцінним оновленням галузі.

Таким чином, для залучення інвестицій в енергетику (причому, це можуть бути як виробничі потужності, так і промислові системи акумулювання енергії) державі необхідно застосовувати додаткові інструменти, крім вже існуючих на ринку. Такими інструментами можуть бути, в першу чергу, надбавки або доплати за відпуск електроенергії, що гарантуватимуть повернення вкладених коштів у розумні терміни та компенсуватимуть економічні ризики такої діяльності.

При цьому, Закон України «Про ринок електричної енергії» передбачає можливість проведення конкурсів на будівництво нової генеруючої потужності та виконання заходів з управління попитом. Такий конкурс (аукціон) потенційно може стати дієвим та прозорим інструментом оновлення генеруючого обладнання. Проте, необхідне вторинне законодавство, що визначатиме процедурні аспекти регулювання, не прийнято.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Впровадження механізму «аукціонів (конкурсів) будівництва нової потужності» з гарантуванням інвестору таких умов роботи, які дозволять повертати інвестиції (наприклад, надбавка до ціни продажу електроенергії).

Конкурсні вимоги повинні включати: тип генерації, місце розташування, вимоги до маневреності, екологічні вимоги, тощо.

КЕЙС № 5.4.7

РІШЕННЯ ПРО ПОКЛАДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕЦ

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Рішення про покладення спеціальних обов'язків з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

З метою забезпечення надійного та безперебійного централізованого тепlopостачання споживача КМУ може прийняти рішення про тимчасову підтримку деяких ТЕЦ для проведення їх реконструкції та/або модернізації.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава стимулює приведення ОЕС України у відповідність до потреб споживачів.

ПРОБЛЕМА:

Відсутність відбору проектів з модернізації ТЕЦ на конкурсних засадах.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не застосовано попри наявну потребу у застосуванні, що призводить до неможливості досягнути мети (РА-1-R-2-5).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

На виробників, що здійснюють комбіноване виробництво електричної та теплової енергії на ТЕЦ, та оператора системи передачі може бути покладено спеціальний обов'язок з підвищення ефективності такої діяльності.

Такі спеціальні обов'язки виконуються до 01.07.2024¹. Рішення про їх покладення на ТЕЦ та оператора системи передачі приймає КМУ у разі:

- ◆ вищої за ринкову ціну собівартості виробництва електричної енергії ТЕЦ без проведення реконструкції та/або модернізації;
- ◆ відсутності альтернативних джерел теплової енергії на території тепlopостачання ТЕЦ;
- ◆ наявності економічних переваг модернізації існуючої ТЕЦ порівняно з будівництвом нових альтернативних джерел тепlopостачання;
- ◆ наявності економічних переваг від модернізації ТЕЦ для ОЕС України.

В результаті реконструкції та модернізації ТЕЦ може:

- ◆ вирости потужність станції та змінитись співвідношення виробництва між електричною та тепловою потужністю;
- ◆ змінитись тип основного палива та рівень його питомих витрат;
- ◆ зменшитись рівень викидів шкідливих речовин.

¹ Пункт 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про ринок електричної енергії»

ПРИМІТКА:

Серед існуючих проблем ТЕЦ головною є зношеність основних фондів ТЕЦ, **80%**¹ яких відпрацювали свій ресурс. Наслідком роботи на морально та фізично застарілому обладнанні є надвисокі питомі витрати палива.

Фінансування відповідних заходів з реконструкції та модернізації ТЕЦ здійснюватиметься за рахунок власника станції. Проте залучені виробником кошти будуть повернені за рахунок коштів тарифу на електроенергію, який буде вищим за її ринкову ціну та регулюватиметься НКРЕКП. При цьому, такі ТЕЦ продаватимуть оператору системи передачі послугу з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії. Вартість вказаної послуги повинна забезпечувати покриття різниці між вартістю електричної енергії за державною регульованою ціною та вартістю цієї електричної енергії за цінами ринку «на добу наперед». Джерелом фінансування послуг з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії є тариф оператора системи передачі.

Механізм відбору інвестиційних проектів для залучення вказаного виду державної підтримки оновлення ТЕЦ детально Законом України «Про ринок електричної енергії» не регулюється. Зокрема, не передбачається проведення конкурсного відбору відповідних проектів. Одночасно, умови придбання послуги з підвищення ефективності комбінованого виробництва електричної та теплової енергії та перелік зобов'язань щодо реконструкції та/або модернізації ТЕЦ буде врегульовано Порядком надання підтримки виробникам, що здійснюють комбіноване виробництво електричної та теплової енергії на ТЕЦ, що має бути затверджений КМУ. Разом з тим, наразі вказаний порядок не затверджено, що спричиняє невизначеність умов ведення бізнесу для ТЕЦ.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Забезпечити при прийнятті Порядку надання підтримки виробникам, що здійснюють комбіноване виробництво електричної та теплової енергії на ТЕЦ, включення норм, що визначатимуть необхідність проведення конкурсу при відборі проектів з реконструкції та модернізації ТЕЦ для надання державної підтримки.

5.5**РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЄДНАННЯ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ ДО МЕРЕЖ****КЕЙС № 5.5.1****СТАВКА ПЛАТИ ЗА ПРИЄДНАННЯ****#CURRENT MARKET****ІНСТРУМЕНТ:**

Ставка плати за приєднання.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

При формуванні вартості послуг, необхідних для підключення електростанції до ОЕС України.

¹ Асоціація «Укртеплоелектроцентраль» http://www.ukrtec.com.ua/?page_id=6

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Захищений споживач (потенційний виробник електроенергії).

Держава регулює ціну послуг суб'єкта природної монополії з метою уникнення зловживань.

ПРОБЛЕМА:

Некоректність встановлених величин питомої вартості нестандартного приєднання.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було неправильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Плата за «типове» нестандартне приєднання потужністю від **160 кВт** до **5 МВт** розраховується з урахуванням визначеної Регулятором величини питомої вартості нестандартного приєднання. Одночасно, методологія формування цієї величини має **три** суттєві недоліки:

- 1 Величина питомої вартості визначається¹ як відношення «вартості заміщення (відтворення) активів електропередавальної організації, з урахуванням фізичного зносу та коефіцієнта оптимізації» до сумарної номінальної потужності трансформаторів, безпосередньо підключених до електричних мереж високої напруги, без урахування резервних трансформаторів та трансформаторів, що задіяні в повторній трансформації, трансформаторних підстанцій розподільної компанії напругою **110(150)/(20)10(6) кВ** та **110(150)/35(20)/(20)10(6) кВ, тобто відношення вартості всіх основних фондів до потужності частини основних фондів**. Використання у відповідній формулі показників загальної потужності всіх трансформаторних підстанцій розподільної компанії (врахування в формулі також потужності трансформаторів нижчої напруги, безпосередньо підключених до електричних мереж високої напруги) або включення у «вартість заміщення» вартості лише трансформаторів напругою **110(150)/(20)10(6) кВ** та **110(150)/35(20)/(20)10(6) кВ**, дасть більш коректний результат та забезпечить зменшення вартості послуги з нестандартного приєднання до прийнятної для споживачів рівня.
- 2 Встановлені Фондом державного майна України *показники*² вартості активів енергокомпаній (застосовуються виключно з метою визначення регуляторної бази таких активів під час переходу до стимулюючого регулювання). При цьому коректність визначених аудиторами³, на їх основі сум⁴ вартості та правомірність використання Регулятором при встановленні питомої вартості нестандартного приєднання результатів оцінки потребує перевірки.
- 3 Встановлення для компаній, що не надали інформацію про вартість активів ставок питомої вартості приєднання на середньому рівні ставок для компаній, що такі дані надали, ставить під сумнів коректність визначених регулятором показників та застосованих Регулятором підходів (реальні величини для компаній, яким встановлено середні величини, можуть бути вищими або нижчими за встановлені).

1 Методика розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджена постановою НКРЕ від 12.02.2013 № 115

2 Методика оцінки активів суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, затверджена наказом Фонду державного майна України від 12.03.2013 № 293

3 Рекомендації АМКУ від 24.01.2017 № 2-рк «Про припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють» - <http://www.amcu.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=132945&schema=main>

4 Обґрунтування до відкритого засідання НКРЕКП з питання щодо прийняття постанови НКРЕКП «Про затвердження величин питомої вартості нестандартного приєднання електроустановок до електричних мереж на 2017 рік» - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2017/31.01.2017/p14_31-01-2017.pdf

Наслідком застосування недосконалої методології стало встановлення у 2017 році завищених та економічно необґрунтованих величин питомої вартості нестандартного приєднання. Так, встановлена Регулятором¹ ціна **1 кВт** потужності знаходиться в діапазоні від **3,094 тис. грн** до **9,428 тис. грн**. При цьому, вартість **1 кВт** у разі стандартного приєднання – **1,57 тис. грн**², а бізнес у 2015-2016 роках платив за нестандартне приєднання **1 кВт** потужності в середньому **1-1,3 тис. грн**³.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Методики розрахунку плати за приєднання до електричних мереж, затверджених постановою НКРЕ від 12.02.2013 № 115 щодо:

- ♦ використання у відповідній формулі інформації щодо загальної потужності всіх трансформаторних підстанцій розподільної компанії (врахування в формулі також потужності трансформаторів нижчої напруги, безпосередньо підключених до електричних мереж високої напруги) або включення у «вартість заміщення» вартості лише трансформаторів напругою **110(150)/(20)10(6) кВ** та **110(150)/35(20)/(20)10(6) кВ**, дасть більш коректний результат та забезпечить зменшення вартості послуги з нестандартного приєднання до прийнятної для споживачів рівня;
- ♦ використання в розрахунку меншої з величин «вартості заміщення (відтворення) активів електропередавальної організації з урахуванням фізичного зносу та коефіцієнта оптимізації» та «суми, сплаченої інвесторами під час приватизації енергорозподільних компаній (з урахуванням інфляційних коефіцієнтів)».

Внести зміни до Методики оцінки активів суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, затвердженої наказом Фонду державного майна України від 12.03.2013 № 293, встановивши, що у разі, якщо компанію було приватизовано (у т.ч. частково), то вартість активів такої компанії розраховується, в залежності від суми продажу пакету акцій ФДМУ із врахуванням дисконтування вартості капіталу за часом.

ШЛЯХ 2

Імплементувати формульний підхід до визначення плати за приєднання, передбачений статтею 21 Закону України «Про ринок електричної енергії»), згідно з яким плата залежатиме від **двох** складових:

- ♦ питома ставка за потужність, що є уніфікованою платою за можливість приєднання до будь-якої точки в мережах обленерго, яка забезпечить однаковий підхід для всіх замовників;
- ♦ ставка за лінійну складову – є об'єктивним фактором, що визначається для кожного окремого заявника на приєднання та залежить від відстані від його електроустановок до мереж обленерго. При цьому, заявник контролює кошторисну вартість та може обрати підрядника для виконання робіт по створенню лінійної складової.

При цьому зазначені складові плати за приєднання визначаються за показниками діяльності найбільш ефективних компаній сектору (застосовувати принцип «benchmarking»)

Одночасно, кошти, сплачені за створення (будівництво) електричних мереж лінійної частини приєднання, повинні повертатись замовнику.

¹ Постанова НКРЕКП від 31.01.2017 № 148 «Про встановлення величин питомої вартості нестандартного приєднання електроустановок до електричних мереж на 2017 рік»

² Постанова НКРЕКП від 26.01.2017 № 81 «Про затвердження ставок плати за стандартне приєднання електроустановок для Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя на 2017 рік» – <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0081874-17/print1466163120051054>

³ Інформація за результатами опитувань бізнесу, що входить до Ради підприємців при КМУ, ЕБА, СУП, щодо вартості приєднання у 2015-2016 роках.

КЕЙС № 5.5.2

НОРМИ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПРИЄДНАННЯ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Норми надання послуг з приєднання.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Під час надання послуг, необхідних для приєднання електростанції до ОЕС України. Інструмент передбачає систему норм, що регулює процес надання послуги з приєднання, зокрема, визначає алгоритм дій замовника та суб'єкта природної монополії.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Захищений споживач (потенційний виробник електроенергії).
Держава регулює алгоритм взаємодії замовника та надавача послуг з приєднання.

ПРОБЛЕМА 1:

Відсутність механізму управління «чергою на приєднання» до одного джерела живлення.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

За особами, які ще не приєдналися до електромереж, але підписали договір про приєднання, резервується замовлена ними потужність (відповідно до ТУ приєднання). Така потужність враховується при наданні послуг з приєднання наступним замовникам.

Дуже поширеною є ситуація отримання ТУ приєднання генеруючої потужності суб'єктами, що не мають ресурсів на реалізацію проекту. Після отримання ТУ починається пошук інвестора, який може тривати роками. В результаті, реалізація переважної більшості ТУ не здійснюється. При цьому, потужність, на яку були видані ТУ враховується операторами мереж при підготовці ТУ для інших замовників послуг з приєднання. Через вказане може виникати фіктивний дефіцит вільної потужності, що призводить до здорожчання вартості приєднання, оскільки може виникати необхідність збільшення пропускної здатності мереж.

Таким чином безстрокова видача ТУ приєднання призводить до безстрокового «резервування» потужності за замовником та неможливості (ускладнення) входу на ринок нових гравців.

Оскільки термін дії договорів про приєднання може бути тривалим (до кількох років, в залежності від складності приєднання), вказана проблема може не вирішуватись роками, що може призводити до виникнення вторинного ринку торгівлі ТУ (вільною потужністю).

Регулювання послідовності/черги приєднання є важливим елементом забезпечення прозорості та недискримінаційності питання приєднання до електричних мереж.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1:

Обмежити термін дії договорів про приєднання двома-п'ятьма роками з дати підписання (в залежності від потужності приєднання) та встановити залежність між дією договору та виконанням обов'язків кожної сторони на етапах приєднання (проекування, відведення землі, тощо).

ПРОБЛЕМА 2:

Непрозорість участі третіх осіб у приєднанні до мереж.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Проектна документація на приєднання (в окремих випадках – ТУ), за необхідності, погоджується із зацікавленими особами (суб'єктами, що мають електромережі, але не є розподільними компаніями, а також іншими інфраструктурними організаціями: водоканалами, газорозподільними компаніями, ПАТ «Укрзалізниця», ПАТ «Укртелеком», Укравтодор, тощо).

За необхідності, здійснюється землевідведення під об'єкти повітряних ліній (отримання дозволів на порушення благоустрою при прокладанні кабельних ліній), зокрема, шляхом прийняття органами місцевого самоврядування відповідних рішень, укладення договорів сервітуту з власниками земельних ділянок.

Разом з тим, законодавством не визначено процедуру та строки розгляду звернень з питань приєднання до мереж 3-ми особами та не врегульовано питання оплати.

При стандартному приєднанні взаємодіяти з 3-ми особами повинна розподільна компанія. При нестандартному приєднанні – замовник розробляє проект приєднання, погоджує його з 3-ми особами, вирішує питання землевідведення під об'єкти мереж «від імені» розподільної компанії або ж відведення земельних ділянок на ім'я замовника, які після введення в експлуатацію, через тиск розподільної компанії та відмови обслуговування новостворених мереж (відповідно й подачі напруги), вимушено передаються на баланс енергокомпанії за мінімальною (нульовою) вартістю, тощо.

Недостатня прозорість проходження вказаних процедур спричиняє виникнення додаткового фінансового навантаження на замовника та корупційних ризиків.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2:

На законодавчому рівні встановити прозору та максимально коротку процедуру виділення земельних ділянок для потреб приєднання до електромереж (у т.ч. шляхом укладення договорів сервітуту, оренди) та погодження технічної та проектної документації на приєднання з зацікавленими особами (встановивши вичерпний перелік таких осіб).

Одночасно:

внести зміни до пункту 3 та пункту 4 статті 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо скасування заборони передачі (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування юридичним особам для містобудівних потреб у сфері енергетики, а також зміни цільового призначення такої земельної ділянки, у разі відсутності затвердженого плану зонування або детального плану території;

створити стимули для органів місцевого самоврядування щодо якнайшвидшої розробки детальних планів територій.

КЕЙС № 5.5.3

ВИСНОВОК ЩОДО ТЕХНІЧНОЇ ОБҐРУНТОВАНОСТІ ВИМОГ ПРИЄДНАННЯ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Висновок щодо технічної обґрунтованості вимог приєднання.

РЕГУЛЯТОР:

Держенергонагляд.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Після отримання від оператора мереж ТУ приєднання, у разі виникнення сумніву щодо їх обґрунтованості, замовник має право звернутись до Держенергонагляду за наданням висновку.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Захищений споживач (потенційний виробник електроенергії).

Держава виступає арбітром на ринку надаючи висновок щодо обґрунтованості технічних умов приєднання.

ПРОБЛЕМА 1:

Неможливість надання обґрунтованих висновків щодо вимог до приєднання.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не застосовано попри наявну потребу у застосуванні, що призводить до неможливості досягнути мети (РА-1-R-2-5).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Замовник послуг з приєднання має право звернутись до Держенергонагляду за наданням висновку щодо технічного обґрунтування вимог оператора мереж, наведених у технічних умовах на приєднання¹.

РЕЗУЛЬТАТИ РОЗГЛЯДУ ДержЕНЕРГОНАГЛЯДОМ ТЕХНІЧНИХ УМОВ ПРИЄДНАННЯ У 2016 РОЦІ (за даними Держенергонагляду)

¹ Закон України «Про ринок електричної енергії», Правила приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджені постановою НКРЕ від 17.01.2013 № 32

ПРИМІТКА:

У 2016 році за результатами розгляду **430** звернень щодо обґрунтованості технічних умов приєднання до мереж було виявлено **176** випадків встановлення електророзподільними компаніями неправомірних вимог до їх змісту.

Для надання обґрунтованого висновку Держенергонагляд повинен вивчити технічну документацію щодо реального стану мереж.

У період 2014-2016 років¹ повноваження Держенергонагляду в частині проведення перевірок були суттєво обмежені. Перевірка могла бути проведена виключно після отримання дозволу КМУ².

Це, за певних умов, може перешкоджати наданню Держенергонаглядом повних та об'єктивних висновків про обґрунтованість вимог електророзподільних та електропередавальних компаній до приєднання.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 1:

ШЛЯХ 1

Імплементувати вимоги статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії», зокрема в частині впровадження послуги з нестандартного приєднання «під ключ», за якої ТУ будівництва зовнішніх мереж не надається.

Дозволити Держенергонагляду проводити планові виїзні перевірки (огляди) стану електромереж розподільних компаній з метою надання висновків щодо обґрунтованості технічних умов приєднання.

ШЛЯХ 2

Скасувати державну монополію на проведення експертизи ТУ щодо їх відповідності чинним стандартам, нормам та правилам.

Одночасно, надати суб'єктам підприємницької діяльності, що мають відповідні дозволи та кваліфікацію, проводити незалежну експертизу обґрунтованості технічних умов приєднання та передбачити обов'язковість врахування висновків таких суб'єктів розподільними компаніями при коригуванні ТУ.

ПРОБЛЕМА 2:

Дублювання повноважень органів влади у сфері приєднання до мереж.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було неправильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», висновок щодо обґрунтованості технічних умов приєднання до електромереж надається Держенергонаглядом. При цьому, Положенням про Держенергонагляд³ не передбачені відповідні повноваження органу у сфері надання таких висновків.

Одночасно, Законом України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» передбачено, що висновок щодо обґрунтованості ТУ приєднання когенераційної

¹ Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» (зі змінами, внесеними Законом України від 31.07.2014 № 1622-VII), Закон України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Постанова КМУ від 13 серпня 2014 р. № 408 «Питання запровадження обмежень на проведення перевірок державними інспекціями та іншими контролюючими органами»

² Закон України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»

³ Постанова КМУ від 7 серпня 1996 р. N 929 «Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії»

установки надається НКРЕКП. При цьому, Законом України «Про НКРЕКП» таких повноважень НКРЕКП не передбачено.

Вказане може призводити до дублювання повноважень у сфері приєднання, надмірного навантаження на бюджет та надання замовникам різних за змістом висновків з одного питання.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2:

ШЛЯХ 1

Імплементувати вимоги статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії», зокрема в частині впровадження послуги з нестандартного приєднання «під ключ», за якої ТУ будівництва зовнішніх мереж не надається.

ШЛЯХ 2

Передбачити, що висновки щодо обґрунтованості технічних умов приєднання надаються виключно Держенергонаглядом, шляхом внесення змін до Закону України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу».

ШЛЯХ 3

Передати функції із здійснення державного нагляду (контролю) в електроенергетиці до НКРЕКП з метою забезпечення умов для повноцінного виконання обов'язків, шляхом внесення змін до Законів України «Про ринок електричної енергії» та «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг».

5.6

РЕГУЛЮВАННЯ ВХОДУ НА РИНОК

КЕЙС № 5.6.1

ЛІЦЕНЗІЯ НА ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Ліцензія на виробництво електричної енергії.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

ДЛЯ ЧОГО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Держава гарантує добросовісність учасників ринку шляхом контролю їх входження на ринок та операційної діяльності на ньому.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Діяльність з виробництва електричної енергії суб'єктів господарювання підлягає ліцензуванню якщо:

- ◆ величина встановленої потужності електрогенеруючого обладнання складає **5 МВт** та більше,
- ◆ суб'єкт господарювання має намір продажу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії або когенераційною установкою, на ОРЕ, незалежно від встановленої потужності.

Плата за видачу ліцензії справляється у розмірі одного прожиткового мінімуму.
Щорічні внески на регулювання становлять до **0,1%** від чистого доходу платника.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Захищений споживач.

Держава гарантує добросовісність виробників електроенергії шляхом контролю доступу на ринок.

ПРОБЛЕМА:

Ліцензія – неефективний інструмент обмеження доступу на ринок для виробників електроенергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки було неправильно обраний інструмент регулювання для досягнення мети – обрано надмірно жорсткий інструмент регулювання (РА-1-R-2-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

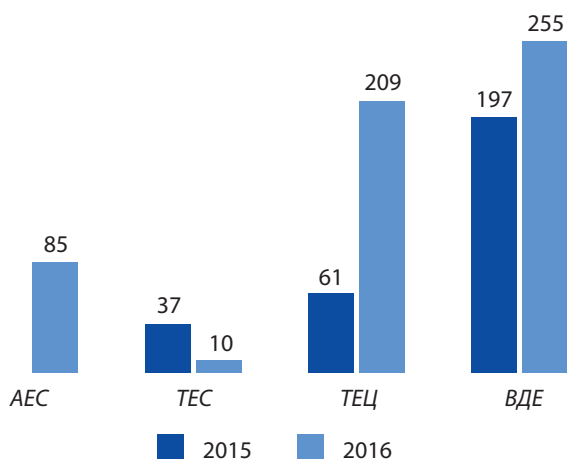
Станом на 30.11.2017 ліцензію на виробництво електроенергії мають **378** суб'єктів господарювання¹.

Аналіз актів перевірок НКРЕКП виробників² показав, що вони схильні до систематичного порушення ліцензійних умов, зокрема в частині:

- ◆ невиконання інвестиційних програм;
- ◆ фінансування заходів, не передбачених інвестиційними програмами;
- ◆ недотримання порядку формування та подання інвестиційних програм, подання звітності;
- ◆ тощо.

Так, за період 2015-2016 років було виявлено понад **30** фактів³ порушення виробниками ліцензійних умов, у зв'язку з чим накладено штрафів сукупним обсягом **854 тис. грн.** При цьому, за вчинення порушення було анульовано **2** ліцензії з виробництва електроенергії.

ОБСЯГ НАКЛАДЕНИХ НКРЕКП ШТРАФІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УМОВ З ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ, тис. грн

¹ Ліцензійний реєстр НКРЕКП - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/litsenziini_reestr/Lits_reestr_NKREKP.xlsx

² Акти перевірок в електроенергетичному комплексі - <http://www.nerc.gov.ua/?id=19016>

³ Лист НКРЕКП від 21.11.2017 № 12131/21.2/7-17, та постанови НКРЕКП від 4 лютого 2016 року N 140, від 11 червня 2015 року N1750, від 27 жовтня 2016 року N 1902, від 1 жовтня 2015 року N 2525

У 2016 році **46%** штрафних санкцій було накладено на «зелених» виробників незважаючи на те, що їх діяльність є менш небезпечною, ніж діяльність АЕС, ТЕС чи ТЕЦ (при цьому, у період 2013-2016 років на об'єктах «зеленої» енергетики не було зафіксовано жодної аварії та/або технологічного порушення¹, крім того, за результатами аналізу актів перевірок НКРЕКП «зелених» виробників² встановлено, що найбільш типове для цієї групи порушення – неподання або невчасне подання звітності.).

Одночасно, діяльність АЕС, ТЕС та деяких ТЕЦ, навіть у разі позбавлення їх ліцензії, не може бути одночасно зупинена, у зв'язку з високим ступенем залежності безпечної роботи ОЕС України та необхідністю забезпечення безперебійного електро- та тепlopостачання.

За таких умов головною функцією ліцензії на виробництво є облік контролюючим органом підконтрольних суб'єктів, а не обмеження доступу на ринок.

Одночасно, варто відзначити, що за порушення ліцензійних умов на виробників електричної енергії може бути накладено штраф у розмірі від **1 тисячі** до **100 тисяч** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

ПРИМІТКА:

Традиційний розмір штрафних санкцій, що застосовується до виробників електричної енергії є порівняно незначним. Так, у 2017 році було оштрафовано ДП «НАЕК «Енергоатом» на суму **850 тис. грн**³, а ПАТ «Укргідроенерго»⁴ на суму **85 тис. грн**.

Застосування штрафних санкцій до учасників ринку, яких фактично неможливо позбавити ліцензії, створює враження легітимації порушень шляхом внесення виробниками до державного бюджету визначених Регулятором сум. При цьому, нормативно-правовий акт, що деталізував би методологію розрахунку НКРЕКП штрафних санкцій наразі відсутній, що за певних умов може сприяти виникненню корупції.

Оскільки, у сфері виробництва електроенергії ліцензія не виконує свою функцію - контроль за допуском на ринок добросовісних учасників, її доцільно замінити на більш м'який інструмент державного регулювання.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Внести зміни до Законів України «Про ринок електричної енергії», «Про електроенергетику» та «Про ліцензування видів господарської діяльності» щодо виключення необхідності отримання ліцензій на виробництво електричної енергії.

Одночасно, передбачити механізм акредитації виробників в НКРЕКП та обов'язкову звітність щодо виробничих показників всіх суб'єктів ринку (у т.ч., регіонального) з потужністю вище граничних показників, та учасників ринку, частка яких на ринках виробництва та/або постачання та/або розподілу теплової та/або електричної енергії перевищує **20%**.

ШЛЯХ 2

Прийняти нормативно-правовий акт, що деталізував би порядок застосування НКРЕКП штрафних санкцій та методологію визначення їх обсягу.

¹ Лист Держенергонагляду від 31.10.2017 № 01/12-6295

² Акти перевірок в електроенергетичному комплексі - <http://www.nerc.gov.ua/?id=19016>

³ Постанова НКРЕКП від 01.06.2017 № 735 "Про накладення штрафу на ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» за порушення Ліцензійних умов з виробництва електричної енергії, Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії та ухилення від виконання рішення НКРЕКП"

⁴ Постанова НКРЕКП від 04.07.2017 № 875 "Про накладення штрафу на ПРАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО» за порушення Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії"

КЕЙС № 5.6.2

ТАРИФ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Всі виробники електроенергії, незалежно від типу тарифоутворення, продають електроенергію в ОРЕ за визначеним НКРЕКП тарифом, процедура формування яких відрізняється для окремих категорій виробників. Отже отримання тарифу є необхідною умовою входження в ринок.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №1:

Безпечна та сучасна енергетика.

За допомогою «зеленого» тарифу держава стимулює залучення коштів в альтернативну енергетику.

ПРОБЛЕМА 1.1:

Надмірні вимоги до бізнесу при отриманні «зеленого» тарифу.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання досягає мети, але надто високою ціною – процедура застосування інструменту має вади, що передбачає високий рівень витрат для бізнесу (РА-2-R-1-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1.1:

Для отримання «зеленого» тарифу ліцензіат має подати до НКРЕКП заяву та інші документи.

У разі надання неповного пакета документів, заява щодо встановлення «зеленого» тарифу суб'єкту господарювання не розглядається. Суб'єкт господарювання, що бажає його отримати, має подати до НКРЕКП¹:

- ◆ Розрахунок собівартості виробництва електроенергії;
- ◆ Обґрунтування статей та елементів витрат собівартості (копії договорів на закупівлю товарів, робіт і послуг, довідку про чисельність персоналу, довідку про балансову вартість основних фондів із розбивкою за групами).

При цьому, розмір «зеленого» тарифу жодним чином не залежить від витрат суб'єкту, в т.ч., собівартості виробництва електроенергії, натомість залежить від дати введення об'єкту (його черги) в експлуатацію, а також рівня використання обладнання українського виробництва.

Крім вищенаведеного, виробник, для отримання «зеленого» тарифу, має подати до НКРЕКП:

- 1 Пояснювальну записку до проекту будівництва станції;
- 2 Копію зареєстрованої декларації про початок будівництва або дозволу на будівництво;

¹ Порядок встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності та приватних домогосподарств, затверджений постановою НКРЕ від 02.11.2012 № 1421

- 3) Копію технічних умов приєднання до електричних мереж;
- 4) Копію кошторисної частини проектної документації будівництва станції;
- 5) Копію зареєстрованої декларації про готовність об'єкта до експлуатації або сертифіката.

Доцільність подання документів наведених у пунктах 2-3 є сумнівною та створює додаткове навантаження на бізнес.

ПРОПОЗИЦІЯ ВРДО ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1.1:

Внести зміни до Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності та приватних домогосподарств, затвердженого постановою НКРЕ від 02.11.2012 № 1421, в частині:

- 1) Виключення необхідності надавати для встановлення документу:
 - ◆ розрахунку собівартості виробництва електроенергії;
 - ◆ обґрунтування статей та елементів витрат собівартості (копії договорів на закупівлю товарів, робіт і послуг, довідку про чисельність персоналу, довідку про балансову вартість основних фондів із розбивкою за групами);
 - ◆ пояснювальної записки до проекту будівництва станції;
 - ◆ копії зареєстрованої декларації про будівництва або дозволу на будівництво;
 - ◆ копії технічних умов приєднання до електричних мереж.
- 2) Використання виключно електронного документообігу при встановленні, перегляді та припиненні дії «зеленого» тарифу.

ПРОБЛЕМА 1.2:

Можливість встановлення «зеленого» тарифу за методологією «витрати плюс».

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1.2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1.2:

«Зелений» тариф застосовується до електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії¹ (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями).

Зокрема, «зелений» тариф може бути отримано при виробництві електроенергії з біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів.

Формально Законом України «Про альтернативні джерела енергії» не обмежено можливість встановлення «зеленого» тарифу для виробників, що використовують газ метан дегазації вугільних родовищ та перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів. Одночасно, відповідних коефіцієнтів «зеленого» тарифу для таких виробників законодавець не встановив.

¹ Альтернативні джерела енергії - відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, аеротермальна, геотермальна, гідротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів (Закон України «Про альтернативні джерела енергії»)

Тариф на виробництво електричної енергії має забезпечувати експлуатаційні витрати виробництва (собівартість виробництва) електричної енергії, кошти на сплату податків і зборів, передбачених діючим законодавством, кошти на реконструкцію, модернізацію об'єкта електроенергетики.

Таким чином, НКРЕКП застосовує методологію «витрати плюс» при встановленні тарифів на електроенергію, вироблену шляхом перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів та/або з використанням газу метану дегазації вугільних родовищ¹.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1.2:

ШЛЯХ 1

Передбачити в Законі України «Про альтернативні джерела енергії» коефіцієнт «зеленого» тарифу для електричної енергії, виробленої шляхом перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів та/або з використанням газу метану дегазації вугільних родовищ.

ШЛЯХ 2

Внести зміни до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» чітко визначивши перелік джерел енергії, на електричну енергію вироблену з яких, встановлюється «зелений» тариф.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №2:

Висока конкуренція.

Держава зацікавлена в розвитку конкуренції на ринку, а тому має зняти необґрунтовані адміністративні бар'єри досягнення такої цілі (входу на ринок нових гравців, створення рівних конкурентних умов, тощо).

ПРОБЛЕМА 2.1:

Надмірні вимоги щодо проведення відкритих слухань на місцях при встановленні тарифів для виробників електричної енергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень / висновків / експертиз третіх осіб (РА-1-R-4-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.1:

Довинесення питання щодо встановлення тарифу на розгляд НКРЕКП, виробник має провести відкрите слухання² з цього питання у відповідному регіоні розташування електростанції із залученням місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування. Для цього виробник оприлюднює на власному веб-сайті повідомлення про орієнтовний розмір тарифу та обґрунтування необхідності його встановлення. Зацікавлені особи мають право подавати зауваження та пропозиції протягом **14-20** календарних днів. Результат відкритого обговорення (відкритого слухання) на місцях оформлюється протоколом.

ПРИМІТКА:

Варто підкреслити, що вказана вимога стосується виключно випадків, коли ініціатором встановлення (зміни) тарифу є зацікавлений суб'єкт господарювання – для рішень з питань встановлення цін (тарифів)/змін до них, що приймаються за ініціативою НКРЕКП, відкрите обговорення (слухання) на місцях не проводиться.

¹ Лист НКРЕ від 04.06.2009 N 3699/23/17-09 http://cons.parus.ua/_d.asp?r=05NRR69dddfc1ab4d1d37fcb15a1652b3d901

² Порядок проведення відкритого обговорення проектів рішень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затверджений постановою НКРЕКП 30.06.2017 № 866

Разом з тим, стаття 16 Закону України «Про НКРЕКП»¹ визначає, що проект рішення НКРЕКП має розглядатись із залученням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування виключно у разі, якщо таке рішення має ознаки регуляторного акту.

ПРИМІТКА:

Регуляторний акт² – це прийнятий регуляторним органом нормативно-правовий акт, який регулює господарські відносини та відносини між органами державної влади та суб'єктами господарювання та застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб.

Одночасно, стаття 16 Закону України «Про НКРЕКП»³ передбачає, що відкрите обговорення проектів рішень Регулятора з питань встановлення цін (тарифів), затвердження інвестиційних програм у сфері комунальних послуг проводиться за місцем надання послуг суб'єктами господарювання.

Разом з тим, виробництво електроенергії не є житлово-комунальною послугою в розумінні Закону України «Про житлово-комунальні послуги». При цьому, рішення про встановлення тарифів для виробників електроенергії не має ознак регуляторного акту, оскільки застосовується до обмеженого кола суб'єктів.

Таким чином, вимога НКРЕКП щодо проведення при встановленні тарифу для виробників електроенергії відкритих слухань на місцях із залученням органів місцевої влади та самоврядування, є надмірною та такою, що суперечить Закону України «Про НКРЕКП».

Особливо нелогічною є необхідність залучення третіх осіб до процесу встановлення «зеленого» тарифу, оскільки його обсяг детально врегульовано Законом України «Про альтернативні джерела енергії».

Крім того, до виникнення суттєвих корупційних ризиків призводить неврегульованість питань щодо:

- ◆ участі місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування у відкритих обговореннях з питань встановлення тарифів;
- ◆ способу врахування НКРЕКП зауважень, отриманих під час відкритих слухань.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2.1:

Привести у відповідність до Закону України «Про НКРЕКП» Порядок проведення відкритого обговорення проектів рішень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затверджений постановою НКРЕКП 30.06.2017 № 866, в частині виключення необхідності **ліцензіатів, що не є надавачами житлово-комунальних послуг**, подавати до НКРЕКП інформацію про результати відкритого обговорення (відкритого слухання) на місцях під час винесення на розгляд НКРЕКП питання щодо встановлення цін (тарифів)/змін до них, схвалення/затвердження інвестиційних програм/планів розвитку/змін до них.

ПРОБЛЕМА 2.2:

Можливість застосування суб'єктивного підходу при розгляді документів, наданих для встановлення тарифу.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (РА-1-R-4-2).

¹ Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»

² Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

³ Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.2:

Методика формування тарифу для АЕС¹, ТЕЦ², ГЕС³ та ГАЕС, передбачає жорсткий контроль з боку НКРЕКП за кожним елементом собівартості. Проте, з іншого боку, НКРЕКП фактично може необмежено запитувати у ліцензіата будь-яку інформацію під час розгляду питання про встановлення тарифу, вичерпний перелік якої відсутній. Це обумовлює можливість застосування суб'єктивного підходу при формуванні тарифу для різних виробників.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2.2:

Виключити норми, що передбачають можливість запити необмеженого обсягу документів та інформації, з Методик формування тарифів для АЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС.

КЕЙС № 5.6.3

ПРИМІРНИЙ ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Примірний договір купівлі-продажу електроенергії з ДП «Енергоринок».

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

При укладенні договору купівлі-продажу електроенергії ДП «Енергоринок» та виробники електроенергії мають застосовувати встановлену НКРЕКП⁴ типову форму.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Висока конкуренція.

Держава врегульовує договірні відносини між виробниками електроенергії та єдиним покупцем з метою уникнення можливості порушення прав виробників та надання гарантій їх стабільного розвитку.

ПРОБЛЕМА 1:

Зміни до примірного договору між ДПЕ та «зеленим» виробником створюють ризик необґрунтованого припинення оплати електроенергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Між ДПЕ та виробниками електроенергії (імпортерами) було укладено понад **240** договорів⁵, при цьому, понад **200** договорів укладено з зеленими виробниками.

¹ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та теплову енергію, що виробляється на атомних електростанціях, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 990

² Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на Теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

³ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифу на електричну енергію, що виробляється на гідроелектростанціях, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 989

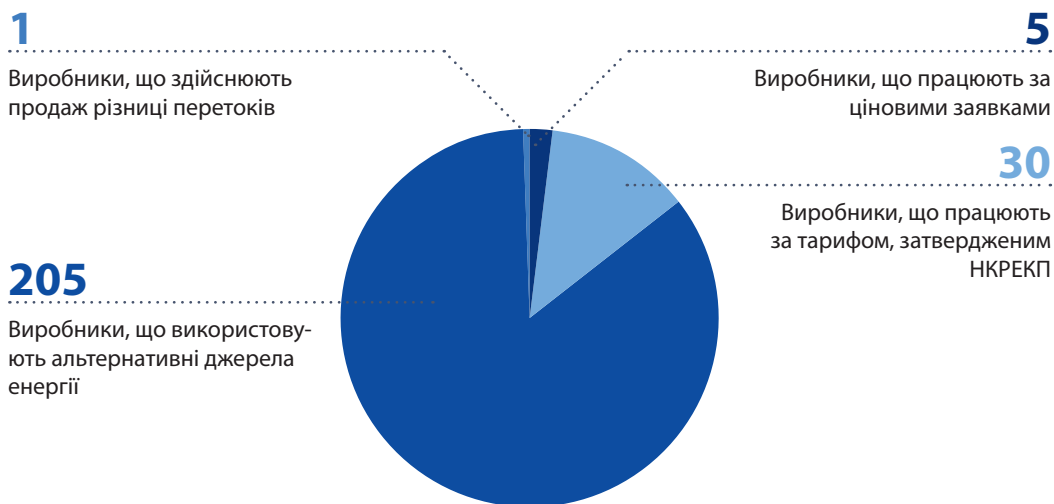
⁴ Умови та Правила здійснення підприємницької діяльності з оптового постачання електричної енергії, затверджені постановою НКРЕ від 16 грудня 1996 р. № 256

⁵ Інформація щодо діючих двосторонніх договорів - купівлі-продажу електричної енергії <http://www.er.gov.ua/doc.php?f=2688>

Варто відзначити, що форма примірного договору між «зеленим» виробником та ДПЕ¹, що діяла до вересня 2017, не відповідала потребам ринку через неврегульованість становища таких виробників:

- ◆ в період трансформації ринку електроенергії з моделі пулу до моделі конкурентного ринку;
- ◆ в новому (конкурентному) ринку електроенергії після завершення перехідного періоду.

ДОГОВОРИ МІЖ ДП «ЕНЕРГОРИНОК» ТА ВИРОБНИКАМИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ (за даними ДП «Енергоринок»)

Згідно змін до форми примірного договору, які були внесені 14.09.2017²:

- 1) Передбачено можливість попереднього укладення договору (Pre-PPA);
- 2) Зафіксовано термін дії договору до 1 січня 2030 року;
- 3) Встановлено право виробника на власний розсуд передавати зобов'язання за договором в заставу третій стороні та інші можливості використання договірних зобов'язань для залучення інвестицій;
- 4) Передбачено можливість сторін звернутися для вирішення суперечок та спорів до суду, Центру з вирішення спорів та переговорів Секретаріату Енергетичного співтовариства, арбітражу Міжнародної торгової палати (ICC);
- 5) Уточнено обставини непереборної сили, які можуть завадити сторонам виконувати умови договору.

ПРИМІТКА:

Перелік обставин непереборної сили є досить великим, зокрема до них віднесено, зокрема, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, дії іноземного ворога, військові дії, неоголошена війна, дії суспільного ворога, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безладу, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, громадська демонстрація, тривалі перерви в роботі транспорту, закриття морських проток, ембарго, заборона (обмеження) експорту/імпорту тощо.

Таким чином, незважаючи на позитивні зміни (пункти 1-4), ризиковість діяльності з виробництва електроенергії суттєво підвищилась через розширення переліку обставин непереборної сили.

¹ Примірний договір про купівлю-продаж електричної енергії між державним підприємством «Енергоринок» та суб'єктом господарювання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, затверджено постановою НКРК від 11.10.2012 № 1314

² Постанова НКРЕКП від 14.09.2017 № 1118 «Зміни до Примірного договору про купівлю-продаж електричної енергії між державним підприємством «Енергоринок» та суб'єктом господарювання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії»

Так, при настанні обставин непереборної сили, сторони звільняються від виконання зобов'язань за договором на термін дії обставин непереборної сили і усунення їх наслідків.

Україна з 2014 року перебуває у стані постійного збройного конфлікту, який супроводжується періодичним виникненням обставин, що зазначені в наведеному НКРЕКП переліку. Тобто наявність вказаної норми може в будь-який момент призвести до припинення розрахунків з «зеленими» виробниками електроенергії без наявності дійсних перешкод їх проведення.

Одночасно, 09.01.2018 НКРЕКП затвердила¹ додаткові зміни до примірного договору між «зеленим» виробником та ДПЕ, які в значній мірі порушують принцип рівності сторін при веденні господарської діяльності².

По-перше, зміни передбачають унікальний механізм страхування ризиків «зелених» виробників. Зокрема, «зелений» виробник має право розірвати договір з ДПЕ, зокрема, у разі:

- 1) Істотних законодавчих змін, у тому числі, скасування або відмови у продовженні дії, зміни або істотної негативної зміни умов, які застосовуються до будь-якого погодження органу державної влади, ліцензії, дозволу або іншого регуляторного інструмента, що були раніше надані «зеленому» виробнику (окрім, як унаслідок, порушення їхніх умов з боку виробника);
- 2) Настання обставин непереборної сили, які звільняють будь-яку сторону від виконання її зобов'язань за договором протягом **180** днів поспіль або довше, або протягом загального періоду тривалістю у **365** днів або довше;
- 3) Сторони не доходять згоди щодо внесення змін до договору для відображення змін у законодавстві (зокрема змін у положеннях законів та підзаконних актів, що регулюють порядок взаємодії учасників ринку).

При цьому, якщо договір розривається з ініціативи «зеленого» виробника то ДПЕ виплачує такому виробнику компенсацію, яка включає в себе не менше як (але не обмежується цим) суму:

- ◆ непогашеної основної суми (з урахуванням процентів та комісій) заборгованості «зеленого» виробника за кредитом, що був наданий міжнародним кредитором (міжнародною фінансовою установою, міжнародним фінансовим фондом, міжнародною експортно-кредитною агенцією, багатостороннім банком розвитку або міжнародною фінансовою установою розвитку);
- ◆ усіх сум, що підлягають сплаті з боку «зеленого» виробника контрагентам з хеджування (Своп-Банки), у тому числі без обмеження за хеджування процентних та валютних ризиків у зв'язку з заборгованістю;
- ◆ усіх інших витрат та втрат, яких понесли кредитори та Своп-Банки у зв'язку з розірванням договору. Зазначена сума повинна бути зменшена на суми (за наявності), отримані виробником (але не його прямими або непрямыми інвесторами у капітал) в якості компенсації за експропріацію/націоналізацію та/або в якості відшкодування втрат від відповідного органу державної влади.

По-друге, спори між ДПЕ та «зеленими» виробниками з іноземними інвестиціями вирішуються в арбітражі за Арбітражним регламентом Міжнародної торгової палати (ICC) або, за згодою виробника, у Господарському суді України. Одночасно, спори з «зеленими» виробниками, що не є підприємствами з іноземними інвестиціями, та АЕС, ГЕС, ТЕС, ТЕЦ, вирішуються господарському суді України.

¹ Постанова НКРЕКП від 09.01.2018 № 1 «Про внесення змін до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, від 11 жовтня 2012 року № 1314»

² Держава гарантує усім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права та рівні можливості для залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів (стаття 47 Господарського кодексу України)

По-третє, виключено необхідність встановлення факту неможливості виконання однією із сторін зобов'язань за договором у зв'язку з настанням обставин непереборної сили, що може призвести до невиправданого невиконання сторонами своїх обов'язків.

Таким чином, передбачені примірним договором між ДПЕ та «зеленим» виробником умови не тільки надають додаткові конкурентні переваги «зеленим» виробникам, але і:

- ◆ позбавляють ДПЕ права на акцепт та оферту умов договору;
- ◆ перекладають на ДПЕ ризики, пов'язані з веденням діяльності «зеленим» виробником;
- ◆ не стимулюють «зелених» виробників до добросовісного виконання норм законодавства.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1:

Скасувати постанову НКРЕКП від 09.01.2018 № 1 «Про внесення змін до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, від 11 жовтня 2012 року № 1314».

Одночасно, внести зміни до пункту 6.1. Примірного договору про купівлю-продаж електричної енергії між ДП «Енергоринок» та суб'єктом господарювання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, затвердженого постановою НКРЕ від 11.10.2012 № 1314, в частині доповнення нормою, що вимагає від сторін доводити дійсний вплив обставин непереборної сили на неможливість виконання зобов'язань за Договором.

ПРОБЛЕМА 2:

Невизначеність умов договорів між ДПЕ та виробниками електроенергії (крім «зелених») і імпортерами.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Договір між ДП «Енергоринок» та суб'єктами господарювання, що здійснюють виробництво електроенергії на АЕС, ТЕС, ТЕЦ, великих ГЕС та ГАЕС, має відповідати встановленій НКРЕКП¹ типовій формі. Крім того, має бути встановлена типова форма договору купівлі-продажу імпортованої електроенергії.

Разом з тим, на сьогодні форма та зміст договорів між ДПЕ та імпортерами / АЕС / ТЕС / ТЕЦ / ГЕС та ГАЕС жодним нормативно-правовим актом не врегульована. Це створює невизначеність, яка, за певних умов, може бути бар'єром для розвитку конкуренції та входження в ринок нових гравців (зокрема імпортерів електроенергії).

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2:

На період до початку дії нового ринку електричної енергії – затвердити типові форми договорів купівлі-продажу електроенергії між ДП «Енергоринок» та імпортерами / АЕС / ТЕС / ТЕЦ / ГЕС та ГАЕС.

¹ Умови та Правила здійснення підприємницької діяльності з оптового постачання електричної енергії, затверджені постановою НКРЕ від 16 грудня 1996 р. № 256

КЕЙС № 5.6.4

СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ ДО РЕЄСТРУ АСКОЕ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Свідоцтво про внесення до Реєстру АСКОЕ.

РЕГУЛЯТОР:

ДП «Енергоринок»

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Обсяг фактично проданої та купленої електроенергії визначається згідно погодинних даних, отриманих з АСКОЕ¹. Зважаючи на це, електроустановки виробника електроенергії мають бути обладнані засобами обліку, інтегрованими в єдину систему збору і обробки даних щодо обсягів виробництва та споживання електроенергії.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава та учасники ринку зацікавлені в створенні єдиної автоматизованої і уніфікованої системи обліку електроенергії.

ПРОБЛЕМА:

Негармонізована процедура улаштування АСКОЕ.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/ висновків/ експертиз третіх осіб (РА-1-R-4-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Для отримання можливості продавати електроенергію в ОРЕ виробник повинен набути статусу його члена. Одним з документів, що додається до заяви про вступ в ОРЕ є протокол погодження з ДП «Енергоринок» обсягів, форм, термінів, засобів передачі даних та процедур, необхідних для проведення розрахунків².

Таким чином, засоби обліку виробника електроенергії мають бути інтегрованими в систему комерційного обліку ОРЕ – сукупність зареєстрованих в ОРЕ України АСКОЕ³, які інформаційно об'єднані з системою збору та обробки даних комерційного обліку електричної енергії Головного оператора (ДП «Енергоринок»), а також між собою з метою забезпечення комерційного обліку на ОРЕ України.

Всі АСКОЕ, які використовуються для надання даних ДПЕ для подальшого використання в розрахунках платежів, повинні бути внесені до Реєстру АСКОЕ, що ведеться ДПЕ. Якщо АСКОЕ не зареєстрована в ДПЕ, то вона вважається відсутньою, а її дані не приймаються до уваги при проведенні розрахунків на ОРЕ.

¹ Автоматизована система комерційного обліку електричної енергії (АСКОЕ) - сукупність об'єднаних в єдину функціональну метрологічно-атестовану систему локального устаткування збору і обробки даних засобів (засобу) обліку, каналів передачі інформації та пристроїв приймання, обробки, відображення та реєстрації інформації

² Інструкція про порядок вступу до членів Оптового ринку електричної енергії України суб'єктів, які здійснюють підприємницьку діяльність з виробництва та постачання електричної енергії, наведена в Додатку б до Договору між Членами Оптового ринку електричної енергії

³ Сучасний стан справ із створення і розвитку автоматизованих систем обліку електричної енергії оптового ринку електричної енергії України - http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=102745

ПРИМІТКА:

Якщо до електроустановок виробника застосовуються різні тарифи, у т.ч. різні коефіцієнти «зеленого» тарифу, то такі установки повинні бути забезпечені окремим комерційним обліком¹.

СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ТА РЕЄСТРАЦІЇ АСКОЕ СУБ'ЄКТІВ ОРЕ (за даними ДП «Енергоринок»)

Зареєстровано АСКОЕ виробників **210**

Експлуатується АСКОЕ виробників **219**

Разом з тим, процедура його улаштування є досить заплутаною та непрозорою, оскільки основні документи, що її визначають не містять взаємних посилань та інформації, яким чином передбачені ними процеси мають узгоджуватись. Мова йде про:

- 1) Правила користування електричною енергією (ПКЕЕ)²;
- 2) Інструкцію про порядок комерційного обліку електричної енергії (ІКО)³;
- 3) Порядок реєстрації АСКОЕ на ОРЕ⁴ (Порядок реєстрації).

	ПКЕЕ	Інші нормативні документи
Крок 1	Отримання від оператора мереж технічних рекомендацій (ТР) на улаштування АСКОЕ	
Крок 2	Споживач розробляє та узгоджує технічне завдання (ТЗ) на основі ТР	
Крок 3		Узгодження ТЗ з ДПЕ (Інструкція з обліку)
Крок 4		Узгодження схеми та переліку точок комерційного обліку з іншими суміжними сторонами (Інструкція з обліку)
Крок 5	Споживач забезпечує проведення метрологічної експертизи ТЗ	
Крок 6	Погодження ТЗ у оператора мереж	
Крок 7	Споживач здійснює розробку проекту встановлення АСКОЕ (Проект) на основі ТЗ	
Крок 8		Узгодження проекту на створення та модернізацію АСКОЕ з ДПЕ (Інструкція з обліку)
Крок 9	Погодження Проекту з оператором мереж	
Крок 10	Улаштування АСКОЕ згідно Проекту	
Крок 11		Визначення Оператора АСКОЕ : <ul style="list-style-type: none"> ● якщо є власне АСКОЕ то складається наказ про призначення або заява власника АСКОЕ про те, що він є стороною, яка буде виконувати функції Оператора; ● якщо власне АСКОЕ відсутнє, то укладається договір про виконання функцій Оператора з власником АСКОЕ та надається йому доручення на взаємодію із ДПЕ та суміжними суб'єктами ОРЕ. (Порядок реєстрації)

¹ Порядок комерційного обліку електричної енергії, виробленої на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), затверджений постановою НКРЕКП від 04.04.2017 № 472

² Правила користування електричною енергією, затверджена постановою НКРЕ від 31.07.96 № 28

³ Інструкція про порядок комерційного обліку електричної енергії, наведена в Додатку 10 до Договору між членами Оптового ринку електричної енергії України

⁴ Порядок реєстрації автоматизованих систем комерційного обліку електроенергії на оптовому ринку електричної енергії України, затверджений Додатком 2 п.5.7. протоколу засідання робочої групи Ради ОРЕ з технічних питань забезпечення роботи Ради ОРЕ від 20.01.2016 №14 - http://www.er.gov.ua/data/por_res6.pdf

	ПКЕЕ	Інші нормативні документи
Крок 12		Розробляються та погоджуються з зацікавленими особами Порядки взаємодії виробника з суміжними суб'єктами при зборі, формуванні та обміні погодинних даних обліку для розрахунків
Крок 13	Складення акту про прийняття АСКОЕ в дослідну експлуатацію	
Крок 14	Дослідна експлуатація АСКОЕ впродовж одного місяця та складення акту про прийняття АСКОЕ в промислову (постійну) експлуатацію	Попередні випробування АСКОЕ впродовж одного місяця та складення акту перевірки готовності АСКОЕ до формування даних для розрахунків (<i>Порядок реєстрації</i>)

ПРИМІТКА:

Через різницю в термінології існує можливість встановлення додаткових вимог щодо проведення випробувань, для АСКОЕ яка вже пройшла дослідну експлуатацію (та на-впаки).

Крок 15		Внесення відомостей про АСКОЕ до Реєстру та видача Свідоцтва (<i>Порядок реєстрації</i>)
---------	--	--

Таким чином, документи, що регулюють процедуру улаштування комерційного обліку, не містять інформації щодо повного покрокового переліку дій, які має здійснити виробник електроенергії задля реєстрації АСКОЕ. Також варто відзначити, що, незважаючи на доцільність застосування типових (шаблонних рішень), процедура проектування АСКОЕ їх не передбачає. Крім того, не передбачається використання електронного документообігу між виробником, операторами мереж, ДПЕ та іншими зацікавленими суб'єктами.

Це створює адміністративні перешкоди ведення бізнесу та передумови для зловживань та маніпуляції з боку суб'єктів, які мають повноваження встановлювати вимоги, узгоджувати та погоджувати характеристики систем обліку.

ПРОПОЗИЦІЯ ВРДО ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Уніфікувати процедуру організації комерційного обліку на об'єкті споживача (виробника) електроенергії, при цьому:

- ◆ встановити прозору та максимально деталізовану процедуру надання послуги з улаштування АСКОЕ (передбачивши можливість отримання послуги «під-ключ» та максимально скоротивши обсяг необхідних висновків третіх осіб, узгоджень, погоджень тощо);
- ◆ передбачення можливості отримання (погодження, узгодження) всіх необхідних документів on-line;
- ◆ передбачити державне регулювання плати, що стягується операторами мереж та ДПЕ за надання послуг у сфері організації АСКОЕ.

КЕЙС № 5.6.5 ЧЛЕНСТВО В ОРЕ (ДЧОРЕ)

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Договір між членами Оптового ринку електроенергії.

РЕГУЛЯТОР:

Ринкове саморегулювання.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

В Україні діє єдиний Оптовий ринок електроенергії, який функціонує на підставі ДЧОРЕ. Тому, для отримання можливості продавати електроенергію на ОРЕ виробник, має стати стороною ДЧОРЕ (тобто учасником ОРЕ). Така умова є обов'язковою для:

- ◆ виробників (юридичних осіб), що мають намір продавати електроенергію за «зеленим» тарифом;
- ◆ виробників (станцій), із установленою потужністю від 20 МВт;
- ◆ виробників (станцій), у яких загальний відпуск електричної енергії становив від **100 млн кВт·год** за попередній рік.

Суб'єкти, які не відповідають вказаним вище вимогам, а також ТЕЦ, що входять до складу постачальників, можуть продавати електроенергію поза ОРЕ. В такому разі ціна продажу електроенергії формується на підставі договору з споживачем (а не шляхом встановлення НКРЕКП тарифу на електроенергію).

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Висока конкуренція.

Держава забезпечує рівний доступ до ринків електроенергії та стимулює конкуренцію між їх учасниками.

ПРОБЛЕМА:

Бюрократичні перешкоди вступу в ОРЕ.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

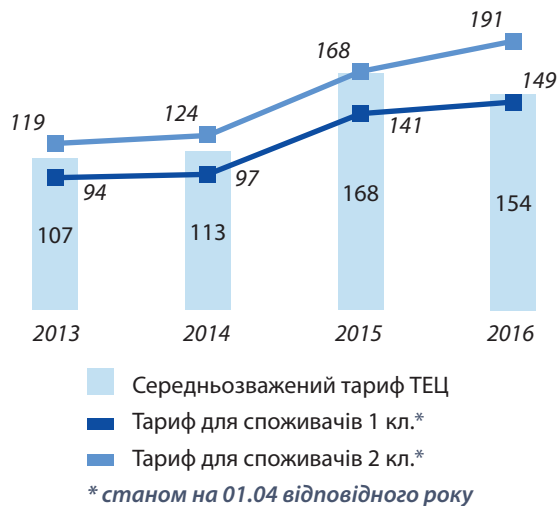
Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Набуття членства в ОРЕ для більшості виробників є необхідною умовою продажу електроенергії.

При цьому, навіть якщо вступ до ОРЕ є необов'язковим, деякі виробники можуть намагатись стати його учасником через суттєву різницю між собівартістю виробництва ними електроенергії та ціною на електроенергію для споживачів. Так, вступ до ОРЕ передбачатиме застосування до них регульованого тарифу, який формується за методологією «витрати плюс», та відсутність необхідності пошуку споживачів.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЦІНИ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ ДЛЯ ТЕЦ ТА НЕПОБУТОВИХ СПОЖИВАЧІВ, коп/кВт·год

До заяви про вступ в ОРЕ додаються¹:

- 1) Стислий опис виду діяльності із зазначенням території, на якій передбачається діяльність;
- 2) Дані про річні обсяги операцій, які заявник передбачає здійснювати на ОРЕ;
- 3) Нотаріально засвідчена копія ліцензії на виробництво;

ПРИМІТКА:

Згідно Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензія – це запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Таким чином, оскільки наявність ліцензій можна перевірити на on-line, необхідність її нотаріального засвідчення є сумнівною.

- 4) Інформація про юридичну адресу та банківські реквізити заявника, засвідчені підписом першого керівника та печаткою підприємства (3 примірники);

ПРИМІТКА:

З 23.03.2017 наявність або відсутність відбитка печатки суб'єкта господарювання на документі не створює юридичних наслідків².

- 5) Протокол погодження з ДП «Енергоринок» обсягів, форм, термінів, засобів передачі даних та процедур, необхідних для проведення розрахунків, згідно з Правилами ОРЕ (3 примірники);
- 6) Погоджена з ДП «Енергоринок» довідка про характер очікуваних операцій на енергоринку (3 примірники).
- 7) Якщо виробник не може забезпечувати обмін даними самостійно, до заяви додається угода на подання даних за заявника іншими членами ОРЕ або третьою стороною. Така угода обов'язково погоджується з ДП «Енергоринок».

Секретаріат Ради ОРЕ може вимагати від заявника іншу інформацію, якщо вона об'єктивно необхідна для розгляду заяви про вступ до ОРЕ.

¹ Інструкція про порядок вступу до членів Оптового ринку електричної енергії України суб'єктів, які здійснюють підприємницьку діяльність з виробництва та постачання електричної енергії, наведена в Додатку 6 до Договору між Членами Оптового ринку електричної енергії

² Закон України від 23.03.2017 № 1982-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами - підприємцями»

Рішення про прийом виробника до членів ОРЕ або про відмову приймається Радою ОРЕ.

Виробнику може бути відмовлено у прийнятті до ОРЕ якщо:

- 1) подані документи містять недостовірні дані, які можуть впливати на рішення Ради;
- 2) аналітична робота, проведена Секретаріатом Ради ОРЕ разом із ДП «Енергоринок» з урахуванням всіх обставин, дає підстави вважати, що заявник не може забезпечити виконання умов ДЧОРЕ.

Таким чином, вичерпний перелік підстав, за яких виробнику може бути відмовлено у вступі до ОРЕ – відсутній.

Таким чином, процедура вступу виробника електроенергії до ОРЕ не містить вичерпного переліку підстав відмови у вступі до ОРЕ та документів, що можуть додатково вимагатись Секретаріатом Ради ОРЕ. Це створює можливість застосування суб'єктивного підходу до різних суб'єктів та вчинення антиконкурентних узгоджених дій, шляхом створення перешкод у вступі до ОРЕ.

ПРОПОЗИЦІЯ VRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Спростити процедуру вступу до ОРЕ, зокрема, шляхом:

- ◆ введення електронного листування та виключення необхідності подавати паперові копії документів;
- ◆ приведення переліку документів у відповідність із вимогами Законів України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами - підприємцями»;
- ◆ встановлення вичерпного переліку документів, що додаються до заяви про вступ в ОРЕ;
- ◆ встановлення вичерпного переліку підстав відмови у включення кандидата до членів ОРЕ.

КЕЙС № 5.6.6 СВІДОЦТВО ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ КОГЕНЕРАЦІЙНОЇ УСТАНОВКИ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Свідоцтво про кваліфікацію когенераційної установки.

РЕГУЛЯТОР:

Держенергоефективності.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Кваліфікація когенераційної установки – встановлення Держенергоефективності відповідності умов та показників експлуатації когенераційної установки вимогам (кваліфікаційним показникам), встановленим Законом України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу».

Кваліфікація когенераційної установки підтверджується свідоцтвом, що видає Держенергоефективності. Свідоцтво видається безоплатно протягом **30** календарних днів з дня надходження заяви.

На електроенергію, що виробляється кваліфікованою когенераційною установкою, не нараховується акцизний податок, якщо така електроенергія продається виробником споживачу за двостороннім договором.

ПРЯМІ ВИДАТКИ БІЗНЕСУ НА РЕГУЛЮВАННЯ:

Видатки на підготовку документації, необхідної для отримання свідоцтва про кваліфікацію когенераційної установки.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава надає стимули виробникам, що використовують високоефективне когенераційне обладнання.

ПРОБЛЕМА:

Непрозора процедура видачі сертифікату.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (РА-1-R-4-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

На електроенергію нараховується акцизний податок у розмірі **3,2%**¹ від її вартості. Платниками акцизного податку на електроенергію є²:

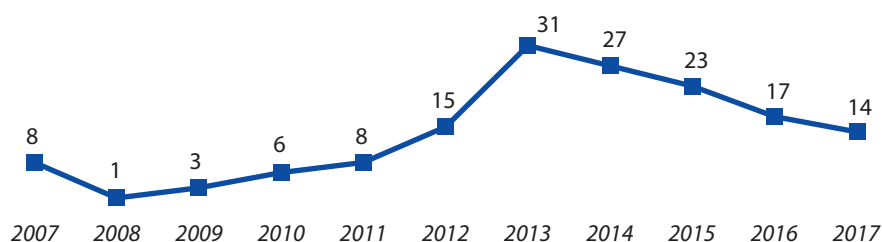
- ♦ оптовий постачальник електроенергії – операції з оптового постачання електроенергії;
- ♦ виробники електроенергії, що продають її поза ОРЕ, – операції з реалізації електроенергії.

Виробники, що здійснюють виробництво електроенергії на кваліфікованих когенераційних установках³ звільняються від акцизного податку, при продажі товару споживачу поза ОРЕ. Крім того, такі виробники можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи⁴.

Електроенергія, вироблена на кваліфікованих когенераційних установках, може бути надто дорогою для споживача. Тому податкова знижка у **3,2%** є не достатньо значною конкурентною перевагою для когенерації у чинній моделі організації ринку електроенергії.

Варто відзначити, що за період 2013-2016 років кількість осіб, які отримали (продовжили) свідоцтво про кваліфікацію, скоротилась майже в **2** рази, що свідчить про низку зацікавленість бізнесу в отриманні вказаного документу.

КІЛЬКІСТЬ ВИДАНИХ (ПРОДОВЖЕНИХ) СВІДОЦТВ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ КОГЕНЕРАЦІЙНОЇ УСТАНОВКИ (за даними Держенергоефективності)

¹ Пункт 215.3.9. Податкового кодексу України

² Пункт 212.1. Податкового кодексу України

³ Когенераційна установка - комплекс обладнання, що працює за способом комбінованого виробництва електричної і теплової енергії або перетворює скидний енергетичний потенціал технологічних процесів в електричну та теплову енергію

⁴ Пункт 291.5-1.2. Податкового кодексу України

Для проходження кваліфікації електроустановка повинна відповідати наступним вимогам:

Умова 1. Як основне паливо використовується скидний енергетичний потенціал технологічних процесів (така установка може не продавати тепло);

Умова 2. Як основне паливо використовується традиційне (органічне) паливо, при цьому, обсяг відпущеної теплової енергії повинен бути не менше **10%** від загального виробництва електричної і теплової енергії протягом двох років з дня її введення в експлуатацію. Обсяг відпущеної електричної та теплової енергії по відношенню до енергії основного та додаткового палива повинен становити не менше **42%**.

Строк дії Свідоцтва – рік.

До заяви про отримання свідоцтва подається технічна інформація про когенераційну установку, згідно затвердженої Мінрегіоном форми¹.

Підстави відмови у видачі Свідоцтва:

- ◆ Невідповідність установки одній з двох вищевказаних умов.
- ◆ Подання неповного пакета документів
- ◆ Подання недостовірних відомостей.

При цьому, якщо станція, що використовує скидний енергетичний потенціал технологічних процесів, одночасно використовує додаткове паливо для підтримання проектної потужності, обсяг використання такого палива має узгоджуватись з Держенергоефективності.

Заява на узгодження обсягів використання додаткового палива подається в довільній формі. При цьому, вказується вид палива та обсяг його витрат, а також показник зменшення теплової потужності скидного енергетичного потенціалу стосовно його значення, прийнятого в технічному проекті когенераційної установки.

Держенергоефективності протягом **10** робочих днів з дня реєстрації заяви надсилає заявнику повідомлення про узгодження або про відмову в узгодженні (з обґрунтуванням підстав) обсягів додаткового палива.

Виключного переліку підстав відмови Держенергоефективності в узгодженні обсягів додаткового палива законодавством не передбачено.

У разі отримання відмови в узгодженні обсягів використання додаткового палива, електроустановка, що використовує скидний енергетичний потенціал технологічних процесів, не зможе пройти кваліфікацію, а отже і не зможе отримати податкові пільги.

Відсутність вичерпного переліку підстав узгодження обсягів додаткового палива створює підґрунтя для зловживань та порушень при розгляді відповідних заяв виробників електроенергії.

ПРОПОЗИЦІЯ VRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Доповнити Порядок проведення кваліфікації когенераційної установки, затверджений наказом Мінрегіону від 18.02.2016 № 27, виключним переліком підстав відмови в узгодженні обсягів додаткового палива, що використовується для підтримання проектної електричної потужності когенераційної установки при тимчасовому зменшенні теплової потужності скидного енергетичного потенціалу стосовно його значення, прийнятого у технічному проекті когенераційної установки.

¹ Порядок проведення кваліфікації когенераційної установки, затверджено наказом Мінрегіону від 18.02.2016 № 27

КЕЙС № 5.6.7

ГАРАНТІЯ ПОХОДЖЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Гарантія походження електричної енергії.

РЕГУЛЯТОР:

Держенергоефективності.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Гарантія походження електричної енергії – документ, виданий Держенергоефективності на запит виробника електричної енергії, який підтверджує, що частка або визначена кількість електричної енергії вироблена з відновлюваних джерел енергії (а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями).

Гарантія використовується виробниками електроенергії для інформування споживачів про її походження.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Захищений споживач.

Держава гарантує право споживача отримувати інформацію про походження електроенергії.

ПРОБЛЕМА:

Неможливість отримання гарантії походження електроенергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження) (РА-1-R-1-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Надання державою «гарантії походження електроенергії» передбачається Директивою ЄС № 2009/28/ЄС. Відповідно до Директиви, Гарантія походження – це електронний документ, що слугує виключно для доведення кінцевому клієнту, що частка або визначена кількість енергії була вироблена з відновлюваних джерел. Тобто, Гарантія використовується виробниками для не пред'явлення органам влади, а для надання достовірної інформації споживачу.

В Україні Гарантію походження, відповідно до законодавства¹, видає Держенергоефективності, а процедура її видачі регулюється КМУ².

Одночасно, Положенням про Держенергоефективності повноважень Держенергоефективності у сфері видачі Гарантії походження електроенергії не передбачено.

При цьому, відповідно до інформації, наведеної в Єдиному державному порталі адміністративних послуг та на офіційному веб-сайті Держенергоефективності, наразі така адміністративна послуга не застосовується.

Таким чином, наразі вказаний інструмент, незважаючи на вимоги законодавства не застосовується.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

При впровадженні ринку двосторонніх договорів, передбаченого статтею 66 Закону України «Про ринок електричної енергії», забезпечити надання Держенергоефективності адміністративної послуги з видачі гарантії походження електричної енергії.

¹ Закон України «Про альтернативні джерела енергії»

² Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, затверджений постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 771

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 5

ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

РЕЗУЛЬТАТ РЕГУЛЮВАННЯ

Безпечна та сучасна енергетика

Тариф (його окремі компоненти)

План-графік ремонтів електростанцій

Висновок про виконання реконструкції та модернізації станцій

Свідоцтво про внесення до Реєстру АСКОЕ

Свідоцтво про кваліфікацію когенераційної установки

Експертиза з енергозбереження

Звіт про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин в атмосферу

Перелік стаціонарних джерел забруднення повітря, які перебувають на державному обліку

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами

Висновок екологічного аудиту

Дозвіл на спеціальне водокористування

Висновок з оцінки впливу на довкілля

Рішення про проведення конкурсу на будівництво та виконання заходів з енергоефективності/управління попитом

Рішення про покладення спеціальних обов'язків з підвищення ефективності ТЕЦ

Висока конкуренція

Тариф (його окремі компоненти)

Примірний договір купівлі-продажу електроенергії

Договір між членами Оптового ринку електроенергії

Дозвіл на державну допомогу

Захищений споживач

Ліцензія на виробництво електричної енергії

Ставка плати за приєднання

Норми надання послуг з приєднання

Висновок щодо технічної обґрунтованості вимог приєднання

Гарантія походження електричної енергії

3,6% – приріст генеруючої потужності за 2011-2016 роки

На **70-80%** зношені основні потужності ОЕС України

Близько **1 000 МВт** – дефіцит маневрових (регулюючих) потужностей (блоки по 100 МВт)

На **25%** зменшилась кількість технологічних порушень в роботі електростанцій за 2011-2016 роки

Кількість технологічних порушень в роботі АЕС за 2012-2016 роки виросла з **0** до **15**

2% потужність «зелених» станцій від сукупної потужності ОЕС України

173% приріст «зеленої» потужності за 2011-2016 роки

В **5-100** разів українські нормативи викидів в атмосферу перевищують стандарти ЄС

78% потужності зосереджено в 2-х найбільших компаніях

Присутні адміністративні бар'єри входу на ринок

Ліцензія на виробництво не захищає споживача електроенергії

Дефекти процедури приєднання є бар'єрами розвитку генерації

Більша частина генеруючих потужностей України (в першу чергу, теплових) є застарілими, малоефективними, екологічно небезпечними та мають бути виведені з експлуатації. Найбільш інтенсивно розвивається «зелена» генерація, у зв'язку з стимулюючим та прив'язаним до євро «зеленим» тарифом та державними гарантіями купівлі всієї виробленої електроенергії. Процес оновлення традиційної генерації йде вкрай повільними темпами, що пов'язано з постійним недофінансуванням інвестиційних програм та малоефективною системою контролю за цільовим використанням виділених в тарифі коштів. Одним з шляхів вирішення цієї проблеми – передбачений Законом України «Про ринок електричної енергії» конкурсний підхід до державного фінансування інвестиційних проектів в енергетиці та розміщення потужності. Одним з недоліків є те, що такі конкурси не будуть проводитись при виділенні коштів на модернізацію ТЕЦ.

Справедливому перерозподілу коштів також сприятиме оцінка державної підтримки виробникам на сумісність з конкуренцією. Проте, Закони України «Про ринок електричної енергії» та «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» містять норми, що можуть звільнити надавачів допомоги від отримання дозволу АМКУ на отримання такої допомоги.

В цілому, процес входження в ринок та участі у ньому суттєво ускладнений значним обсягом адміністративного регулювання. Так, виробники електроенергії, окрім норм енергетичного законодавства, мають дотримуватись вимог у сфері охорони навколишнього середовища, енергоефективності та енергозбереження, що пов'язано з проходженням численних адміністративних процедур. При цьому, із збільшенням обсягів виробництва (потужності станцій) таке навантаження поступово зростає, що, крім інших чинників, пояснює незначну кількість введених в експлуатацію нових генеруючих об'єктів потужністю від **100 МВт**.

Для вирішення проблеми оновлення основних фондів енергетичної галузі вбачається необхідним винайдення та застосування ефективних стимулів оновлення генеруючих потужностей існуючих компаній та входження на ринок нових інвесторів. При цьому, мають враховуватись умови недопущення концентрації ринку.

Також важливою передумовою розвитку та оновленню галузі є зниження адміністративних перешкод роботи виробників електричної енергії.

6 | ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

6.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Електрична енергія – особливий товар, якому притаманна одночасність виробництва та споживання, а накопичення електроенергії на стороні споживання можливе поки в дуже незначних обсягах.

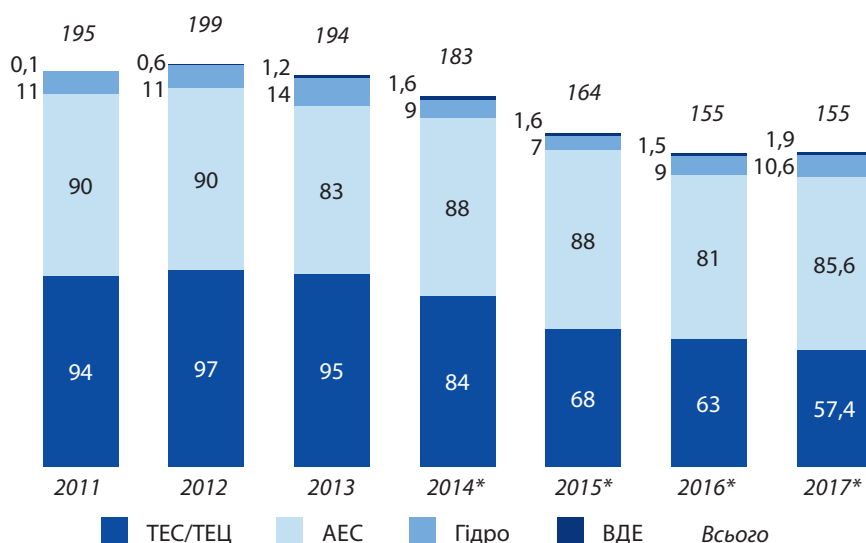
Перед початком виробництва електроенергії необхідно:

- 1 Отримати ліцензію на виробництво електроенергії (ліцензія є обов'язковою для виробників, потужність яких перевищує **5 МВт** або мають намір продавати електроенергію на ОРЕ);
- 2 Отримати в НКРЕКП тариф (для виробників, що мають ліцензію, крім ТЕС);
- 3 Набути членство в ОРЕ (для виробників, що мають потужності від **20 МВт** або використовують ВДЕ);
- 4 Укласти договори купівлі-продажу з ДП «Енергоринок» та/або ПРТ та/або кінцевим споживачем;
- 5 Подавати до ДП «Енергоринок» заявки на виробництво електроенергії

Виробництво електроенергії повинно здійснюватись із одночасним її обліком та виконанням команд диспетчера.

Обсяги виробництва електроенергії. Обсяг виробництва електроенергії у 2011-2017 роках зменшився на **21%** або **40 млрд кВт·год**, що пов'язано з комплексним впливом факторів політичного та економічного та політичного характеру¹. Найбільше скоротився обсяг виробництва електроенергії на ТЕС та ТЕЦ – на **33%** або **30 млрд кВт·год**. Обсяг виробництва атомної енергії скоротився на **10%** (**9 млрд кВт·год**).

**ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ,
у 2011-2017, млрд кВт·год
(за даними Держстату, НКРЕКП та Міненерговугілля)**

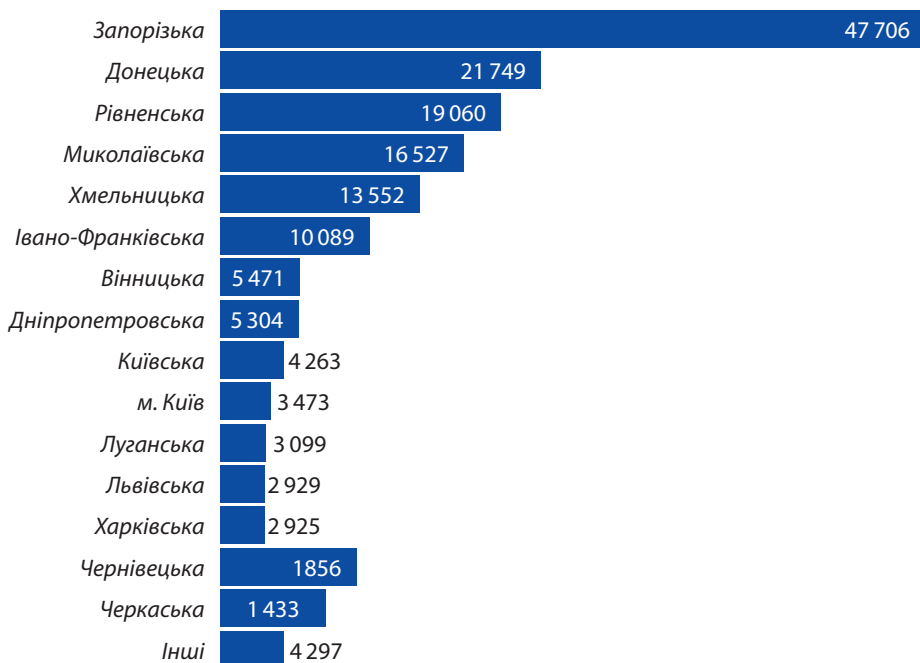

* без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

¹ Конфлікт з Російською Федерацією (у т.ч. в сфері енергетики), анексія Криму [з березня 2014 року], початок бойових дій на сході України [з квітня 2014 року], нестабільність курсу гривні та загальна економічна криза.

Географія виробництва електроенергії є досить нерівномірною. Найбільшу частку виробництва забезпечують регіони, в яких розташовані атомні та великі теплові електростанції. Електростанції Запорізької області виробляють **30%**¹ електроенергії в Україні. Донецька, Рівненська та Миколаївська області виробляють від **10%** до **13%** електроенергії. Решта областей виробляють менше **10%**.

ОБСЯГИ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ, млн кВт·год (2015 рік, за даними Держстату)

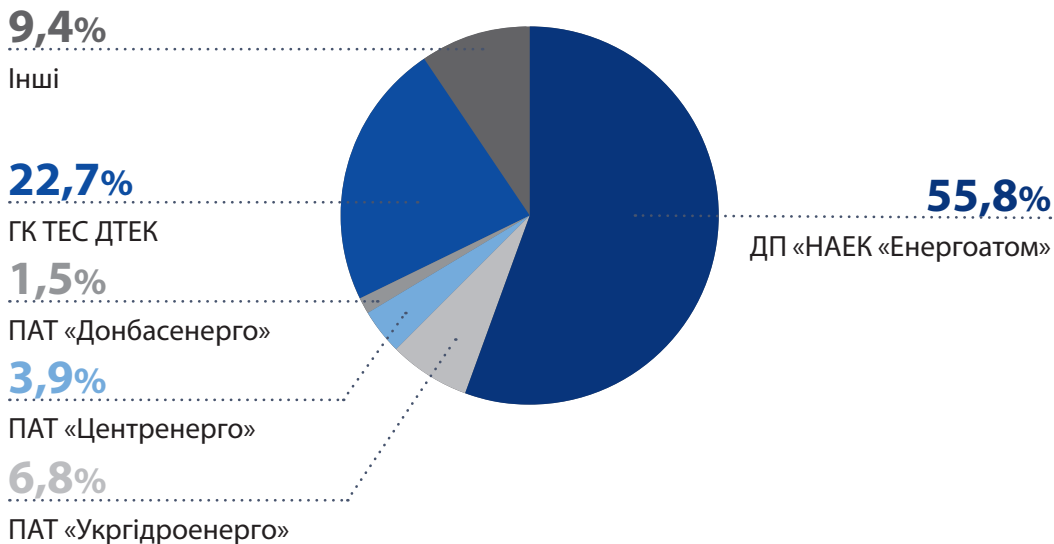
Майже вся вироблена в Україні електроенергія продається в ОПЕ оптовому постачальнику.

92%² електроенергії в Україні виробляється **7** найбільшими генеруючими компаніями: ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Центренерго», ПАТ «Донбасенерго», ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», ТОВ «ДТЕК Східенерго», ПАТ «ДТЕК Західенерго».

¹ Підсумки роботи електростанцій - http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2016/1-2_03_09_04_2016.htm
² Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

ОСНОВНІ ВИРОБНИКИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ У 2017 РОЦІ

В 2016 році, порівняно з 2015 роком, відбулось зниження виробництва електроенергії атомними електростанціями (на **7,6%** – до **80,95 млрд кВт•год**). Причинами зниження були непланові ремонти блоків АЕС та затримка виконання ремонтних робіт через арешт рахунків НАЕК «Енергоатом» до судових розглядів (з березня по липень 2016 р.).

Наслідком зниження виробництва електроенергії станціями НАЕК «Енергоатом», для забезпечення сталої роботи ОЕС України була більша завантаженість теплових електростанцій та ТЕЦ. Виробництво електроенергії ГК ТЕС, ТЕЦ та когенераційними установками, без урахування станцій, розташованих на тимчасово окупованих територіях, збільшилось на **7,2%** (до **49,9 млрд кВт•год**) та на **10,5%** (до **6,7 млрд кВт•год**) відповідно.

2017 рік відзначився протилежними тенденціями: виробництво електроенергії АЕС склало **85,6 млрд кВт•год** (зростання на **5,7%**, порівняно з 2016 роком) при зниженні виробництва ТЕС, ТЕЦ та когенераційними установками до **55,8 млрд кВт•год** (на **9,2%**).

ПРИМІТКА:

Виробництво електроенергії на ТЕС ускладнене через дефіцит палива. Так, на контрольованій території України не видобувається вугілля марки «А» тому енергетичні підприємства отримують його з невідконтрольної території або імпортують з-за кордону. Так, з невідконтрольної території у 2015 році надійшло **6,8 млн т** вугілля марки «А», а у 2016 році **9,3 млн т**. У 2017 році доставки вугілля з території АТО були заблоковані через¹ припинення переміщення вантажів через лінії зіткнення у межах Донецької та Луганської областей шляхами залізничного і автомобільного сполучення. Основними джерелами поставок вугільної продукції антрацитових марок є Російська Федерація, Південно-Африканська Республіка, США, а по газовим маркам – вітчизняні вугледобувні підприємства².

У 2016 році приріст генерації електроенергії ГЕС та ГАЕС становив **43%** (вироблено **9,3 млрд кВт•год**) через покращення гідрологічних умов та введення в експлуатацію третього гідроагрегату Дністровської ГАЕС. В 2017 році виробництво електроенергії ГЕС та ГАЕС продовжило зростання – до **10,6 млрд кВт•год** або на **13,7%**.

ВДЕ виробляють близько **1%** у загальному обсязі відпущеної електроенергії (разом з гідроелектростанціями – близько **6%**). Найбільшу частку серед ВДЕ в Україні займають вітрові та сонячні електростанції, на яких у 2016 році було вироблено

¹ Відповідно до пункту 1 рішення РНБО від 15.03.2017 «Про невідкладні додаткові заходи із протидії гібридним загрозам національній безпеці України»

² Лист Міненергоугілля від 29.11.2017 № 32.1-ВХ/1562-17

925 млн кВт·год та **492 млн кВт·год** електроенергії, відповідно¹. Доля ВДЕ у 2017 році зростає до **1,2%** у загальному обсязі відпущеної електроенергії до **1,9 млрд кВт·год**. Разом з гідроелектростанціями доля ВДЕ склала **7%** від відпущеної в ОЕС України електроенергії.

Ціни на електричну енергію для всіх учасників ОРЕ регулюються НКРЕКП. Для АЕС, ГЕС, ГАЕС, ТЕЦ та «зелених» виробників вони встановлюються наперед до початку розрахункового періоду. Тариф для ГК ТЕС встановлюється пост-фактум на основі розрахованих ДП «Енергоринок» середньозважених цін продажу електроенергії в ринок цими виробниками, з урахуванням інших платежів (за потужність, за маневреність тощо).

Важливо відмітити, що конкурентна боротьба за виробництво електроенергії та її продаж на ОРЕ відбувається тільки між ТЕС шляхом подачі цінових заявок. Щодо інших виробників, то вся вироблена ними електроенергія купується ДПЕ, відповідно до затверджених тарифів.

ВИРОБНИКИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ (за типами ціноутворення)

ПРАЦЮЮТЬ НЕ ЗА ЦІНОВИМИ ЗАЯВКАМИ

АЕС, ВЕЛИКІ ГЕС ТА ГАЕС, ТЕЦ

Тариф встановлюється НКРЕКП до початку розрахункового періоду за методологією «витрати+»

«ЗЕЛЕНІ» ВИРОБНИКИ

Тариф встановлюється НКРЕКП до початку розрахункового періоду в залежності від:

- Тарифу для споживачів II класу напруги у січні 2009 року (в євро)
- Коефіцієнтів «зеленого» тарифу, визначених Законом

ПРАЦЮЮТЬ ЗА ЦІНОВИМИ ЗАЯВКАМИ

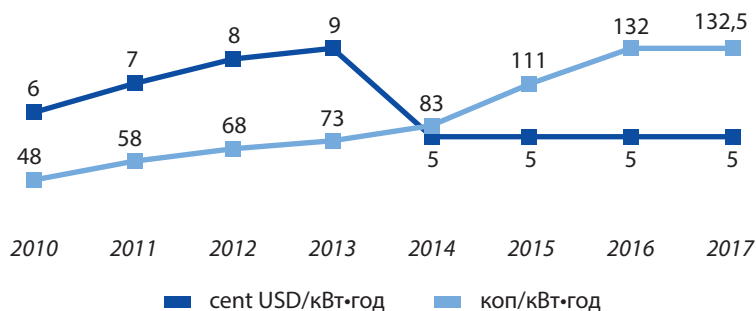
ГК ТЕС

Тариф затверджується НКРЕКП після завершення розрахункового періоду

Тариф встановлюється на рівні середньозважених цін продажу електроенергії в ОРЕ кожним з таких виробників

Оптова ринкова ціна² (ОРЦ) – ціна, яка визначається в залежності від цін закупівлі електроенергії у всіх виробників, послуг ДП «НЕК «Укренерго» та ДП «Енергоринок». ОРЦ формується відповідно до Правил ОРЕ. До початку розрахункового місяця, на основі Прогнозного балансу електроенергії, «зелених» тарифів, тарифів АЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС та вартості енергетичного вугілля, встановлюється прогнозована ОРЦ³. Фактична ОРЦ не може відрізнятись від прогнозованої більше, ніж на **0,015%**.⁴

ДИНАМІКА ОРЦ (за даними НКРЕКП та ДП «Енергоринок»)

¹ Розвиток відновлюваних джерел енергії в Україні <http://energymagazine.com.ua/wp-content/uploads/2017/03/Rozvitok-VDE-v-Ukrai-ni.pdf>

² Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року

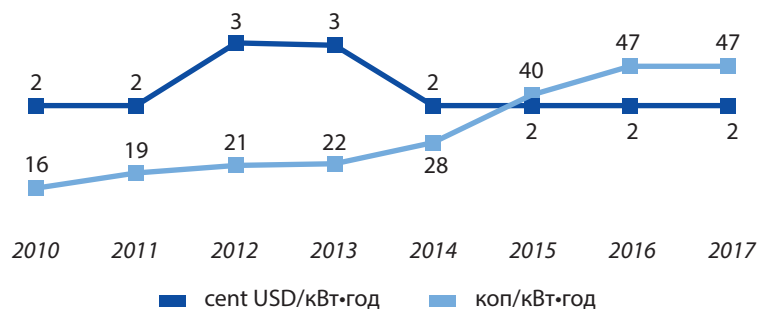
³ Порядок формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затверджена постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289

⁴ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року

За період 2010-2016 років ОРЦ зросла в **3** рази в гривні – з **48 коп/кВт•год** до **1,32 грн/кВт•год**⁵, та знизилась на **18%** у доларовому еквіваленті.

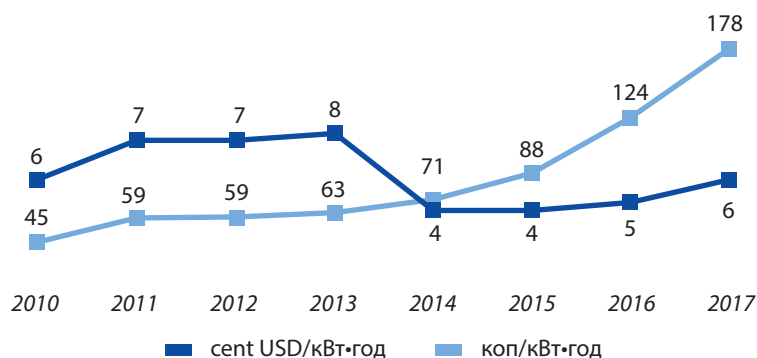
Тариф для виробників електроенергії (юридичних осіб) встановлюється індивідуально для кожної компанії. Одночасно, в залежності від типу первинного енергоносія, що для більшості станцій є визначальною складовою собівартості, доцільно розглядати динаміку цін на електроенергію, що виробляється кожним типом електростанцій.

ДИНАМІКА ТАРИФУ АЕС (за даними НКРЕКП та ДП «Енергоринок»)

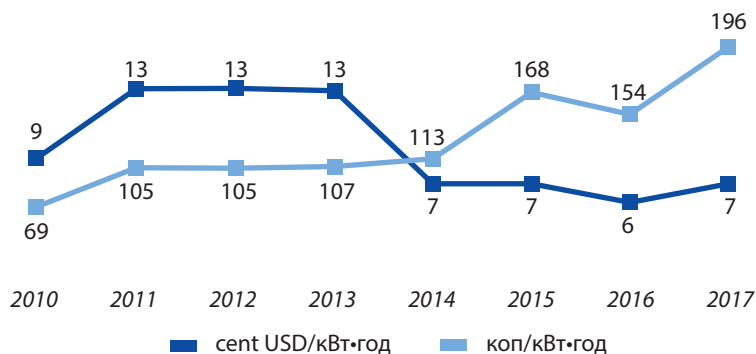
Середній тариф на атомну електроенергію у гривневому еквіваленті за період 2010-2016 років виріс в **3** рази в гривні – з **16 коп/кВт•год** до **47 коп/кВт•год**⁶. Одночасно, у доларовому еквіваленті тариф АЕС зменшився на **12%**.

ДИНАМІКА ТАРИФУ ТЕС (за даними НКРЕКП та ДП «Енергоринок»)

Середній тариф для ТЕС з 2010 по 2016 роки зріс в **3** рази в гривні з **45 коп/кВт•год** до **1,24 грн/кВт•год**⁷. Одночасно, у доларовому еквіваленті тариф ТЕС зменшився на **18%**.

ДИНАМІКА ТАРИФУ ТЕЦ (за даними НКРЕКП та ДП «Енергоринок»)

⁵ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

⁶ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

⁷ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

ПРИМІТКА:

Правила ОРЕ¹ є основним документом, що визначає механізм ціноутворення та продажу в ОРЕ електроенергії ГК ТЕС. Механізм ціноутворення ґрунтується на принципі аукціону. Цінові заявки подаються на кожну годину прогнозної доби, а за результатами їх ранжування, в роботу відбираються найдешевші блоки. Окрім платежу за електроенергію, ГК ТЕС нараховуються платежі:

- ... за відхилення від заданого графіка на вимогу диспетчера;
- ... за робочу потужність;
- ... за маневреність;
- ... за пуск блоку (корпусу);
- ... за розвантаження нижче мінімально допустимого складу обладнання.

На відміну від інших виробників, до ГК ТЕС може застосовуватись система штрафів за порушення режиму роботи та недотримання планових термінів капітального, середнього та поточного ремонтів.

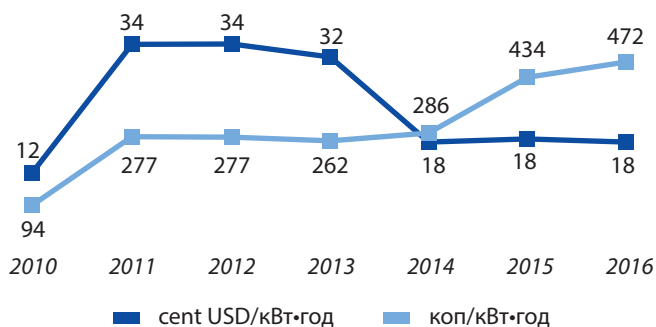
Також, НКРЕКП може дозволити нарахування для ГК ТЕС платежів, що не залежать від виробництва електроенергії та режимів роботи обладнання, зокрема платежів на:

- ... реконструкцію та модернізацію обладнання;
- ... виконання нормативних актів та погашення безнадійного боргу;
- ... вирішення будь-якого спірного питання;
- ... будівництво блоків;
- ... зменшення платежу виробнику за порушення Порядку реалізації плану реконструкції та модернізації ТЕС.

В цілому тариф ТЕС та їх обсяг виробництва залежить від рішень Міненерговугілля та НКРЕКП щодо Прогнозного балансу виробництва-споживання ОЕС України, прогнозної ОРЦ, тарифів для АЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС, «зелених» виробників, тощо.

Середній тариф для ТЕЦ з 2010 по 2016 роки зріс в 2 рази в гривні з 69 коп/кВт·год до 1,54 грн/кВт·год². Одночасно, у доларовому еквіваленті тариф ТЕЦ зменшився на 34%.

ДИНАМІКА СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНОГО «ЗЕЛЕНОГО» ТАРИФУ (за даними НКРЕКП)

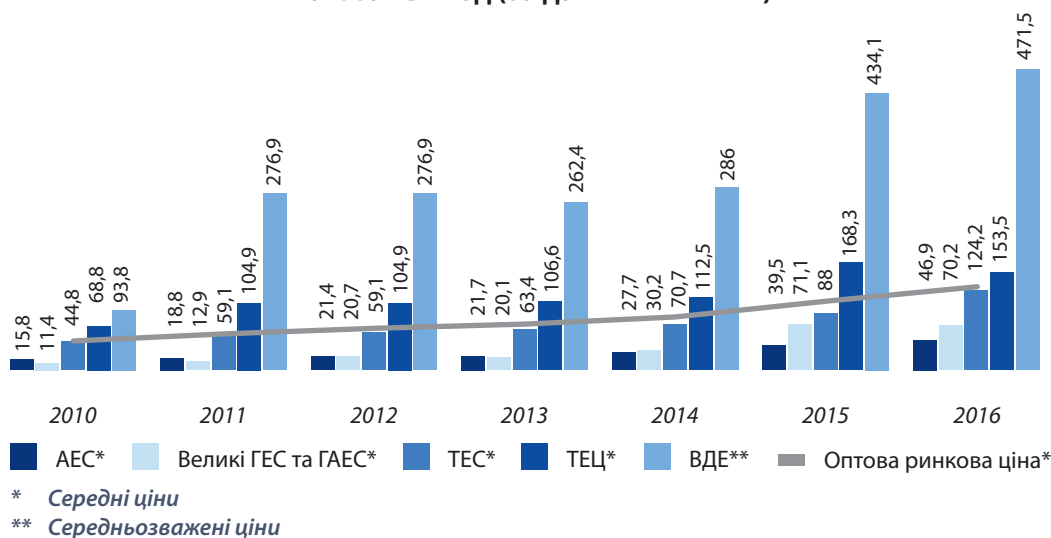
Середньозважений «зелений» тариф з 2010 по 2016 роки зріс в 5 разів в гривні з 94 коп/кВт·год до 4,72 грн/кВт·год³. У доларовому еквіваленті «зелений» тариф зріс на 49%.

¹ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року

² Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

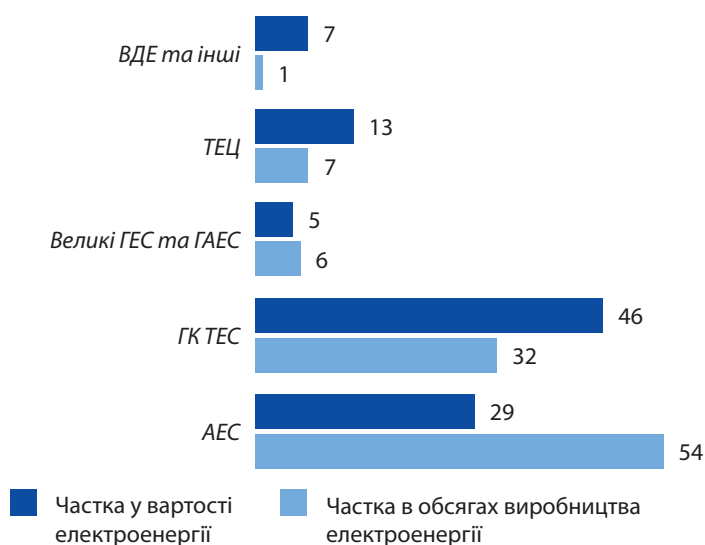
³ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

ДИНАМІКА ЦІН НА ОПТОВОМУ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ, коп. за кВт•год (за даними НКРЕКП)

Незважаючи на те, що електроенергія є стандартизованим товаром¹, її вартість для виробників, що застосовують різні технології виробництва, є різною. Так, у 2016 році² атомна електроенергія дешевша за «зелену» електроенергію в **10 разів (на 4,246 грн)**. Різниця між вартістю електроенергії, виробленої на схожих за технологією ТЕС та ТЕЦ, складає **30 коп. (23%)**. Різниця в тарифах спричиняє диспропорцію в платежах за єдиний товар «електроенергія» для різних виробників.

СТРУКТУРА ВИРОБНИЦТВА ТА СОБІВАРТОСТІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ У 2016 РОЦІ, % (за даними ДП «Енергоринок»)³

Графік виробництва/споживання електроенергії – головний документ в диспетчерському управлінні ОЕС України⁴, який регламентує роботу всіх суб'єктів сьогодні на завтра (тобто формується на добу наперед). Відповідно до графіка балансується споживання електроенергії та її виробництво електростанціями. При цьому, враховується забезпечення нормативних параметрів безпеки роботи генерації та мереж, забезпечення резервів потужності для покриття можливих втрат генерації чи підвищення споживання.

¹ ГОСТ 13109-97 «Электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения», введений в дію в якості державного стандарту України наказом Держстандарту України від 18 червня 1999 №354 з 01.01.2000 ДСТУ 13109-97 «Норми якості електричної енергії в системах електропостачання загального призначення»

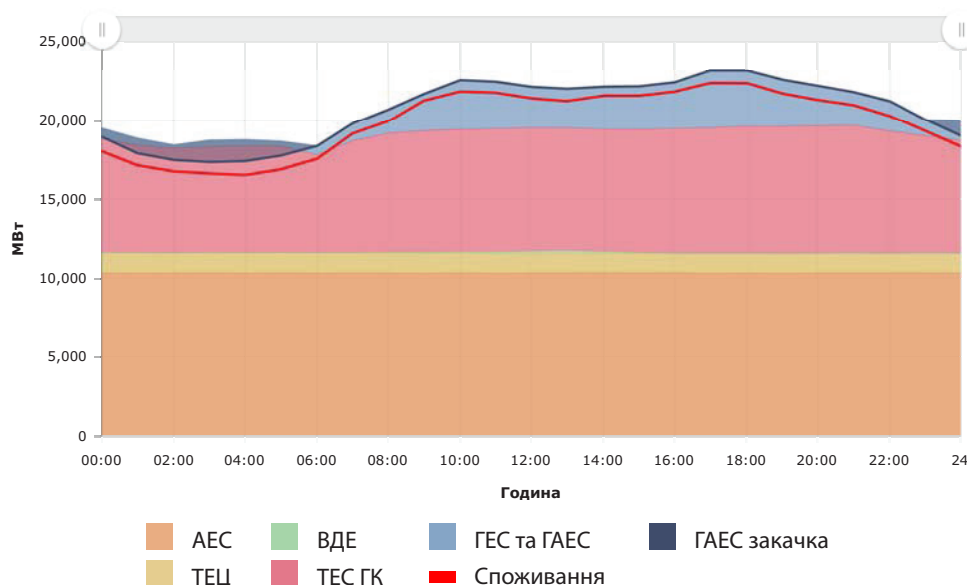
² Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

³ Сайт ДП «Енергоринок»

⁴ Добовий графік виробництва/споживання електроенергії - <https://ua.energy/diyalnist/dyspetcherska-informatsiya/doboviy-grafik-vyrobnytstva-spozhyvannya-e-e/>

Добовий графік навантаження розробляється ДП «Енергоринок», відповідно до Правил ОРЕ, з урахуванням наданих виробниками заявок, та затверджується Головним диспетчером ДП «НЕК «Укренерго» та ДП «Енергоринок».

ДОБОВИЙ ГРАФІК ВИРОБНИЦТВА/СПОЖИВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЗА 20.12.2017

Умови покриття добових графіків навантаження ОЕС України характеризуються¹:

- ◆ високою нерівномірністю навантаження (коефіцієнт нерівномірності близько **0,75**);
- ◆ неоптимальною структурою генеруючих потужностей;
- ◆ обмеженими маневреними можливостями генеруючого обладнання (діапазон регулювання ТЕС, обумовлений технічним станом обладнання, становить не більше **20%**);
- ◆ ускладненням із забезпечення паливом існуючих теплових електростанцій (дефіцит вугілля антрацитової групи).

6.2

ПРОГНОЗ РОБОТИ НОВОГО РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ У 2020 РОЦІ

Балансуючий ринок та ринок допоміжних послуг, ринок «на добу наперед» та внутрішньодобовий ринок, двосторонні договори (новий ринок електричної енергії) починають діяти з 1 липня 2019 року². Враховуючи це, BRDO зроблено орієнтовний прогноз роботи вказаних ринків у 2020 році.

Так, відповідно до прогнозу ДП «НЕК «Укренерго», сукупна потужність електростанцій України становитиме **61 гВт**. Крім того, вважаємо, що максимальна пропускна спроможність міждержавних мереж (потенціал імпорту) суттєво не зміниться та становитиме близько **3 000 МВт** (при паралельній роботі з ENTSO-E або з ОЕС РФ та Білорусі).

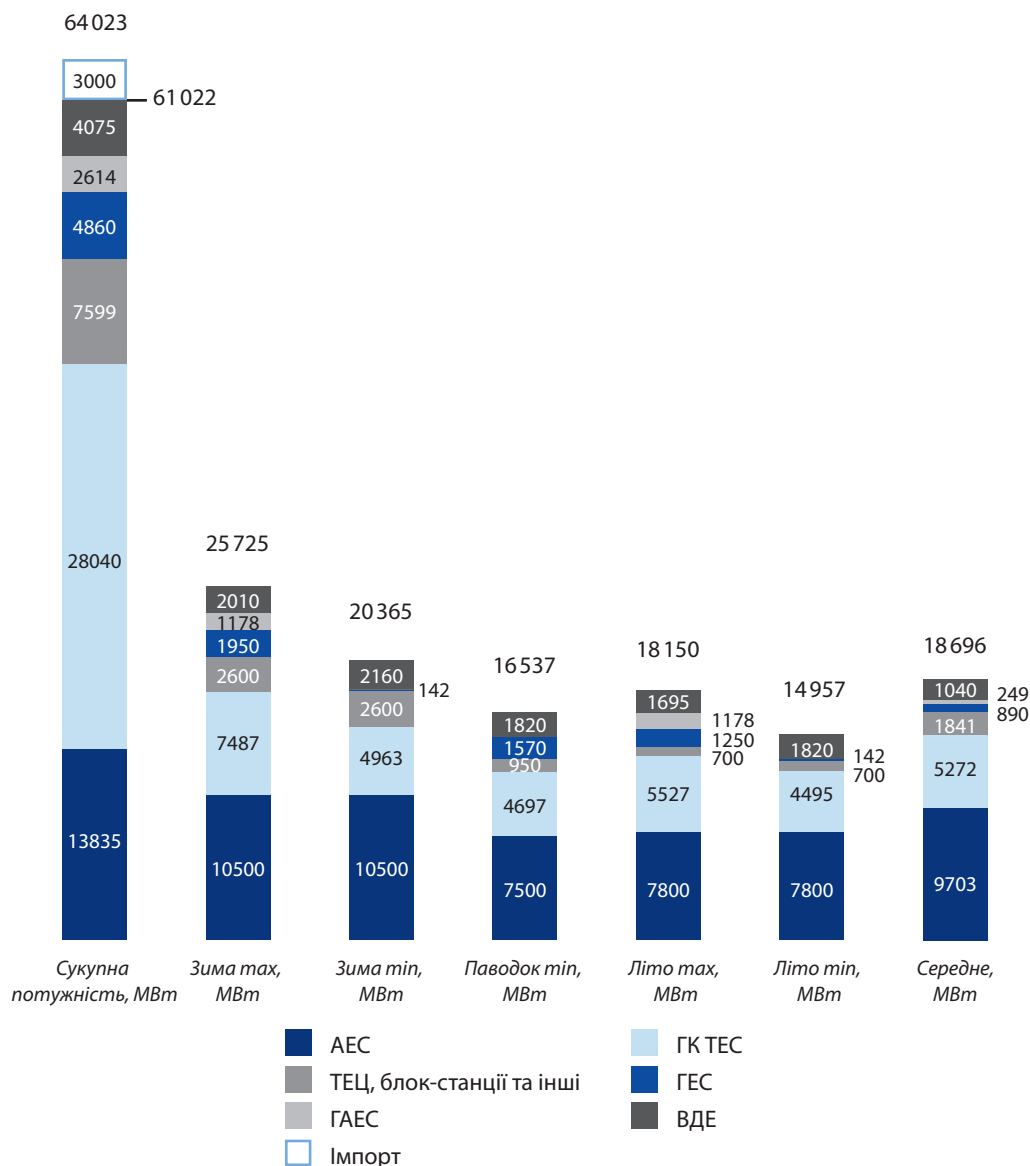
¹ Проект Плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на 2017-2026 роки <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

² Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про ринок електричної енергії»

У години зимового максимуму **41%** навантаження покриватимуть АЕС, **29%** – ТЕС, решта **30%** навантаження покриватиметься ГЕС, ГАЕС, ТЕЦ та ВДЕ. Сукупна задіяна в години максимального зимового навантаження потужність становитиме **25 725 МВт** (**42%** від номінальної потужності ОЕС України). Імпорт електроенергії у години зимового максимуму на 2020 рік не заплановано.

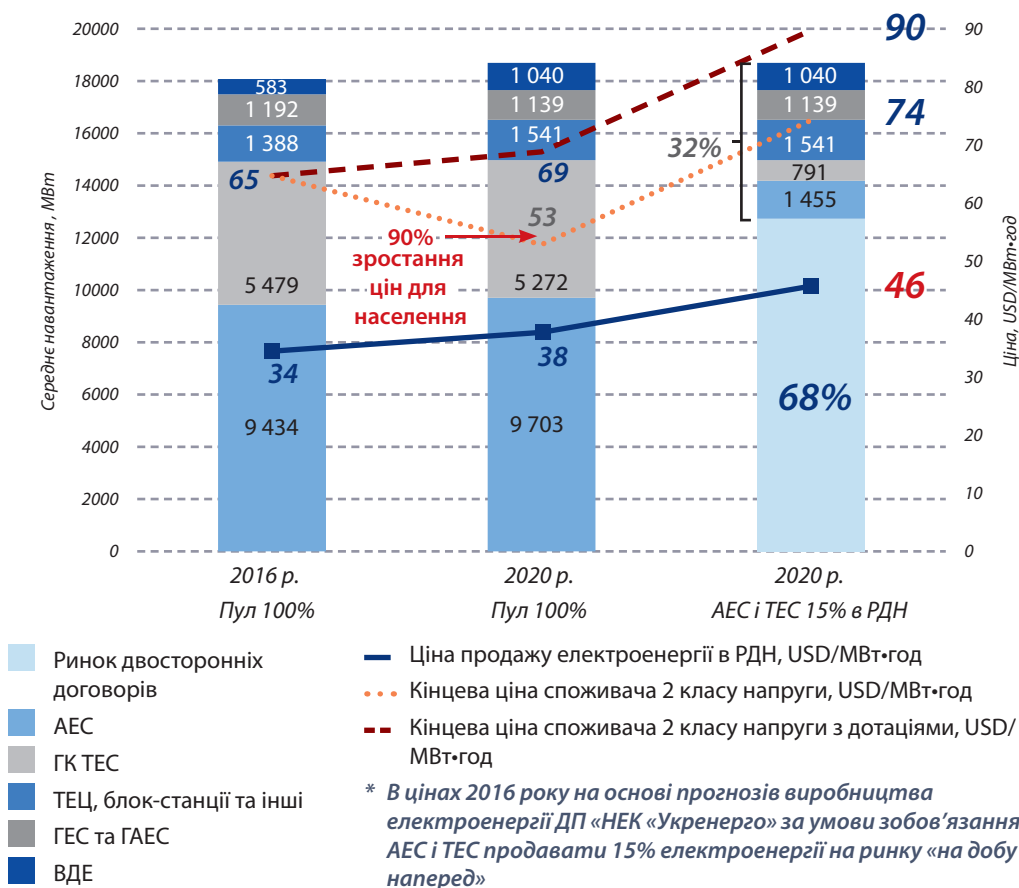
Середньорічне навантаження на **52%** покриватимуть АЕС, **28%** – ТЕС, решта **20%** навантаження покриватиметься ГЕС, ГАЕС, ТЕЦ та ВДЕ. Сукупна задіяна середньодобова потужність становитиме **18 696 МВт** (**31%** від потужності ОЕС України). Імпорт електроенергії у 2020 році не передбачається.

ПРОГНОЗНЕ ПОКРИТТЯ НАВАНТАЖЕННЯ У 2020 РОЦІ (за даними ДП «НЕК «Укренерго»)

Ринок «на добу наперед» та внутрішньодобовий ринок. НКРЕКП має право встановити виробникам електроенергії граничну нижню межу обов'язкового продажу електричної енергії на ринку «на добу наперед», але не більше **15%** їхнього місячного обсягу відпуску електричної енергії. Варто відзначити, що продаж електроенергії за двосторонніми договорами для ГАЕС є також недоцільним, зважаючи на обмеженість можливостей роботи станцій у часі. Тому, ймовірно, граничні межі продажу електроенергії на ринку «на добу наперед» будуть встановлені для АЕС, ТЕС, ТЕЦ та ГЕС.

ПРОГНОЗ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕННЯ У НОВОМУ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ У 2020 РОЦІ (за даними ДП «НЕК «Укренерго», ДП «Енергоринок», ЗУ «Про ринок електричної енергії»)

За результатами побудови прогнозу моделі за наведеними даними можна стверджувати, що навіть за умови збереження цін виробників електроенергії на рівні 2016 року середньозважена ціна ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку може зрости на **30%** тільки за рахунок зміни підходів до ціноутворення.

Балансуючий ринок та ринок допоміжних послуг. Безперервне балансування потужності виробництва та споживання є однією з обов'язкових умов сталого функціонування енергосистеми. Балансуюча енергія навантаження та розвантаження – це електроенергія, яка виробляється або недовиробляється під час активації допоміжної послуги¹ з регулювання частоти та потужності в режимі реального часу. Така енергія продаватиметься² на балансуєчому ринку.

На ринку допоміжних послуг продаватимуться послуги³ з забезпечення сталої і надійної роботи ОЕС України та якості електричної енергії. Допоміжні послуги поділяються на:

- ◆ послуги первинного, вторинного та третинного регулювання;
- ◆ послуга регулювання напруги та реактивної потужності;
- ◆ послуга із забезпечення відновлення функціонування ОЕС України після системних аварій (Black start).

За теперішніх умов орієнтовний обсяг потужності, що буде задіяно на ринку допоміжних послуг, становить близько **2160 МВт**. У разі об'єднаної роботи з ENTSO-E, цей обсяг збільшиться до **2190 МВт**.

1 Пункт 1.4. проекту Правил ринку - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2017/lystopad/20.11.2017/p3_20-11-17.pdf
 2 Пункт 2.1. проекту Правил ринку - http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2017/lystopad/20.11.2017/p3_20-11-17.pdf
 3 Пункт 9.2.1 проекту Кодексу Системи Передачі http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2017/lystopad/20.11.2017/p2.1_20-11-17.pdf

ДОВІДКОВО:

Первинний резерв потужності залежить від роботи ОЕС України. Це ± 160 МВт в енергооб'єднанні з країнами СНД та Балтії та ± 190 МВт в енергооб'єднанні з ENTSO-E¹. Первинний резерв має розміщатись не менш ніж на 30 енергоблоках ТЕС (по два на електростанцію), а також на агрегатах ГЕС і енергоблоках АЕС. Обладнання має відповідати вимогам щодо маневреності для безперервного регулювання і повністю мобілізуватися за відхилення частоти на $\pm 0,2$ Гц від номінального рівня.

Вторинний резерв потужності складає $+1000$ МВт (завантаження) та -500 МВт (розвантаження). Він розміщується на не менш ніж 30 енергоблоках 300 і 200 МВт ТЕС, а також на агрегатах ГЕС. Цього достатньо для компенсації:

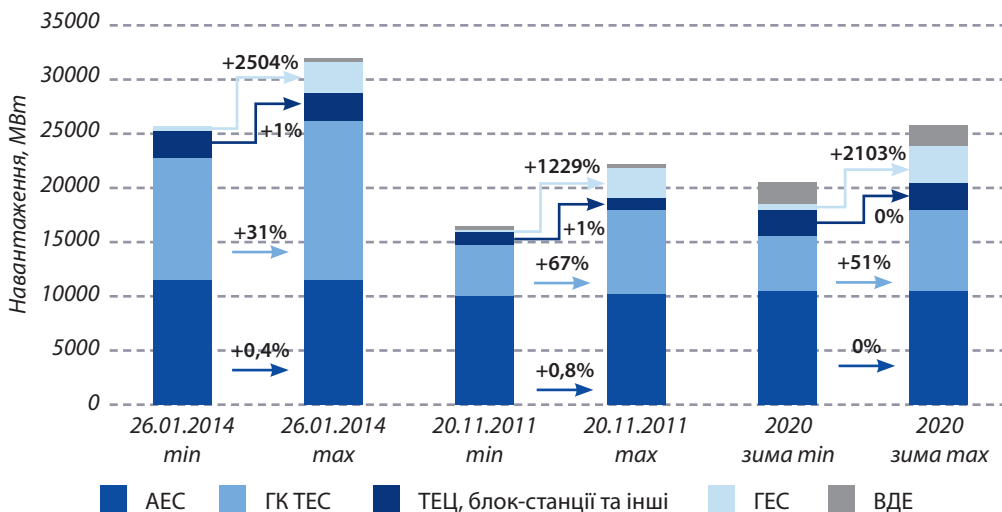
- нерегулярних коливань небалансу потужності;
- динамічної похибки регулювання балансу потужності в години змінної частини графіка навантаження;
- аварійної втрати найбільшої одиничної потужності генерації або споживання (принцип надійності N-1).

Третинний резерв залучається для підтримки первинного та вторинного регулювання, а також відновлення цих резервів. Третинне регулювання може відбуватись як за рахунок електростанцій, так і споживачів-регуляторів. Його необхідний обсяг складає $+1000$ МВт (завантаження) та -500 МВт (розвантаження).

Доступ до балансуючого ринку та ринку допоміжних послуг матимуть виробники потужністю від 20 МВт та споживачі потужністю від 1 МВт². Одним з основних критеріїв залучення учасників ринку до підтримки стандартів роботи ОЕС України та балансування, є їх здатність до швидкої зміни власного навантаження за командою диспетчера, тобто маневреність.

Маневровий потенціал електростанції суттєво залежить від технології виробництва електроенергії і є найбільшим у ГЕС та ТЕС.

МАНЕВРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ, (приклад добового регулювання за даними ДП «НЕК «Укренерго»)

ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО РЕГУЛЮВАННЯ
ГАЕС, ГЕС, ТЕС

НЕ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО РЕГУЛЮВАННЯ
АЕС, ТЕЦ, ВДЕ

¹ Основні вимоги щодо регулювання частоти та потужності в ОЕС України СОУ-Н ЕЕ ЯЕК 04.156:2009 - <https://ua.energy/mediya/dostup-do-publichnoyi-informatsiyi/normatyvni-dokumenty/>

² Пункт 9.3.1 проекту Кодексу системи передачі http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2017/lystopad/20.11.2017/p2.1_20-11-17.pdf

Енергоблоки АЕС не призначені до роботи у маневреному режимі¹ (в першу чергу, з огляду на безпеку експлуатації станції), тому вони не використовуються для регулювання добового навантаження. Так, 26.01.2014 (день найбільшого навантаження енергосистеми за останні **4** роки) навантаження АЕС протягом доби змінилось на **0,4%**, 20.11.2017 – на **0,8%**². Згідно прогнозу мінімальної та максимальної потужності на зимовий день 2020 року³, графік роботи АЕС передбачається незмінним.

«Зелені» електростанції залучатимуться до надання допоміжних послуг в останню чергу та не матимуть у 2020 році відповідальності за небаланси.

ТЕЦ потенційно можуть використовуватись до регулювання добового навантаження, проте їх режим роботи визначається, в першу чергу, тепловим навантаженням. Різниця в максимальних та мінімальних добових значеннях виробництва електроенергії на ТЕЦ 26.01.2014 та 22.11.2017 становила **1%**⁴. При цьому, залучення їх до балансування та/або надання допоміжних послуг у зимовий період 2020 року⁵ не передбачається.

ГАЕС використовуються для вирівнювання добового графіка навантаження енергосистеми. Вони виробляють електроенергію в години добового максимуму та споживають її в насосному режимі в період нічного провалу. ГЕС можуть залучатись до регулювання виключно у разі достатності водного ресурсу. Крім того, робота ГЕС часто залежить від діяльності інших водокористувачів (у сфері водопостачання, рибного господарства, зрошення, судноплавства тощо), а також має певні особливості під час весняної повені. Це перешкоджає повному використанню маневрового потенціалу ГЕС.

Середня допустима зміна навантаження ТЕС залежить від виду палива, що використовується для виробництва електроенергії. Так, для вугільних блоків допустиме розвантаження складає **40-60%** від номінальної потужності, а для газових блоків – **20-40%**. Одночасно, розвантаження блоку призводить до зменшення економічності його роботи. Так, при навантаженні **50%** від номінальної потужності, економічність газових блоків зменшується на **5-6%**, а вугільних – на **7-8%**. Різниця в максимальних та мінімальних добових значеннях виробництва електроенергії на ТЕС 26.01.2014 та 22.11.2017 становила **31%** та **67%**⁶, що забезпечується вимкненням частини блоків на ніч. При цьому, планова різниця між мінімальним та максимальним навантаженням ТЕС у зимовий день 2020 року⁷ складає **51%**.

ПРИМІТКА:

Більшість ТЕС України є вугільними. При цьому, навіть під час зимового максимуму у 2016 році вони були завантажені на **26%** (**7 281 МВт**)⁸ від номінальної потужності (**27 803 МВт**). Таку специфіку роботи ТЕС планується зберегти і у 2020 році⁹.

Зважаючи на вказане, орієнтовний обсяг балансуючого ринку та ринку допоміжних послуг наврядчи (в частині резервів потужності) перевищуватиме **2160-2190 МВт**. Основні потреби в балансуванні та допоміжних послугах задовольнятимуться ТЕС, ГЕС та ГАЕС.

1 НАЕК «Енергоатом» вважає неможливим ввести тижневе маневрування на енергоблоках АЕС взимку - <https://ukranews.com/ua/news/448814-energoatom-vvazhae-nemozhlyvym-vesty-tyzhneve-manevruvannya-na-energoblokakh-aes-vzymku>

2 Графік виробництва/споживання електроенергії - <https://ua.energy/diyalnist/dyspetcherska-informatsiya/doboviy-grafik-vyrobnytstva-spozhyvannya-e-e/>

3 План розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

4 Графік виробництва/споживання електроенергії - <https://ua.energy/diyalnist/dyspetcherska-informatsiya/doboviy-grafik-vyrobnytstva-spozhyvannya-e-e/>

5 План розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

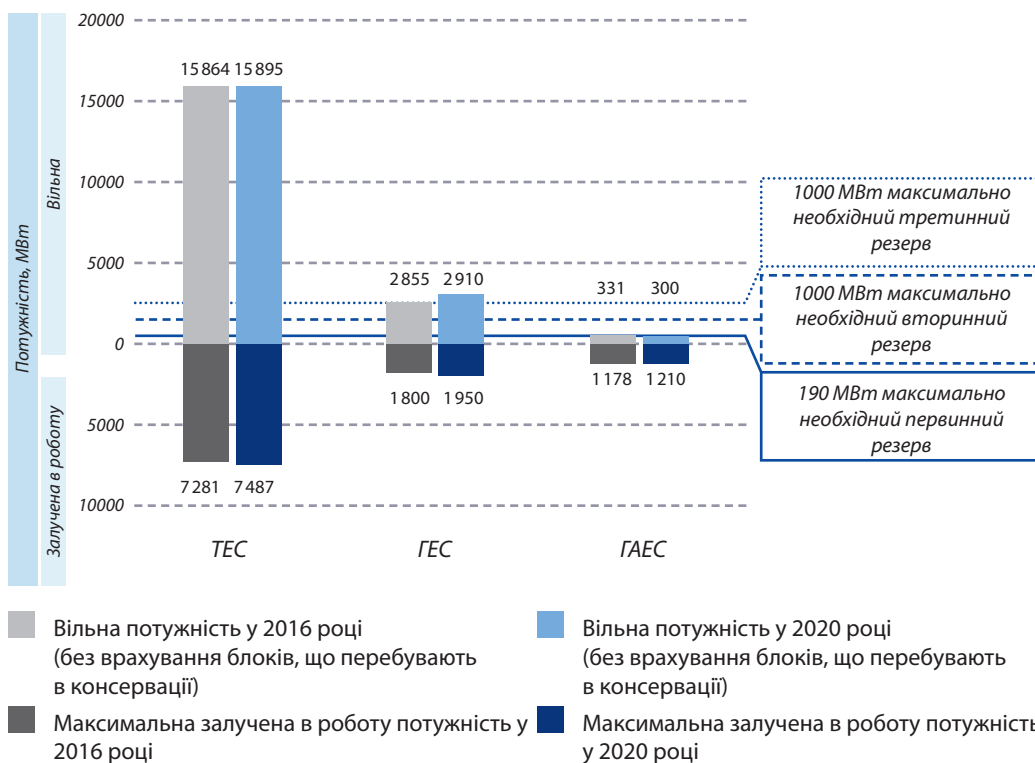
6 Графік виробництва/споживання електроенергії - <https://ua.energy/diyalnist/dyspetcherska-informatsiya/doboviy-grafik-vyrobnytstva-spozhyvannya-e-e/>

7 План розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

8 Графік виробництва/споживання електроенергії - <https://ua.energy/diyalnist/dyspetcherska-informatsiya/doboviy-grafik-vyrobnytstva-spozhyvannya-e-e/>

9 План розвитку ОЕС України на 2017-2026 роки - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

ВІЛЬНА ТА РОБОЧА ПОТУЖНІСТЬ ТЕС, ГЕС ТА ГАЕС В ПЕРІОДИ МАКСИМАЛЬНО НАВАНТАЖЕННЯ (за даними ДП «НЕК «Укренерго»)

За таких умов конкуренція на ринку послуг з первинного регулювання буде досить високою, оскільки максимальна потреба системи складатиме **190 МВт¹**, а резерв потужності первинного регулювання вже сьогодні є вищим та складає більше **250 МВт²**, а до 2020 року очікується зростання до **590 МВт³**.

Що стосується сегменту послуг з вторинного регулювання, то на даний час наявний дефіцит потужності вторинного резерву (на сьогодні до системи автоматизованого регулювання частоти та потужності (автоматизованого вторинного регулювання) залучені тільки **600 МВт⁴** потужності частини дніпровських ГЕС). В разі, якщо ситуація не зміниться, ціна на такі послуги імовірно регулюватиметься НКРЕКП. Основна перешкода розвитку конкуренції в цьому сегменті ринку допоміжних послуг – це неготовність станцій до автоматичного вторинного регулювання (відсутність спеціального обладнання, програмного забезпечення та каналів зв'язку).

Третинне регулювання відбуватиметься за командою диспетчера (так само, як за чинної моделі ринку). Зважаючи на те, що всі ТЕС, ГЕС та ГАЕС успішно збалансують ОЕС України в сучасних умовах, ймовірно, рівень конкуренції за надання послуг з третинного регулювання також буде достатнім.

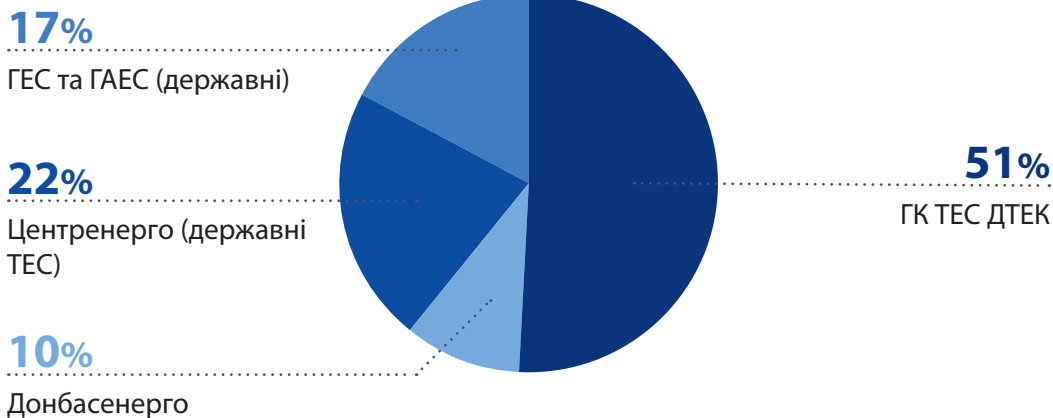
¹ За умови інтеграції з ENTSO-E

² <https://vse.energy/docs/balancing-electricity-market.pdf>

³ План розвитку ОЕС України на 2017-2026 року - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/Projekt-Planu-rozvytku-OES-Ukrayiny-na-2017-2026-roky.pdf>

⁴ <https://vse.energy/docs/balancing-electricity-market.pdf>

**ОРІЄНТОВНИЙ РОЗПОДІЛ РИНКОВИХ ЧАСТОК
НА БАЛАНСУЮЧОМУ РИНКУ ТА РИНКУ ДОПОМІЖНИХ ПОСЛУГ
(за заявленою до використання вільною потужністю)**

Таким чином, незважаючи на значну концентрацію частки однієї компанії в сегменті теплової генерації, швидше за все оператор системи передачі отримуватиме достатню кількість заявок з надання послуг первинного та третинного регулювання для відбору найбільш ефективних та найдешевших учасників. Надання послуг з вторинного регулювання, швидше за все, буде жорстко регулюватись НКРЕКП.

ПРИМІТКА:

Варто відзначити, що через дефіцит потужностей, готових до вторинного регулювання у 2013 році¹, на балансуєчому ринку Німеччини ціни на такі послуги були на **6%** меншими за ціни первинного регулювання та на **171%** вище, ніж ціни третинного регулювання. Одночасно, зважаючи на стрімкий розвиток «зеленої» енергетики, наразі у Німеччині спостерігається дефіцит первинної регулюючої потужності, що призвело до відповідної зміни співвідношення цін.

Після впровадження балансуєчого ринку у Словенії (в середині 2012 року) його обсяг за 2013 рік становив **66288 МВт·г²** (**0,04%**³ від сукупного обсягу виробництва електроенергії). При цьому, 20.11.2017 ціна на балансуєчому ринку Словенії коливалась в діапазоні **30-125 €/МВт·г⁴**.

Зважаючи на вказане, існує потреба у входженні на ринок нових гравців, здатних забезпечувати вторинне регулювання. В цьому контексті особливо цікавими та корисними може стати залучення технологій акумуляування енергії та розвиток Smart Grids.

¹ Insights to the German market for balancing power - <https://neon-energie.de/balancing-2015.pdf>

² Monthly Report for Balancing Market – December 2013 - <https://www.borzen.si/Portals/0/EN/OT/Monthly%20Report%20for%20Balancing%20Market%20-%20December%202013.pdf>

³ Slovenia Electricity and heat for 2013 - <https://www.iea.org/statistics/statisticssearch/report/?year=2013&country=SLOVENIA&product=ElectricityandHeat>

⁴ Balancing market - <https://www.borzen.si/en/Home/menu2/Power-Market-Operator/Market-Data/The-Balancing-Market>

6.3

РЕСУРСНЕ ТА ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

КЕЙС № 6.3.1 ПРОГНОЗНИЙ БАЛАНС

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України.

РЕГУЛЯТОР:

Міненерговугілля.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Задля забезпечення середньострокового централізованого планування обсягу ринку Міненерговугілля затверджує річні та місячні баланси електричної енергії ОЕС України. Ці баланси використовуються:

- ◆ НКРЕКП при формуванні прогнозованої ОРЦ;
- ◆ ДП «Енергоринок» та ДП «НЕК «Укренерго» при формуванні добових графіків виробництва електроенергії;
- ◆ виробниками, імпортерами, постачальниками електроенергії та операторами мереж при плануванні своєї діяльності.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №1:

Безпечна та сучасна енергетика і захищений споживач.

Держава забезпечує збалансування попиту та пропозиції на ринку з урахуванням пріоритету прав споживачів.

ВИСНОВОК 1.1:

Попит споживачів задовольняється – Регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

За період 2014-2015 років ОЕС України було втрачено більше **3 гВт** потужностей, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях в АР Крим, Луганській та Донецькій областях. Спричинений конфліктом з Російською Федерацією дефіцит вугілля антрацитової групи та висока вартість природного газу призвели до виникнення дефіциту електроенергії та впровадження під час проходження осінньо-зимового максимуму (ОЗМ) 2014-2015 років тимчасових надзвичайних заходів, які для споживачів електроенергії полягали у застосуванні графіків погодинного вимкнення електроенергії та графіків її аварійного вимкнення. Під час проходження ОЗМ 2016-2017 років також оголошувалось про вжиття тимчасових надзвичайних заходів, при цьому графіки погодинного вимкнення електроенергії до споживачів не застосовувались. Таким чином, можна констатувати, що з весни 2015 року до нинішнього часу, не зважаючи на складні умови, в яких функціонувала енергетична галузь України, попит споживачів на електричну енергію повністю задовольнявся.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №2:

Висока конкуренція.

Держава створює рівні умови входження на ринок та участі в ньому для всіх учасників.

ПРОБЛЕМА 2.1:

Методологія формування балансу перешкоджає входженню на ринок іноземних конкурентів (імпортерів е/е).

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.1:

Прогнозний баланс ОЕС України¹ затверджується Міненерговугілля та використовується:

- ◆ НКРЕКП при формуванні тарифів на електроенергію для її виробників та прогнозованої ОРЦ²;
- ◆ ДП «Енергоринок» при формуванні графіку виробництва електроенергії³.

Прогнозні баланси поділяються на річні (відображають помісячний план виробництва електроенергії кожним типом генерації, обсягів її споживання, імпорту та експорту) та місячні, в яких наводяться скореговані та більш точні показники.

Прогнозний баланс формується на основі:

- ◆ прогнозних обсягів споживання електроенергії та її експорту, наданих постачальниками та операторами зовнішніх перетоків;
- ◆ прогнозних обсягів виробництва електроенергії, наданих виробниками електроенергії;
- ◆ графіків планових ремонтів (реконструкції, модернізації) електростанцій, наданих виробниками електроенергії;
- ◆ даних про наявні та необхідні обсяги палива (за його видами), наданих ТЕС.

При формуванні прогнозного балансу забезпечується:

- ◆ пріоритетне включення потужностей ВДЕ та великих гідроелектростанцій;
- ◆ робота мінімально допустимого складу обладнання ТЕС;
- ◆ включення потужностей ТЕЦ в обсязі, що відповідає мінімальному електричному навантаженню станції при плановому виробництві тепла;
- ◆ максимальне використання потужності АЕС (за умови збалансованості графіку);
- ◆ використання потужностей ТЕС вище мінімального складу для збалансування співвідношення попиту та пропозиції.

¹ Порядок складання річних та місячних прогнозних балансів електричної енергії об'єднаної енергетичної системи України, затверджений наказом Міненерговугілля від 16.08.2016 № 521

² Порядок формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затверджена постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289, Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

³ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року

Варто відзначити, що імпорт електроенергії, згідно чинної методології, організовується виключно у разі виникнення дисбалансу, який неможливо врегулювати шляхом корегування графіку виробництва АЕС і ТЕС та шляхом зменшення обсягів експорту електроенергії. Можливість включення імпорту електроенергії до прогностного балансу за ініціативою імпортера не передбачається.

Вказане створює адміністративні бар'єри входження на ринок потенційних конкурентів вітчизняних енергогенеруючих компаній та призводить до підвищення рівня концентрації ринку.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2.1:

ШЛЯХ 1

Передбачити порядок включення до Прогностного балансу ОЕС України імпорту електроенергії за ініціативи особи, що має намір здійснювати такий імпорт.

ШЛЯХ 2

Одночасно з запровадженням нового ринку електроенергії, як це передбачено Законом України «Про ринок електричної енергії», скасувати централізоване планування органами влади наповнення ринку або, за необхідності, делегувати відповідні повноваження учасникам ринку (їх об'єднанням).

ПРОБЛЕМА 2.2:

Низький рівень точності прогнозів виробництва електроенергії.

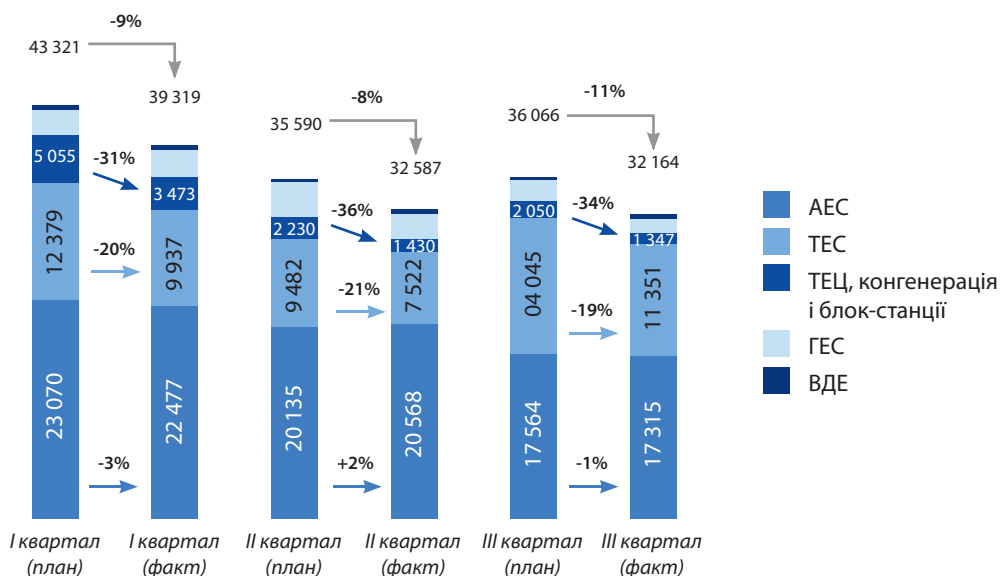
ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.2:

Порядок формування Прогностного балансу ОЕС України¹ не передбачає застосування формульного підходу до визначення обсягів планового виробництва електроенергії та пропорції виробництва електроенергії різними типами генеруючих станцій.

ПРОГНОЗНЕ ТА ФАКТИЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЗА 9 МІС. 2017 РОКУ, млн кВт·год (за даними Міненерговугілля та ДП «Енергоринок»)

¹ Порядок складання річних та місячних прогностичних балансів електричної енергії об'єднаної енергетичної системи України, затверджений наказом Міненерговугілля від 16.08.2016 № 521

Так, точність загального прогнозного балансу складає **89-92%**¹, при цьому відхилення у фактичних та прогнозованих обсягах виробництва електроенергії на АЕС фактично відсутнє. Одночасно, точність прогнозу виробництва електроенергії на ТЕС та ТЕЦ є досить низькою:

- ◆ середнє відхилення між плановим та прогнозним обсягом виробництва електроенергії на ТЕЦ складає **-34%**;
- ◆ середнє відхилення між плановим та прогнозним обсягом виробництва електроенергії на ТЕС складає **-20%**.

Неточність прогнозу призводить до виникнення відхилення між прогнозою та плановою структурою виробництва. Так фактична частка АЕС зросла порівняно з плановою на **5%**, а частка ТЕС і ТЕЦ впала на **4%** і **2%** відповідно.

Прогнозні обсяги виробництва та планова структура наповнення ринку впливають на формування ОРЦ та тарифів для виробників, що працюють за ціновими заявками. Зважаючи на це, низка точність прогнозного балансу може призводити до суттєвих відхилень між фактичним² та плановим³ рівнем цін та тарифів та недоотримання окремими учасниками ринку коштів.

Враховуючи вказане, з метою підвищення точності прогнозування та прозорості застосування інструменту, варто встановити формульний підхід до формування прогнозного балансу ОЕС України.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2.2:

ШЛЯХ 1

Передбачити застосування формульного підходу до визначення структури виробництва електроенергії та її обсягів під час складання річних та місячних прогнозних балансів електричної енергії об'єднаної енергетичної системи України.

ШЛЯХ 2

Одночасно з запровадженням нового ринку електроенергії, як це передбачено Законом України «Про ринок електричної енергії», скасувати централізоване планування органами влади наповнення ринку або, за необхідності, делегувати відповідні повноваження учасникам ринку (їх об'єднанням).

ПРОБЛЕМА 2.3:

Можливість маніпулювання плановою структурою палива з метою необґрунтованого впливу на ціну електроенергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.3 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення (РА-1-R-1-4) .

¹ Висновок зроблено на основі даних Прогнозних балансів електроенергії об'єднаної електроенергетичної системи України на відповідні місяці 2017 року (http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=245183250) та даних ДП «Енергоринок» щодо аналізу цін в ОРЕ за відповідний період (<http://www.er.gov.ua/doc.php?c=5>)

² Аналіз цін в ОРЕ за відповідний період - <http://www.er.gov.ua/doc.php?c=5>

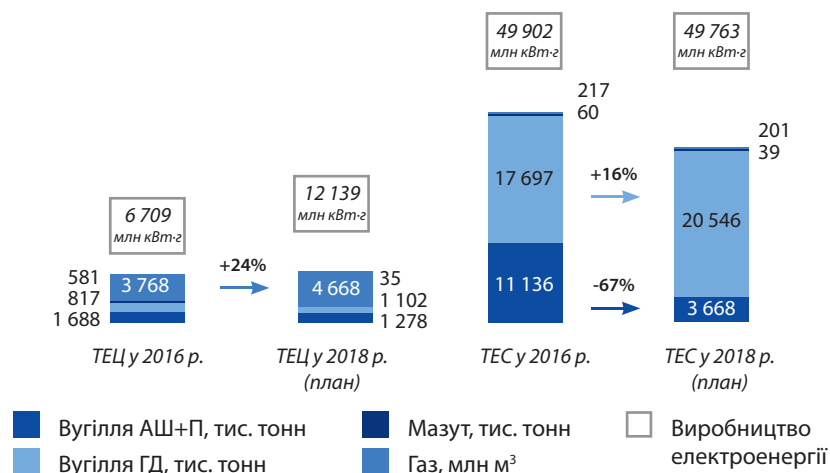
³ Постанова НКРЕКП від 20.12.2016 № 2326 «Про затвердження прогнозованої оптової ринкової ціни на 2017 рік», Деталі формування оптово-ринкової ціни електричної енергії на 2017 рік - <http://www.nerc.gov.ua/?news=5600>, Обґрунтування до рішення НКРЕКП «Про внесення змін до постанови НКРЕКП від 20 грудня 2016 року № 2326 «Про затвердження прогнозованої оптової ринкової ціни на 2017 рік» - http://www.nerc.gov.ua/data/filesearch/Materialy_zasidan/2017/berezen/23.03.2017/p10_23-03-2017.pdf

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.3:

Одночасно з формуванням прогнозного балансу електроенергії, Міненерговугілля забезпечує планування¹ обсягів використання ТЕС та ТЕЦ палива (газ, вугілля та мазут). Для цього ГК ТЕС та ТЕЦ подають дані про структуру палива, обсяги постачання вугілля із визначенням джерел його постачання та марок, витрати та запаси вугілля на складах електростанцій на кінець кожного місяця.

Одночасно, методологія розрахунку обсягів необхідного палива не передбачає наявність формульного підходу.

ВИТРАТИ ПАЛИВА ТЕС ТА ТЕЦ УКРАЇНИ (за даними Міненерговугілля)

Так, наприклад, якщо порівнювати обсяги фактичного споживання первинних джерел енергії у 2016 році² та даних прогнозного балансу на 2018 рік³, то виробники повинні суттєво підвищити ефективність використання палива:

- ◆ коефіцієнт корисного відпуску електроенергії ТЕЦ має зрости на **75%**, при цьому обсяг споживання основного первинного енергоносія – природного газу зросте на **24%**;
- ◆ коефіцієнт корисного відпуску електроенергії на ТЕС має зрости на **19%**, при цьому планується заміщення вугілля антрацитової групи газовими марками.

Ціна електроенергії, що виробляється на ТЕС⁴ та ТЕЦ⁵, залежить від виду, обсягів та вартості первинного енергоносія, що використовується для її виробництва. При цьому, при розрахунку розмірів відповідних тарифів, НКРЕКП враховує показники Прогнозного балансу та прогнозованої структури палива ТЕС та ТЕЦ.

ПРИМІТКА:

Також при формуванні тарифу ТЕЦ враховуються питомі норм витрат паливно-енергетичних ресурсів (палива).

Затвердження в прогнозованому балансі ОЕС України планів щодо збільшення обсягів виробництва електроенергії в умовах зменшення норм витрат палива, за певних умов, може стримувати зростання цін на електроенергію, що виробляється ТЕС та ТЕЦ.

¹ Порядок складання річних та місячних прогнозних балансів електричної енергії об'єднаної енергетичної системи України, затверджений наказом Міненерговугілля від 16.08.2016 № 521
² Рух палива на енергетичних підприємствах Міненерговугілля України за 2016 рік - http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245183941&cat_id=245183254
³ Прогнозний баланс електроенергії ОЕС України на 2018 рік - http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245242058&cat_id=245183250
⁴ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року, Порядок формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затверджений постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289
⁵ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

Таким чином, відсутність формульного підходу до формування показників Прогнозного балансу та прогнозної структури палива ТЕС та ТЕЦ може призводити до застосування непрозорого підходу, та порушення прав та інтересів окремих учасників ринку.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2.3:

ШЛЯХ 1

Визначати норми споживання палива ТЕЦ та ТЕС за показниками діяльності найбільш ефективних компаній сектору (застосувати принцип «benchmarking»).

ШЛЯХ 2

Одночасно з запровадженням нового ринку електроенергії, як це передбачено Законом України «Про ринок електричної енергії», скасувати централізоване планування органами влади наповнення ринку енергетичним вугіллем або, за необхідності, делегувати відповідні повноваження учасникам ринку (їх об'єднанням).

КЕЙС № 6.3.2

ТАРИФ

#OLD MARKET #SELF-REGULATION

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП, ринкове саморегулювання.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

ДП «Енергоринок» купує електроенергію у виробників за встановленими НКРЕКП тарифами. Одночасно, методологія формування таких тарифів для різних типів генерації відрізняється:

- 1) Тарифи виробників, які працюють за ціновими заявками (ГК ТЕС), встановлюються після завершення розрахункового періоду за результатами розрахованих ДПЕ середньозважених цін продажу виробленої ТЕС електроенергії в ОРЕ;
- 2) Тарифи виробників, які не працюють за ціновими заявками, встановлюються НКРЕКП до початку розрахункового періоду для:
 - ◆ для АЕС, ТЕЦ, ГЕС та ГАЕС за методологією «витрати плюс»;
 - ◆ для «зелених» виробників в залежності від встановлених в Законі України «Про альтернативні джерела енергії» коефіцієнтів.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Висока конкуренція і захищений споживач.

Держава стимулює конкуренцію між виробниками електроенергії задля формування справедливої ціни на електроенергію.

ПРОБЛЕМА 1:

68% електроенергії на ОРЕ продається в неконкурентних умовах.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети, оскільки в поточних умовах відсутні інструменти для вирішення проблеми без завдання шкоди ринку (РА-1-R-1-5).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

Включення генеруючих потужностей виробників, які не працюють за ціновими заявками, до графіка навантаження (виробництва електроенергії) здійснюється за Правилами ОРЕ без урахування величин самих тарифів.

При цьому, розмір тарифів для таких виробників формується не шляхом взаємодії попиту та пропозиції, як це було б за умови цінової конкуренції на ринку, а адміністративним шляхом, виходячи із собівартості виробництва та необхідної норми прибутку (за методом «витрати плюс»).

ДП «Енергоринок» фактично не може відмовити таким виробникам у купівлі в них електричної енергії. При цьому, санкції за невиконання заданого графіку навантаження (у т.ч. в частині перевиробництва електроенергії) до них не застосовуються.

До виробників, що не працюють за ціновими заявками, відносяться¹ енергогенеруючі підприємства атомних, гідроенергуючих та гідроакумуючих станцій, теплоелектроцентралі, когенераційні, парогазові та газотурбінні установки, а також «зелені» виробники та імпортери. Таким чином в умовах відсутності цінової конкуренції на ОРЕ продається **68%** електроенергії.

ВИСНОВОК:

В поточних умовах, з урахуванням різної собівартості електроенергії від різних типів електростанцій, при значній долі державної генерації, проблема не має вирішення.

ПРОБЛЕМА 2:

Невизначеність порядку встановлення тарифу на імпорту електроенергію та методики його формування.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення) (РА-1-R-1-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Правила ОРЕ передбачають два механізми формування ціни продажу електроенергії в ОРЕ:

- ◆ За ціновими заявками;
- ◆ За заздалегідь встановленими НКРЕКП тарифами.

¹ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15 листопада 1996 року

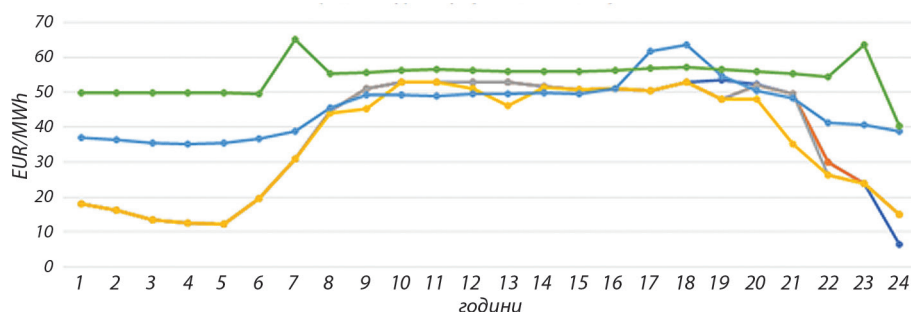
Ціноутворення за механізмом цінових заявок передбачає формування ціни на електроенергію, зокрема, шляхом відбору до покриття навантаження найдешевших з заявлених блоків та формування ціни системи з урахуванням вартості найдорожчого блоку (за замикаючим принципом).

Правила ОРЕ, зокрема пункт 3.1, не передбачають можливості подання оператором зовнішнього перетоку (імпортером) цінової заявки.

Одночасно, пункт 8.12.2 Правил ОРЕ визначає, що платіж за імпортовану в ОРЕ електроенергію визначається на основі встановленої НКРЕКП ціни купівлі ДПЕ імпортованої електричної енергії. Наразі відсутній нормативно-правовий акт, що визначав би методологію формування тарифів на електроенергію для операторів зовнішніх перетоків та порядок її затвердження.

Вказане створює бар'єри входження в ринок нових учасників та стримує розвиток цінової конкуренції. При цьому, ціна на електроенергію на оптових ринках країн ЄС в окремі періоди може бути суттєво нижчою за ОРЦ України, що створює умови для потенційного входження на український ринок імпортерів.

ЦІНИ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ НА РИНКАХ НА ДОБУ НАПЕРЕД 30.11.2017 (за даними ДП «Енергоринок», ОРСОМ, TGE)

■ Румунія* ■ Угорщина* ■ Словаччина* ■ Чехія* ■ Польща* ■ ТЕС України**

* Ці ціни не відображають повну вартість імпорту електроенергії в Україну (потенційні цінову пропозиції імпортерів), оскільки не враховують:

- вартість ресурсу на внутрішньодобовому та балансуєчому ринках електроенергії;
- вартість транспортування електроенергії в Україну.

Комплексний вплив вказаних факторів може призводити до суттєвого зростання розміру цінової оферти імпортерів.

** Ціна ТЕС враховує вартість послуг з балансування енергосистеми (платежі за маневреність, роботу потужність, пуск блоку, розвантаження нижче мінімально допустимого складу, тощо).

ПРОПОЗИЦІЯ VRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2:

Передбачити в Правилах ОРЕ можливість продажу імпортованої електроенергії в ОРЕ за ціновими заявками.

ПРОБЛЕМА 3:

Завищений «зелений тариф» для СЕС та ВЕС.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 3 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінились обставини – з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання (РА-1-R-3-3).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3:

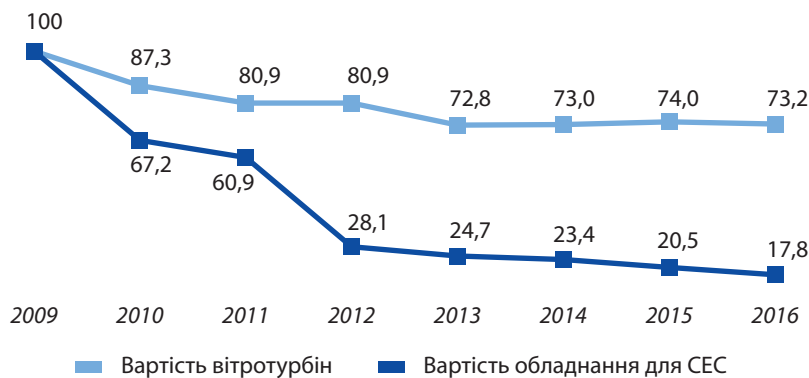
Законом України «Про альтернативні джерела енергії» встановлені одні з найвищих в Європі тарифів на виробництво електроенергії електростанціями, що використовують енергію сонця та вітру.

ПОРІВНЯННЯ ТАРИФІВ НА ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ВДЕ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ¹, євроцент/кВт

	Енергія вітру	Сонячна енергія	Біогаз	Гідро-енергетика	Біомаса
Німеччина	1,4-8,38	8,91-12,7	5,66-23,14	3,47-12,4	5,71-13,32
Австрія	8,95	7,91	12,38-18,48	3,14-10,25	4,75-22
Болгарія		10,91-13,02			7,05-25,23
Угорщина		10,3	4-11,52	4-11,53	4-11,54
Словаччина	4,4	8,5	5,9-10,2	9,8-11,12	7-9,2
Туреччина	5,3	10,3	10,3	5,6	10,3
Україна	5,8-10,2	15	12,4	10,4-17,4	12,4

Коефіцієнти «зелених» тарифів було запроваджено із прийняттям змін до Закону України «Про електроенергетику» від 1 квітня 2009 року, у період високої вартості обладнання для СЕС та ВЕС та не враховують значне її зниження протягом останніх років. Так, з 2009 по 2016 роки вітротурбіни для ВЕС здешевшали на **27%**, а обладнання для СЕС – більше, ніж в **5** разів. Крім того, протягом цього періоду значно зросла одинична потужність обладнання, що зменшує потреби у земельних ділянках, та, відповідно, вартість будівництва електростанцій, а також зросла ефективність роботи обладнання (ККД, КВВП), що має наслідком збільшення обсягів виробництва електроенергії, а значить, зменшує термін окупності цих інвестиційних проектів. Все вищенаведене призвело до значного зниження собівартості виробленої СЕС та ВЕС електроенергії².

ЗНИЖЕННЯ ВАРТОСТІ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ВЕС ТА СЕС, вартість в 2009 році = 100%

При цьому, для інших видів ВДЕ подібні тенденції не спостерігаються, що ставить їх у неконкурентні умови по відношенню до СЕС та ВЕС.

Аналіз світових тенденцій розвитку ВДЕ показує, що все більше країн відходять від практики «зелених тарифів», запроваджуючи натомість більш ринкові та економічно обґрунтовані механізми.

У світі зараз поширюється інший сценарій: держава не платить «зелений тариф» всім виробникам на ВДЕ, а гарантує довготривалу закупку електроенергії у того виробника, який запропонує найнижчу ціну на неї.

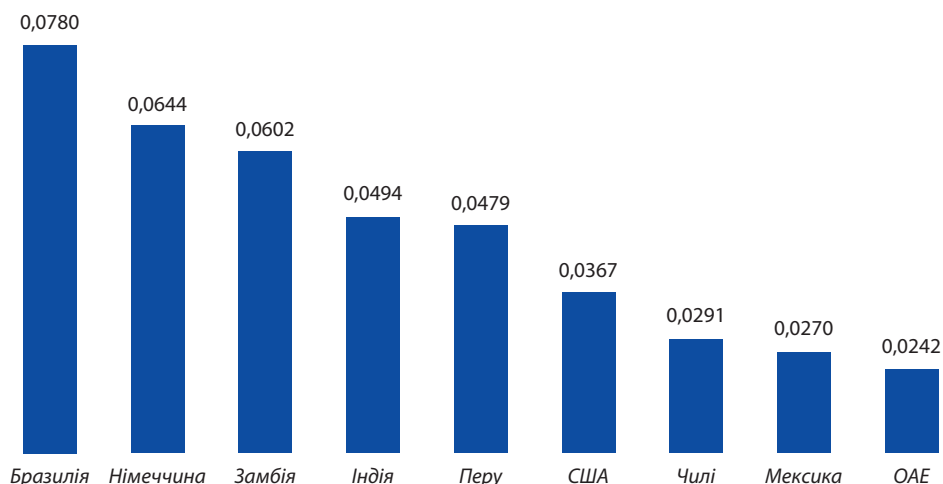
Так, в Індії цього року мав відбутися тендер на будівництво сонячних електростанцій. Мінімальну ціну пропозиції визначили на рівні **7 центів за кВт·год**. Але поки тривала процедура подачі учасниками заявок, ціни на сонячну енергію в країні впали нижче **5 центів за кВт·год**. Тендери довелося відкладати. В Об'єднаних

¹ Legal Sources On Renewable Energy <http://www.res-legal.eu/home/>

² Позраханки BRDO за даними Bloomberg New Energy Finance, www.worldenergy.org/wp-content/uploads/2017/03/WEResources_Solar_2016.pdf, https://www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/RE_Technologies_Cost_Analysis-WIND_POWER.pdf

Арабських Еміратах у 2016 році на аналогічному тендері виграв інвестор, із пропозицією продавати електроенергію по **2,4 центи за кВт·год**. Подібний механізм застосовується в багатьох країнах (США, Німеччина, Мексика, Чілі та ін.).

ВАРТІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ СОНЯЧНИМИ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯМИ, за результатами проведених аукціонів, \$/кВт·год¹

Серед наших сусідів можна навести приклад Польщі², яка в цьому році провела перший аукціон потужності СЕС для електроустановок більше **1 МВт** (в 2016 році проводились аукціони для електроустановок до **1 МВт**). Мінімальні цінові пропозиції на проведених конкурсах становили **195 PLN (\$52,6)/МВт·г - 253,5 PLN (\$68,2)/МВт·год**, що **2,5-3** рази нижче «зеленого тарифу» в Україні. Зазначені пропозиції учасників аукціонів можуть бути індикативними показниками для відповідних тарифів на електроенергію, вироблену СЕС в наших кліматичних умовах, із додаванням факторів вартості капіталу та політичних ризиків тощо.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 3:

ШЛЯХ 1

Скасування «зеленого» тарифу для нових масштабних промислових СЕС та ВЕС із запровадженням аукціонів потужності (для проектів, що вже знаходяться у стадії реалізації «зелений» тариф повинен залишитись, за умови підтвердження початку реалізації проекту (отримання декларації про початок будівництва).

Одночасно спростити адміністративні процедури поза межами «зелених тарифів» (спрощене виділення землі та підключення до електричних мереж, тощо).

ШЛЯХ 2

Внести зміни до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» в частині зниження коефіцієнтів «зеленого» тарифу для нових масштабних промислових ВЕС та СЕС, з підвищенням (якщо необхідно) коефіцієнтів «зеленого» тарифу для інших об'єктів ВДЕ.

¹ Mercom Capital Group

² <https://www.pv-magazine.com/2017/09/21/poland-to-auction-off-pv-projects-above-1-mw-by-end-of-2017/>

ПРОБЛЕМА 4:

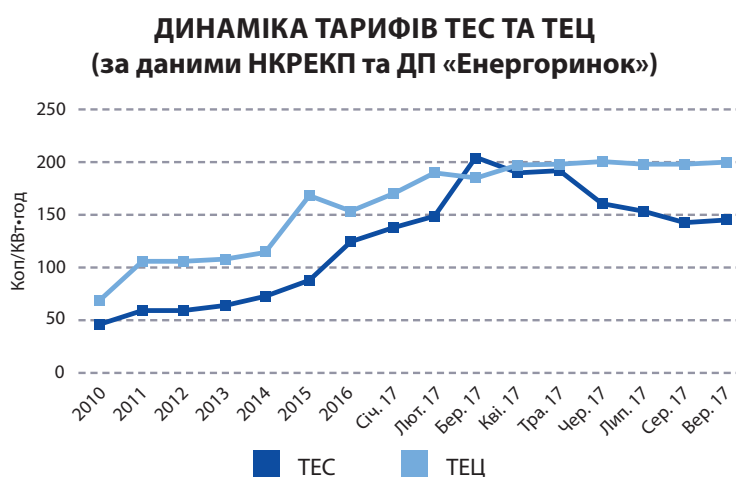
Завищення тарифів на електроенергію завдяки формулі «Роттердам+».

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 4 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроектванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 4:

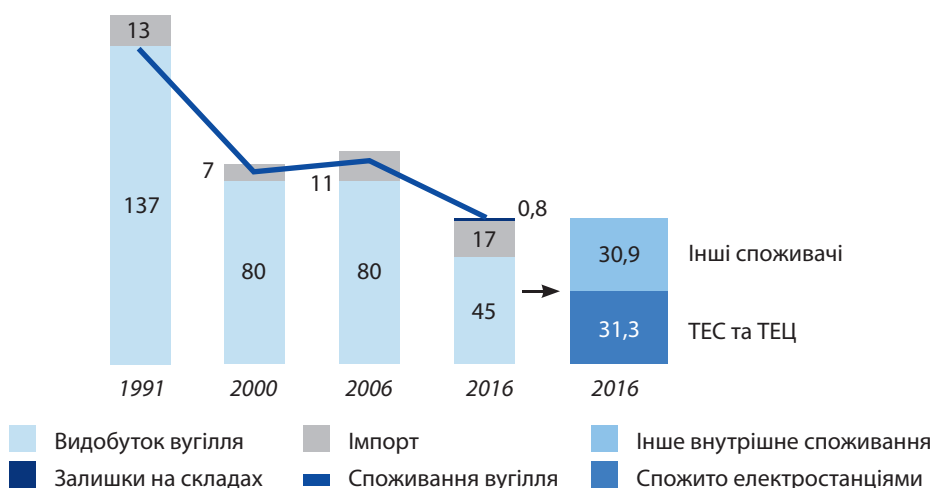
У структурі ціни електроенергії на вугільних ТЕС та ТЕЦ паливна складова може становити від **80%** до **95%**¹, в залежності від вартості енергоносія, що використовується, індивідуальних особливостей виробництва та частки операційних витрат станції.

У 2014 році² вітчизняний видобуток вугілля антрацитової групи з шахт Донецького басейну було суттєво ускладнено.

ДИНАМІКА ВИДОБУТКУ ТА ПОЖИВАННЯ ВУГІЛЛЯ, млн тонн

(за даними Міненерговугілля та Eurostat)

¹ Звіт про результати комплексного дослідження ринків електричної енергії та енергетичного вугілля, схвалений АМКУ від 01.06.2016, протокол № 40 - <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=125980&schema=main>

² Конфлікт з Російською Федерацією (у т.ч. в сфері енергетики), анексія Криму [з березня 2014 року], початок бойових дій на сході України [з квітня 2014 року], нестабільність курсу гривні та загальна економічна криза.

Тому при формуванні тарифів для ТЕЦ¹ та ТЕС² НКРЕКП враховує індикативну ціну вугілля, зокрема, за даними європейської енергетичної біржі «European Energy Exchange AG». Разом з тим, запропонована НКРЕКП формула розрахунку вартості електроенергії, що виробляється на ТЕЦ та ТЕС, має суттєві недоліки, а саме:

- ◆ Не враховує реальну структуру імпорту та власного виробництва вугілля;
- ◆ Розповсюджується на все енергетичне вугілля, у той час як дефіцитним є вугілля антрацитової групи, а вугілля газової групи є доступним;
- ◆ Передбачає нарахування видатків на транспортування вугілля з портів Амстердам - Роттердам - Антверпен до місця споживання (станції) на весь обсяг вугілля, що використовується при виробництві електроенергії, незважаючи на його фактичне походження.

ПРОПОЗИЦІЯ ВРДО ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 4:

Внести зміни до Методики формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затвердженої постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991, та Порядку формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затвердженого постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289, в частині:

- ◆ врахування реальної структури імпорту та власного виробництва вугілля;
- ◆ передбачення окремого врахування вартості енергетичного вугілля газової та антрацитової груп;
- ◆ врахування при визначенні ціни вугілля показників його калорійності та якості (зокрема вмісту сірки);
- ◆ врахування дійсної структури транспортних витрат (зокрема в частині недопущення нарахування на вугілля українського виробництва вартості доставки з портів Амстердам - Роттердам - Антверпен до місця споживання).

ПРОБЛЕМА 5:

Вибірковий підхід до контролю за дотриманням графіків виробництва електроенергії.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 5 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 5:

Методологія формування тарифу для виробників, що працюють за ціновими заявками, передбачає можливість застосування до них санкцій за порушення заданих режимів роботи³.

Одночасно, застосування будь-яких санкцій за виникнення небалансів до виробників, що не працюють за ціновими заявками, законодавством не передбачено.

¹ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

² Порядок формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затверджений постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289

³ Пункт 8.3 Правил Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України (ДЧОРЕ), укладеного 15 листопада 1996 року

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 5:

Внести зміни до Правил ОРЕ щодо запровадження відповідальності виробників, які не працюють за ціновими заявками, за виникнення небалансів.

КЕЙС № 6.3.3 ГРАФІК ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Графік виробництва електроенергії.

РЕГУЛЯТОР:

ДП «Енергоринок», ДП «НЕК «Укренерго».

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Короткострокове планування виробництва електричної енергії здійснює ДП «Енергоринок» шляхом складання погодинного заданого графіка навантаження на добу наперед. ДПЕ планує погодинне навантаження щодо кожного енергоблоку кожного виробника електричної енергії, згідно з складеним на основі заявок постачальників прогнозним покриттям для кожного розрахункового періоду. Погоджений ДП «НЕК «Укренерго» заданий графік навантаження на добу наперед надається всім виробникам і диспетчерському центру ДП «НЕК «Укренерго» для його виконання.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №1:

Захищений споживач.

Держава (в особі державних компаній) забезпечує збалансування попиту та пропозиції на ринку з урахуванням пріоритету прав споживачів.

ВИСНОВОК 1.1:

Попит споживачів задовольняється – Регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Усі оперативні команди і розпорядження¹ оператора системи передачі підлягають беззаперечному виконанню всіма суб'єктами господарювання, об'єкти електроенергетики яких підключені до ОЕС України. У разі необхідності збалансування попиту та пропозиції, рішення про обмеження обсягів електроспоживання енергопостачальниками приймаються в останню чергу, після вичерпання можливостей всіх інших заходів².

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №2:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава надає гарантії купівлі всієї електроенергії, що виробляється «зеленими» електростанціями та високоефективними когенераційними установками.

ВИСНОВОК 2.1:

Пріоритетність когенераційних установок при включенні до графіку виробництва - Регулювання досягає мети (РА-0).

¹ Стаття 44 Закону «Про ринок електричної енергії»

² СОУ-Н ЕЕ ЯЕК 04.156:2009 «Основні вимоги щодо регулювання частоти та потужності в ОЕС України. Настанова»

ОБГРУНТУВАННЯ ВИСНОВКУ 2.1:

Власникам кваліфікованих когенераційних установок, у встановленому законодавством України порядку, нарівні з іншими суб'єктами підприємницької діяльності з виробництва та постачання електричної енергії, надається право продажу всього обсягу або частини виробленої ними електричної енергії в ОРЕ, місцевим енергопостачальним організаціям, до електричних мереж яких приєднані когенераційні установки, а також за договорами зі споживачами по всій території України незалежно від електричної потужності когенераційної установки за тарифами, встановленими НКРЕКП.

ВИСНОВОК 2.2:

Пріоритет «зеленої» електроенергії при включенні до графіку виробництва – Регулювання досягає мети (РА-0).

ОБГРУНТУВАННЯ ВИСНОВКУ 2.2:

Держава гарантує «зеленим» виробникам¹ купівлю всієї виробленої ними електроенергії. При формуванні графіку виробництва/споживання ОЕС України заявки «зелених» виробників задовольняються в першу чергу і в повному обсязі. ДП «НЕК «Укренерго» фактично не здійснює коригування їх графіків виробництва у разі необхідності зміни навантаження в ОЕС України.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №3:

Висока конкуренція.

Держава має стимулювати конкурентну боротьбу за продаж товару в ринок.

ПРОБЛЕМА 3.1:

Наявність пріоритетів при виробництві електроенергії спотворює конкурентну боротьбу.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 3.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується), оскільки регулювання було не правильно імплементоване – були допущені помилки при нормопроєктуванні (РА-1-R-1-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 3.1:

Кожен з виробників, незалежно від порядку ціноутворення, зацікавлений у збільшенні обсягів власного виробництва та відпуску електричної енергії ОРЕ, оскільки завдяки цьому збільшується розмір отриманого ними доходу (прибутку) та, відповідно, ефективність діяльності в цілому. Отже, виробники конкурують за включення до заданого графіка навантаження максимального обсягу власних генеруючих потужностей.

Одночасно, конкуренція за обсяги виробництва обмежена внаслідок адміністративного втручання, зокрема, шляхом надання переваг (пріоритетів). Такі пріоритети мають всі вид генерації:

потужності «зелених» виробників та високоефективних когенераційних установок включаються до графіка пріоритетно²;

¹ Відповідно до Законів України «Про ринок електричної енергії», «Про альтернативні джерела енергії»

² Згідно вимог Законів України «Про ринок електричної енергії», «Про електроенергетику» та «Про альтернативні джерела енергії», «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу»

- ◆ заявлені потужності великих ГЕС та ГАЕС включаються до графіка пріоритетно з урахуванням вимог щодо роботи Дніпровського та Дністровського каскадів¹;
- ◆ забезпечується пріоритетне включення до графіка операторів зовнішніх перетоків (зокрема імпортерів)²;
- ◆ АЕС працюють переважно базовим графіком та фактично не залучаються до балансування графіку, що пояснюється низьким маневровим потенціалом та вимогами щодо безпеки експлуатації³;
- ◆ ТЕЦ працюють переважно базовим графіком відповідно до необхідності забезпечення теплофікаційного графіка⁴;
- ◆ для кожної ТЕС затверджений мінімальний склад обладнання та мінімальна потужність, які включаються до графіка⁵.

ПРИМІТКА:

Наразі АМКУ⁶ розглядається питання про надання дозволу на створення додаткових пріоритетів для ТЕС, що працюють на газовому вугіллі. У разі прийняття позитивного рішення, при формуванні заданого графіку незалежно від вартості цінової заявки ТЕС перевага надаватиметься блокам, що працюють на вугіллі газової групи.

Наявність вказаних пріоритетів стримує розвиток конкуренції та не стимулює впровадження новітніх технологій на АЕС, ТЕС, ТЕЦ та великих ГЕС і ГАЕС (на відміну від «зелених» електростанцій та когенераційних установок, де гарантія купівлі електроенергії виникає як форма державної підтримки інноваційності та екологічності). Одночасно, таке регулювання стимулює виробників до лобювання норм, щодо збільшення їх обсягів.

ПРОПОЗИЦІЯ ВРДО ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 3.1:

Скасувати пріоритети включення генеруючого обладнання до заданого графіку навантаження задля створення умов для розвитку конкуренції.

¹ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України (ДЧОРЕ), укладеного 15 листопада 1996 року, СОУ-Н ЕЕ 04.158:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на ГЕС. Настанова»

² Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України (ДЧОРЕ), укладеного 15 листопада 1996 року

³ СОУ-Н ЕЕ ЯЕК 04.159:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на енергоблоках АЕС. Настанова»

⁴ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15.11.1996 року, СОУ-Н ЕЕ 04.157:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на енергоблоках ТЕС (ТЕЦ). Настанова»

⁵ Правила Оптового ринку електричної енергії, передбачені додатком 2 до ДЧОРЕ, укладеного 15.11.1996 року, СОУ-Н ЕЕ 04.157:2009 «Методики і рекомендації щодо організації первинного та вторинного регулювання частоти та потужності на енергоблоках ТЕС (ТЕЦ). Настанова»

⁶ Опитування АМКУ щодо справи про узгоджені дії на ринку електричної енергії - <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/138504>, АМКУ розслідує надання переваги ТЕС на газовому вугіллі - <https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/13/632155/>

КЕЙС № 6.3.4

РІШЕННЯ ПРО ПРІОРИТЕТНІСТЬ СТАНЦІЙ

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Рішення про пріоритетність виробництва електроенергії на окремих електростанціях.

РЕГУЛЯТОР:

Міненерговугілля.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

За окремими видами генерації при переході до конкурентного ринку електроенергії будуть збережені пріоритети щодо включення в графік навантаження. Такі пріоритети є особливою формою державної підтримки, яка впливатиме на стан конкуренції та розподіл ринкових часток на ринку.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Висока конкуренція.

Держава має стимулювати конкурентну боротьбу за продаж товару в ринок.

ПРОБЛЕМА:

Відсутність процедури визначення обсягів пріоритетного для диспетчеризації виробництва електроенергії з видобутих в Україні енергоносіїв.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Для забезпечення безпеки постачання Міненерговугілля¹ може прийняти рішення про пріоритетність для диспетчеризації встановлених генеруючих потужностей, що використовують первинні джерела енергії, видобуті в Україні. Обсяги такого виробництва протягом календарного року не можуть перевищувати **15%** загальної первинної енергії, яку необхідно виробити для покриття споживання електроенергії в Україні.

Разом з тим, Законом України «Про ринок електричної енергії» не передбачено необхідність прийняття нормативно-правового акту, що визначатиме порядок відбору потужностей, які будуть пріоритетно включатись до графіку виробництва електричної енергії та методології визначення обсягів їх виробництва. Неврегульованість вказаних процедурних питань може призводити до виникнення надмірної дискреції, несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб та корупції.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Виключити частину п'яту з статті 44 Закону України «Про ринок електричної енергії», як таку, що може спотворювати конкуренцію між виробниками електричної енергії (зокрема виробниками, що мають значні частки на ринку).

¹ Стаття 44 Закону України «Про ринок електричної енергії»

КЕЙС № 6.3.5

МЕЖА ПРОДАЖУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ НА РИНКУ «НА ДОБУ НАПЕРЕД»

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Граничні нижні межі обсягів обов'язкового продажу та купівлі електричної енергії на ринку «на добу наперед».

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

НКРЕКП має право встановити виробникам електроенергії граничну нижню межу обов'язкового продажу електричної енергії на ринку «на добу наперед», але не більше **15%** їхнього місячного обсягу відпуску електричної енергії відповідно до правил ринку.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Захищений споживач.

Держава урівноважує структуру енергетичного міксу, що реалізується на ринку «на добу наперед».

ПРОБЛЕМА:

Ризик значного зростання кінцевих цін на електроенергію через зміну структури собівартості енергетичного міксу.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – одночасно застосовані інструменти, що нейтралізують (заважають) позитивний вплив один одного (РА-1-R-2-б).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

За результатами побудови прогнозової моделі¹ можна стверджувати, що навіть **за умови збереження цін виробників електроенергії на рівні 2016 року**, середньозважена ціна ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку може зрости на **60-150%** тільки за рахунок зміни структури собівартості «енергетичного міксу», що на ньому продаватиметься. При цьому, найбільш суттєвий стрибок цін відбудеться із збільшенням позабіржових продажів електроенергії, виробленої на АЕС, вартість якої наразі є найнижчою, за рахунок наближення її до вартості електроенергії, виробленої ТЕС.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Відкласти впровадження ринку прямих договорів до завершення інтеграції ОЕС України в ENTSO-E та можливості здійснення імпорту електроенергії з європейського напрямку.

¹ Див. розділ 6.2

ШЛЯХ 2

Повноцінна імплементація нової моделі ринку без жодного обмеження конкуренції на всіх сегментах ринку (обмеження продажу для різних виробників) з поетапним збільшенням тарифів для споживачів (всіх категорій), що не вийшли на ринок прямих договорів, з одночасною компенсацією частини вартості електроенергії за рахунок надприбутків державних компаній.

ШЛЯХ 3

Залишити чинне регулювання (скасувати Закон України «Про ринок електричної енергії» в частині запровадження нової моделі ринку електроенергії).

КЕЙС № 6.3.6 САНКЦІЇ ЗА НЕБАЛАНС

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Санкції за небаланс.

РЕГУЛЯТОР:

ДП «НЕК «Укренерго».

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Виробники електроенергії зобов'язані нести фінансову відповідальність за небаланс¹ електричної енергії за цінами, визначеними відповідно до правил ринку, у разі невиконання ними акцептованих оператором системи передачі погодинних графіків електричної енергії з урахуванням особливостей.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика та висока конкуренція.
Держава стимулює учасників ринку планувати свою діяльність наперед.

ПРОБЛЕМА:

Відсутність відповідальності за небаланс ВДЕ.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується); не правильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети; обрано надмірно м'який інструмент (РА-1-R-2-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

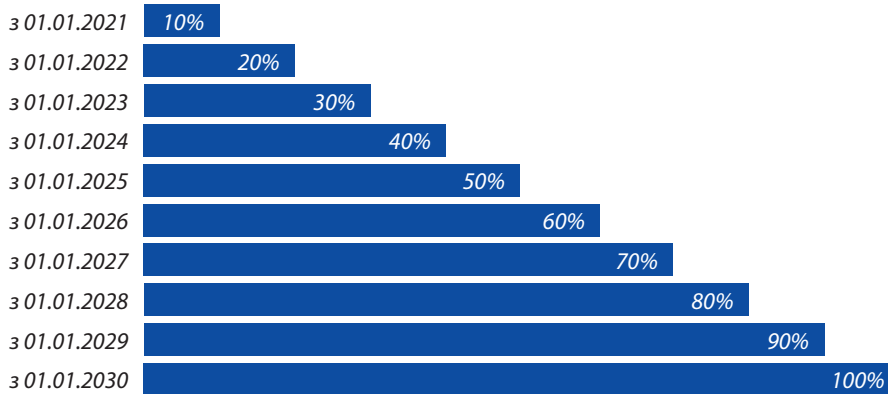
Відповідальність за небаланс «зелених» виробників має певні особливості². Такі виробники укладають з гарантованим покупцем договір та стають учасниками балансуєчої групи виробників за «зеленим» тарифом.

За відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску «зеленої» електроенергії від погодинного графіку виробництва виробниками, які входять до вказаної балансуєчої групи, відшкодовується частка вартості врегулювання небалансу. Вказана частка починаючи з 01.01.2021 буде поступово збільшуватись до **100%** у 2030 році.

¹ Підпункт 9 пункту 4 статті 30 Закону України «Про ринок електричної енергії»
² Стаття 71 Закону України «Про ринок електричної енергії»

ЧАСТКА ВІДШКОДУВАННЯ «ЗЕЛЕНИМИ» ВИРОБНИКАМИ ВАРТІ НЕБАЛАНСУ

до 31.12.2020 0

Крім того, до 31 грудня 2029 року:

- ◆ ВЕС відшкодуватимуть небаланс у разі відхилення фактичних обсягів виробництва від прогнозованих **більш як на 20%**;
- ◆ Мікро-, міні- та малими ГЕС у разі відхилення **більш як на 5%**;
- ◆ СЕС у разі відхилення **більш як на 10%**.

Таким чином, є елементи диспропорції конкуренції не тільки між виробниками електроенергії на ВДЕ та «традиційними» виробниками електроенергії, але і всередині групи ВДЕ (для виробників електроенергії на біомасі, біогазі та інших енергоресурсах таких пільг не передбачено взагалі).

Наслідком імплементації зазначених норм Закону буде:

- ◆ конкурентні переваги певних виробників електричної енергії,
- ◆ зростання вартості небалансів електричної енергії для суб'єктів, яким не надаються вищезазначені пільги,
- ◆ відсутність мотивації у операторів СЕС, ВЕС та міні (мікро) ГЕС дотримуватись графіків виробництва протягом принаймні десяти років.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Верховній Раді України внести зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії» в частині можливості об'єднання ВДЕ в балансуючі групи між собою та/або з традиційною генерацією та/або з споживачами для покриття власних небалансів.

ШЛЯХ 2

Верховній Раді України внести зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії» в частині зменшення пільг при відшкодуванні вартості врегулювання небалансу електричної енергії, спричиненого діяльністю виробників на ВДЕ, та впровадження прогресивної системи компенсації витрат за небаланси виробниками електричної енергії з ВДЕ.

КЕЙС № 6.3.7 ОБОВ'ЯЗКОВІ АУКЦІОНИ

#NEW MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Обов'язкові аукціони.

РЕГУЛЯТОР:

КМУ

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Державні підприємства, (а також господарські товариства, частка держави у статутному капіталі яких становить **50%** та більше, господарські товариства, у статутному капіталі яких **50%** та більше акцій (часток, паїв) належать іншим господарським товариствам, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій, а також дочірні підприємства, представництва та філії таких підприємств і товариств, здійснюють продаж електричної енергії за двосторонніми договорами на електронних аукціонах¹.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Висока конкуренція.

Держава гарантує прозоре ціноутворення на електроенергію, що виробляється державними компаніями.

ВИСНОВОК:

До імплементації нової моделі ринку оцінити наявність проблеми неможливо.

6.4

РЕГУЛЮВАННЯ ІНШИХ ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИРОБНИЦТВОМ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

КЕЙС № 6.4.1 РЕЗЕРВИ ПАЛИВА

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Норми резервів та витрат палива.

РЕГУЛЯТОР:

Міненерговугілля.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

32%² електроенергії виробляється з енергетичного вугілля. Тому задля забезпечення безперебійного енергопостачання держава зобов'язує ТЕС та ТЕЦ підтримувати незнижувальні запаси вугілля на складах та накопичувати його напередодні опалювального сезону.

¹ Стаття 66 Закону України «Про ринок електричної енергії»

² Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №1:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава зобов'язує теплоелектростанції мати достатній рівень сировини для виробництва електроенергії.

ВИСНОВОК 1.1:

10 днів ТЕС працюватимуть безперебійно навіть у разі затримки поставок палива - регулювання досягає мети (РА-0).

КОРОТКИЙ ОПИС:

Суб'єкти, які виробляють електричну енергію з використанням вуглеводнів, зобов'язані¹ мати необхідні резерви відповідного палива з метою забезпечення безпеки постачання електричної енергії. Запас резервних видів палива на підприємствах повинен підтримуватися в обсязі, необхідному для роботи протягом **10** діб².

ПРОБЛЕМА 1.1:

Недієвий механізм контролю за сталістю роботи теплової генерації.

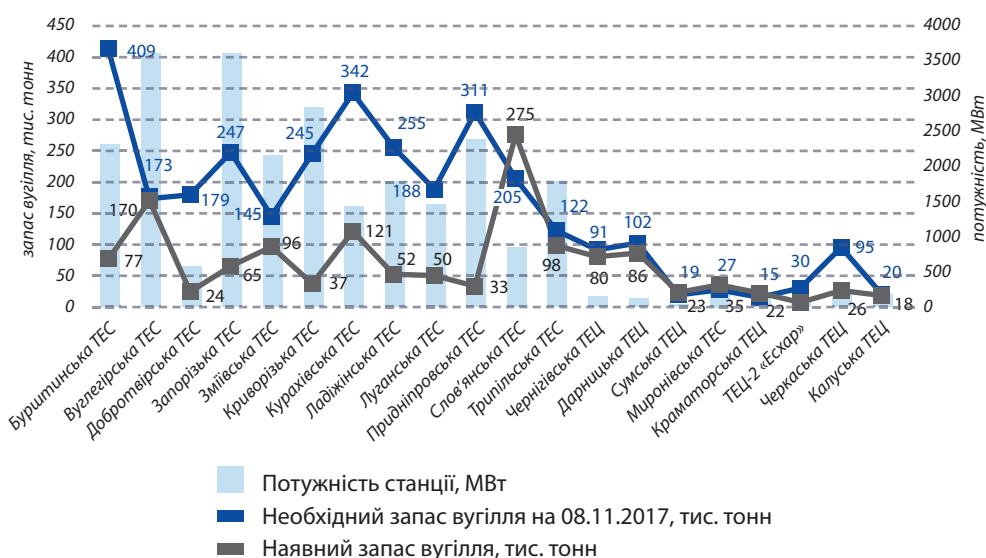
ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – обраних інструментів не достатньо для досягнення мети (РА-1-R-2-4).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1.1:

Наразі Правила ОРЕ встановлюють незнижувані запаси вугілля на складах ТЕС, крім того Мінпаливноенерго щороку затверджує графіки накопичення вугілля на складах теплових електростанцій та теплоелектроцентралей. Так до 01.11.2017³ ТЕС та ТЕЦ мали забезпечити накопичення вугілля в обсязі **3,4 млн тонн** (**1,5 млн тонн** вугілля «антрацитової» групи та **1,9 млн тонн** вугілля «газової» групи), разом з тим вказаний план не було виконано⁴.

НАКОПИЧЕННЯ ВУГІЛЛЯ НА СКЛАДАХ ТЕС ТА ТЕЦ (за даними Міненерговугілля)

¹ Стаття 31 Закону України «Про ринок електричної енергії»

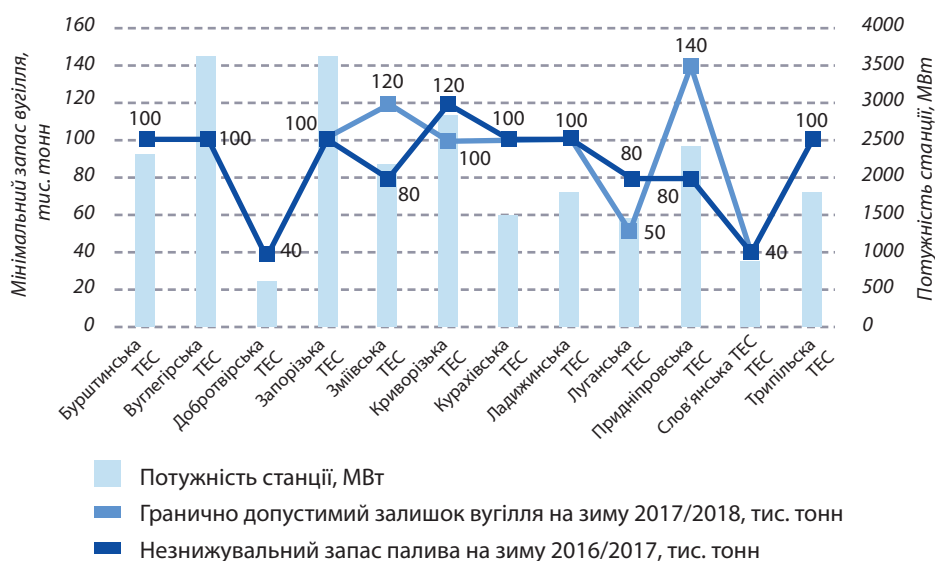
² Порядок переведення підприємств на резервні види палива, затверджений постановою КМУ від 25.003.2009 № 263

³ План заходів з підготовки об'єктів паливно-енергетичного комплексу до осінньо-зимового періоду 2017/18 року та його проходження, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 410-р

⁴ Інформація щоденного стану накопичення вугілля на складах ТЕС та ТЕЦ станом на 01.11.2017 - http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245246744&cat_id=245183254

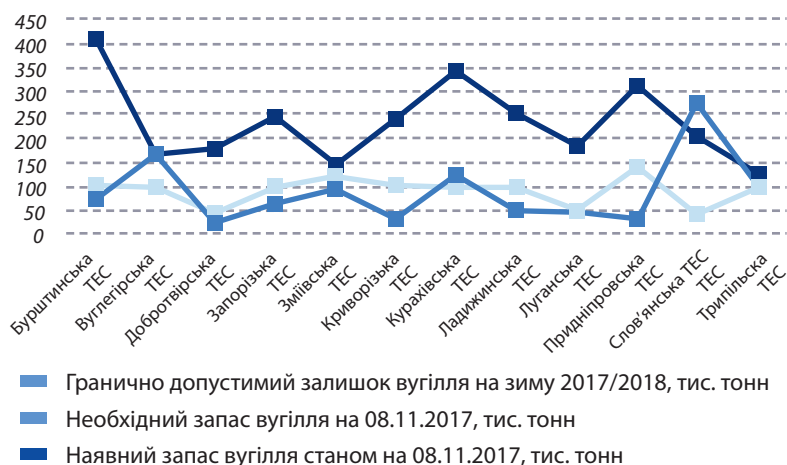
Відповідні норми накопичення вугілля встановлені для ТЕС та великих ТЕЦ. При цьому, для ТЕС адміністративно регулюються норми незнижувальних (гранично допустимих) запасів вугілля на складах.

НЕЗНИЖУВАНІ ЗАПАСИ ВУГІЛЛЯ (за даними Міненерговугілля та Правил ОРЕ)

Одночасно, порівняння встановлених розмірів норм накопичення вугілля та гранично допустимих запасів вугілля на складах з потужністю електростанцій свідчить про відсутність будь-якої кореляції між цими показниками. Таким чином, прозора методологія формування норм накопичення вугілля та гранично допустимих запасів вугілля відсутня. При цьому, прогнозний баланс вугілля формується одночасно з прогнозним балансом електричної енергії¹, який також не передбачає формульного підходу до визначення обсягів необхідного виробництва та імпорту електроенергії.

НАКОПИЧЕННЯ ВУГІЛЛЯ на складах ТЕС (за даними Міненерговугілля)

Станом на 08.11.2017² майже всі виробники (крім Слов'янської та Миронівської ТЕС, Сумської та Краматорської ТЕЦ) не виконали норму з накопичення вугілля. При цьому, відповідальності за невиконання поставленого Міненерговугілля завдання законодавством не передбачено. Зважаючи на це, регулювання накопичення вугілля на складах наразі має суто декларативний характер, оскільки для

¹ Порядок складання річних та місячних прогнозних балансів електричної енергії об'єднаної енергетичної системи України, затверджений наказом Міненерговугілля від 16.08.2016 № 521

² Інформація щоденного стану накопичення вугілля на складах ТЕС та ТЕЦ станом на 08.11.2017 <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245252319>

виробника електроенергії єдиним наслідком відсутності ресурсної сировини є не включення до графіку виробництва електроенергії (тобто припинення виробництва товару).

Централізоване планування накопичення вугілля, з одного боку є рудиментарним наслідком планової економіки.

Проте, з іншого боку, частка ТЕС у сукупному обсязі виробництва електроенергії складає **32%**¹, а їх роль для покриття змінного попиту в енергосистемі є визначальною. Таким чином, в умовах дефіциту вугілля, відсутність у станцій постійного та безперебійного доступу до первинного енергоносія ставить під загрозу енергетичну безпеку держави та окремих регіонів.

Вказане обумовлює необхідність перегляду державного іструментарію у сфері регулювання накопичення запасів палива.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1.1:

Скасувати регулювання обсягів ресурсної бази теплових електростанцій (крім накопичення **10**-денних резервів палива). Одночасно, передбачити права Регулятора запровадити на теплових електростанціях тимчасову адміністрацію у разі вчинення виробниками електроенергії дій (бездіяльності), що призвели та/або можуть призвести до порушення безпеки постачання електричної енергії.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ №2:

Висока конкуренція.

Держава нормує витрати палива задля упередження включення до ціни електроенергії необґрунтованих витрат.

ПРОБЛЕМА 2.1:

Нормування обсягів споживання палива не узгоджується з принципами ринкового ціноутворення.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2.1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання досягає мети, але негатив від нього є надто значним (завдає істотної шкоди для досягнення інших цілей/вирішення інших проблем) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (РА-3-R-5-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2.1:

ТЕС², що не працюють за ціновими заявками, ТЕЦ та когенераційні установки для отримання тарифу на електроенергію подають до НКРЕКП³, крім іншого, затверджені та погоджені в установленому порядку загальнопромислові норми питомих витрат палива, електричної та теплової енергії.

ПРИМІТКА:

Витрати ПЕР підприємствами з сумарним річним споживанням понад **1000 тон** умовного палива (т у. п.) нормуються державою. Норми питомих витрат повинні охоплювати не менше **95%** кожного з видів споживаних ПЕР. Існують міжгалузеві, галузеві та регіональні норми⁴. На підставі визначених уповноваженими органами влади норм витрат ПЕР, підприємства зобов'язані щорічно встановлювати, власні норми витрат ПЕР (розмір норми підприємства не повинен перевищувати встановлений державою показник). Визначені підприємствами загальнопромислові норми питомих витрат ПЕР попередньо погоджуються з профільним міністерством, іншим ЦОВВ та ОДА.

¹ Звіт про результати діяльності НКРЕКП у 2016 році, затверджений постановою НКРЕКП від 30.03.2017 № 460

² Зокрема Миронівська ТЕС

³ Методика формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, затверджена постановою НКРЕКП від 01.08.2017 № 991

⁴ Постанова КМУ від 15.07.1997 № 786 «Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві»

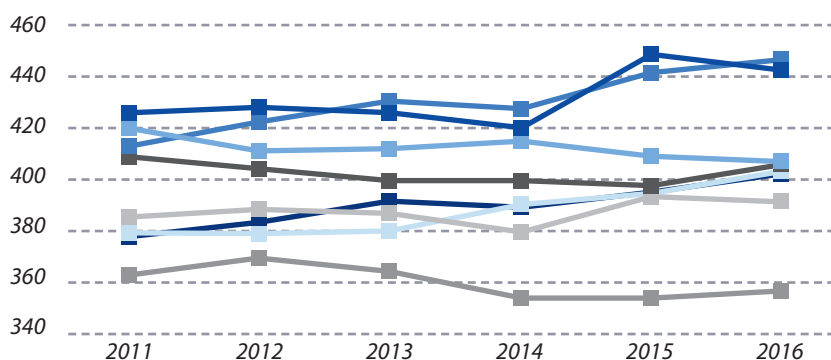
Нормування витрат вказаних енергоресурсів для ТЕС та ТЕЦ здійснюється виходячи з:

- ◆ державних, галузевих нормативів витрат ресурсів;
- ◆ планових обсягів виробництва електроенергії виходячи з укладених зі споживачами договорів та Прогнозного балансу електроенергії ОЕС України.

Відповідно до ГІД 34.01.101-2009¹, процес розрахунку норм питомих витрат палива на станції регулюють **8** нормативних документів² з експлуатації та ремонту електростанцій та мереж. При цьому, вказані акти мають ряд суттєвих недоліків:

- ◆ відсутність у вільному доступі;
- ◆ розмивання нормативно-технічного регулювання в розрізних актах – **8** документів направлені на врегулювання суміжних та тотожних питань;
- ◆ необхідність актуалізації – **7** з **8** документів переглядалися до 2010 року.

ПИТОМІ ВИТРАТИ ПАЛИВА НА ВІДПУСК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ, НА ПРИКЛАДІ ДЕЯКИХ ТЕПЛОВИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ, гуп/кВт·г

3

- Криворізька ТЕС
- Придніпровська ТЕС
- Запорізька ТЕС
- Ладизинська ТЕС
- Добротвірська ТЕС
- Бурштинська ТЕС
- Луганська ТЕС
- Курахівська ТЕС

Як видно з наведеної діаграми, питомі витрати палива вітчизняних ТЕС вище не тільки європейських показників (**280–320 г** умовного палива за **1 кВт·год**), але і власних показників 1991 року (**355 г** умовного палива на **1 кВт·год**)⁴. Вказане в певній мірі є наслідком ігнорування необхідності оновлення основних фондів, не-проектного графіку виробництва та застарілого і неефективного законодавства.

¹ Чинні галузеві нормативні документи з експлуатації та ремонту електростанцій та мереж - <https://ua.energy/wp-content/uploads/2016/12/СНунні-galuzevi.pdf>

² ГІД 34.09.100-2003 «Витрати палива на відпущену електричну та теплову енергію при їх комбінованому виробництві на теплових електростанціях. Методика визначення» (перевірялись у 2004 році);
ГІД 34.09.101-2003 «Методичні вказівки з обліку палива на електростанціях» (перевірялись у 2008 році);
РД 34.09.104-66 «Инструкция и методические указания по нормированию удельных расходов топлива на тепловых электростанциях» (перевірялась у 1980 році);

ГІД 34.09.106-96 «Витрати палива, електроенергії і пари при пусках теплофікаційних енергоблоків потужністю 110 і 250 МВт теплових електростанцій: Методика розрахунку» (перевірялась у 2002 році)

ГІД 34.09.107-2004 «Методичні вказівки з основних положень нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів енергопідприємствами України» (перевірялись у 2009 році);

СОУ-Н МПЕ 40.1.09.11:2005 «Розрахункові питомі витрати палива на відпущену електричну і теплову енергію на прогнозований період. Методика визначення» (перевірялась у 2010 році);

РД 34.09.112-89 «Нормы потерь топлива, электроэнергии и пара при пусках теплофикационных энергоблоков мощностью 110-250 МВт тепловых электростанций» (перевірялась у 1994 році);

РД 34.09.113-90 «Методические указания по оценке точности определения удельного расхода условного топлива на отпущенную электроэнергию энергоблоков мощностью 300 МВт и выше» (перевірялись у 1995 році)

³ О.Ю. Черноусенко, Л.С. Бутковский, О.О. Грановская, В.А. Пешко, О.С. Мороз, «Влияние работы в маневренных режимах энергоблоков ТЭС на технико-экономические характеристики», Проблемы общей энергетики, 2016, вып. 2 (45).

⁴ М.О. Перов, В.М. Макаров, І.Ю. Новицький, «Потреби ТЕС України в енергетичному вугіллі з урахуванням вимог до якості палива», Проблемы общей энергетики, 2016, вып. 3 (46)

Варто відзначити, що експертизу встановлених норм та нормативів витрат ПЕР, контроль за їх наявністю та виконанням здійснює Держенергоефективності¹. За недотримання підприємствами вказаних норм до порушників застосовуються санкції у розмірі від **10** до **100** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян². Одночасно, Держенергоефективності планує відмовитись від використання даного інструменту, як від застарілого та неефективного.

До ВРУ 05.05.2016 був внесений законопроект № 4595 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виключення Держенергоефективності з переліку контролюючих органів)», розроблений Держенергоефективністю, що передбачає скасування санкцій за недотримання норм та нормативів витрат ПЕР.

В цілому, відмова від нормування витрат ПЕР для ТЕЦ та ТЕС, що не працюють за ціновими заявками, буде дієвою виключно у разі відмови від витратної методології ціноутворення – переходу на ринкове формування ціни. В іншому разі послаблення контролю за витратами палива може призводити до необґрунтованого зростання тарифів.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ 2.1:

ШЛЯХ 1

Скасувати нормування витрат енергоресурсів з одночасним переходом ТЕЦ та ТЕС, що не працюють за ціновими заявками, до ринкового ціноутворення та збільшення податкового навантаження у зв'язку з викидами в навколишнє середовище.

ШЛЯХ 2

Визначити норми норми споживання палива ТЕЦ та ТЕС, що не працюють за ціновими заявками, за показниками діяльності найбільш ефективних компаній сектору (застосовувати принцип «benchmarking»).

КЕЙС № 6.4.2 **ГОТОВНІСТЬ ДО ЗИМИ**

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Рішення про готовність об'єктів електроенергетики до роботи в ОЗП.

РЕГУЛЯТОР:

Міненерговугілля.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Всі суб'єкти й об'єкти електроенергетики, незалежно від форм власності та відомчої належності, мають бути підготовлені до проходження осінньо-зимового періоду. Така готовність перевіряється Міненерговугілля.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Безпечна та сучасна енергетика.

Держава забезпечує належний стан енергообладнання взимку.

ПРОБЛЕМА:

Непрозорість прийняття рішень про готовність станції до ОЗП.

¹ Постанова КМУ від 15.07.1997 № 786 «Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві»

² Стаття 101-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання досягає мети, але негатив від нього є надто значним (завдає істотної шкоди для досягнення інших цілей/вирішення інших проблем) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції (РА-3-R-5-2).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Для перевірки готовності об'єктів електростанцій до роботи в ОЗП здійснюється до 15 листопада спеціальною комісією. До складу комісії входять представники енергогенеруючої компанії, персонал електростанцій та, за згодою, можуть включатись представники Міненерговугілля, Держенергонагляду, НКРЕКП, ДП «НЕК «Укренерго», органів місцевого самоврядування.

Електростанція вважається готовою до ОЗП, якщо¹:

- ◆ завершено всі планові та позапланові ремонтні роботи та роботи з реконструкції, модернізації обладнання;
- ◆ вжито заходи з попередження аварії, пошкоджень устаткування, технологічних схем і споруд в умовах низьких температур зовнішнього повітря та виконано вимоги вибухопожежобезпеки:
- ◆ станцію укомплектовано підготовленим і атестованим персоналом, оснащеним необхідними засобами.

При цьому, ТЕС, ГЕС, АЕС, ТЕЦ додатково повинні:

- ◆ вжити заходів щодо усунення причин обмеження потужності;
- ◆ забезпечити готовність устаткування до виконання графіка заданої робочої потужності;
- ◆ створити на станціях, що використовують вугілля, його запас в обсягах, встановлених Міненерговугілля, та десятиденного запасу мазуту для забезпечення роботи електростанції мінімальним складом генеруючого обладнання, затвердженим Міненерговугілля;
- ◆ Забезпечити справність розморожувальних пристроїв, вагоноперекладачів, тракту і механізмів паливоподачі;
- ◆ Створити на ГЕС і ГАЕС пости спостереження за льодовим режимом, створити запаси води у водосховищах та підготувати гідровузол до експлуатації в зимовий період;
- ◆ Забезпечити резервування витрат електричної та теплової енергії на власні потреби;
- ◆ Забезпечити готовність джерел тепlopостачання та теплових мереж.

Акт готовності до роботи в осінньо-зимовий період складається на основі висновків комісії та Держенергонагляду. Одночасно, у разі, якщо вказаних вище вимог не було дотримано, акт може містити зауваження та свідчити про готовність об'єкту виключно за умови їх усунення у встановлений термін. Якщо виробник неспроможний усунути виявлені недоліки, рішення про видачу акта готовності вносить Міненерговугілля.

Об'єкти електроенергетики, які не отримали акт готовності в строк до 15 листопада, продовжують підготовку до роботи в ОЗП і, при виконанні всіх умов у термін не пізніше 15 грудня поточного року, можуть звернутися до Міненерговугілля та Держенергонагляду з поданням про проведення повторної перевірки. У такому випадку остаточне рішення про видачу акту готовності об'єкта приймає Міненерговугілля на підставі пояснень керівництва станції і висновків Держенергонагляду.

¹ Положення про порядок оцінки готовності об'єктів електроенергетики до роботи в осінньо-зимовий період, затверджене наказом Мінпаливенерго від 07.07.2006 N 231

Таким чином, процедура отримання рішення про готовність об'єктів електроенергетики до роботи в ОЗП від Міненерговугілля не передбачає чітких та прозорих критеріїв прийняття рішення про задоволення або відмову в задоволенні клопотання виробника, що породжує надмірну дискрецію та може негативно впливати на бізнес.

Одночасно, неготовність станції до роботи в ОЗП не звільняє її від обов'язку виконувати команди диспетчера. При цьому, забезпечення належного стану виробничих фондів є елементом ефективної господарської діяльності на будь-якому ринку, тому зважаючи на відсутність відповідальності виробника за неготовність до проходження ОЗП, регулювання може бути визнано застарілим та недоцільним.

КАРТА РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ:

ШЛЯХ 1

Скасувати державні перевірки готовності об'єктів електростанцій до роботи в осінньо-зимовому періоді.

ШЛЯХ 2

Посилити відповідальність підприємства та його посадових осіб за неготовність до осінньо-зимового періоду. Зокрема, передбачити права Регулятора запровадити на теплових електростанціях тимчасову адміністрацію у разі вчинення виробниками електроенергії дій (бездіяльності), що призвели та/або могли призвести до порушення безпеки постачання електричної енергії.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 6

ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

РЕЗУЛЬТАТ РЕГУЛЮВАННЯ

Безпечна та сучасна енергетика

Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України

Графік виробництва електроенергії

Норми резервів та витрат палива

Рішення про готовність об'єктів електроенергетики до роботи в ОЗП

Санкції за небаланс

На виробництво **1 кВт•год** електроенергії у 2015 році¹:

- витрачалось на **10%** більше викопного палива², ніж у 1990 році;
- витрачалось на **16%** більше вугілля ніж у 1990 році.

1,2% – частка «зеленої» електроенергії від сукупного обсягу ОРЕ у 2017 році

Нерівні умови відповідальності за небаланс

Висока конкуренція

Тариф (його окремі компоненти)

Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України

Графік виробництва електроенергії

Норми резервів та витрат палива

Санкції за небаланс

Рішення про пріоритетність виробництва електроенергії на окремих електростанціях

Обов'язкові аукціони

Майже вся вироблена в Україні електроенергія купується ДП «Енергоринок»

52% – частка ДП «НАЕК «Енергоатом» в ОРЕ

76% – частка **2** найбільших виробників в ОРЕ

92% – частка **5** найбільших виробників в ОРЕ

68% електроенергії продається без цінової конкуренції

Нерівні умови включення обладнання до графіку (пріоритети)

Нерівні умови відповідальності за небаланс

Захищений споживач

Тариф (його окремі компоненти)

Прогнозний баланс електричної енергії ОЕС України

Графік виробництва електроенергії

Гранична межа продажу електроенергії на ринку «на добу наперед»

100% – задоволення внутрішнього попиту

В **3** рази зросла ОРЦ за 2010-2017 роки

¹ <https://www.iea.org/statistics/statisticssearch/report/?year=1990&country=UKRAINE&product=Balances>
² Вугілля, нафта, природний газ

Сфера виробництва електроенергії характеризується високим рівнем ринкової концентрації, що спричиняє необхідність постійного державного моніторингу ринкової ситуації. З метою уникнення пов'язаних зі змовами та зловживаннями ризиків, майже всі аспекти господарської діяльності виробників електроенергії жорстко регулюються. Держава забезпечує централізоване планування ресурсного наповнення ринку, відбору обладнання, що включається в роботу, та регулює ціноутворення. При цьому, ринок працює за моделлю «пулу», в якій держава в особі ДП «Енергоринок» є єдиним покупцем.

Повна лібералізація сфери виробництва електроенергії до другої половини 2019 року, як це передбачено Законом України «Про ринок електричної енергії», в теперішніх умовах вбачається сумнівною, оскільки призведе до значного зростання цін для споживачів та може ускладнити управління енергетичною системою. Передумовою лібералізації ринку є оновлення генеруючих потужностей, у т.ч., вивід з експлуатації застарілих та неефективних блоків, та об'єднання ОЕС України з енергосистемою ENTSO-E, що, крім іншого, дозволить здійснювати імпорту/експорту електроенергії. Крім того, варто оптимізувати регулювання ринку, зокрема, шляхом:

- ◆ переходу на ринкове ціноутворення, з можливим державним регулюванням верхньої цінової межі;
- ◆ встановлення рівних умов включення до графіку навантаження та правил відповідальності за небаланси.
- ◆ зняття адміністративних бар'єрів імпорту електроенергії.

7 | РОЗРАХУНКИ ЗА ПРОДАНУ ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГІЮ

7.1

ОПИС БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ

Всі виробники електроенергії мають право на своєчасне та у повному обсязі отримання коштів за продану ними електричну енергію відповідно до укладених договорів.

Побутовий споживач, що виробляє електроенергію на СЕС чи ВЕС потужністю до **30 кВт**, продає її ПРТ (постачальнику універсальних послуг) на підставі договору¹.

Електроенергія продається за «зеленим» тарифом в обсязі, що перевищує місячне споживання електроенергії цим споживачем².

Тобто, на основі показань лічильників визначається різниця між обсягом виробленої та спожитої населенням електроенергії. У разі позитивного сальдо – споживач отримує плату.

Обсяг виробленої побутовим споживачем електроенергії визначається двонаправленим лічильником³, інтегрованим в АСКОЕ.

Суб'єкти господарювання з потужністю понад 20 МВт зобов'язані продавати всю вироблену ними електроенергію в ОПЕ. Дрібніші виробники можуть продавати її за договорами зі споживачами або за договорами з енергопостачальниками.

Регулювання відносин з купівлі-продажу електроенергії та проведення розрахунків дещо відрізняється, в залежності від обсягу потужності, типу електростанції та механізму ціноутворення. Проте, існує ряд спільних для всіх виробників етапів процедури купівлі-продажу електроенергії на ОПЕ⁴:

- 1 ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргідроенерго», ТЕЦ та «зелені» виробники до початку розрахункового періоду отримують в НКРЕКП тариф на виробництво електроенергії;
- 2 Всі виробники електроенергії у поточному місяці здійснюють виробництво електроенергії згідно заданого графіку навантаження та команд диспетчера;
- 3 ДПЕ з використовуючи систему АСКОЕ збирає дані щодо фактичних погодинних обсягів виробництва електроенергії в розрахунковому періоді;
- 4 До 5 числа місяця, наступного за розрахунковим НКРЕКП затверджує розраховані ДПЕ ціни для ГК ТЕС;
- 5 До 6 числа місяця, наступного за розрахунковим, ДПЕ електронною поштою надає виробникам інформацію щодо обсягів та вартості електричної енергії, проданої ними в ОПЕ. Виробники повинні підтвердити надану ДПЕ інформацію до 10.00 7 числа місяця, наступного за розрахунковим.

¹ Примірний договір про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом до договору про користування електричною енергією, наведено в додатку 5 до Правил користування електричною енергією для населення, що затверджені постановою КМУ від 26.07.1999 № 1357

² Закон України «Про електроенергетику»

³ Засіб, характеристики якого дозволяють одночасно обліковувати обсяги відпущеної в мережу та отриманої з мережі електроенергії або сальдо перетоків електроенергії за календарний місяць

⁴ Інструкція про порядок здійснення розрахунків на Оптовому ринку електричної енергії України, наведена в додатку 3 до ДЧОРЕ

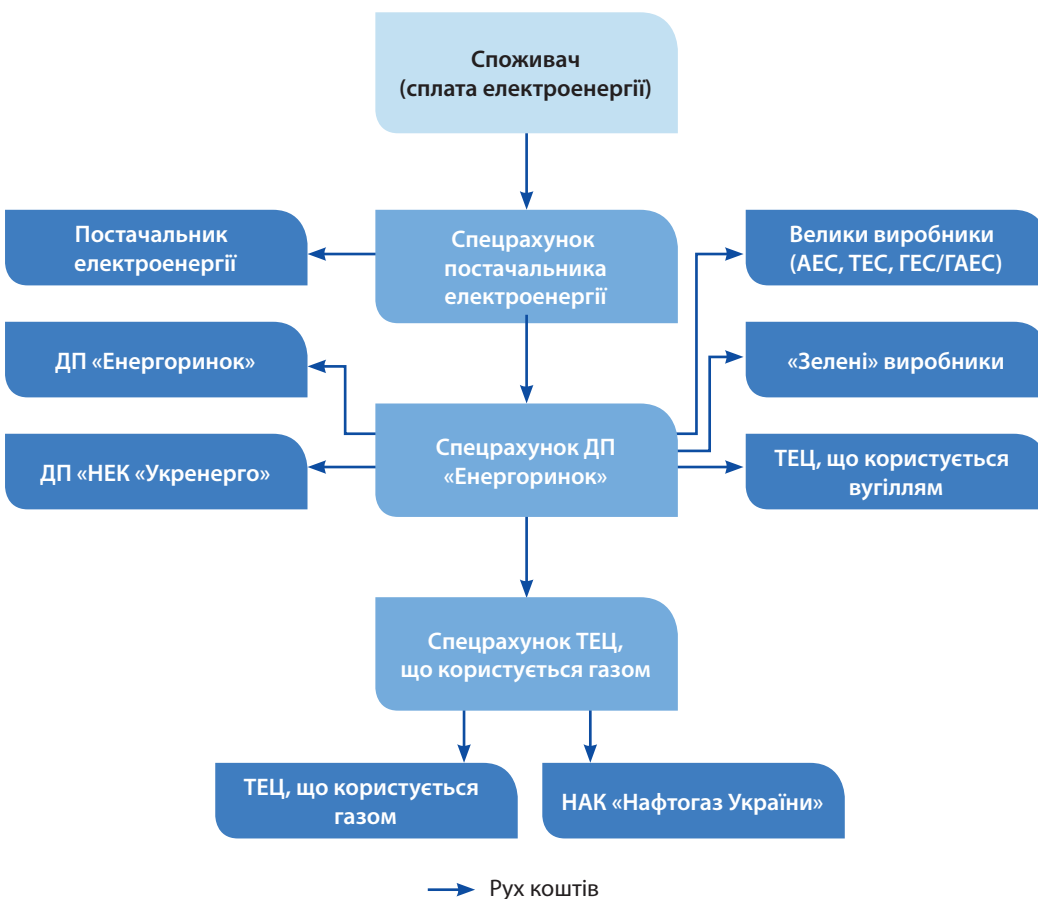
- 3) ДПЕ надсилає виробникам підписані акти купівлі-продажу електроенергії у двох примірниках.
- 7) Виробники підписують отримані акти купівлі-продажу, скріплюють їх печатками та протягом 3 днів один примірник повертають ДПЕ.
- 8) На підставі актів купівлі-продажу та з урахуванням встановленого НКРЕКП алгоритму, уповноважений банк перераховує виробникам кошти з спецрахунку ДП «Енергоринок».

«Зелені» виробники отримують оплату всієї відпущеної в ОРЕ електроенергії в повному обсязі у грошовій формі, без застосування будь-яких видів заліків погашення заборгованості.

Решта виробників отримують оплату пропорційно до обсягів відпущеної в ОРЕ електроенергії. Але, оскільки ДП «Енергоринок» хронічно недоотримує кошти від ПРТ, сукупна заборгованість ОРЕ перед виробниками у 2017 році досягла **26,9 млрд грн¹ (\$1 млрд)**.

НКРЕКП регулює платіжно-розрахункові відносини на ОРЕ, зокрема, шляхом застосування рахунків зі спеціальним режимом використання та встановлення алгоритму ОРЕ².

СПЕЦРАХУНКИ НА РИНКАХ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

¹ Огляд енергетичної галузі за 2017 рік - <https://vse.energy/docs/review201801.pdf>

² Алгоритм оптового ринку електричної енергії - порядок розподілу уповноваженим банком коштів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання без платіжних доручень, який встановлюється НКРЕКП

7.2

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

КЕЙС № 7.2.1

АЛГОРИТМ РОЗПОДІЛУ КОШТІВ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Алгоритм розподілу коштів.

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП, Ринкове саморегулювання.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Оплата електроенергії, відпущеної в ОРЕ виробниками електроенергії, здійснюється без платіжних доручень з поточних рахунків із спеціальним режимом використання. Для цього НКРЕКП встановлюється алгоритм (порядок) розподілу коштів з таких рахунків.

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Стабільний фінансовий стан.

Держава стимулює до **100%** оплати електроенергії

ПРОБЛЕМА 1:

Нерівні умови оплати за продану виробниками електроенергію.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 1 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 1:

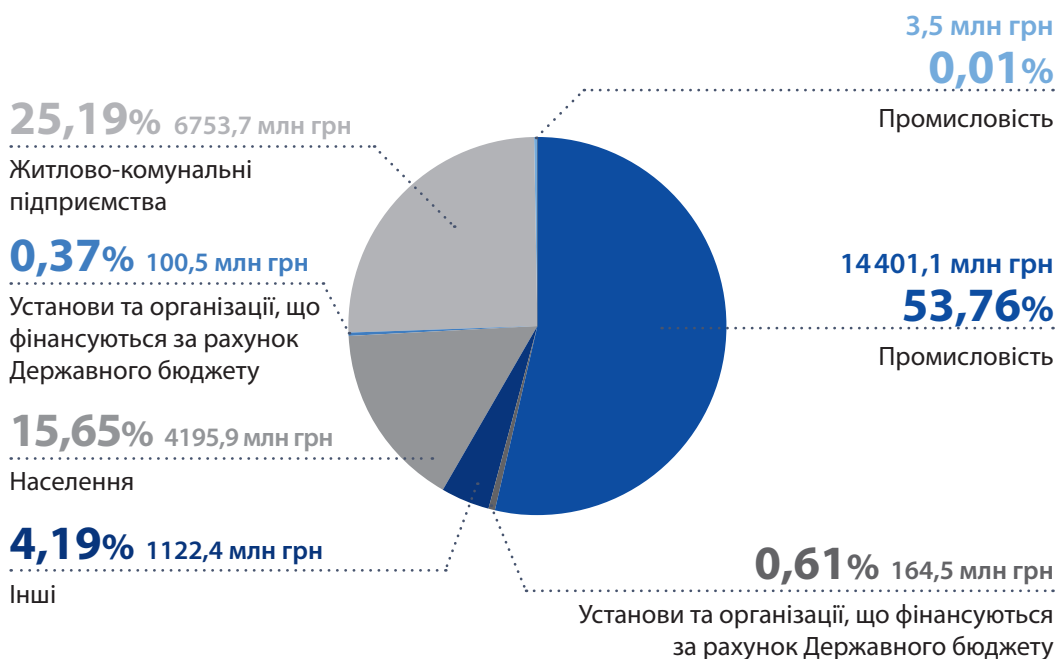
ОРЕ характеризується постійним браком коштів, що виникає через неповну оплату кінцевими споживачами вартості електроенергії.

ПРИМІТКА:

У 2016 році¹ ПРТ розраховувались з ДП «Енергоринок» на **98,5%**, а споживачі розраховувались ПРТ на **96,12%**. У 2017 році сукупний борг постачальників перед ДП «Енергоринок» склав **30,2 млрд грн**, а борг ДП «Енергоринок» перед виробниками електроенергії **26,9 млрд грн**. Традиційно «проблемними» споживачами є:

- ... Населення, оскільки побутові споживачі платять після завершення розрахункового періоду за визначений лічильником обсяг спожитої електроенергії;
- ... Юридичні особи, що мають екологічну броню, - відключення таких споживачів від електропостачання неможливе навіть у разі виникнення значних обсягів заборгованості.

**СТРУКТУРА ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА КАТЕГОРІЯМИ СПОЖИВАЧІВ
ЗА СПОЖИТУ ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГІЮ ВІД ПРТ
СТАНОМ НА 01.01.2017**

Дефіцит надходження коштів від учасників роздрібного ринку призводить до неможливості проведення **100%** розрахунків з виробниками електроенергії, що обумовлює необхідність державного втручання у цей процес.

Одночасно, держава не забезпечує рівних умов оплати для всіх виробників:

- 1 «Зеленим» виробниками законодавство¹ гарантує **100%** оплату всієї відпущеної в ОРЕ електроенергії². Решта коштів розподіляється іншим виробниками пропорційно до обсягу відпущеної в ОРЕ електроенергії.
- 2 ГК ТЕС та ТЕЦ можуть, за рішенням Ради ОРЕ, отримувати авансові платежі за рахунок коштів, що надійшли до ОРЕ як оплата електроенергії, та залучених ДПЕ кредитів³.

Нерівні умови оплати товарної продукції та необхідність оплати відсотків за користування залученими ДПЕ кредитними ресурсами призводить до нарощування заборгованості перед виробниками електроенергії, зростання ціни електроенергії для споживачів та спотворення конкуренції.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 1:

Оптимізувати алгоритм розподілу коштів з поточного рахунку із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії, шляхом створення рівних умов оплати товарної продукції.

Передбачити прозору та недискримінаційну процедуру відключення споживачів, що мають броню електропостачання.

Стимулювати ПРТ до проведення активної претензійної роботи з боржниками.

¹ Закон України «Про електроенергетику»

² Постанова НКРЕКП від 30.12.2015 № 3247 «Про алгоритм розподілу коштів з поточного рахунку із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії»

³ Наприклад: постанова НКРЕКП від 27.10.2017 № 1302 «Про погодження рішення Ради Оптового ринку електричної енергії України від 20 жовтня 2017 року (підпункт 6.1 пункту 6 протоколу № 29) і перерахування коштів», постанова НКРЕКП від 28.12.2017 № 1475 «Про погодження рішення Ради Оптового ринку електричної енергії України від 18 грудня 2017 року (підпункт 5.1 пункту 5 протоколу № 35) і перерахування коштів»

ПРОБЛЕМА 2:

Послаблення конкурентних позицій ТЕЦ у зв'язку автоматизацією платежів за газ.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ 2 ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – обрано надмірно жорсткий інструмент (РА-1-R-2-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ 2:

Перерахування коштів для оплати за спожитий газ через спецрахунки застосовується до виробників електроенергії з другої половини 2015 року¹. Їх заборгованість у 2016 році, порівняно з 2015 роком, знизилась до **0** (на **100%**).

Основною перевагою спецрахунків є те, що виробники електроенергії не можуть використовувати кошти, що надходять на ці рахунки, тому оплата спожитого газу залежить не від їх волі, а від обсягів надходжень коштів від кінцевих споживачів електроенергії.

Разом з тим, виробники електроенергії не продають її споживачам напряму, а отже не можуть збільшити рівень надходжень від продажу товару шляхом активної претензійної роботи з кінцевими споживачами електроенергії та тепла.

За таких умов, застосування до виробників електроенергії спеціальних рахунків, з метою забезпечення **100%** оплати спожитого при виробництві електроенергії природного газу, призводить до вимивання коштів, недофінансування інвестиційних проектів ТЕЦ та послаблює їх конкурентні позиції на ринку електроенергії.

ПРОПОЗИЦІЯ ВРДО ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ 2:

Вивести з під дії розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.05.2015 № 670-р «Про порядок розрахунків за спожитий природний газ виробниками електричної енергії, які використовують природний газ для її виробництва» тих виробників електричної енергії, які здійснюють повний поточний розрахунок за природний газ та уклали з НАК «Нафтогаз» договори реструктуризації заборгованості, а також при активній претензійно-позовній роботі із боржниками за теплову/електричну енергію та наявності позитивного бухгалтерського балансу розрахунків за теплову/електричну енергію та природний газ.

КЕЙС № 7.2.2

НАДБАВКА НА ПОГАШЕННЯ ЗАБОРГОВАНОСТІ

#CURRENT MARKET

ІНСТРУМЕНТ:

Тариф (Надбавка на погашення заборгованості).

РЕГУЛЯТОР:

НКРЕКП.

КОЛИ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ:

Цільова надбавка до тарифів на електроенергію та супутні транспортні послуги є одним з інструментів фінансування погашення боргових зобов'язань на ОРЕ.

¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.05.2015 № 670-р «Про порядок розрахунків за спожитий природний газ виробниками електричної енергії, які використовують природний газ для її виробництва»

ЦІЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ:

Стабільний фінансовий стан.

Держава гарантує справедливість ціноутворення на ринку електроенергії.

ПРОБЛЕМА:

Неможливість реструктуризації заборгованості, що була накопичена у 2016-2017 роках.

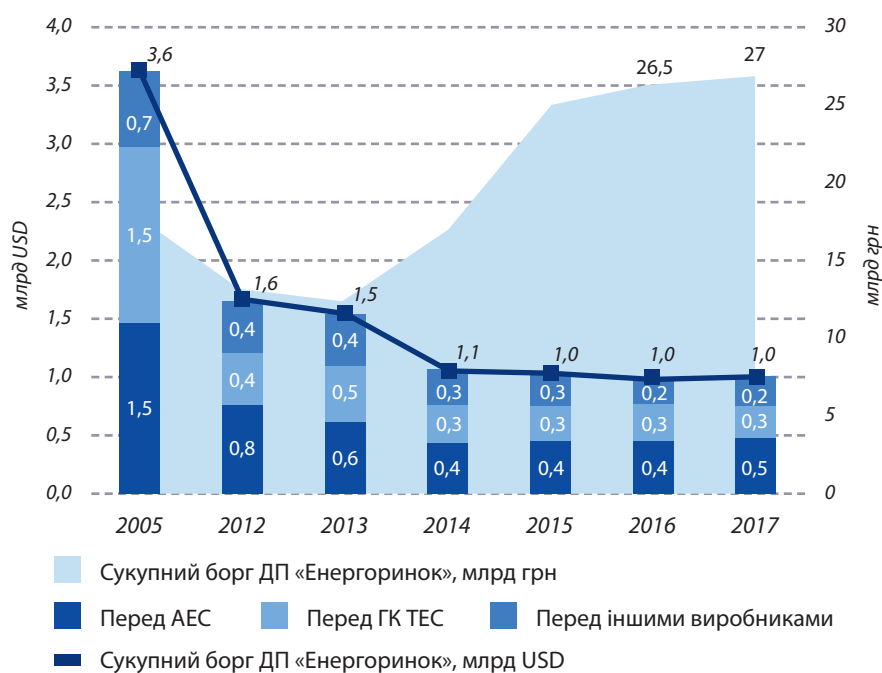
ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ:

Регулювання не досягає мети (проблема не вирішується) – процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб (РА-1-R-4-1).

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ:

Оскільки ДП «Енергоринок» хронічно недоотримує кошти від ПРТ, сукупна заборгованість ОРЕ у 2016 році досягла **28,7 млрд грн¹ (\$1,1 млрд)**, а у 2017 році склала **29,2 млрд грн (\$1 млрд)**, при цьому **92%** від цієї суми становить заборгованість перед генерацією.

ДИНАМІКА ЗАБОРГОВАНОСТІ ДП «ЕНЕРГОРИНОК» ПЕРЕД ВИРОБНИКАМИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ (за даними ДП «Енергоринок»)

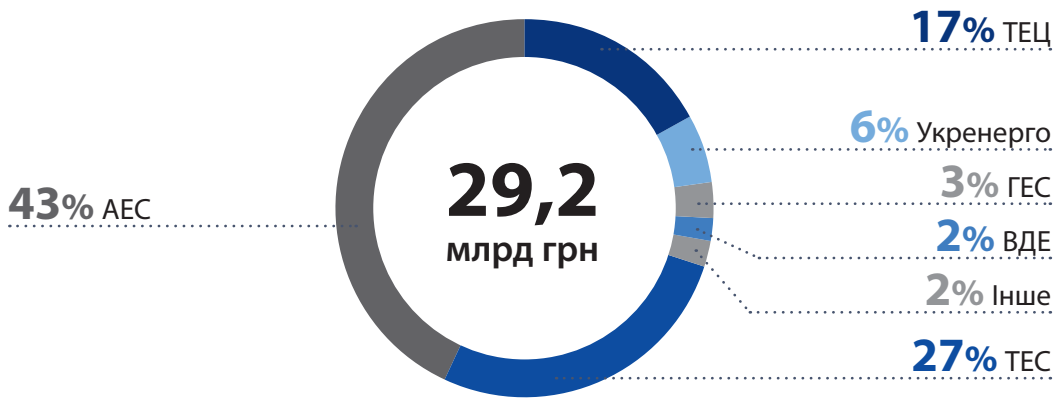

У 2005 році борг ДПЕ перед виробниками електроенергії складав **18,3 млрд грн (\$3,6 млрд)**. У зв'язку з цим було прийнято Закон України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу», який деталізує механізм погашення заборгованості, що утворилась на ОРЕ. Цей Закон визначає процедуру погашення заборгованості по розрахунках за електроенергію шляхом її реструктуризації. Кошти, необхідні для погашення заборгованості, включаються до тарифів на електроенергію, а отже сплачуються кінцевим споживачем.

Закон України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» застосовувався для погашення заборгованості, що виникла до 01.09.2015, а у випадку ДП «НАЕК «Енергоатом» – до 01.01.2016.

¹ Огляд енергетичної галузі станом на 24.01.2017 - <http://uaea.com.ua/review20170124>

СТРУКТУРА ЗАБОРГОВАНОСТІ ДП «ЕНЕРГОРИНОК» СТАНОМ НА 01.01.2018

Сукупний приріст заборгованості ДПЕ перед виробниками за 2016-2017 роки склав **1,9 млрд грн**. На таку заборгованість не розповсюджується дія Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу». Також цей Закон не розповсюджується на заборгованість, що не була вчасно реструктуризована.

На виконання Закону України «Про ринок електричної енергії», КМУ до 11.09.2017 мав внести на розгляд ВРУ законопроект щодо особливостей погашення заборгованості за електричну енергію, що утворилася на ОПЕ. Проте, станом на 01.12.2017 у ВРУ відповідного законопроекту не було зареєстровано. Одночасно, Міненерговугілля опублікувало законопроект «Про особливості погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії», який передбачає наступне:

- 1 Погашення заборгованості здійснюється, у т.ч. за рахунок коштів (цільової надбавки), передбачених НКРЕКП у тарифах на розподіл електроенергії
- 2 Погашення заборгованості державних вугледобувних підприємств здійснюється за рахунок Державного бюджету України з надходжень від акцизного податку на електроенергію;
- 3 Погашення заборгованості споживачів перед ПРТ, що працюють на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, здійснюється за рахунок Державного бюджету з надходжень від податків, що сплачуються підприємствами електроенергетичної галузі.

Таким чином, Міненерговугілля планує перекладення обов'язку оплати електроенергії, спожитої неплатниками, на добросовісних споживачів, шляхом підвищення тарифів на електроенергію та супутні послуги.

Одночасно, такий підхід не здатен повністю вирішити проблему заборгованості оскільки:

- ◆ призводить до зменшення мотивації добросовісних споживачів оплачувати спожиту електроенергію;
- ◆ не стимулює неплатників розраховуватись за борги та оплачувати електроенергію, спожиту в поточному періоді.

ПРОПОЗИЦІЯ BRDO ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ:

Не допускати покладання на споживачів електроенергії витрат, пов'язаних з погашенням заборгованості неплатників.

Передбачити прозору та недискримінаційну процедуру відключення споживачів, що мають броню електропостачання.

Стимулювати ПРТ до проведення активної претензійної роботи з боржниками.

ВИСНОВОК ЗА РОЗДІЛОМ 7

ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

Стабільний фінансовий стан

Алгоритм розподілу коштів

Тариф (його окремі компоненти)

РЕЗУЛЬТАТ РЕГУЛЮВАННЯ

Сукупний борг перед генерацією:

- понад **30 млрд грн** на кінець 2017 року;
- зріс у **2,5 рази** за період 2013-2017 років.

Недоліки існуючої на нижчих рівнях ринку електроенергії системи розрахунків за відпущений товар призводить до поступового нарощування заборгованості перед виробниками електроенергії. Це погіршує інвестиційну привабливість бізнесу у сфері виробництва електроенергії для більшості груп виробників. Фактично тільки «зелені» виробники можуть очікувати **100%** оплати за проданий в ринок товар. Інші хронічно недоотримують кошти, а заборгованість перед ними врегульовується шляхом довгострокової реструктуризації та заліків. Дефіцит обігових коштів не сприяє оновленню генеруючого обладнання, входженню в ринок нових гравців та розвитку конкуренції.

8 | ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА – СВІТОВІ ТРЕНДИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

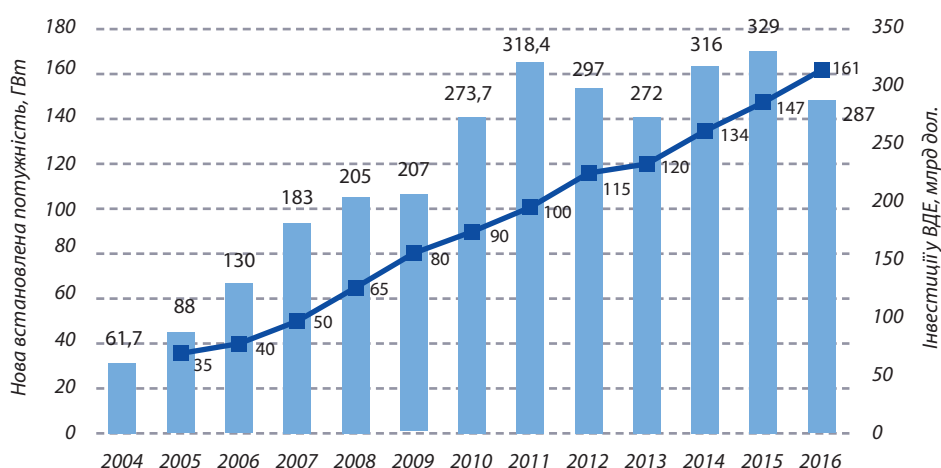
У 2014 році загальносвітовий обсяг інвестицій у відновлювану енергетику, після падіння у 2012-2013 роках, знов почав зростати. У 2015 році, незважаючи на зниження цін на нафту, інвестиції у проекти відновлюваної енергетики зросли ще на **4%** і сягнули, за даними Bloomberg New Energy Finance¹, рекордного рівня **329 мільярдів доларів**.

Нові потужності відновлюваної енергетики, встановлені у всьому світі в 2016 році, склали **161 гВт**, що на **10%** більше, ніж у 2015 році. Така статистика наводиться в щорічному звіті Global Status Report міжнародної мережі REN21². Додана за рік рекордна потужність обійшлася в **\$287 млрд**, що на **23%** менше загальних інвестицій у 2015 році, що свідчить про значне здешевлення «зелених» технологій. Так, за даними міжнародного агентства IRENA³, середні ціни на вітрові турбіни у 2015 році досягли позначки в **1 000 \$/кВт**, що приблизно на **45%** нижче за ціни 2007-2009 років. Ще більш суттєве зниження вартості спостерігається на сонячні панелі – з 2010 року середні ціни на них впали більше ніж у **5 разів** та, станом на березень 2016 року, їх вартість складала близько **500 \$/кВт**.

Усереднені капітальні та операційні витрати на будівництво та експлуатацію **1 кВт⁴** встановленої потужності інших типів електростанцій можна звести в таблицю:

Тип електростанції/ вид палива	АЕС	Вугілля	Газ	Біо- маса	ВЕС	СЕС
Капітальні витрати, €/кВт	7000	1700	900	3100	1665	1300
Операційні витрати, €/кВт	15	40	15	30	25	10
Паливна складова, €/кВт·г	0,75	2,67	2,82	2	0	0
Собівартість виробництва, \$/МВт	97-136	60-140	50-100	77-110	32-62	46-61

РИНОК ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ⁵

■ Інвестиції у відновлювальну енергетику, млрд дол. ■ Нова встановлена потужність, гВт

¹ <https://www.bnef.com/dataview/clean-energy-investment/index.html>

² <http://www.ren21.net/gsr-2017/>

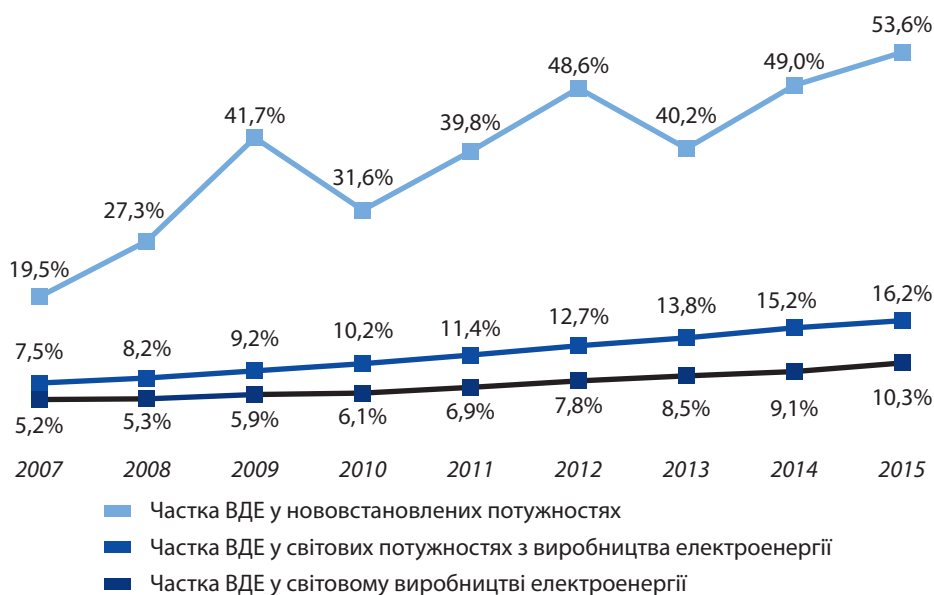
³ *The power to change: solar and wind cost reduction potential to 2025*

⁴ Перехід України на відновлювану енергетику. Звіт за результатами моделювання базового та альтернативних сценаріїв розвитку енергетичного сектору до 2050 року https://ua.boell.org/sites/default/files/perehid_ukraini_na_vidnovlyuvanu_energetiku_do_2050_roku.pdf, https://www.eia.gov/electricity/annual/html/epa_08_04.html, Lazard's levelized cost of energy analysis, Dec.2016, <https://www.nrel.gov/docs/fy11osti/48595.pdf>

⁵ <http://www.ren21.net/status-of-renewables/global-status-report/> ma <https://www.bnef.com/dataview/clean-energy-investment/index.html>

Інвестиції у відновлювану енергетику, як і раніше, більші, ніж в усі технології, пов'язані з використанням викопного палива. При цьому, державні субсидії для «зеленої» енергетики залишаються набагато нижчими, ніж для вугілля, нафти і газу.

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ У СВІТІ

Без урахування великих ГЕС

Джерело: Bloomberg New Energy Finance

У 2016 році більше **24%** світового виробництва електроенергії було забезпечено відновлюваними джерелами енергії, серед яких все ще домінує гідроенергетика. Вітер становить **4%**, а сонячна енергетика зросла до **1,5%**. Загалом, у первинному постачанні енергії відновлювані джерела, за винятком традиційного спалювання деревини та іншої біомаси, забезпечили більше **10%**. Викопні види палива, такі як вугілля, нафта і газ все ще забезпечують близько **80%** світових потреб в енергоресурсах.

Лідером за обсягом інвестицій у відновлювану енергетику залишається Китай. У 2015 році Китай інвестував рекордні **\$119 млрд**, що на **30%** більше ніж у 2014 році. Натомість, європейські країни продовжують скорочувати інвестиції: у 2015 році у відновлювані джерела енергії (далі ВДЕ) було інвестовано **\$58,5 млрд**, що на **18%** менше ніж у 2014 році, та майже втричі менше ніж рекордні **\$132 млрд** інвестицій у 2011 році. При цьому, у 2016 році і Китай сповільнив інвестиції у «зелену енергетику» – до **\$87,8 млрд**¹.

Як і в попередні роки, найбільше коштів було інвестовано в проекти сонячної енергетики – **\$116 млрд**, або майже половину усіх інвестицій у проекти відновлюваної енергетики. Примітно, що **\$67,4 млрд** було інвестовано в дрібні проекти, зокрема, домашні електростанції на дахах будинків. Обсяг інвестицій у вітрову енергетику склав майже **\$110 млрд**.

Непрогнозованість – основна проблема використання ВДЕ. Специфікою роботи більшості типів ВДЕ є стохастичний характер роботи, тобто непрогнозованість та некерованість. При цьому, СЕС генерують максимальну потужність в денний провал навантаження енергосистеми, а максимальна потужність ВЕС приходиться на нічний мінімум, тобто в періоди, коли енергосистема не потребує виробництва електроенергії, що спричиняє необхідність відключення енергоблоків ТЕС від енергосистеми для балансування попиту та пропозиції потужності. Вирішенням цієї проблеми можуть бути системи акумулювання електричної енергії. Вдала реалізація цих технологій вплине на зниження вартості балансування системи, підвищить прибутки ВДЕ за рахунок продажу акумульованої енергії в години максимальної ціни на неї і дозволить стабільніше працювати електричним мережам.

¹ <https://www.bnef.com/dataview/clean-energy-investment/index.html>

Створення безвідмовних та довговічних способів акумулювання електричної енергії, призведе до ширшого використання і збільшення комерційної привабливості нестабільних джерел: вітру і сонця. Вже зараз проблема неможливості акумулювання енергії створює проблеми в Німеччині, яка є лідером сектору ВДЕ. Німецький ринок завершує **20-ти** річний період гарантованого викупу енергії, яка виробляється з фотопанелей. Вирішити проблеми з надлишком виробництва можуть допомогти системи зберігання енергії (акумуляторні станції ВДЕ). Аналітики передбачають, що попит цього ринку на встановлення акумуляційних систем зросте з **6 тисяч** в 2013 року до **100 тисяч** систем в 2018 року.

Аналіз, виконаний американськими організаціями, показав, що до 2024 року пристрої для акумулювання енергії здешевшають настільки, що стане економічно доцільним виробництво енергії для власних потреб з від'єднанням від мереж. Така ж тенденція буде і в Європі.

Є різні способи зберігання енергії. На рівні енергосистеми найбільш розповсюдженим способом є використання гідроакумулюючих станцій – два великі резервуари води, розміщені близько одним від іншого, але на різних рівнях. В години надлишку виробництва, коли електроенергія є дешевою, гідроагрегати ГАЕС перекачують воду до верхнього басейну, а в години дефіциту енергії, ГАЕС виробляє електроенергію. Недоліком цього варіанту є необхідність прив'язки станції до певного місця, де є велика кількість води. Це не дає можливості ГАЕС стати універсальними акумуляторами.

Іншим способом акумулювання є електростанції на стисненому повітрі. Надлишок енергії використовується для роботи компресорів, які закачують повітря у великі підземні сховища. Стиснення повітря приводить до появи великої кількості тепла, яке також може бути використане. При дефіциті енергії, стиснене повітря використовують для роботи турбін і виробництва енергії.

В сонячних електростанціях в Іспанії (Andasol) та США (Ivanpah), а також в Єгипті і в Арабських Еміратах використовуються акумулятори на основі розплавленої солі, в яких протягом дня накопичується теплова енергія, отримана від направлених дзеркал, з можливістю виробництва електричної енергії в періоди її дефіциту.

Перспективним способом зберігання енергії є електромеханічні акумулятори (маховики¹), тобто об'єкти великої маси, які розташовуються в магнітному полі, обертаються або рухаються в тунелі. Коли виникає необхідність, кінетична енергія починає перетворюватися на електричну. Час отримання накопиченої енергії є миттєвим. Маховики не створюють забруднень і можуть збільшувати потужність після збільшення діаметру і маси.

Серед майбутніх способів зберігання енергії можуть отримати шанс суперконденсатори з графенових плит² або нанотрубок, а також суперконденсаторно-акумуляторні гібриди.

В Голландії створюють систему зберігання енергії на основі технології «power-to-gas», яка буде акумулювати енергію отриману з вітрогенераторів і фотопанелей. Подібний проект значно меншого розміру вже є в Німеччині. Передбачається комплекс використання різних технологій, які будуть збільшувати його енергетичну ефективність. Одною з складових технологій буде електроліз води, на основі чого отримані продукти будуть використовуватись в хімічному процесі і пристроях для виробництва біогазу.

Інвестиції в способи зберігання енергії з ВДЕ – це дорога розвитку цих джерел, а також енергетики загалом, можливість досягнення конкурентності ціни виробленої ВДЕ електроенергії з традиційними виробниками.

Механізми стимулювання виробництва електроенергії з ВДЕ в Україні

Стимулювання виробництва електроенергії ВДЕ в Україні здійснюється шляхом

¹ <http://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/847295?reload=true>

² <http://www.fainaidea.com/technologii/energetika/uchenye-nashli-istochnik-beskonechnoj-energii-v-grafene-137025.html>

запровадження «зеленого» тарифу (не поширюється на електроенергію, вироблену великими гідроелектростанціями).

Нормативне визначення терміну «зелений» тариф закріплено у ст. 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії». Згідно з нею, «зелений» тариф – спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, зокрема, на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах) з альтернативних джерел енергії.

Згідно статті 9-1 зазначеного Закону України, «зелений» тариф встановлюється НКРЕКП, на електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики, у тому числі, на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями). «Зелений» тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на відповідний коефіцієнт «зеленого» тарифу.

Згідно статті 9-1 Закону, для введених в експлуатацію з 1 липня 2015 року по 31 грудня 2024 року об'єктів електроенергетики, у тому числі, черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), до «зеленого» тарифу встановлюється надбавка за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва. Ця надбавка до «зеленого» тарифу встановлюється та підлягає застосуванню на весь строк його дії.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

АМКУ – Антимонопольний комітет України

АСКОЕ – Автоматизована система комерційного обліку електроенергії

ВДЕ – відновлювальні джерела енергії

ВРУ – Верховна Рада України

ДЧОРЕ – Договір між членами Оптового ринку електроенергії

ДПЕ – Державне підприємство «Енергоринок»

ЄС – Європейський Союз

КМУ – Кабінет Міністрів України

КВВП – Коефіцієнт використання встановленої потужності

Міненерговугілля – Міністерство енергетики та вугільної промисловості України

НЕК – Державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго»

НКРЕКП / НКРЕ / Регулятор – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, державний колегіальний орган, що здійснював державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій з березня 1995 року по серпень 2014 року. Комісія ліквідована Указом Президента 27 серпня 2014 року. Натомість Указом Президента України від 27.08.2014 № 694/2014. була утворена Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

ОЕС – Об'єднана енергетична система

ОРЕ – Оптовий ринок електроенергії

ОРЦ – Оптова ринкова ціна

ПРТ – Постачальник електричної енергії за регульованим тарифом

ТУ – технічні умови

ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ

«ЗЕЛЕНИЙ» ТАРИФ – спеціальний тариф, за яким закупається електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями)

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ (АСКОЕ) – сукупність об'єднаних в єдину функціональну метрологічно-атестовану систему локального устаткування збору і обробки даних засобів (засобу) обліку, каналів передачі інформації та пристроїв приймання, обробки, відображення та реєстрації інформації

АЛГОРИТМ ОПТОВОГО РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ – порядок розподілу уповноваженим банком коштів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання без платіжних доручень, який встановлюється національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

БУДІВНИЦТВО – нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, технічне переоснащення

ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ – господарська діяльність, пов'язана з перетворенням енергетичних ресурсів будь-якого походження, у тому числі альтернативних джерел енергії, на електричну енергію за допомогою технічних засобів з метою її продажу на підставі договору

ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГІЯ (АКТИВНА) – енергоносій, який виступає на ринку як товар, що відрізняється від інших товарів особливими споживчими якостями та фізико-технічними характеристиками (одночасність виробництва та споживання, неможливість складування, повернення, переадресування), які визначають необхідність регулювання та регламентації використання цього товару

ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ – електроустановка або група електроустановок, призначених для виробництва електричної енергії або комбінованого виробництва електричної та теплової енергії

ЕЛЕКТРОУСТАНОВКА – комплекс взаємопов'язаних устаткування і споруд, що призначаються для виробництва або перетворення, передачі, розподілу чи споживання електричної енергії

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА – стан електроенергетики, який гарантує технічно та економічно безпечно задоволення поточних і перспективних потреб споживачів в енергії та охорону навколишнього природного середовища

ЗАМОВНИК – фізична або юридична особа, яка письмово повідомила розподільній компанії про намір приєднати до електричних мереж новозбудовані електроустановки або змінити технічні параметри діючих електроустановок внаслідок реконструкції чи технічного переоснащення

ЗАСОБИ ОБЛІКУ – засоби вимірювальної техніки, у тому числі лічильники, трансформатори струму та напруги, кола обліку, які використовуються для визначення обсягу електричної енергії та величини споживання електричної потужності

МІСЦЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (ТОЧКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ) ПОТУЖНОСТІ (ЗАМОВЛЕНОЇ ДО ПРИЄДНАННЯ) – місце (точка) в існуючих електричних мережах розподільної компанії, від якого розподільна компанія забезпечує розвиток електричних мереж з метою приєднання електроустановки замовника відповідної потужності або приєднання генеруючих потужностей

ОБ'ЄДНАНА ЕНЕРГЕТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ – сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом

ОПТОВИЙ РИНОК ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ – ринок, що створюється суб'єктами господарської діяльності для купівлі-продажу електричної енергії на підставі договору

ПОСЛУГИ КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ (ПОСЛУГИ КОМЕРЦІЙНОГО ОБЛІКУ) – визначені цим Законом послуги/роботи із забезпечення комерційного обліку електричної енергії на ринку електричної енергії

ПРИЄДНАННЯ ЕЛЕКТРОУСТАНОВКИ (ПРИЄДНАННЯ) – надання розподільною/передавальною компанією послуги замовнику із створення технічної можливості для передачі (прийняття) в місце приєднання електроустановки замовника відповідної потужності до електричних мереж розподільної/передавальної компанії (у тому числі новозбудованих) електричної енергії необхідного обсягу з дотриманням показників її якості та надійності

РЕГУЛЯТОР – орган державного регулювання відповідальний за формування тарифної політики відповідно до законодавства, надання ліцензій на здійснення окремих видів діяльності в електроенергетиці, здійснення контролю за діяльністю суб'єктів електроенергетики та інших учасників ринку електричної енергії та встановлення відповідальності за порушення умов і правил здійснення ними діяльності в електроенергетиці та на ринку електричної енергії. З 10.09.2014 – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, з 23.11.2011 по 10.09.2014 - Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики

ТАРИФ – регульована та/або визначена відповідно до нормативно-правових актів ціна (сукупність цін відповідно до часу доби) на певні види товарів чи послуг

ТАБЛИЦЯ №1
ПЕРЕЛІК РЕГУЛЯТОРНИХ АКТИВ РИНКУ

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
1	Про затвердження Порядку визначення витрат на оплату праці, які враховуються у тарифах на розподіл електричної енергії (передачу електричної енергії місцевими (локальними) електромережами), постачання електричної енергії за регульованим тарифом, передачу електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами, виробництво теплової та виробництво електричної енергії	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2645	26-10-2015	Актуальний	Має ознаки незаконного
2	Про затвердження Порядку формування інвестиційних програм ліцензіатів з виробництва електричної та теплової енергії на теплоелектроцентралях та когенераційних установках	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2585	15-10-2015	Неактуальний	Законний
3	Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від проведення господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)	Постанова	Кабінет Міністрів України	565	5-8-2015	Неактуальний	Законний
4	Про встановлення фіксованих мінімальних розмірів "зелених" тарифів на електричну енергію для приватних домогосподарств	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2044	20-07-2015	Актуальний	Законний
5	Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження	Постанова	Кабінет Міністрів України	263	07-05-2015	Актуальний	Законний
6	Про затвердження Порядку ведення державного обліку водокористування	Наказ	Міністерство екології та природних ресурсів України	78	16-03-2015	Актуальний	Законний
7	Про ліцензування видів господарської діяльності	Закон	Верховна Рада України	222-VIII	02-03-2015	Актуальний	Акт не підзаконний
8	Про затвердження Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України	Постанова	Кабінет Міністрів України	32	21-01-2015	Актуальний	Законний
9	Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Указ	Президент України	715/2014	10-09-2014		
10	Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України	Постанова	Кабінет Міністрів України	393	20-08-2014	Неактуальний	Має ознаки незаконного
11	Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя	Постанова	Кабінет Міністрів України	148	07-05-2014	Актуальний	Законний

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
12	Про затвердження Порядку продажу, обліку та розрахунків за електричну енергію, що вироблена з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики (генеруючими установками) приватних домогосподарств	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	170	27-02-2014	Актуальний	Законний
13	Про затвердження Правил проведення протиаварійних тренувань персоналу електричних станцій та мереж	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	991	24-12-2013	Актуальний	Законний
14	Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну безпеку	Постанова	Кабінет Міністрів України	808	28-8-2013	Неактуальний	Акт не підзаконний
15	Про затвердження Порядку видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії	Постанова	Кабінет Міністрів України	771	24-07-2013	Актуальний	Законний
16	Про затвердження Методики розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	115	12-02-2013	Актуальний	Законний
17	Про затвердження Правил приєднання електроустановок до електричних мереж	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	32	17-01-2013	Актуальний	Законний
18	Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії "зеленого" тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності та приватних домогосподарств	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	1421	02-11-2012	Неактуальний	Законний
19	Про затвердження форм звітності НКРЕ у сферах електроенергетики та тепlopостачання та інструкцій щодо їх заповнення (Форма № 1-НКРЕ (місячна))	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	1257	04-10-2012	Актуальний	Законний
20	Про затвердження Порядку внесення установ, організацій та закладів, які здійснюють розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, до переліку Міністерства України	Наказ	Міністерство екології та природних ресурсів України	475	01-10-2012	Актуальний	Законний
21	Про адміністративні послуги	Закон	Верховна Рада України	5203-VI	06-09-2012	Актуальний	Акт не підзаконний
22	Про затвердження Порядку визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	749	15-06-2012	Неактуальний	Законний
23	Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	Постанова	Кабінет Міністрів України	1107	26-10-2011	Неактуальний	Законний
24	Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля	Постанова	Кабінет Міністрів України	771	29-6-2011	Неактуальний	Акт не підзаконний
25	Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензіатами умов та практичної діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею та постачанням електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової та електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплосилоцентриах та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	882	19-05-2011	Актуальний	Законний

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
26	Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності	Закон	Верховна Рада України	3392-VI	19-05-2011	Актуальний	Акт не підзаконний
27	Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт	Постанова	Кабінет Міністрів України	466	13-04-2011	Актуальний	Законний
28	Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів	Постанова	Кабінет Міністрів України	461	13-04-2011	Актуальний	Законний
29	Про затвердження форми Акта здійснення заходу з державного енергетичного нагляду (контролю) та внесення змін до наказу Мінпаливенерго від 24.12.2004 № 817	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	473	15-11-2010	Актуальний	Законний
30	Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів	Закон	Верховна Рада України	2480-VI	09-07-2010	Актуальний	Акт не підзаконний
31	Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря із котелень, що працюють на лушпинні соняшнику	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	540	13-10-2009	Актуальний	Законний
32	Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	389	20-07-2009	Актуальний	Законний
33	Про порядок переведення підприємств на резервні види палива	Постанова	Кабінет Міністрів України	263	25-03-2009	Актуальний	Має ознаки незаконного
34	Про затвердження Порядку розрахунку та витрачання доходу, отриманого суб'єктами господарювання з виробництва електричної та/або теплової енергії, в частині здобутого шляхом впровадження за рахунок залучених інвестицій енергозберігаючих (енергоефективних) заходів та енергоефективних проєктів сумарного скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів	Наказ	Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	18	24-02-2009	Актуальний	Має ознаки незаконного
35	Про особливості приєднання до електричних мереж об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел	Постанова	Кабінет Міністрів України	126	19-02-2009	Актуальний	Має ознаки незаконного
36	Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	639	10-12-2008	Актуальний	Законний
37	Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	541	22-10-2008	Актуальний	Законний
38	Про затвердження Правил взаємовідносин між Державним підприємством "Національна енергетична компанія "Укренерго" та суб'єктами (об'єктами) електроенергетики в умовах паралельної роботи в складі Об'єднаної енергетичної системи України	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	303	02-06-2008	Актуальний	Законний
39	Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенями ризику їх діяльності в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання і визначення періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)	Постанова	Кабінет Міністрів України	75	22-2-2008	Неактуальний	Законний
40	Про затвердження Порядку проведення кваліфікації котлоагрегатної установки	Постанова	Кабінет Міністрів України	1670	29-11-2006	Актуальний	Законний
41	Про затвердження Положення про порядок оцінки готовності об'єктів електроенергетики до роботи в осінньо-зимовий період	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	231	07-07-2006	Актуальний	Має ознаки незаконного

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
42	Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	309	27-06-2006	Актуальний	Законний
43	Про затвердження Порядку підготовки та фінансування проектів з метою реалізації плану реконструкції та модернізації теплових електростанцій	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	183	24-05-2006	Актуальний	Має ознаки незаконного
44	Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	108	09-03-2006	Актуальний	Законний
45	Про затвердження Правил приєднання когенераційних установок до електричних мереж	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	47	21-01-2006	Неактуальний	Має ознаки незаконного
46	Про затвердження Умов та правил (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності з комбінованого виробництва теплової і електричної енергії	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	997	02-11-2005	Неактуальний	Законний
47	Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності	Закон	Верховна Рада України	2806-IV	06-09-2005	Актуальний	Акт не підзаконний
48	Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу	Закон	Верховна Рада України	2711-IV	23-06-2005	Актуальний	Акт не підзаконний
49	Про затвердження Інструкції про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	255	09-06-2005	Актуальний	Має ознаки незаконного
50	Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу	Закон	Верховна Рада України	2509-IV	5-4-2005	Неактуальний	Акт не підзаконний
51	Про затвердження Інструкції з організації проведення обстежень електричних, тепловикористовуючих установ, теплових мереж та оформлення їх результатів	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	817	24-12-2004	Актуальний	Законний
52	Про затвердження Порядку проведення експертизи для підтвердження належності палива до альтернативного	Наказ	Державний комітет України з енергозбереження	183	10-12-2004	Актуальний	Законний
53	Про порядок видачі свідоцтва про належність палива до альтернативного	Постанова	Кабінет Міністрів України	1307	05-10-2004	Актуальний	Законний
54	Про затвердження Положення про порядок опломбування або опечатування підприємств, окремих їх цехів (дільниць) і одиниць обладнання у разі обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	353	15-09-2004	Неактуальний	Має ознаки незаконного
55	Про заходи щодо реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей у період до 2020 року	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	648-р	08-09-2004	Актуальний	Має ознаки незаконного
56	Про затвердження Переліку типів устаткування, для яких розробляються нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	317	16-08-2004	Актуальний	Законний
57	Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму охорони на території забороненої зони та контрольованої зони гідроелектротехнічних споруд	Постанова	Кабінет Міністрів України	416	31-03-2004	Актуальний	Законний

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
58	Про затвердження Положення про спеціальну підготовку і навчання з питань технічної експлуатації об'єктів електроенергетики	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	75	09-02-2004	Актуальний	Законний
59	Про затвердження Правил застосування системної протиаварійної автоматики запобігання та ліквідації небезпечного зниження або підвищення частоти в енергосистемах	Наказ	Міністерство палива та енергетики України	714	01-12-2003	Актуальний	Законний
60	Про затвердження переліку особливо важливих об'єктів електроенергетики, які підлягають охороні відомчою воєнізованою охороною у взаємодії із спеціалізованими підрозділами інших центральних органів виконавчої влади	Постанова	Кабінет Міністрів України	1170	28-07-2003	Неактуальний	Законний
61	Про альтернативні джерела енергії	Закон	Верховна Рада України	555-IV	20-02-2003	Актуальний	Акт не підзаконний
62	Про затвердження Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря	Наказ	Міністерство екології та природних ресурсів України	177	10-05-2002	Актуальний	Має ознаки незаконного
63	Про затвердження Переліку речовин, які входять до "твердих речовин" та "вуглеводнів" і за викиди яких справляється збір	Наказ	Міністерство екології та природних ресурсів України	104	14-03-2002	Неактуальний	Має ознаки незаконного
64	Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. N 459	Постанова	Кабінет Міністрів України	321	13-03-2002	Неактуальний	Законний
65	Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи	Постанова	Кабінет Міністрів України	302	13-3-2002	Неактуальний	Законний
66	Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Постанова	Кабінет Міністрів України	1780	28-12-2001	Актуальний	Законний
67	Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря	Постанова	Кабінет Міністрів України	1655	13-12-2001	Актуальний	Законний
68	Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню	Постанова	Кабінет Міністрів України	1598	29-11-2001	Актуальний	Законний
69	Про врегулювання відносин на оптовому ринку електричної енергії України	Постанова	Кабінет Міністрів України	1136	19-07-2000	Актуальний	Законний
70	Про природні монополії	Закон	Верховна Рада України	1682-III	20-04-2000	Актуальний	Акт не підзаконний
71	Про альтернативні види палива	Закон	Верховна Рада України	1391-XIV	14-01-2000	Актуальний	Акт не підзаконний
72	Про затвердження Положення про порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері тепlopостачання	Постанова	Кабінет Міністрів України	1312	21-07-1999	Актуальний	Законний
73	Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами	Постанова	Кабінет Міністрів України	465	25-03-1999	Актуальний	Законний
74	Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря	Постанова	Кабінет Міністрів України	343	09-03-1999	Актуальний	Має ознаки незаконного

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
75	Про затвердження форми Звіту про використання коштів на фінансування видатків, пов'язаних з добувкою енергоблоків електростанцій та теплоелектроцентралей та Порядку обліку і подання податкової звітності про використання вказаних коштів	Наказ	Державна податкова адміністрація України	112	5-3-1999	Неактуальний	Законний
76	Про заходи щодо закріплення кадрів в електроенергетиці	Постанова	Кабінет Міністрів України	2099	30-12-1998	Актуальний	Законний
77	Про затвердження Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів (ДНАОП 0.00-1.21-98)	Наказ	Міністерство праці та соціальної політики України	4	9-1-1998	Неактуальний	Законний
78	Про електроенергетику	Закон	Верховна Рада України	575/97-ВР	16-10-1997	Актуальний	Акт не підзаконний
79	Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві	Постанова	Кабінет Міністрів України	786	15-07-1997	Актуальний	Законний
80	Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується	Постанова	Кабінет Міністрів України	1100	11-09-1996	Актуальний	Законний
81	Про затвердження Порядку відшкодування збитків, завданих водокористувачам припинення права або зміною умов спеціального водокористування	Постанова	Кабінет Міністрів України	966	14-08-1996	Актуальний	Законний
82	Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії	Постанова	Кабінет Міністрів України	929	07-08-1996	Актуальний	Має ознаки незаконного
83	Про нормативи витрат на проведення державної екологічної експертизи	Постанова	Кабінет Міністрів України	644	13-6-1996	Неактуальний	Законний
84	Про Порядок передачі документації на державну екологічну експертизу	Постанова	Кабінет Міністрів України	870	31-10-1995	Неактуальний	Законний
85	Водний кодекс України	Кодекс України	Верховна Рада України	213/95-ВР	06-06-1995	Актуальний	Акт не підзаконний
86	Про затвердження Інструкції про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України	7	10-02-1995	Актуальний	Має ознаки незаконного
87	Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища	116	15-12-1994	Неактуальний	Законний
88	Про енергозбереження	Закон	Верховна Рада України	74/94-ВР	1-7-1994	Неактуальний	Акт не підзаконний
89	Про охорону атмосферного повітря	Закон	Верховна Рада України	2707-XII	16-10-1992	Неактуальний	Акт не підзаконний
90	Про охорону праці	Закон	Верховна Рада України	2694-XII	14-10-1992	Актуальний	Акт не підзаконний
91	Про державну статистику	Закон	Верховна Рада України	2614-XII	17-09-1992	Актуальний	Акт не підзаконний

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
92	Про охорону навколишнього природного середовища	Закон	Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки	1264-XII	25-06-1991	Неактуальний	Акт не підзаконний
93	Про утворення постійної Комісії з розгляду, затвердження та коригування планових річних та перспективних графіків ремонтів і модернізації (реконструкції) обладнання електростанцій енергогенеруючих компаній та теплоелектроцентралей	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	269	7-5-2015	Актуальний	Має ознаки незаконного
94	Договір між членами Оптового ринку електричної енергії України	Договір	Національна комісія з питань регулювання електроенергетики України	б/н	15-11-1996	Актуальний	Законний
95	Про затвердження Порядку формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише малих гідроелектростанцій)	Постанова	Національна комісія регулювання електроенергетики України	299	25-3-2010	Актуальний	Має ознаки незаконного
96	Про затвердження Примірних договорів, які укладаються із суб'єктами господарювання, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	1314	11-10-2012	Актуальний	Законний
97	Про затвердження Порядку формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	289	03-03-2016	Актуальний	Законний
98	Про затвердження Порядку проведення кваліфікації когенераційної установки	Наказ	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	27	18-2-2016	Актуальний	Законний
99	Про затвердження Порядку визначення рівня використання обладнання українського виробництва на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексів), що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), та встановлення відповідної надбавки до "зеленого" тарифу	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	2932	10-12-2015	Актуальний	Законний
100	Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Закон	Верховна Рада України	1540-VIII	22-09-2016	Актуальний	Акт не підзаконний
101	Про затвердження Порядку складання річних та місячних прогнозних балансів електричної енергії об'єднаної енергетичної системи України	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	521	16-08-2016	Актуальний	Законний
102	Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України	Постанова	Кабінет Міністрів України	275	19-04-2017	Актуальний	Законний
103	Про затвердження Порядку розрахунку та встановлення ставки внесків на регулювання	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	491	06-04-2017	Актуальний	Законний

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
104	Про затвердження Порядку затвердження, коригування та вилучення інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	224	23-02-2017	Актуальний	Має ознаки незаконного
105	Про оцінку впливу на довкілля	Закон	Верховна Рада України	2059-VIII	23-05-2017	Актуальний	Акт не підзаконний
106	Про ринок електричної енергії	Закон	Верховна Рада України	2019-VIII	13-04-2017	Актуальний	Акт не підзаконний
107	Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	309	22-03-2017	Актуальний	Законний
108	Про затвердження Порядку комерційного обліку електричної енергії, виробленої на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями)	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	472	04-04-2017	Актуальний	Законний
109	Про затвердження Порядку проведення відкритого обговорення проєктів рішень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	866	30-06-2017	Актуальний	Законний
110	Про затвердження форми державного статистичного спостереження N 1-екологічні витрати "Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі за 20__ рік" (річна)	Наказ	Державна служба статистики України	259	30-9-2015	Актуальний	Має ознаки незаконного
111	Про затвердження форми державного статистичного спостереження N 2-ТП (повітря) (річна) "Звіт про охорону атмосферного повітря"	Наказ	Державна служба статистики України	345	27-11-2015	Актуальний	Має ознаки незаконного
112	Про затвердження форми дозволу на спеціальне водокористування та форми нормативного розрахунку водокористування і водовідведення	Наказ	Міністерство екології та природних ресурсів України	234	23-06-2017	Актуальний	Законний
113	Про затвердження Методики формування, розрахунку та встановлення тарифу на електричну енергію, що виробляється на гідроелектростанціях	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	989	01-08-2017	Актуальний	Законний
114	Про затвердження Методики формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	991	01-08-2017	Актуальний	Законний
115	Про затвердження Методики формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та теплову енергію, що виробляється на атомних електростанціях	Постанова	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	990	1-8-2017	Актуальний	Законний
116	Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля	Постанова	Кабінет Міністрів України	989	13-12-2017	Актуальний	Законний

№ з/п	Назва	Тип	Видавники	Номер	Дата	Перевірка актуальності	Перевірка законності
117	Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля	Постанова	Кабінет Міністрів України	1026	13-12-2017	Актуальний	Законний
118	Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля	Постанова	Кабінет Міністрів України	1010	13-12-2017	Актуальний	Законний
119	Про затвердження електронної форми Журналу для реєстрації висновків державної екологічної експертизи	Наказ	Міністерство екології та природних ресурсів України	346	14-08-2013	Неактуальний	Має ознаки незаконного
120	Про затвердження форми дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, дозволу про внесення змін до дозволу на викиди забруднюючих речовин, заяви на одержання дозволу на викиди	Наказ	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	266	30-05-2006	Актуальний	Має ознаки незаконного
121	Про затвердження переліку виробників електричної енергії	Наказ	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	273	08-05-2015	Актуальний	Має ознаки незаконного

ТАБЛИЦЯ №2

ДОКУМЕНТИ РОЗПОРЯДЧОГО ТА ТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

№ з/п	Назва документу
1	Розпорядження Кабінету Міністрів України № 902 від 1 жовтня 2014 р «Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»
2	Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»
3	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.11.2015 № 1228-р
4	Наказ Мінпаливенерго України «Технічна експлуатація електричних станцій і мереж. Правила» від 13 червня 2003 року № 296
5	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 03.02.2005 № 60 Методичні вказівки з обліку та аналізу в енергосистемах технічного стану розподільчих мереж напругою 0,38-20 кВ за повітряними лініями електропередачі» (СОУ-Н МПЕ 40.1.20.576:2005)
6	Методика розробки технологічних нормативів використання води на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарств України / Держбуд України, Державний інститут житлово-комунального господарства. – К., 1998
7	Методические указания по разработке норм и нормативов водопотребления и водоотведения с учетом качества потребляемой и отводимой воды в промышленности/ Госплан СССР, НИИ планирования и нормативов. – М.: Изд-е Укр. Фил. НИИПИН при Госплане СССР, 1979
8	Отраслевая методика по разработке норм и нормативов водопотребления и водоотведения на предприятиях и объединениях министерства энергетического машиностроения / Минэнергомаш СССР, ПТП «Энергомашремналадка». – М., 1980
9	Нормативы водоспоживання та водовідведення для технологічних процесів на підприємствах залізничного транспорту України. Методика розрахунку питомих балансових норм водоспоживання та водовідведення на підприємствах залізничного транспорту України / Мінтранс України, Державна адміністрація залізничного транспорту України. – К., 1997
10	Нормирование водопотребления и водоотведения с учетом качества потребляемой и отводимой воды на автотранспортных предприятиях Министерства автомобильного транспорта УССР. – К., 1988
11	СНиП 2.01.01-82 Строительная климатология и геофизика
12	СНиП 2.04.01-85 Внутренний водопровод и канализация
13	СНиП 2.04.02-84 Водоснабжение. Наружные сети и сооружения
14	СНиП 2.04.07-86 Тепловые сети
15	СНиП II-92-76 Вспомогательные здания и помещения в промышленности
16	СНиП II-35-76 Котельные установки
17	Укрупненные нормы водопотребления и водоотведения для различных отраслей промышленности. Изд. 2-е перераб. / СЕВ, ВНИИ ВОДГЕО ГОССТРОЯ СССР – М.: Стройиздат, 1982
18	ГОСТ 34.602-89 ИНФОРМАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. ТЕХНИЧЕСКОЕ ЗАДАНИЕ НА СОЗДАНИЕ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ
19	ГОСТ 34.602-89 Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Техническое задание на создание автоматизированной системы
20	ГОСТ 687-78 Выключатели переменного тока на напряжение свыше 1000 В. Общие технические условия
21	ГОСТ 981-75 Масла нефтяные. Метод определения стабильности против окисления
22	ГОСТ 1510-84. Нефть и нефтепродукты. Маркировка, упаковка, транспортирование и хранение
23	ГОСТ 3619-89 Котлы паровые стационарные. Типы и основные параметры
24	ГОСТ 12450-82 Выключатели переменного тока на номинальные напряжения от 110 до 750 кВ. Технические требования к отключению ненагруженных воздушных линий и методы испытаний
25	ГОСТ 13109-97 Электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения
26	ГОСТ 14202-69 Трубопроводы промышленных предприятий. Опознавательная окраска, предупреждающие знаки и маркировочные щитки
27	ГОСТ 14249-89 Сосуды и аппараты. Нормы и методы расчета на прочность
28	ГОСТ 20995-75 Котлы паровые стационарные давлением до 3,9 МПа. Показатели качества питательной воды и пара
29	ГОСТ 24277-91 Установки паротурбинные стационарные для атомных электростанций. Общие технические условия
30	ГОСТ 24278-89Е Установки турбинные паровые стационарные для привода электрических генераторов ТЭС. Общие технические требования

№ з/п	Назва документа
31	ГОСТ 24570-81 Клапаны предохранительные паровых и водогрейных котлов. Технические требования
32	ГОСТ 25364-97 Агрегаты паротурбинные стационарные. Нормы вибрации опор валопроводов и общие требования к проведению измерений
33	ГОСТ 25859-83 Сосуды и аппараты стальные. Нормы и методы расчета на прочность при малоцикловых нагрузках
34	ГОСТ 27164-86 Аппаратура специального назначения для эксплуатационного контроля вибрации подшипников крупных стационарных агрегатов. Технические требования
35	ДСТУ ISO 9001-2001 Системи управління якістю. Вимоги
36	ДСТУ ISO 9004-2001 Системи управління якістю. Настанови щодо поліпшення діяльності
37	ДСТУ 1.1:2001. Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять
38	ДСТУ 2708:2006 Метрологія. Повірка засобів вимірювальної техніки. Організація та порядок проведення
39	ДСТУ 2709-94 Державний стандарт України. Метрологія. Автоматизовані системи керування технологічними процесами. Метрологічне забезпечення. Основні положення
40	ДСТУ 2767-94. Керівництво з навантаження силових сухих трансформаторів
41	ДСТУ 3463-96 (ГОСТ 14209-97 ІЕС 354-91). Керівництво з навантаження силових масляних трансформаторів
42	ДСТУ 3968-2000 Державний стандарт України. Метрологія. Тавра повірочні та калібрувальні. Правила виготовлення, застосування і зберігання
43	ДСТУ 3989-2000 Державний стандарт України. Метрологія. Калібрування засобів вимірювальної техніки. Основні положення, організація, порядок проведення та оформлення результатів
44	МИ 2002—89 Рекомендация. Государственная система обеспечения единства измерений. Системы информационно-измерительные. Организация и порядок проведения метрологической аттестации
45	ПМГ 06-2001 Порядок признания результатов испытаний и утверждения типа, поверки, метрологической аттестации средств измерений
46	ПМУ 7-98 «Порядок проведения экспертизы щодо відповідності засобів вимірювальної техніки, які ввозяться на територію України, вимогам Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»
47	Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження Типового положення про метрологічні служби центральних органів виконавчої влади, органів управління об'єднань підприємств, підприємств та організацій» від 28 лютого 2005 року N 53
48	ОСТ 108.031.08-85 Котлы стационарные и трубопроводы пара и горячей воды. Положения по обоснованию толщины стенки
49	ОСТ 108.031.09-85 Котлы стационарные и трубопроводы пара и горячей воды. Нормы расчета на прочность. Методы определения толщины стенки
50	ОСТ 108.031.10-85 Котлы стационарные и трубопроводы пара и горячей воды. Нормы расчета на прочность. Определение коэффициентов прочности
51	НПАОП 40.3-1.05-89 (НАОП 1.1.10-1.05-89) (РД 34.03.352-89) Правила взрывобезопасности топливоподач и установок для приготовления и сжигания пылевидного топлива
52	НАОП 1.1.10-5.05-86 (РД 34.03.702-86) Инструкция по оказанию первой помощи пострадавшим в связи с несчастными случаями при обслуживании энергетического оборудования
53	СОУ-Н МЕВ 40.121677681-52:2011 Визначення розрахункового ресурсу та оцінка живучості роторів і корпусних деталей турбін. Методичні вказівки
54	СОУ-Н ЕЕ 20.178.2008 Схеми принципів електричних розподільчих установок напругою від 6кВ до 750кВ електричних підстанцій. Настанова
55	РД 34.17.406-82 Инструкция по ультразвуковому контролю цельнокованых роторов паровых турбин со стороны осевого канала
56	РД 34.17.417 Положение об оценке ресурса, порядке контроля и замены гибов необогреваемых труб котлов с рабочим давлением 10 и 14 МПа
57	РД 34.17.428-90. Положение о порядке продления срока эксплуатации корпусов ПВД и ПНД свыше 30 лет
58	РД 34.20.405. Правила приемки в эксплуатацию отдельных пусковых комплексов и законченных строительством электростанций, объектов электрических и тепловых сетей
59	РД 34.20.508. Инструкция по эксплуатации силовых кабельных линий. Часть 1. Кабельные линии напряжением до 35 кВ
60	РД 34.20.509 Инструкция по эксплуатации силовых кабельных линий. Часть 2. Кабельные линии напряжением 110-500 кВ
61	РД 34.21.501 Типовая инструкция по эксплуатации механического оборудования гидротехнических сооружений
62	РД 34.22.502. Правила эксплуатации заиляемых водохранилищ малой и средней емкости
63	РД 34.26.105-84 Методические указания по предупреждению низкотемпературной коррозии поверхностей нагрева и газоходов котлов

№ з/п	Назва документа
64	РД 34.30.310. Методические указания по проверке и испытаниям автоматических систем регулирования и защит паровых турбин (МУ 34-70-062-83)
65	РД 34.31.602-70 Инструкция по ремонту гидротурбин и механической части генераторов
66	РД 34.31.603-86 Методические указания по построению комплексной сетевой модели ремонта гидроагрегата (МУ 34-70-154-86)
67	РД 34.40.504 Методические указания по защите баков-аккумуляторов от коррозии и воды в них от аэрации
68	РД 34.43.102-89 Инструкция по эксплуатации нефтяных турбинных масел
69	РД 34.43.106-90 Типовая инструкция по приемке, хранению и эксплуатации огнестойкого турбинного масла ОМТИ
70	РД 34.45.512-87 Типовая инструкция по эксплуатации газовой системы водородного охлаждения генераторов
71	РД 34.48.151-87 Нормы технологического проектирования диспетчерских пунктов и узлов СДТУ энергосистем
72	Наказ Міністерство палива та енергетики України від 04.02.2004 N 68 «Про затвердження та введення в дію нормативного документа «Організація технічного обслуговування і ремонту систем та обладнання атомних електростанцій. Основні положення»
73	РД 153-34.020.340-98 Методические указания по контролю за состоянием металлических напорных трубопроводов гидроэлектростанций
74	ПУЭ Правила устройства электроустановок. Шестое издание, переработанное и дополненное.- М: Энергоатомиздат, 1985
75	ГКД 34.03.101-94 Безпека гідротехнічних споруд електростанцій України. Положення про галузеву систему нагляду
76	ГКД 34.03.306-2000 (НАПБ 05.027-2000) Інструкція з гасіння пожеж на енергетичних підприємствах Мінпаливенерго України
77	ГКД 34.08.551-99 Інструкція про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України
78	ГКД 34.09.102-95 Рідке паливо на електростанціях. Методика з інвентаризації
79	ГКД 34.17.401-95 Контроль та продовження строку служби металу устаткування теплових електростанцій. Типова інструкція. Частина 1. Котли, турбіни та трубопроводи з тиском 9 МПа і вище
80	ГКД 34.17.404-94 Техническое диагностирование и продление эксплуатации оборудования тепловых электростанций. Деаэраторы с давлением среды 0,6 МПа и выше
81	ГКД 34.20.302-2002 Норми випробувань електрообладнання
82	ГКД 34.20.502-97 Повітряні лінії електропередачі напругою 35 кВ і вище. Інструкція з експлуатації
83	ГКД 34.20.503-97 Методические указания по организации системы эксплуатационного обслуживания воздушных линий электропередачи напряжением 0,4–20 кВ, трансформаторных подстанций напряжением 6–20/0,4 кВ и распределительных пунктов напряжением 6–20 кВ
84	ГКД 34.20.504-94 Теплові мережі. Інструкція з експлуатації
85	ГКД 34.20.571-96 Металеві та залізобетонні опори повітряних ліній електропередачі напругою 35 кВ та вище. Методичні вказівки з оцінки технічного стану та перерахунку
86	ГКД 34.20.572-96 Портали металеві та залізобетонні відкритих розподільних пристроїв напругою 35–330 кВ. Методичні вказівки з обстеження
87	ГКД 34.20.661-95 Правила організації технічного обслуговування і ремонту обладнання, будівель і споруд електростанцій та мереж Міненерго України
88	ГКД 34.20.801-2001 (НАПБ 05.029-2001) Інструкція по службовому расследованию, первичному учету и анализу пожаров, происшедших на объектах Минтопэнерго Украины
89	ГКД 34.21.522-96 Стальные вертикальные цилиндрические резервуары для хранения жидкого топлива и воды. Строительные конструкции. Инструкция по эксплуатации
90	ГКД 34.21.661-96 Перелік робіт з технічного обслуговування електричних мереж напругою 220–750 кВ і норми періодичності їх капітального ремонту
91	ГКД 34.23.501-93 Мазутні господарства теплових електростанцій. Інструкція з експлуатації
92	ГКД 34.25.301-96 Котли, турбіни та трубопроводи ТЕС. Положення про вхідний контроль металу теплоенергетичного обладнання з тиском 9 МПа і вище
93	ГКД 34.35.101-95 Оборудование энергетических блоков мощностью 300 МВт и выше. Требования, определяемые условиями их автоматизации
94	ГКД 34.35.506-96 Типові технічні вимоги до станційного рівня АСУ ТП ТЕ
95	ГКД 34.42.401-96 Установки для очищення виробничих стічних вод теплових електростанцій. Методика пуску і налагодження

№ з/п	Назва документа
96	ГКД 34.43.101-97 Приймання, застосування та експлуатація трансформаторних масел. Методичні вказівки
97	ГКД 34.47.501-95 Руководящие указания по предотвращению феррорезонанса в распределительных устройствах 110–500 кВ с электромагнитными трансформаторами напряжения и выключателями, содержащими в себе емкостные делители напряжения
98	ГКД 34.51.101-96 Вибір та експлуатація зовнішньої ізоляції електроустановок 6–750 кВ на підприємствах Міненерго України. Інструкція
99	ГДК 341.003.001.001-2000 Під'єднання об'єктів вітроенергетики до електричних мереж
100	ГКД 341.003.001.002-2000 Правила проектування вітрових електричних станцій
101	ГКД 341.003.003.001-2000 Вітроенергетика. Вітрові електричні станції. Вимоги до обсягів приймальних випробувань, комплектації документацією і технічними засобами
102	ГКД 341.003.003.002-2000 Розслідування та облік технологічних порушень на ВЕС
103	ГКД 343.000.003.001-2000 (НАПБ 05.024-2000) Типова інструкція з експлуатації автоматичних установок пожежної сигналізації на підприємствах Мінпаливенерго України
104	ГКД 343.000.003.002-2000 (НАПБ 05.025-2000) Типова інструкція з експлуатації автоматичних установок водяного пожежогасіння на підприємствах Мінпаливенерго України
105	НД 306.203-95 Положение о лицензировании персонала АЭС Украины
106	НД 306.205-96 Положение о порядке расследования и учета нарушений в работе атомных станций
107	НП 306.1.02/1.034-2000 Загальні положення забезпечення безпеки атомних станцій
108	306.4.06.050-2001 (ПБ ПРМ-2001) Правила ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів
109	НП 306.4.07.016-98 Правила ведення учета и контроля ядерных материалов на установке
110	НП 306.5.02/3.017-99 Вимоги до програми забезпечення якості на всіх етапах життєвого циклу ядерних установок
111	ПНАЭ Г-1-001-85 (ТС ТОБ АС-85) Типовое содержание технического обоснования безопасности атомных станций
112	ПНАЭ Г-1-004-87 (ТС ТОБ РУ-87) Типовое содержание технического обоснования безопасности реакторной установки
113	ПНАЭ Г-1-024-90 (ПБЯ РУ АС-89) Правила ядерной безопасности реакторных установок атомных станций
114	ПНАЭ Г-7-002-87 Нормы расчёта на прочность оборудования и трубопроводов атомных энергетических установок
115	ПНАЭ Г-7-008-89 (ДНАОП 0.04-1.05-90) Правила устройства и безопасной эксплуатации оборудования и трубопроводов атомных энергетических установок
116	ПНАЭ Г-9-026-90 Общие положения по устройству и эксплуатации систем аварийного электроснабжения атомных станций
117	ПНАЭ Г-9-027-91 Правила проектирования систем аварийного электроснабжения атомных станций
118	ПНАЭ Г-14-029-91 Правила безопасности при хранении и транспортировке ядерного топлива на объектах атомной энергетики
119	НРБУ-97 (ДГН 6.6.1-6.5.001-98, ДНАОП 0.03-3.24-97) Державні гігієнічні нормативи. Норми радіаційної безпеки України
120	ДНАОП 0.00-1.07-94 Правила будови та безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском
121	ДНАОП 0.00-1.11-98 Правила будови і безпечної експлуатації трубопроводів пари та гарячої води
122	ДНАОП 0.00-1.13-71 Правила устройства и безопасной эксплуатации стационарных компрессорных установок, воздухопроводов и газопроводов
123	ДНАОП 0.00-1.20-98 Правила безпеки систем газопостачання України
124	ДНАОП 0.00-4.03-2001 Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві та Переліку обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання
125	ДНАОП 0.00-4.12-99 Типове положення про навчання з питань охорони праці
126	ДНАОП 0.00-4.15-98 Положення про розробку інструкцій з охорони праці
127	ДНАОП 0.00-8.03-93 Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві
128	ДНАОП 0.03-1.73-79 Санитарные правила проектирования и эксплуатации атомных станций
129	ДНАОП 0.03-1.76-89 Правила радиационной безопасности при эксплуатации атомных станций
130	ДНАОП 0.03-3.01-71 Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий № 245-71
131	ДНАОП 0.03-4.02-94 Положення про медичний огляд працівників певних категорій
132	ДНАОП 0.04-1.01-74 Правила ядерной безопасности атомных электростанций (раздел 4)

№ з/п	Назва документу
133	ДНАОП 1.1.10-1.01-97 Правила безпечної експлуатації електроустановок
134	ДНАОП 1.1.10-1.02-01 Правила безпечної експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій і теплових мереж
135	ДНАОП 1.1.10-1.07-01 Правила експлуатації електрозахисних засобів
136	ДНАОП 1.1.10-5.05-86 Інструкція по оказанию первой помощи пострадавшим в связи с несчастными случаями при обслуживании энергетического оборудования
137	ДБН А.2.2-3-97 Проектування. Порядок розробки, узгодження і затвердження проектної документації для будівництва
138	ДБН А.3.1-2-93 Управління, організація і технологія. Порядок надання дозволу на виконання будівельних робіт
139	ДБН А.3.1-3-94 Управління, організація і технологія. Приймання в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів. Основні положення
140	ДБН А.3.1-5-96 Управління, організація і технологія. Організація будівельного виробництва. НДІБВ
141	ДБН В.2.5-20-2001 Газопостачання. Інженерне обладнання будинків і споруд. Зовнішні мережі і споруди
142	ДБН В.1.2.-1-95 СНББ. Положення про розслідування причин аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів
143	ДСП 6.074.120-01 Основные санитарные правила противорадиационной защиты Украины (ОСПУ)
144	СНиП 3.03.01-87 Несущие и ограждающие конструкции
145	РТМ 24.038.08-72 Расчет трубопроводов энергетических установок на прочность
146	РТМ 24.038.11-72 Расчёт прочности трубопроводов энергоустановок для условий нестационарных температурных режимов
147	РТМ 108.031.112-80 Котлы стационарные паровые и водогрейные и трубопроводы пара и горячей воды. Метод оценки долговечности колен трубопроводов
148	НАПБ А.01.001-95 Правила пожежної безпеки в Україні
149	НАПБ Б.02.005-94 Типовое положение о специальном обучении, инструктажах и проверке знаний по вопросам пожарной безопасности на предприятиях, в учреждениях и организациях Украины
150	НАПБ В.01.034-99/111 Правила пожежної безпеки в компаніях, на підприємствах та організаціях енергетичної галузі України
151	НАПБ В.05.018-85/111 Інструкція о мерах пожарной безопасности при выполнении сварочных работ и других огневых работ на энергообъектах Минэнерго Украины
152	П 34-70-005-85 Положение об оценке ресурса, порядке контроля и замены гибов необогреваемых труб котлов с рабочим давлением 10 и 14 МПа
153	ТИ 34-70-062-87 Типовая инструкция по эксплуатации газового хозяйства тепловых электростанций, сжигающих природный газ
154	ТИ 34-70-049-86 Типовая инструкция по эксплуатации производственных зданий и сооружений атомных электростанций
155	ДСанПіН «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарського питного водопостачання», затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 грудня 1996 р. № 383
156	Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України «Про затвердження Норм технологічного проектування енергетичних систем і електричних мереж 35 кВ і вище» від 04.08.2014 № 543

ТАБЛИЦЯ №3 РЕЗУЛЬТАТ АНАЛІЗУ САНКЦІЙ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ У РЕГУЛЯТОРНИХ АКТАХ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РИНОК «ВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ»

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
1	Штраф	Штраф за провадження господарської діяльності без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди)	Провадження господарської діяльності без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди)	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Фізична особа, яка досягла 16-річного віку посадова особа суб'єкта господарювання громадянин - суб'єкт підприємницької діяльності	"1000-2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах) - 2000 до 5000 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення. Примітка. Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян."	Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна поліція, Державна казначейська служба України, Державна служба фінансового моніторингу України, Державна фіскальна служба України, Державна податкова служба України, Районні суди, Районні суди у місті, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Частини 1, 2 статті 164)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
2	Штраф	штраф за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення дозвільним органом суб'єкта господарювання або державного адміністратора про відмову у видачі документа дозвільного характеру	Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення дозвільним органом суб'єкта господарювання або державного адміністратора про відмову у видачі документа дозвільного характеру	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у місті, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)
3	Штраф	штраф за порушення дозвільним органом строків видачі документа дозвільного характеру	порушення дозвільним органом строків видачі документа дозвільного характеру	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у місті, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
4	Штраф	штраф за відмову дозвільного органу суб'єкту господарювання у видачі документа дозвільного характеру з підстав, не встановлених законом	відмова дозвільного органу суб'єкту господарювання у видачі документа дозвільного характеру з підстав, не встановлених законом	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у містах, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)
5	Штраф	штраф за анулювання документа дозвільного характеру дозвільним органом з підстав, не встановлених законом	анулювання документа дозвільного характеру дозвільним органом з підстав, не встановлених законом	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у містах, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
6	Штраф	штраф за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення державним адміністратором суб'єкта господарювання про одержання документа дозвільного характеру або про письмову відмову у видачі документа дозвільного характеру	неповідомлення або несвоєчасне повідомлення державним адміністратором суб'єкта господарювання про одержання документа дозвільного характеру або про письмову відмову у видачі документа дозвільного характеру	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у місті, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)
7	Штраф	штраф за безпідставну відмову державного адміністратора суб'єкту господарювання у прийнятті заяви для одержання документа дозвільного характеру та документів, що додаються до неї	безпідставна відмова державного адміністратора суб'єкту господарювання у прийнятті заяви для одержання документа дозвільного характеру та документів, що додаються до неї	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у місті, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
8	Штраф	штраф за видачу (переоформлення, видачу дублікатів, анулювання) державним адміністратором документа дозвільного характеру не в приміщенні дозвільного центру	видача (переоформлення, видача дублікатів, анулювання) державним адміністратором документа дозвільного характеру не в приміщенні дозвільного центру	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у містах, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)
9	Штраф	штраф за невиконання приписів посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дозвільної системи у господарській діяльності, щодо усунення порушень порядку видачі документів дозвільного характеру	Невиконання приписів посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дозвільної системи у господарській діяльності, щодо усунення порушень порядку видачі документів дозвільного характеру	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	20–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Районні суди, Районні суди у містах, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 188-38)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
10	Штраф	Штраф за викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недотримання вимог, передбачених наданим дозволом, інші порушення порядку здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря або перевищення технологічних нормативів допустимого викиду забруднюючих речовин та нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел під час експлуатації технологічного устаткування, споруд і об'єктів	Викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недотримання вимог, передбачених наданим дозволом, інші порушення порядку здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря або перевищення технологічних нормативів допустимого викиду забруднюючих речовин та нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел під час експлуатації технологічного устаткування, споруд і об'єктів	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Посадові особи	від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна екологічна інспекція України, Територіальні органи Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (частина перша статті 78)
11	Штраф	Штраф за порушення правил експлуатації, а також невикористання встановлених споруд, устаткування, апаратури для очищення і контролю викидів в атмосферу	Порушення правил експлуатації, а також невикористання встановлених споруд, устаткування, апаратури для очищення і контролю викидів в атмосферу	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Посадові особи	від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна екологічна інспекція України	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (частина друга статті 79)
12	Штраф	Штраф за введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря	Введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Посадові особи	від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна екологічна інспекція України	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (частина перша статті 79)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
13	Попередження	Попередження за введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря	Введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Посадові особи		Державна екологічна інспекція України	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (частина перша статті 79)
14	Штраф	Штраф за приховування, перекучення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, в тому числі про їх аварійні скиди та відповідні наслідки	Приховування, перекучення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, в тому числі про їх аварійні скиди та відповідні наслідки	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Посадові особи	від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна екологічна інспекція України, Територіальні органи Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (стаття 82-3)
15	Штраф	Штраф за відмову від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством	Відмова від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел	Службові та посадові особи	від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Територіальні органи Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (стаття 91-4)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
16	Штраф	Штраф за забруднення або інша зміну природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля	Забруднення або інша зміна природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	Фізична осудна особа, яка досягла 16 річного віку	штраф від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на той самий строк або без такого	Суди першої інстанції	Кримінальний кодекс України (частина перша статті 241)
17	Обмеження волі	Обмеження волі за забруднення або іншу зміну природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля	Забруднення або інша зміна природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	Фізична осудна особа, яка досягла 16 річного віку	"на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на той самий строк або без такого. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, - караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого."	Суди першої інстанції	Кримінальний кодекс України (частини перша та друга статті 241)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
18	Позбавлення волі	Позбавлення волі за забруднення або іншу зміну природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля та спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки	Забруднення або інша зміна природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля та спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	Фізична осудна особа, яка досягла 16 річного віку	позбавлення волі на строк від двох до п'яти років , із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого	Суди першої інстанції	Кримінальний кодекс України (частина друга статті 241)
19	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на спеціальне водокористування через встановлення факту подання в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації	встановлення факту подання в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації	Дозвіл на спеціальне водокористування	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державне агентство водних ресурсів України	Водний кодекс України (Стаття 55)
20	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на спеціальне водокористування через передачу водогосподарських споруд іншим водокористувачам	передача водогосподарських споруд іншим водокористувачам	Дозвіл на спеціальне водокористування	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державне агентство водних ресурсів України	Водний кодекс України (Стаття 55)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
21	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на спеціальне водокористування через систематичну несплату збору за спеціальне водокористування в установлені законом строки	систематична, протягом двох і більше податкових (звітних) періодів, несплата збору за спеціальне водокористування в установлені законом строки	Дозвіл на спеціальне водокористування	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державне агентство водних ресурсів України	Водний кодекс України (Стаття 55)
22	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на спеціальне водокористування через виникнення необхідності першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення	виникнення необхідності першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення	Дозвіл на спеціальне водокористування	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державне агентство водних ресурсів України	Водний кодекс України (Стаття 55)
23	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на спеціальне водокористування через порушення умов спеціального водокористування та охорони вод	порушення умов спеціального водокористування та охорони вод, стосовно яких раніше було видано припис про їх усунення із наданням достатнього часу для їх усунення	Дозвіл на спеціальне водокористування	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державне агентство водних ресурсів України	Водний кодекс України (Стаття 55)
24	Штраф	Штраф за порушення терміну проведення атестації робочих місць за умовами праці та порядку її проведення, а також інші порушення вимог законодавства про працю	Порушення терміну проведення атестації робочих місць за умовами праці та порядку її проведення, а також інші порушення вимог законодавства про працю	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	посадові особи підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності	30–100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) або ті самі діяння, вчинені щодо неповнолітнього, вагітної жінки, одинокого батька, матері або особи, яка їх замінює і вихову	Державна служба України з питань праці, Районні суди, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Частини 1, 2 статті 41)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
25	Штраф	штраф за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, крім порушення, передбаченого частиною 6 статті 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення	Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, крім порушення, передбаченого частиною 6 статті 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	Працівники, посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності	Для працівників: 4–10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян Для посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян - суб'єктів підприємницької діяльності: 20–40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна служба України з питань праці	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Частина 5 статті 41)
26	Штраф	Штраф за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці	Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	Працівники та Посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності	Для працівників: 4–10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян Для посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності: 20–40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна служба України з питань праці	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 93 Кодексу України про адміністративні правопорушення)
27	Штраф	штраф за видачу дозвільним органом документа дозвільного характеру, необхідність одержання якого не встановлена законом	видача дозвільним органом документа дозвільного характеру, необхідність одержання якого не встановлена законом	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, Дозвіл на виконання будівельних робіт, Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Посадові особи	30–50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторно протягом року (якщо особу вже піддано адміністративному стягненню) – 50–70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна регуляторна служба України, Київська міська державна адміністрація, Районні місцеві державні адміністрації, Міські ради (міста обласного значення), Севастопольська міська державна адміністрація, Районні суди, Районні суди у місті, Міські суди, Міськрайонні суди	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 166-10)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
28	Штраф	штраф за невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів	Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	Громадяни і посадові особи	Для працівників: 6–10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Для посадових осіб: 30–100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна служба України з питань праці	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 188-4)
29	Штраф	штраф за невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, щодо усунення порушень законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування або створення перешкод для діяльності цього органу	Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, щодо усунення порушень законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування або створення перешкод для діяльності цього органу	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	Посадові особи	50-100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна служба України з питань праці	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) (Стаття 188-6)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
30	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної безпеки за виявлення у поданих роботодавцем документах недостовірних відомостей щодо виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	виявлення у поданих роботодавцем документах недостовірних відомостей щодо виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної безпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної безпеки	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державна служба України з питань праці	Про охорону праці (Частина 11 статті 21)
31	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної безпеки за повторне порушення вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Повторне порушення вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної безпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної безпеки	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державна служба України з питань праці	Про охорону праці (Частина 11 статті 21)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
32	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної безпеки за виникнення аварії, вибуху, пожежі, нещасного випадку, якщо в акті розслідування встановлено, що причиною такої події стало недодержання вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Виникнення аварії, вибуху, пожежі, нещасного випадку, якщо в акті розслідування встановлено, що причиною такої події стало недодержання вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної безпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної безпеки	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державна служба України з питань праці	Про охорону праці (Частина 11 статті 21)
33	Анулювання дозволу	Анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної безпеки за створення перешкод під час проведення посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, або його територіального органу перевірки додержання вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Створення перешкод під час проведення посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, або його територіального органу перевірки додержання вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної безпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної безпеки, на які видано дозвіл	Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної безпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної безпеки	Суб'єкт, якому видано дозвіл		Державна служба України з питань праці	Про охорону праці (Частина 11 статті 21)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
34	Штраф	Штраф за виконання будівельних робіт без отримання дозволу на їх виконання	Виконання будівельних робіт без отримання дозволу на їх виконання	Дозвіл на виконання будівельних робіт	Суб'єкти містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів (у разі провадження містобудівної діяльності), або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно суб'єкти містобудування, які виконують будівельні роботи	Для суб'єктів містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів (у разі провадження містобудівної діяльності), або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно: на об'єктах, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми наслідками (СС2), - у розмірі трьохсот сімдесяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб на об'єктах, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із значними наслідками (СС3), - у розмірі дев'ятсот прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Для суб'єктів містобудування, які виконують будівельні роботи: на об'єктах, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми наслідками (СС2), - у розмірі трьохсот сімдесяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб (відповідальності) належать до об'єктів із значними наслідками (СС3), - у розмірі дев'ятсот прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Дії вчинені суб'єктами містобудування, яких протягом року було піддано стягненню за такі самі порушення, - подвійний розмір штрафу.	Державна архітектурно-будівельна інспекція України, Київська міська державна адміністрація, Виконавчі органи міських рад (міста обласного значення), Виконавчі органи міських рад (міста районного значення), Севастопольська міська державна адміністрація	Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (пункт 3 частини другої, пункт 4 частини третьої, частина дев'ята статті 2)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
35	Штраф	Штраф за неподання чи несвоєчасне подання замовником інформації про передачу права на будівництво об'єкта іншому замовнику, іншому генерального підрядника чи підрядника, осіб, відповідальних за проведення авторського і технічного нагляду, відповідальних виконавців робіт, а також про коригування проектної документації у випадках, коли подання такої інформації є обов'язковим згідно із законодавством	Неподання чи несвоєчасне подання замовником інформації про передачу права на будівництво об'єкта іншому замовнику, іншому генерального підрядника чи підрядника, осіб, відповідальних за проведення авторського і технічного нагляду, відповідальних виконавців робіт, а також про коригування проектної документації у випадках, коли подання такої інформації є обов'язковим згідно із законодавством	Дозвіл на виконання будівельних робіт	Суб'єкти містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів (у разі провадження містобудівної діяльності), або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно	20 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Дії вчинені суб'єктами містобудування, яких протягом року було піддано стягненню за такі самі порушення, - подвійний розмір штрафу.	Державна архітектурно-будівельна інспекція України, Київська міська державна адміністрація, Виконавчі органи сільських, селищних рад, Виконавчі органи міських рад (міста обласного значення), Виконавчі органи міських рад (міста районного значення), Севастопольська міська державна адміністрація	Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (пункт 7 частини другої, частина дев'ята статті 2)
36	Штраф	Штраф за невиконання приписів органів державного архітектурно-будівельного контролю щодо усунення порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил	Невиконання приписів органів державного архітектурно-будівельного контролю щодо усунення порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил	Дозвіл на виконання будівельних робіт	Суб'єкти містобудування	15 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Дії вчинені суб'єктами містобудування, яких протягом року було піддано стягненню за такі самі порушення, - подвійний розмір штрафу.	Державна архітектурно-будівельна інспекція України, Київська міська державна адміністрація, Виконавчі органи сільських, селищних рад, Виконавчі органи міських рад (міста обласного значення), Виконавчі органи міських рад (міста районного значення), Севастопольська міська державна адміністрація	Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (пункт 1 частини шостої, частина дев'ята статті 2)
37	Штраф	Штраф за неподання інформації або подання завідомо недостовірної інформації, передбаченої в ліцензіях	за неподання інформації або подання завідомо недостовірної інформації, передбаченої в ліцензіях	Ліцензія на виробництво електричної енергії	Суб'єкти господарювання	від ста до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Про електроенергетику (стаття 27)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
38	Штраф	штраф за ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень чи приписів	ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень чи приписів	Ліцензія на виробництво електричної енергії	Суб'єкти господарювання	від п'ятисот до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Державна інспекція енергетичного нагляду України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Про електроенергетику (стаття 27)
39	Штраф	Штраф за порушення ліцензійних умов провадження відповідного виду господарської діяльності на ринку електричної енергії, що підлягає ліцензуванню	за порушення ліцензійних умов провадження відповідного виду господарської діяльності на ринку електричної енергії, що підлягає ліцензуванню	Ліцензія на виробництво електричної енергії	суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність на ринку електричної енергії, що підлягає ліцензуванню	від 5 тисяч до 100 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Про ринок електричної енергії (Частина третя статті 77)
40	Штраф	Штраф за недотримання вимог нормативно-правових актів, що регулюють функціонування ринку електричної енергії	за недотримання вимог нормативно-правових актів, що регулюють функціонування ринку електричної енергії	Ліцензія на виробництво електричної енергії	суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність на ринку електричної енергії, що підлягає ліцензуванню	від 5 тисяч до 100 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Про ринок електричної енергії (Частина третя статті 77)
41	Штраф	Штраф за невиконання або несвоєчасне виконання рішень Регулятора, прийнятих у межах його повноважень	за невиконання або несвоєчасне виконання рішень Регулятора, прийнятих у межах його повноважень	Ліцензія на виробництво електричної енергії	суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність на ринку електричної енергії, що підлягає ліцензуванню	від 1 тисячі до 10 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Про ринок електричної енергії (Частина третя статті 77)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
42	Штраф	Штраф за неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірної інформації Регулятору, оператору системи передачі, оператору системи розподілу, якщо обов'язковість подання такої інформації встановлена законодавством, а також за неподання копій документів, пояснень та іншої інформації на законну вимогу Регулятора	за неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірної інформації Регулятору, оператору системи передачі, оператору системи розподілу, якщо обов'язковість подання такої інформації встановлена законодавством, а також за неподання копій документів, пояснень та іншої інформації на законну вимогу Регулятора	Ліцензія на виробництво електричної енергії	суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність на ринку електричної енергії, що підлягає ліцензуванню	від 1 тисячі до 10 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Про ринок електричної енергії (Частина третя статті 77)
43	Штраф	Штраф за експлуатацію або використання об'єктів будівництва, не прийнятих в експлуатацію, а також наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи в акті готовності об'єкта до експлуатації	Експлуатація або використання об'єктів будівництва, не прийнятих в експлуатацію, а також наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи в акті готовності об'єкта до експлуатації	Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Суб'єкти містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів (у разі провадження містобудівної діяльності), або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно суб'єкти містобудування, які виконують будівельні роботи	Щодо об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1), - у розмірі тридцяти шести прожиткових мінімумів для працездатних осіб об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми наслідками (СС2), - у розмірі триохсот сімдесяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із значними наслідками (СС3), - у розмірі дев'ятисот прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Дії вчинені протягом року було піддано стягненню за такі самі порушення, - подвійний розмір штрафу.	Державна архітектурно-будівельна інспекція України, Київська міська державна адміністрація, Виконавчі органи міських рад (міста обласного значення), Виконавчі органи міських рад (міста районного значення), Севастопольська міська державна адміністрація	Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (пункт 4 частини другої статті 2)

№ з/п	Вид санкції	Назва санкції	Порушення, за яке передбачена санкція	Інструмент регулювання	Суб'єкт, на якого накладається санкція	Розмір санкції	Орган державної влади, що має повноваження застосовувати санкцію	Підстава (акт, що містить санкцію)
44	Штраф	Штраф за недопущення посадових осіб органів державного архітектурно-будівельного контролю на об'єкти будівництва, підприємства будівельної галузі для виконання покладених на них функцій	Недопущення посадових осіб органів державного архітектурно-будівельного контролю на об'єкти будівництва, підприємства будівельної галузі для виконання покладених на них функцій	Сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкту	Суб'єкти містобудування	30 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Дії вчинені суб'єктами містобудування, яких протягом року було піддано стягненню за такі самі порушення, - подвійний розмір штрафу.	Державна архітектурно-будівельна інспекція України, Київська міська державна адміністрація, Виконавчі органи сільських, селищних рад, Виконавчі органи міських рад (міста обласного значення), Виконавчі органи міських рад (міста районного значення), Севастопольська міська державна адміністрація	Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (пункт 2 частини шостої статті 2)

